

Geavu luonddumeahcci ja Natura 2000 -guovllu dikšun- ja geavahanplána

Jorgaleaddji: Jouni Vest

Översättning: Pimma Åhman.

Pearbmagovva: Pasi Nivasalo.

ISO 14001

© Meahciráđđehus, Vantaa 2017

ISSN-L 1796-2943

ISSN (internetpreanttus) 1796-2943

ISBN 978-952-295-186-1 (pdf)

**Geavu luonddumeahcci ja
Natura 2000 -guovllu
dikšun- ja geavahanplána**

GOVVIDANSIIDU

ALMMUSTUHTTI	Meahciráđđehus	ALMMUSTUHTTINÁIGI	12.4.2017
DOAIMANADDI	Meahciráđđehus	DOHKKEHANBEAIVEMEARRI	
LUHTOLAŠVUOHTA	Almmolaš	DIÁRANUMMIR	MH 3215/2014
SUODJANGUOVLOTIIPA/ SUODJALANPROGRÁMMA	luonddumeahcci, Natura 2000 -guovlu		
GUOVLLU NAMMA	Geavu luonddumeahcci		
NATURA 2000-GUOVLLU NAMMA JA KODA	Geavvu FI1302001		
GUOVLOOVTTADAT	Lappi Luonddubálvalusat		
DAHKKI(T)	Meahciráđđehus		
ALMMUSTUHTTIMA NAMMA	Geavu luonddumeahcci ja Natura 2000 -guovllu dikšun- ja geavahanplána		
ČOAHKKÁIGEASSU	<p>Dikšun- ja geavahanplána sáhtta dahkat luonddumeahcciid várás luonddusuodjalanlága vuodul. Dikšun- ja geavahanplána dahkkojuvvo 10–20 jahkái hávil ja das meroštallojit ulbmilat ja doaibmajut guovllu vuodđudanulbmiliid ollašuttin dihte. Dán rádjai guovllu dikšuma ja geavaheami lea stivren jagis 1991 dohkkejuvvon runggoplána</p> <p>Plánenguvlui gullet 1956:s vuodđuduvvon Geavu luonddumeahcci ja Geavu Natura 2000 -guovlu. Geavu Natura-guvlui gullet stáhtaeatnamiid lassin priváhta suodjalanguovlluid sihke priváhta eatnamat, maid hárrái suodjaleami ollašuttin lea vel gaskan. Plánenguovllu ollesviidodat lea sulii 71 500 hektára ja dat lea ollásit Ohcejoga gieldda rájiid siste.</p> <p>Geavu roggi lea luonddučohkiideapmin áidnalunddot oppa Suomas. Vánddardeaddji beassá oahpásmuvvat Geavui guovtti merkejuvvon johtolaga mielde, mat gáibidit viehka ollu vánddardeaddjis. Turku universiteahta Geavu dutkanlágádusa dihtii maiddá luonddu-dieđalaš dutkamiin guovllus leat guhkes árbevierut.</p> <p>Dikšun- ja geavahanplánas lea mielde dálá dili govvideapmi, mas earuhuvvojit guovllu suodjalan- ja kulturárvvut. Dálá dili govvideami vuodul sáhtta árvvoštallat dán guvlui čuohcci guovddáš áitagiid ja ovdanbuktii doaibmajuid daid dustema várás. Ulbmila ásaheamis ovdanbuktojuvvo, mo doaibmajuid ollašuvvan čuvvojuvvo, ja daid váikkuhusat ja váikkuhanviidodat árvvoštallojit. Ollašuttimii leat čohkkejuvvon Meahciráđđehusa vástidandvuloš doaibmajut ja daid resursadárbbut.</p> <p>Plána vuodđuduvvá luonddusuodjalanláhki ja guovllu guoskevaš ruhtadannjuolggadusaide ja eará lánkaásaheapmiá, guovllus dahkkojuvvon čielggadusaide, báikkálaš ássiid ja čanasjoavkkuid oainnuide sihke sámedikkiin dahkkon ráđđádallamiidda. Plána várás ása-huvvui ovtasbargojoavku, masa bovdajuvojedje ovddasteaddjit sierra čanasjoavkkuin. Sámediggi nammadii plána doarjjan sierra Akwé: Kon bargojoavkku. Akwé: Kon -rávvagiid heivemiin figge sihkkarastit sápmelaččaid oassálastima plána gárvvisteapmái ja oassálastin oppa plánaproseassa áigge sáme kultuvrii čuohtán váikkuhusaid árvvoštallamii.</p> <p>Plánas evttohit nuppástusaid guovllu ávkkestallamis dálve- ja geasseáiggi meahccejohtalussii, áibmofievrruid seaivumii, riidemiid, beanavuodjimii, boaldinmuora váldimii luonddumeahcis olggobeale dárbbuide ja dutkanavádahkii. Luonddubálvalushoavda dohkkehii dikšun- ja geavahanplána 23.12.2016.</p>		
ČOAVDDASÁNI	dikšun- ja geavahanplána		
EARÁ DIEBUT	Plána leat čállán: Kristiina Hoikka, Jarmo Katajamaa, Markku Seppänen, Pirjo Seurujärvi, Elina Stolt, Liinu Törvi ja Mia Vuomajoki		
RÁIDDU NAMMA JA NUMMIR	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisu. Sarja C 149		
ISSN-L ISSN (INTERNETPREANTTUS)	1796-2943 1796-2943	ISBN (PDF)	978-952-295-186-1
SIIDOLOHKU	180 s.	GIELLA	suomagiella
GOASTTIDEADDJI	Meahciráđđehus	PRENTENBÁIKI	
JUOHKKI	Meahciráđđehus, luonddubálvalusat	HADDI	

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	12.4.2017
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	
LUOTTAMUKSELLISUUS	julkinen	DIAARINUMERO	MH 3215/2014
SUOJELUALUETYYPPI/ SUOJELUOHJELMA	luonnonpuisto, Natura 2000 -alue		
ALUEEN NIMI	Kevon luonnonpuisto		
NATURA 2000 -ALUEEN NIMI JA KOODI	Kevo FI1302001		
ALUEYKSIKKÖ	Lapin luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Metsähallitus		
JULKAISUN NIMI	Kevon luonnonpuiston ja Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma		
TIIVISTELMÄ	<p>Luonnonsuojelulain mukaan luonnonpuistoille voidaan laatia hoito- ja käyttösuunnitelma. Hoito- ja käyttösuunnitelma tehdään 10–20 vuodeksi kerrallaan ja siinä määritellään toimenpiteet alueen perustamistavoitteiden toteuttamiseksi. Tähän saakka alueen hoitoa ja käyttöä on ohjannut vuonna 1991 hyväksytty runkosuunnitelma.</p> <p>Suunnittelualue muodostuu vuonna 1956 perustetusta Kevon luonnonpuistosta sekä Kevon Natura 2000 -alueesta. Kevon Natura-alueeseen kuuluu valtion maiden lisäksi yksityisiä suoje-lualueita sekä yksityismaita, joiden osalta suojelun toteutus on vielä kesken. Suunnittelu-alueen kokonaispinta-ala on noin 71 500 hehtaaria ja se sijaitsee kokonaisuudessaan Utsjoen kunnan alueella</p> <p>Kevon rotkolaakso on luonnonmuodostumana ainutlaatuinen koko Suomessa. Retkeilijä pää-see tutustumaan Kevoon kahdella merkityllä ja melko vaativalla retkeilyreitillä. Turun yliopiston Kevon tutkimuslaitoksen ansiosta myös luonnontieteellisellä tutkimuksella on alueella pitkät perinteet.</p> <p>Hoidon ja käytön suunnittelu sisältää nykytilan kuvauksen, jossa tunnistetaan alueen suojelu- ja kulttuuriarvot. Nykytilan kuvauksen perusteella arvioidaan alueeseen kohdistuvia keskeisiä uhkia ja esitetään toimenpiteitä niiden torjumiseksi. Tavoitteen asettelussa esitetään, kuinka toimenpiteiden toteutumista seurataan ja niiden vaikutuksia ja vaikuttavuutta arvioidaan. To-teutukseen on koottu Metsähallituksen vastuulla olevia toimenpiteitä ja niiden resurssitarpeita.</p> <p>Suunnitelman linjaukset perustuvat luonnonsuojelulakiin ja aluetta koskeviin rauhoitussään-nöksiin sekä muuhun lainsäädäntöön, alueella tehtyihin selvityksiin, paikallisten asukkaiden ja sidosryhmien esittämiin näkemyksiin sekä neuvotteluihin saamelaiskäräjien kanssa. Suunnit-telua varten perustettiin yhteistyöryhmä, johon kutsuttiin edustajat eri sidosryhmistä. Saame-laiskäräjät nimesi suunnittelun tueksi erillisen Akwé: Kon -työryhmän. Akwé: Kon -ohjeita so-veltamalla pyrittiin varmistamaan saamelaisten osallistuminen suunnitelman valmisteluun sekä osallistuminen koko suunnitteluprosessin ajan saamelaiskulttuurille aiheutuvien vaikutusten arviointiin.</p> <p>Suunnitelmassa esitetään muutoksia alueen käyttöön koskien talvi- ja kesäajan maastoliiken-nettä, ilma-alusten laskeutumista, ratsastusta ja koiravaljakkoajelua, polttopuun ottoa puiston alueelta ulkopuolisiin tarpeisiin ja tutkimusvyöhykettä. Luontopalvelujohtaja hyväksyi hoito- ja käyttösuunnitelman 23.12.2016.</p>		
AVAINSANAT	hoito- ja käyttösuunnitelmat		
MUUT TIEDOT	Suunnitelman ovat kirjoittaneet: Kristiina Hoikka, Jarmo Katajamaa, Markku Seppänen, Pirjo Seurujärvi, Elina Stolt, Liinu Törvi ja Mia Vuomajoki		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 149		
ISSN-L ISSN (VERKKOJULKAISU)	1796-2943 1796-2943	ISBN (PDF)	978-952-295-186-1
SIVUMÄÄRÄ	180 s.	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAIKKA	
JAKAJA	Metsähallitus, luontopalvelut	HINTA	

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	12.4.2017
UPPDRAGSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	MH 3215/2014
TYP AV SKYDDSOMRÅDE/ SKYDDSPROGRAM	naturreservat, Natura 2000-område		
OMRÅDETS NAMN	Kevo naturreservat		
NATURA 2000-OMRÅDETS NAMN OCH KOD	Kevo FI1302001		
REGIONENHET	Lapplands naturtjänster		
FÖRFATTARE	Forststyrelsen		
PUBLIKATION	Skötsel- och användningsplan för Kevo naturreservat och Natura 2000-område		
SAMMANDRAG	<p>Enligt naturvårdslagen kan man utarbeta en skötsel- och användningsplan för naturreservat. Skötsel- och användningsplanen uppgörs för 10–20 år åt gången, och i den fastställs mål och åtgärder för hur man kan uppnå syftena för inrättandet av dessa skyddsområden. Hittills har skötseln och användningen av naturreservatet styrts av en stomplan från år 1991.</p> <p>Planeringsområdet består av Kevo naturreservat, som inrättades år 1956, samt Kevo Natura 2000-område. Till Kevo Naturaområde hör inte bara statens marker utan också privata naturskyddsområden samt privata marker på vilka verkställandet av skyddet ännu inte är klart. Planeringsområdets totala areal är ca 71 500 hektar och det ligger i sin helhet inom Utsjoki kommun.</p> <p>Kevo ravindal är en unik naturformation i hela Finland. Friluftsmänniskor kan bekanta sig med Kevo längs två i terrängen markerade och rätt krävande friluftsleder. Tack vare Åbo universitetets forskningsstation i Kevo har den naturvetenskapliga forskningen långa anor i området.</p> <p>Skötsel- och användningsplanen omfattar en beskrivning av nuläget, där man presenterar planeringsområdets skydds- och kulturvärden. Utgående från beskrivningen av nuläget görs en bedömning av de centrala hoten mot området och föreslås åtgärder för att förebygga hoten. I kapitlet Måluppställning presenteras hur man följer upp hur åtgärderna förverkligas och dessutom bedöms åtgärdernas effekter samt verkningfullhet. I kapitlet Förverkligande presenteras de åtgärder som Forststyrelsen ansvarar för och resursbehovet för dessa.¶¶</p> <p>Riktlinjerna i planen grundar sig på naturvårdslagen, fredningsbestämmelserna för området och övrig lagstiftning samt utredningar som gjorts i området, lokala invånares och intressentgruppers åsikter och förhandlingar med sametingen. För uppgörandet av planen tillsattes en arbetsgrupp, till vilken kallades representanter för olika intressentgrupper. Till stöd för planeringen utsåg sametingen en separat Akwé: Kon-arbetsgrupp. Syftet med att tillämpa Akwé:Kon-riktlinjerna var att säkerställa att samerna deltar i framtagandet av planen och likaså i bedömningen av verkningarna av planen på samekulturen under hela planeringsprocessen.</p> <p>I planen framförs förändringar i användningen av området vad gäller terrängtrafiken under sommar- och vinterhalvåret, landning av luftfarkoster, ridning, och hundspanssäckning, samling av ved från parken för utomstående behov samt forskningszonen. Naturtjänstdirektören godkände skötsel- och användningsplanen 23.12.2016.</p>		
NYCKELORD	skötsel- och användningsplan		
ÖVRIGA UPPGIFTER	Planen har utarbetats av: Kristiina Hoikka, Jarmo Katajamaa, Markku Seppänen, Pirjo Seurujärvi, Elina Stolt, Liinu Törvi och Mia Vuomajoki		
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Forststyrelsens naturskyddspublikationer. Serie C 149		
ISSN-L ISSN (ONLINE)	1796-2943 1796-2943	ISBN (PDF)	978-952-295-186-1
SIDANTAL	180 s.	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	TRYCKERI	
DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster	PRIS	

SISDOALLU

ČOAHKKÁIGEASSU	8
DÁLÁ DILI GOVVIDEAPMI	13
1 Plánenguovllu govvideapmi ja plánendilli	13
2 Vuodđudanulbmil	19
3 Jápma luondu: čázádagat ja geologiiija	21
4 Natura 2000 -luondotiipat	24
5 Šlájat	28
6 Kulturárbi	30
7A Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeapmi ja luondduturisma	34
7B Luonddu lustageavaheapmi: oahpistandiediheapmi	38
8 Meahccegeavaheapmi: dálá dilli	39
9 Dutkan	43
10 Luondduriggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat ..	47
10b Boazodoallu	49
GUOVDDÁŠ ÁRVVUT JA ÁITAGAT	52
11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitagat	52
ULBMILA ÁSAHEAPMI	63
12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun	63
13A Avádatjuohku: Vánddardan- ja luondduturismaavádat	82
13B Avádatjuohku: Boaittoealeavádat	83
13C Avádatjuohku: Ráddjen- ja luondduárvoavádat	84
OLLAŠUHTTIN	86
14 Luonddu- ja kulturárbesuodjaleapmi	86
15 Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeami ja luondduturisma doaimbajut	88
16 Meahccegeavaheami doaimbajut	91
17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaimbajut	93
17b Boazodoalu doaimbajut	98
18 Hálddahus	99
19 Resurssat	101
20 Oassálastin	103
GÁLDUT	105
ČUOVVOSAT	
Čuovus 1 Priváhta suodjalanguovlluid ráfáidahttinmearrádusaid čeahkkáigeassu	107
Čuovus 2 Plánenguovllu šládjalogahallan	109
Čuovus 3 Sáme kultuvrra meroštallamat	117
Čuovus 4 Geavu dikšun- ja geavahanplána gaskavuolta riikkadási guovlluideavahanulb- miliidda ja eanagoddelávvi	118
Čuovus 5 Meahciráđdehusa luondduturisma ja lustageavaheami deattuhusguovlu Deatnu-Geavvu	123
Čuovus 6A Kommeanttat ovdal cealkámušgulaskuddama	124
Čuovus 6B Cealkámušaid čeahkkáigeassu	141
Čuovus 6C Kommeanttat cealkámušgulaskuddama manjá	178
Čuovus 7 Birasministeriija nannenbreivi	180

ČOAHKKÁIGEASSU

Dikšun- ja geavahanplána sáhtta dahkat luonddumehcciid várás luonddusuodjalanlága vuodul. Plána dahkamis ja beivemis vástida Geavu luonddumeahcis Meahciráđđehus. Dikšun- ja geavahanplána dahkkojuvvo ain 10 - 20 jahkái hávil ja das meroštallojit doaibmabijut luonddumeahci vuodđudanulbmiliid ollašuttin dihte. Dárkilet doaibmabijut plánejuvvojit dáid linnjemiid vuodul sierra doaibmabidjoplánain. Sierra rungoplána lea jagis 1991.

Dikšuma ja geavaheami plánemis govviduvvo dálá dilli ja das identifiserejuvvojit guovllu suodjalan- ja kultu-
rárvvut. Dálá dili govvideami vuodul sáhtta árvvoštallat guvlui čuoheci guovddáš áitagiid ja ovdanbuktit
doaibmabijuid daid dusten dihte. Ulbmila ásaheamis ovdanbuktojuvvo, mo doaibmabijuid ollašuvvan čuo-
vojuvvo ja daid váikkuhusat ja váikkuhanvejolašvuodát árvvoštallojuvvojit. Ollašuttimii leat čohkkejuvvon dat
doaibmabijut ja daidda guoskevaš resursadárbbut, mat gullet Meahciráđđehusa ovddasvástádussii.

Meahciráđđehus dohkkehii Geavu dikšun- ja geavahanplána. Dohkkehuvvon plána vuodul dahkkojuvvo ođđa ort-
netnjuolggadus, mii vástida dán plána sisdoalu. Nuppástusat gusket dálvvi- ja geasiáiggi meahccejohtalussii,
áibmofievrruid seaivumii, riidemii, beanavuodjimii, boaldinmuora váldimii luonddumeahcis olggobeale dár-
buide ja dutkanavádahkii.

Plána leat beivegohtán loahppajagis 2012. Barggus leat leamaš mielde Meahciráđđehusa prošeaktajoavku
(Kristiina Hoikka, Jarmo Katajamaa, Markku Seppänen, Pirjo Seurujärvi, Elina Stolt, Liinu Törvi ja Mia Vuoma-
joki), ovttasbargojoavku ja Akwé: Kon -joavku.

DÁLÁ DILI GOVVIDEAPMI

1 Plánenguovllu govvideapmi ja plánendilli

Plánenguvlui gullet Geavu luonddumeahcci ja Geavu Natura 2000 -guovlu Ohcejoga gieldda siste. Dáid ráddje-
mat spiehkastit uhccánaš nubbi nuppis. Geavu luonddumeahcci lea ollašuttton luonddusuodjalanlága vuodul.
Dálá ortnetnjuolggadus lea jagis 1994 ja rungoplána jagis 1991. Plánenguovllus leat priváhta suodjalanguovllut,
suodjalanprográmma guovllut ja priváhta eatnamat. Plánenguovlu lea ollásit sámiid ruovttuguovllus. Guovllus
lea fámus Davvi-Lappi eanagoddelávva ja Ohcejoga oasseguovllu oasseoppalašlávva lea jođus. Guovllu čázáda-
gat gullet Deanu-Njávđánjoga-Báhčaveaji čáziiddikšunplána guvlui. Meahciráđđehusa plánain Davvi-Sámi
luondduriggodatplána gokčá oppa guovllu. Plánenguovlu lea guovdu viiddis meahcceguovlluid, mat leat
vuodđuduvvon meahcceguovlolága vuodul.

2 Vuodđudanulbmil

Luonddumeahcci lea vuodđuduvvon álgoluonddu bisuheami ja dieđalaš dutkama várás. Guovlu lea dohkke-
huvvon Natura 2000 -fierpmádhakii luonddodirektiivva mielde, EU:a mielas dehálaš SCI-guovlun ja maiddá lod-
dedirektiivva mielde sierra erenoamáš suodjalanguovlun (SPA-guovlu). Luonddumeahccái guoskevaš čavges
ráfáidahttinjuolggadusat vuodđuduvvet boares luonddusuodjalanlága (71/1923) ja guvlui guoskevaš áshusa
(932/1981, nuppástus 12/1995) njuolggadusaide. Priváhta suodjalanguovlluid ulbmilin lea ollašuttit
luonddusuodjaleami ja dorvvastit luonddusuodjalanlága ulbmiliid guovllus. Suodjalanmearrádusaid birra lea
eanaeaggádiiguin soahpan ELY-guovddáš. Plánenguvlui gullet maiddá dakkár priváhta guovllut dahje oktasaš
guovllut, mat eai leat vel suodjaluvvon.

3 Jápma luondu: čázádagat ja geologiiija

Plánenguovlu lea eanaš Deanu čázádatguovllus, golganguovllut leat logiid mielde. Plánenguovllu čázádagat leat
luonddudilis ja dain lea čielga čáhci. Geavu ekologalaš dilli lea erenoamáš ja kemijalaš dilli buorre. Plánen-
guovllus eai leat I-luohká bodnečáhceguovllut. Dát guovlu lea laktojuvvon čáhcerápmadirektiivva suodjalanre-
gistarii, go doppe gávdnojit luonddodirektiivva luondotiipat ja luossa. Báktevuođdu lea čohkiidan eanaš
granulihitas ja granihttagneaissas ja dábáleamos eanašládjan lea morena. Geavu 40 km guhkkosaš ávži (ng.
Geavvoroggi) lea luonddučohkiideapmin áidnalunddot oppa Suomas. Dan vuodus golgá Geavvu, masa luoitá
Suoma alimus gorži, Fiellojohgorži.

4 Natura 2000 -luondotiipat

Plánenguovllu luondotiipat leat inventerejuvvon golmma jagi áigge. Báikkialde barggu ossodat lea sullii logádas
guovllu viidodagas. Duottarguolbanat ja lagešvuovddit leat eanašin plánenguovllu viidodagas, dán guovllus
hearjidan divreroasut leat viiddis guovlluin sakka čuoheciin lagešvuovddiide. Lagešvuovddit leat báikkuid rievdan
duottarguolbban. Dieđut smávvalágan šattolaš čuožáhagain, dego vujohatjekkiin ja gálduin, leat váilevaččat
danin, go áimmusgovven lea leamaš nu guovddášis dieđuid háhkamis.

5 Šlájat

Geavvu lea mánggga vátnanálat dahje hárvenaš davvišlája okta deháleamos gávdnonguovlluin Suomas. Loddešlájaid dáfus mávssoleamos guovlu lea Geavu ávžži birrasat. Dieđut lottiin ja njiččasain leat viehka valjis ja šlájat dovdojuvvojit bures. Geavu rikkeheat dovdojuvvojit viehka funet. Guovllus gávdnojit erenoamáš ollu áitojuvvon šaddošlájat, main dihtet oppa Suomas gávdnot uhccán šaddansajiid. Geavu luonddumeahcci lea eallinbirrasiid dáfus mánggbealat guovlu ja guovllus gávdnojit bávtiid alde šaddi erenoamáš mávssolaš šaddošlájat.

6 Kulturárbi

Geavu luonddumeahcci lea Peräpohjola-Lappi duovddeenagottis ja doppe Davvi-Lappi duottarguovllus. Luonddumeahci davágeažis oasáš gullá Ohcejohleagi riikkadásis mávssolaš duovddaguvlui.

Luonddumeahcis leat dahkkojuvvon arkeologalaš ja kulturárbečuožáhagaid inventeremat, muhto viidát lea vel inventerekeahttá. Ieš huksenárbečuožáhagat eai leat inventerejuvvon. Luonddumeahcis leat uhccán visttit, muhto Musealágádusa dološbázahusregistara čuožáhagat dovdojuvvojit sullii čuođi. Stuorámuš dološbázahusjoavkun guovllus leat sierralágan orohagat, main boarrásepmosat leat várra juo geađgeáiggi sihke borat (bivdojuvvon fuođđuid ja guoli vurkkodanrokkit). Geavu luonddumeahcis dahkkojuvvon arkeologalaš dutkamiid vuodul oasi guovllu dološmuitottiippain sáhtta atnit sáme kultuvrii gullevažžan. Geavu luonddumeahcis galggašii ainge dutkat dán guovllu dološbázahusaid.

7A Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeapmi ja luondduturisma

Luonddumeahcci ja erenoamážit Geavvoroggi leat juo logiid jagiid áigge sakka geasuhan olbmuid. Ja dat geasuha ainge, dego manimuš galledeaddjidutkamuš čájeha. Geavu luonddumeahccái beassá oahpásmuvvat guovtti merkejuvvon vándardanjohtologa mielde. Johtolat manná Geavu luonddumeahci čađa vuoruid lagešvuovddis, jalges duoddaris ja beahcevuovddis ja vuoruid Geavvorokkis. Geavu šaddá rasttildit soames háve gáli. Guivvi johtolat earrána dasto Geavu johtolagas. Johtolaga birrasiin leat vándardanráhkadusat dego ee. dolastallanja ruskabáikkit. Johtolaga alde leat báikkuid maiddá rovit, ráhpat ja šalddit.

Geavu luonddumeahcci lea juhkkojuvvo ávžeguovlun ja duottarguovlun, ja dáid osiid várás leat earálágan johtinnjuolggadusat.

7B Luonddu lustageavaheapmi: oahpistandiediheapmi

Geavu luonddumeahci áššehasbálvalanbáikkit leat Ohcejoga luonddustohpu ja Anára Siida sihke neahas gávdnojit dieđut Lunfui.fi -siiduin. Áššehasbálvalanbáikkiin oažžu ee. dieđuid guovllu birra, dan luonddus ja johtolagain.

8 Meahccegeavaheapmi: dálá dilli

Guovllu meahccebivdu ja guolástus muddejuvvojit lágaiguin. Geavu luonddumeahcis ožžot báikkálaš ássit gárdut rievssahiid, meahcástanlágas oaivvilduvvon eará bivdu lea gildojuvvon. Muhtun lobivuloš spiehkastagat ráfáidathtinnjuolggadusain leat máinnašuvvon luonddusuođjalanlága ášahusas. Geavu luonddumeahcis ožžot báikkálaš ássit guolástit. Guovllus guolástit ámmát-, ruovttudárbo-, luondduealáhus- ja lustabivdit, ja erenoamážit luossabivdu mearkkaša ollu. Čuovžagilvimat leat rievddan álgoálgošaš guollešládjadili.

9 Dutkan

Geavu luonddumeahcis leat juo guhká jođihuvvon luonddudiedalaš dutkamat ja guovlu lea maiddá riikkaidgaskasaččat dovddus (sub)arktalaš dutkamiid ollašuttinbáiki. Guovllus doibmet moanat dutkanlágadusat ja Turku allaoahpahaga Lappi dutkanlágádus Geavu dutkanstašuvdna lea dastán luonddumeahci bálddas. Luonddumeahcis leat sierralágan iskkadan- ja čuovvunsajit, main boarrásepmosat leat vuodđuduvvon juo 1960-logus. Muhtun čuovvunsajit leat bissovaš áiddit/gárddit. Maiddá riikkaidgaskasaš ovttaiduhhton čuovvuma dutkan- guovlu lea luonddumeahcis. Dutkansajit leat eanaš luonddumeahci davágeahčen.

10 Luondduriggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat

Báikkálaš ássit ožžot luonddumeahcis murjet ja čoaggit guobbariid sihke gárdut rievssahiid ja guolástit. Maiddá bohccuiguin oažžu doppe bargat, ja lobálaččat leat maiddá boazodollui gullevaš doaimmat. Bálgosiid gaskasaš rádjeáidi manná eanaš luonddumeahci nuorttabeale, muhto maiddá muhtun muddui ieš luonddumeahcis. Plánenguovllus leat priváhtagiddodagat, madda lea mieđihuvvon johtinvuoigavuohta. Boazodállolága vuodul Báišduoddara bálgosii lea luohpaduvvon stivrenriekti Fállá guođohanbáikái.

10 b Boazodoallu

Geavu luonddumeahcci gullá Báišduoddara bálgosa guođohanguovlluide. Bálgosa viidodagas sullii njealjádas lea Geavu luonddumeahcis. Geavu guovlu lea bálgosii erenoamáš dehálaš guottetguovlu. Dán logus lea maiddá govvideapmi sámi boazodoalus.

GUOVDDÁŠ ÁRVVUT JA ÁITAGAT

11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitagat

Dán skovis govviduvvojit plánenguovllu guovddáš luondo-, kulturárbe- ja geavahanárvvut. Plánenguovllu guovddáš árvvuid meroštallan dahkkojuvvo dálá dili govvideami vuodul nu, ahte váldojuvvojit vuhtii guovllu vuodđudanulbmil sihke luonddusuodjalanlága ja guvlui guoskevaš eará njuolggadusaid oppalaš ulbmilat. Árvvuid meroštallan gullá dikšun- ja geavahanplána deháleamos čuoggáide, dasgo plána mihttomearit ja ulbmilat gusket plánenguovllu guovddáš árvvuid bisuheapmái ja buorideapmái.

Guovddáš luonduárvvuide gullet luondo- ja loddedirektiivva ealli- ja šaddošlájat sihke luondotiipat, áitojuvvon ealli- ja šaddošlájat sihke geologalaš čuožahagat Geavvoroggi ja Geavu sáttočastasat. Dáid árvvuid bisuheami leat áitimín olbmodoaimmat guovllus (ee. meahccejohtalus, fuolahus, vánddardeapmi) ja lunddolaš áitagat, dego deivvolaš dahkkit ja populašuvdnadynamihkkii guoskevaš nuppástusat.

Olbmo dahje olbmodoaimmaide guoskevaš guovddáš árvvuide gullet guovllu dutkan- ja čuovvunmearkkašupmi, kulturárvvut dego luondduduovdagat, arkeologalaš čuožahagat, sáme- ja báikkálaškultuvra ja lustageavaheapmi. Dáidda čuohcci áitagat gusket ovdamearkka dihte doaibmakultuvrii.

Dán logus logahallon guovddáš árvvuide čuohcci áitagiid dusten dihte meroštallojit ulbmilat ja dárbbášlaš doaibmajut skovis 12.

ULBMILA ÁSAHEAPMI

12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun

Skovis meroštallojit mihttomearit, ulbmilat ja doaibmajut guovllu guovddáš árvvuide čuohcci áitagiid dusten dihte. Muhtumat identifiserejuvvon áitagiin leat dakkárat ahte daidda sáhtta váikkuhit dán plánas. Dalle daidda guoskevaš doaibmajut leat dárkkálmuhtton doaibmaidjokoviin (14 - 18).

Mihttomearrin lea čielga govvideapmi suodjalan- dahje geavahanárvvu doivojuvvon ovdáneamis guhkesáiggeulbmiliin, ja dat dárkkálmuhtto ainge ulbmila govvideamis. Mihttomearit govvidit guovllu dikšumis ja geavaheamis vástideaddjiid dáhttodili plánenguovllu árvvuid ektui.

Dán plána mihttomearit (9 st) leat: Luondo- ja loddedirektiivva ealli- ja šaddošlájat cevzet, Luondodirektiivva luondotiipat seilot, Áitojuvvon ealli- ja šaddošlájat cevzet, Čázadagaid dilli bissu erenoamážin, Kulturárbbi dorvvasteapmi, Lustageavaheaddjiid várás oaivvilduvvon Meahciráđđehusa johtolagat ja ráhkadusat geasuhit ja bissot dorvvolažžan, Luondduduovdagiid dorvvasteapmi, Dutkanvejolašvuodaid dorvvasteapmi, Ortnetnjuolggadusa beiven ja suodjaleami ollašuttin ja Sámekultuvrra dorvvasteapmi. Mihttomearit leat spesifiserejuvvon ulbmiliiguin ja doaibmabijuiguin fas geahččalit juksat ulbmiliid.

Ovddidanvejolašvuhta linnje plánenguovllu ovddideami ulbmiliid, mat bohciidit omd. oassálasti plánema okta- vuodas. Dán logus govviduvvon ulbmilat leat vuodđun dárkkálmuhtton doaibmajuiide (Skovit 14 - 18).

Váikkuhusaid árvvoštallantabealla

Plánejuvvon doaibmajuid ekologalaš, sosiálakultuvrralaš ja báikkálašekonomalaš váikkuhusat árvvoštallojit plánabadjái (sullii 15 jagi). Váikkuhusat galggašedje leat dakkárat ahte dat eai čuoze birrasii ja ahte dat dorjot plána mihttomeriid juksama.

Čuovvun

Plánejuvvon doaibmajuid ollašuvvan ja váikkuhanvejolašvuodát čuvvojuvvojit mihtidanvugiiguin, mat govvidit ee. doaibmajuid dagahan nuppástusaid, dego dáhpáhusaid meriid, áššehasduhtavuodášvuoda, dieđuid kvalitehta jna.

13A Avádatjuohku: Vánddardan- ja luondduturismaavádat
li leat.

13B Avádatjuohku: Boaittobealeavádat

Duottarguovlu, gos oažžu johtit merkejuvvon bálgáid mielde 1.5.-15.10. ja čuoigga 16.10.-30.4. Avádatjuhkui eai leat plánejuvvon nuppástusat.

13C Avádatjuohku: Ráddjen- ja luondduárvoavádagat

Geavvoroggi, gos ii oaččo johtit 1.4.-14.6. ja oažžu johtit merkejuvvon bálgáid mielde 15.6.-15.10. Čuoigga oažžu johtit 16.10.-31.3.

OLLAŠUHTTIN

14 Luonddu- ja kulturárbesuodjaleapmi

Mihttomearri 1 Luondo- ja loddedirektiivva ealli- ja šaddošlájat cevzet:

- Čuvvojuvvo borallottiid bessendilli.
- Dárkkistuvvojit njálabeasit.
- Čuvvojuvvojit stuorranávddit.
- Jeaggenartti gávdnonsadji Čuvvojuvvo uhcimustá 5 jagi gaskkaid.
- Hádjagáiski čuvvojuvvo uhcimustá 10 jagi gaskkaid.
- Báktesmierra čuvvojuvvo jahkásaččat.
- 2014:s dahkkojuvvojit báktesmierra sirdingilvimat dálá šaddansaji lahkosiidda ESCAPE-fitnus.

Mihttomearri 2 Luondodirektiivva luondotiipat seilot:

- Báikkialdedárkkisteamat bohccuid dálvebiebmansajiin.
- Geavonjálmmi niitu láddjejuvvo jahkásaččat dahje juohke nuppi jage dárbbu mielde.

Mihttomearri 3 Áitojuvvon ealli- ja šaddošlájaid ceavzin:

- Arnihkka čuvvojuvvo uhcimustá 10 jagi gaskkaid.

Mihttomearri 5 Kulturárbbi dorvvasteapmi:

- Čuvvojuvvo čuožahagaid ortnet, mat sáhttet leat gollamin.

15 Luonddu lustageavaheapmi: vándardeami ja luondduturisma doaibmabijut

Mihttomearri 6 Lustageavaheaddjiid várás oaivilduvvon Meahciráđdehusa johtolagat ja ráhkadusat geasuhit ja bissot dorvvolažžan. Luondduovdagiid dorvvasteapmi:

- Johtolaga dálá orustansajiide sáhtta lasihit eanemustá 3 ođđa dálkesuodjagoadi.
- Roajšjávrra fuolahus- ja gozihanstohpu gaikkoduvvo ja dan sadjai huksejuvvo smávva stohpu.
- Joga rasttildansajiin bisuhuvvojit gálaráhkadusat.
- Šalddit eai huksejuvvo.
- Rovit ođasmahttojit dárbbu mielde.
- Bázahusfuolahusa sáhtta buorebut lágídit.
- Mádjoga stohpu bisuhuvvo dálá sajis čuoigánvándardeaddjiid ja luondduealáhusbargiid anus.
- Johtolaga 18 mieskan muorravistti ođasmahttojit.
- Ráhpaid ortnegis fuolahuvvo nu, ahte daid ortnet čuvvojuvvo jahkásaččat ja ráhpmat ođasmahttojit dárbbu mielde.
- Čielggaduvvo ođđa ráhpačovdosiid doaibmivuolta ja vejolašvuolta atnit daid ávkin Geavvorokki heanggovilttiin.
- Geavu johtolat galgá uhccánaš ođđasit linnjejuvvot dárbbu mielde.
- Gohtensajit ordnejuvvojit.
- Ohcejoga luonddustobu gáhttu divoduvvo.
- Bálvalanrusttegiid sáhtta buoridit.
- Ohcejoga luonddustobu čájáhus ođasmahtto jagi 2014 áigge.
- Guovllu ođasmahttinuloš ortnetjuolggadusa mearrádusaid birra galgá diedihuvvot.
- Luonddumeahci ráddjenavádagat merkejuvvojit kártaide.

16 Meahccegeavaheami doaibmabijut

- Eai nuppástusat dálá dillái (meahccebivdu ja guolástus). (Skovvi 8 Meahccegeavaheapmi, dálá dilli).

17 Luondduriggodagaid ja guovlluidda eará geavaheami doaibmabijut

Dán logus gávdno govvideapmi das, mo dálvvi- ja geasiáiggi meahccejohtalus lea lágíduvvon ja makkár lea lohpevuogádat. Logus leat govviduvvon maiddá plánejuvvon nuppástusat dálá dillái. Stuorámus nuppástusat gusket dálvviáiggi vuojáhagaide, maidda meahccejohtaluslobiid sáhtta miedihit.

- Dálvvi- ja geasiáiggi meahccejohtalus stivrejuvvo vuosttažettiin sohppojuvvon vuojáhagaide.
- Dálvviáigge johtin: Gamajohnjálmmis Geavvorokki rasttildeaddji johtolat ja Juovvaskáiddi johtolat jávkaduvvojit.
- Dálvviáigge johtin: Geavu johtolat oaniduvvo Gamajohnjálbmái.

Dán logus govviduvvo ee. dat, mo guovllus johtin stivrejuvvo ja mo sierra doaimmat stivrejuvvojit (mohtorfatnasat, áibmofievrrut, riiden, beana- ja heargevuodjin, gavccodeapmi, dádjadangilvvut, speidárleairrat, leairas-kuvllat, eará doaimmat meahcis, eanaávdnasiid, boaldinmuora, bodnečázi váldin ja dutkamii guoskevaš bagadallan).

17b Boazodoalu doaibmabijut

- Boazodoalloláhka stivre boazodoalu. Meahciráđđehus bargá ainge ovttas bálgosiiguin nu, ahte ráđđádallá daiguin ja bivdá dain cealkámušaid eanageavahanáššiin.
- Bohccuid meahccebiebmama birra eai leat njuolggadusat boazodoallolágas, ja nuba dakko doibmojuvvo luonddusuodjalan-, bázahusfuolahuslága, ludnengielldu ja Natura-njuolggadusaid mielde nu, ahte váldojuvvo maiddá vuhtii Ohcejoga gielldda birassuodjalanmearráduš.
- Meahciráđđehus ja bálgosat sohpet ovttas dain sajiin, main bohccuid ii galggašii biebmát.
- Meahccejohtaluslágas daddjojuvvon vealtameahttun geasiáiggi meahccejohtalus galggašii dáhpháhuvvat eanaš dálá vuojáhagaid mielde.
- Ulbmilin lea bajásdoallat sámekultuvrra ja boazodoalu ceavzilvuoda.

18 Hálddahus

Plánemis vástidit Meahciráđđehusa Lappi luonddubálvalusat (Geavu luonddumeahcci), priváhta eanaeaiggádat ja Lappi ELY-guovddáš (Geavu Natura-guovllu priváhta eatnamiid hárrái) ja Čáhceguovllu osolašgoddi.

- Luonddumeahci ortnetnjuolggadus dahkkojuvvo guvlui guoskevaš njuolggadusaid sihke dikšun- ja geavahanplána linnjemiid mielde.
- Meahciráđđehus joatká gustojeaddji geavahan- ja láigosoahpamušaid dalle, jos daid geavahanulbmil ii rievdda nu ahte rihkku njuolggadusaid.
- ELY lea suodjaleamen ainge daid priváhta eatnamiid, maid hárrái čoavdus ii leat vel juksujuvvon.
- Luondduealáhusaiguin bargama várás dárbbášlaš lavdnjegámmiid sáhtta hukset Meahciráđđehusa lo-biin.
- Boazodoalu dárbbuide sáhtta dahkat geavahan- ja láigosoahpamušaid.
- Luonddumeahci bargoveahka stivre ja goziha galledeaddjiid luonddumeahci geavaheami njuolggadusaid ektui.
- Meahccegoziheapmi guoská meahccejohtalussii ja guolástussii ja stuorranávddiide.

Guvllolaš ja báikkálaš ovttasbargobeliide gullet ee. Sámediggi, bálgosat, Lappi rádjegozáhus, boles, tuollu, guolástanguovlu ja osolašgottit, Lappi ELY-guovddáš ja Lappi dutkanlágáduš Geavvu. Meahciráđđehusa Lappi luonddubálvalusat bargá ovttas norgalaš, ruottelaš ja ruošša doaibmiiguin.

Ovttasbarggu ulbmilin lea lasihit vuorrováikkuhusa sierra geavaheaddji joavkkuid gaskkas ruossalasvuodaid garvin ja hehtten dihte sihke buoridit goziheami.

19 Resurssat

Plána ollašuttima bissovaš gollun árvalit 146 000 euro jagis ja ovttahávaš gollun oktiibuot 851 000 euro. Oppa plánabaji áiggi (15 jagi) gollun árvalit oktiibuot 3 041 000 euro. Ovdanbukton huksen- ja bajásdoallandoaimmat dahkkojuvvojit resurssaid olis.

20 Oassálastin

Plána ovttasbargojuvkui leat nammadan ovddasteaddji Karigasniemen kyläyhdistys ry, Lappi ELY-guovddáš, Lappi luonddusuodjalanbire, Lappi dutkanlágáduš Geavvu, Bálgosiid ovtastus, Baisduoddara bálggus, Sámediggi, Saamelaismatkailu- ja yrittäjät ry, Sámemusea Siida, Suoma fuođđoguoovddáš, Tenolaakson Yrittäjät ry, Ohcejoga guolástanguovlu, Ohcejoga gielldda, Ohcejoga fuođđodikšunovttastus, Ohcejoga sámesearvi Sami siida rs ja Utsjokisuun kyläyhdistys ry).

Sámedikki nammadan Akwé: Kon -joavku lea válmmaštallan Akwé: Kon -rávvagiid mielde doaibmabijuid ja oassálastán plánenbargui ja plána kultuvrralaš, sosiálalaš ja birrasii guoskevaš váikkuhusaid árvoštallamii oppa prošeavtta áigge. Bargojovkui leat nammaduvvon sámiid árbevirolaš dieđuid dovdit sierra ahkejoavkkuin nu, ahte leat váldojuvvon vuhtii ovttaárvosašvuoda-bealit. Jovkui leat gullan vihtta ovddasteaddji, maid Sámediggi lea nammadan.

DÁLÁ DILI GOVVIDEAPMI

1 Plánenguovllu govvideapmi ja plánendilli			
Vástoproseassa	Guovlluid stivren	Kárta	☒ Govva 1. Plánenguovlu
Čilgehus	Dán skovis addojuvvo oppalašgovva plánenguovllus, eanageavaheami dálá dilis, lávvaplánemis ja eanageavaheami eará plánemis, sámiid ruovt-tuguovloássiin ja plánendilis. Skovvi lähčá vuodu eará fáttáid giedahallamii, mat ovdanbuktojuvvojit mannelis.		
Plánenguovllu namma	Geavvu	Viidodat (ha)	71 513 ha
		Mas čázit (ha)	1 642 ha
Eanagoddi	Lappi	Gielda	Ohcejohka

Plánenguvlui gullevaš Natura 2000 -guovllut					
Namma	Koda	Guovllu ollesviidodat (ha)	Tiipa ¹	Ollašuhttinvuohki	Plána gokčevašvuohka
Geavvu	FI1302001	71 406 ha	SCI, SPA	Luonddusuodjalanláhka	Gullá ollásit plánenguvlui.

Plánenguovllu eanageavaheapmi						
	Stáhtaeatnamiid suodjalanguovllut	Váldoeanageavahanluohkká	Suodjalanguovlutiipa	Vuodđudaná igemearri	Viidodat (ha)	Ortnetnjuolggadus addojuvvon (bvm)
Vuodđuduvvon suodjalanguovllut	Geavu luonddumeahcci	211	Luonddumeahcci	1956, viididuvvon 1981	71 276 ha	18.2.1994
	Priváhta suodjalanguovllut (PSG)			St	Viidodat (ha)	Čoahkkáigeassu PSG-čuožahagaid ráfáidahttinmearrádusain lea ovdanbukton dikšun- ja geavahanplána čuvvosis 1.
	Priváhta suodjalanguovllut priváhta eatnamiin			7	39 ha	
	Stáhta priváhta suodjalanguovllut			-	-	
	Eará vuodđuduvvon guovllut			-	-	

¹ SPA = Special Protection Area = sierra suodjalanguovllut, mat čohkkejuvvojit loddedirektiivva vuodul; SCI = Sites of Community Importance = EU:a mielas dehálaš guovllut, mat nammaduvvojit luonddodirektiivva vuodul ja main čohkkejuvvo SAC = Special Area of Conservation = sierra suodjalandoaimmaid guovlu, mii čohkkejuvvo luonddodirektiivva vuodul.

Suodjaleapmái várrejuvvon stáhtaguovllut	Tiipa	Eanageava-hanluohkká	St	Viidodat (ha)	Lassedieđut
	Suodjalanprográmma	211	1	0,61 ha	Guokte sullo Čársejogas Geavonjálmmis
Plánenguvlui gullevaš eará čuožahagat	Namma, tiipa	Váldoe-anageavahan-luohkká	St	Viidodat (ha)	Lassedieđut
	Suodjaleapmi ii leat ollašuhhtton	priváhtaeana	17 bálsttá (16 dálu)	64 ha	Leat plánenguovllu nuortadávegeahčen Mádjohnjálmmi ja Geavugeavgná gaskkas sihke Vuogojávrris ja Stuorra Bálddotjávrris davábealde. Áššis leat ráđđádallan 2013:s.

Riikkaidgaskasaš čatnaseamit ja suodjalanprográmmat		
	Tiipa	Lassedieđut
Geavvu	IBA	FI010 IBA-ráddjen spiehkasta uhccánaš Natura-ráddjemis
Sámiid ruovttuguovllut		
Plánenguovlu lea sámiid ruovttuguovllus		
☐ Muhtun muddui	☒ Ollásit	
<p>Sámiid vuodđolágalaš kultuvrralaš ja gielalaš iešstivrejumi ollašuhhtá Sámediggi (974/1995). Sámediggi dikšu sámegillii ja -kultuvrii gullevaš áššiid ja sámiid álgoálbmotsajádahkii guoskevaš áššiid. Sámediggi ovddasta sámiid riikkadási ja riikkaidgaskasaš ovtasbarggus. Riikkaidgaskasaš ja riikkadási láhkamearrádusaid geatnegahttimat galget váldojuvvot vuhtii DGP:a dahkamis ja dan váikkuhusaid árvvoštallamis.</p> <p>Biodiversitehtasoahpamuš (SopS 78/1992) geatnegahtá riikkaid dorvvastit sámiid luonddu mánggahápmásašvuhtii guoskevaš árbevirolaš dieđuid, virolašvuodaid ja innovašuvnnaid seailuma sihke dorvvastit árbevirolaš luonddugeavaheami (artihkkalat 8j ja 10c). Soahpamuša artihkkala 8(j) ollašuhhtin dihte biodiversitehtasoahpamuša 5. oassebeallečoahkkin lea dohkkehan eaktodáhtolaš Akwé: Kon -rávvagiid. Akwé: Kon- rávvagiid ulbmilin lea dorvvastit luonddu mánggahápmásašvuoda seailuma ja álgoálbmotkultuvrraid luonddogaskavuoda ja árbevirolaš dieđuid seailuma. Suomas Akwé: Kon -rávvagat leat oaivvilduvvon heivehuvvot sámiid ruovttuguovllus dakkár fitnuid ja plánaid kultuvrralaš, birrasii guoskevaš ja sosiálalaš váikkuhusaid árvvoštallamis, mat sáhttet váikkuhit sáme kultuvrii, -ealáhusaide ja sámi kulturárbbi. Akwé: Kon -rávvagiin ávžžuhuvvo ahte ovdalgo plánejuvvon fidnui guoskevaš birasváikkuhusat árvvoštallojit, de galggašedje čohkkejuvvo birrasii guoskevaš vuodđodieđut identifiseren dihte álgoálbmotservošiidda ja báikkálašservodagaide biologalaš mánggahápmásašvuoda erenoamáš mávssolaš oassedahkkiid. Dáid rávvagiid mielde plánaid ja fitnuid dahkan galggašii vuodđuduvvat álgoálbmogiid dárbbuide ja oainnuide. Go čuovvu Akwé: Kon -rávvagiid, de sáhtá identifiseret álgoálbmogiidda čuohcci heajos váikkuhusaid ja geahpedit daid nu ollu go vejolaš. Álgoálbmogat galggašedje oassálastit fitnu buot muttuide plánema rájes gitta ollašuhhtimii ja čuovvumii. Kultuvrralaš váikkuhusaid árvvoštallanmeannudeamis ja erenoamážit árvvoštallama viidodaga čielggadeami oktavuodas fas galgá geahččalit identifiseret daid beliid, mat leat kultuvrra dáfus erenoamáš mávssolaččat. Daida sáhttet gullat ee. kulturárbi, oskkut, jáhkut, virolašvuodát, sosiálalaš ortnega hámit, luondduriggodagaid geavaheapmái guoskevaš vuogádagat, dego eanageavahanvuogit, kultuvrralaččat mearkkašahtti sajit, kultuvrralaš resurssaid ekonomalaš árvomearrideapmi, bassi báikkit, gielat, vuohkerievtti vuogádagat sihke politihkalaš struktuvrrat, rollat ja vuogit. Meahciráđdehus ja Sámediggi leaba soahpan ahte sámiid ruovttuguovllu buot odđa ja beivvenuloš dikšun- ja geavahanplánain heivehuvvojit. Akwé: Kon -rávvagat. Sámedikki nammadan ng. Akwé: Kon -joavku lea mielde dahkamin Geavu dikšun- ja geavahanplána. Joavku árvvoštallá oppa plánenproseassa sihke sámiid luonddu mánggahápmásašvuhtii guoskevaš árbevirolaš dieđuid ja luonddugeavaheami vuhtiváldima DGP:a dahkamis. Akwé: Kon -rávvagiid mielde plána dahkamis galget leat mielde olbmot, geain lea árbevirolaš dieđu máhttu, sierra ahkejoavkkut ja nisson- ja almmáiolbmot ja dasa lassin galgá fuolahit das, ahte sierra ahke- ja giellajoavkkuid ja sohkebeliid dárbbut váldojuvvojit vuhtii.</p> <p>Riikkavuloš- ja politihkalaš rivttiide guoskevaš oktasašsoahpamuš (SopS 7–8 /1976) geatnegahtá dorvvastit sámiid vuoigatvuoda návddašit iežaset kultuvrras (artihkal 27)*. Eurohpá Ráđi vehádatrápmasoahpamuša (SopS 2/1998) 5. artihkkalis soahpamušbealit čatnasit ovddidit dárbbášlaš dilálašvuodaid, vai čearddalaš vehádagaide gullevaš olbmot sáhttet bajásdoallat ja ovddidit iežaset kultuvrra sihke bisuhit iežaset identitehta mávssolaš vuodđodahkkiid: oskku, giela, virolašvuodaid ja kulturárbbi.</p>		

Eurohpá Ráđi duovddaoktasašsoahpamuša (SopS 14/2006) artihkal 5 geatnegahtta identifiseret duovdagiid mávssolaš oassin olbmuid birrasis, oktasaš kultur- ja luondduárbbi mánggahápmásašvuoda ovdanboahthinvuohkin ja identitehta vuoddu sihke ; dahkat ja ollašuttit máinnašuvvon sierradoaimmaiguin duovddasuođjaleapmái, -dikšumii ja -plánemii oaivvilduvvon duovddapolitihka.

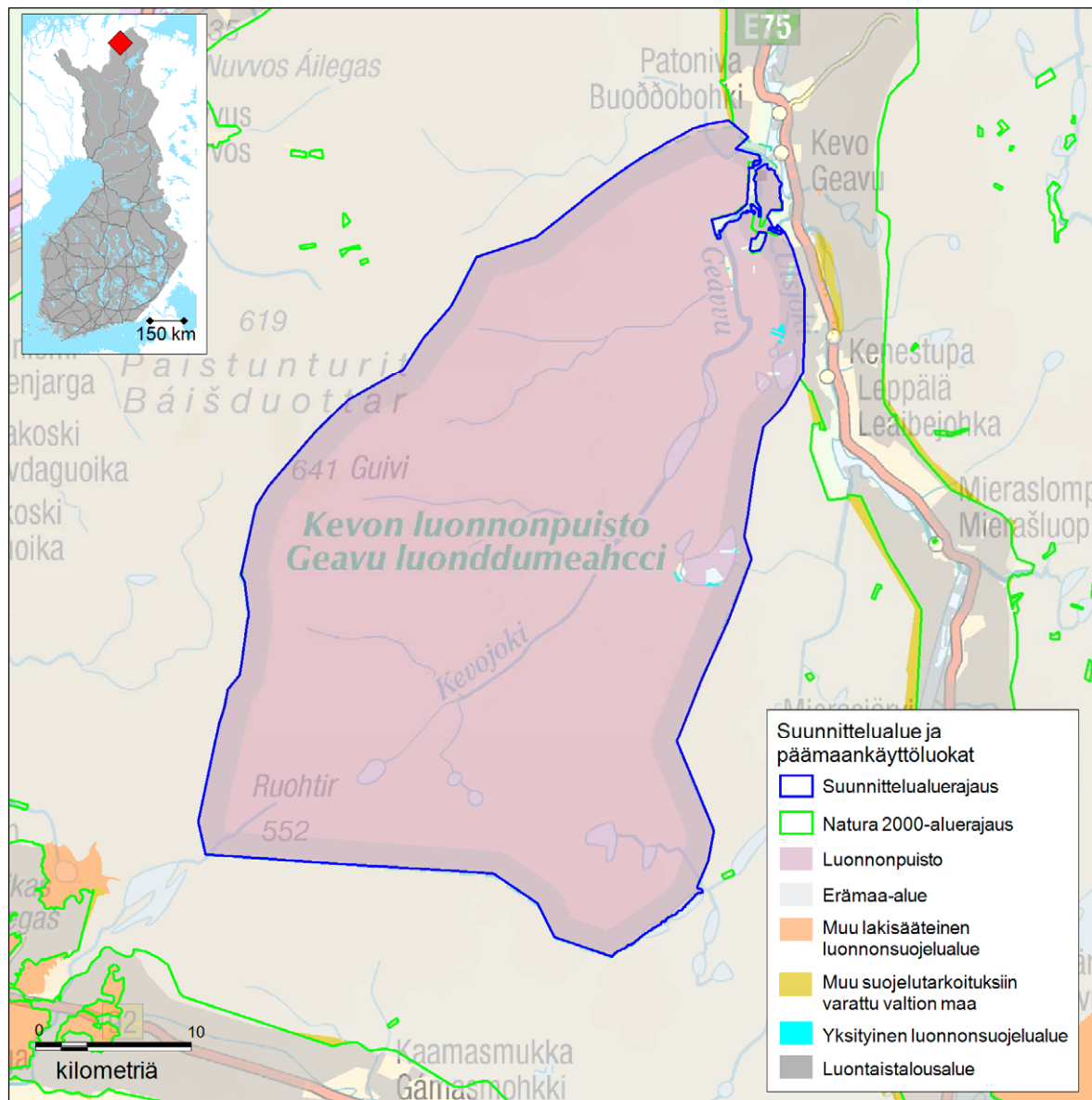
ON:a álgoálbmotjulggaštusa 32 artihkkala mielde álgoálbmogiin galggašii leat vuoigatvuohta mearridit ja ovddidit mávssolaš ulbmiliid ja doaibmavugiid iežaset eatnamiid dahje guovlluid ja iežaset eará luondduriggodagaidda ovddideami dahje geavaheami várás.

* Kp soahpamuš 27 artihkal: ”Dain riikkain, main leat čearddalaš vehádagat, dákkár vehádagaide gullelaš olbmuiin ii oaččo biehttalit vuoigatvuođa ovttas iežaset joavkku eará lahtuiguin návddašit iežaset kultuvrras, dovddastit iežaset oskku ja eallit dan mielde dahje geavahit iežaset giela.”

Lávvaoplánen ja eanageavaheami eará plánen			
Lávva dahje plána	Dohkkehanjahki	Gokčevašvuohta	Plánenguvlui guoskevaš merkemat plánas
Davvi-Lappi eanagoddelávva	2007	100 %	<p>SL 4274 Geavu luonddumeahcci: Ovddiduvvo stivrejuvvon vánddardeapmi. Olgodaddanjohtolat, Geavu johtolat</p> <p>Olgodaddanjohtolaga oktavuodadárbu: Guivi-Ohcejohka ja Gáregasnjárga–Luopmošjávri, guktot johtolagat vulget Geavu johtolagas.</p> <p>ma 5921 Ohcejohleahki: Riikkadásis mearkkašahtti kulturhistorjjálaš biras, riikkadásis mávssolaš duovddaguovlu. Kulturhistorjjálaččat ja duovddalaččat mávssolaš sárgosat bisuhuvvojit. Odđavisttit heivehuvvojit árbevirolaš birrasii ja duovdagii. Gieltit, niittut ja bealddut bisuhuvvojit jalgadin. Sámekultuvra deattuhuvvo.</p> <p>Oppa lávvaguvlui guoskevaš mearrádusat gusket málbmaohcamii, boazodollui ja eará luondduealáhusaide, guovllu dikšun- ja geavahanplánemii ja oassálastimii, huksemii ja dološbázahusaid suodjaleapmái (čuovus 4). Čuvvosis 4 leat maiddái ovdanbukton plána doaibmabijut ja váikkuhusat eanagoddeláva mearrádusaid ja ovddidanprinsihpaid ektui.</p>
Ohcejoga oasseguovllu oasseoppalašlávva	jođus		AHR gomihii 2011:s gielddastivrra 2007:s dohkkehan gáddeoasseoppalašlávva. Láva johtuibidjan gulahuvvon odđasit 30.3.2012. Plánenguovllus lávvaguvlui gullá Uhca Geavojávrrri ja Buksaljávrrri gaskasaš Buksalskáidegeahči. Lávvaoplánenbargu joatkašuvvá 2014:s.
Deanu-Njávđánjoga-Báhčaveaji Čáziid-dikšunguovllu čáziiddikšunplána jagi 2015 rádjai	2009	100%	Geavu Natura 2000 -guovlu lea laktojuvvon čáhcerápmadirektiivva suodjalan-guovloregistarii. Registarii laktimis boahá bures ovdan guovllu mearkkašupmi ja dan vuhtiiváldin čáziiddikšunplánemii ja lohpeproseassain. Čáziiddikšuma ulbmilat suodjalanguovlluin (VhL 21§): guovllu čázit galget leat suodjaleami gáibidan dásis manjimustá 2015:s. Plánenguovllus ulbmila ollašuvvan ii leat áitojuvvon. Bajildus- ja bodnečázit galget leat dakkár dásis ahte dat sáhttet bajásdoallat guovllu suodjalanárvvuidda, ja danin vuoruhuvvojit čázis sorjjavaš luondotiippaid ja šlájaid gáibádusat ulbmiliid ja doaibmabijuid plánedettiin. Erenoamážin dahje buorrin árvvoštallon čáziid dili ii oaččo heajudit.

Meahciráđđehusa plána	Dohkkehanjahki	Gokčevašvuolta	Plánenguvlui guoskevaš merkemat plánas
Davvi-Sámi luondduriggodatplána	2012	100 %	<p>Eanageavaheami plánemis álbmotmehciin, meahcceguovlluin, luonddumehciin sihke dárbbu mielde maiddái eará suodjalan- ja Natura-guovlluin guvllolaš dikšun- ja geavahanplánaiguin heivehuvvojit oktii guovlluid sierra geavahanhámiid dárbbut.</p> <p>Luonddusuodjalanguovlluid dikšun- ja geavahanplánaid oktavuodas čielggaduvvojit guvlui guoskevaš meahccebivdoáššit. Geavu luonddumeahcis ii oaččo luonddusuodjalanlága 13 §:a mielde goddit ealliid. Báikkálaš ássit ožžot gárdut rievssahiid ásahusa 932/1981 vuodul, dakkárin go dat lea rievdaduvvon ásahusa 12/1995 vuodul. Geavu luonddumeahci dikšun- ja geavahanplána dahkama oktavuodas čielggaduvvo, mo ealغانálli váikkuha guovllu luonddu dillái ja dasa lassin čielggaduvvojit meahccebivdovejolašvuodát. Báikkálaš bivdit leat sakka gáibidan ahte ealgabivdu galggašii leat vejolaš Geavus.</p> <p>Luondduturisma ja lustageavaheami eatnandiedalaš deattuhusguovlluide gullá Deatnu-Geavvu. Deattuhusguovlluin Meahciráđđehus čuovvu jearu ja bargá viššalit ovttas fitnodagaiguin ja čanasjoavkkuiguin. Meahciráđđehus čohkke doaimmaidis ja daid ovddideami turisma deattuhusguovlluide.</p>
Geavu rungoplána	1991	100 %	Gč. manjnelis Ovddit dikšun- ja geavahanplána ollašuvvan
Doaimbidjoplánat:			Tynys, S. & Jäkäläniemi, A. (2011): Pahtakeltto <i>Crepis tectorum</i> L. ssp. <i>nigrescens</i> (Pohle) Á. Löve & D. Löve Kevon luonnonpuiston esiintymän seuranta- ja hoitosuunnitelma vuosille 2011–2015.
Laktásanguorahallan			
Geavu luonddumeahci birastahtá Báišduoddara meahcceguovlu. Luonddumeahcci hábme Báišduoddara, Gálddoarvi ja Muotkeduoddara meahcceguovlluiguin badjel 740 000 hektára viidosáš ollisvuoda, gos gávdno mánggabealagit Duottar-Lappi avádaga vuovde-, jeagge- ja duottarluondu.			

Ovddit dikšun- ja geavahanplána ollašuvvan		Lassedieđut
☒ Muhtun muddui	☐ Ollásit	<p>1991:s dohkkehuvvon rungoplána guovddáš linnjemat leat ollašuvvan. Geavu luonddumeahcci lea bisson ráfalaš boaittoealeguovlun ja Geavvorokki guoradeaddji johtolaga vándardanvejolašvuodat leat bisuhuvvon. Luonddumeahccái lea vuodđuduvvon ávzejohtolaga lassin plána mielde riekkeslágan johtolat Guivái.</p> <p>Luonddudikšunguovlun meroštallon Čarsejohnjálmmi Geavonjálmmi niitu lea dikšojuvvon. Njaggaljávrrí guollegámme oktan birrasiin meroštallui kulturduovddan, mii bisuhuvvo sámiiid bivdokultuvrras muitaleaddji oaidnámuššan - ná lea dahkkojuvvon, dáikko lea ceggejuvvon boaresmállesáš gámme. Rungoplánas árvaluvvui, ahte galge ráhkaduvvot luonddubálgát Ganešjávrrái ja Luopmošjávrrái. Geavu johtolaga Luopmošjávrrí geahčái lea ráhkaduvvon Suttésádjaga 2 km:a guhkkosaš luonddubálggis, muhto Ganešjávrrí luonddubálggis ii leat ollašuttot. Ohcejohnjálmmi birrasiidda gal leat ráhkaduvvpm beaivevándardanbálgát. Rungoplánas árvaluvvui ahte Mádjoga boares stohpu galggašii sirdojuvvot luonddumeahci olggobeallai, muhto nu ii leat dáhpáhuvvan, dasgo jurddašuvvui ahte stohpu bálvala dálá sajstis čuoiganvándardeaddjiid dárbbuid, vaikko geasiáigge dat ii leatge vándardeaddjiid anus. Eará osiin merkemat ávdinstobuin leat ollašuvvan. Plánii merkejuvvon gozihanstobut leat ollašuvvan plánaid mielde. Luonddumeahci fuolahusa doarjjabáikin doibmet luonddumeahci olggobealde Suttésádjaga ja Geavu fuolahusstobut geaidnoguoras. Luonddumeahci siste leat Fiellogahskáiddi ja Roajášjávrrí fuolahus- ja gozihanstobut sihke ng. vuollegámpá. Rungoplána meahcebivdui guoskevaš merkemat eai leat ollašuvvan, dasgo plána nannema maŋŋá 1995:s guovllu vuodđudanásahus rievdaduvvui nu, ahte dan 6 §:s eai šat mearriduvvo meahcebivdospiehkastagain earret rievssahiid gárdebivddu.</p>
Plánenguovllu oppalaš govvideapmi		
<p>Plánenguovlu čohkiida 1956:s vuodđuduvvon Geavu luonddumeahcis sihke Geavu Natura 2000 -guovllus, man ráddjen spiehkasta uhccánaš luonddumeahci rájiin. Geavu Natura-guvlui gullet stáhtaeatnamiid lassin čieža priváhta suodjalanguovllu (39 ha) sihke 64 hektára priváhta eatnamat, maid hárrái suodjaleami ollašuttin lea vel gaskan. Plánenguovllu ollesviidodat lea 71 513 hektára ja dat lea ollásit Ohcejoga gieldda rájiid siste.</p> <p>Dán guovllus leat juo guhká jođihan luonddudieđalaš dutkamiid. Turku allaoahpahaga Lappi dutkanlágádus, mii vuodđuduvvui 1958:s, doaibmá doarjjabáikin maiddá eará suomelaš ja olgoriikalaš allaoahpahagaid ja dutkanlágádusaid dutkiide.</p>		

Govva 1. Plánenguovlu.

Govas plánenguovllu ráddjen ja váldoeanageavahanluohkát. Plánenguovllu siste leat priváhta suodjalan-guovllut ja priváhta eatnamat.

© Meahciráđdehus 2017, © Suoma birasguovddáš 2017,
© Karttakeskus, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos
1/MML/17

2 Vuodđudanulbmil		
Vástoproseassa	Guovlluid stivren	
Čilgehus	Dán skovis ovdanbuktojuvvojit plánenguvlui gullevaš suodjalanguovlluid ja -prográmmačuozáhagaid vuodđudanulbmil sihke plánenguvlui guoskevaš dihto riikkaidgaskasaš soahpamušaid ulbmilat. Vuodđudanjuolggadusas dahje suodjalanprográmmas meroštallon suodjalanguovllu vuodđudanulbmil lea vuodđun plánenguvllu guovddáš árvvuid meroštallamii. Vuodđudanulbmil váikkuha bealistis maiddá plánenguvllu višuvnna meroštallamii sihke ovddidanulbmiliid ásaheapmái (gč. váldolohku II). Suodjalanprográmmačuozáhagain, mat eai vel leat vuodđuduvvon luonddusuodjalanguovlun, suodjaleami ulbmil lea meroštallon áššáigullevaš suodjalanprográmmas. Suodjalanguovlluide guoskevaš ulbmilat leat mielde ee. láktasajiid suodjaleapmái guoskevaš Ramsar-soahpamušas.	
Plánenguvllu dahje dan oasi namma	Vuodđudanjuolggadus, suodjalanprográmma dahje -soahpamuš	Guovllu suodjalanulbmil
Geavu luonddumeahcci	Luonddumeahcci lea vuodđuduvvon lága (634/1956; "muhtun odđa luonddusuodjalanguovlluid vuodđudeapmi stáhtaeatnamiidda" vuodul ja dán guvlui guoskevaš viididuvvon lága (674/1981) vuodul. Luonddumeahcci ráfáidahttinjuolggadusain, stivremis ja dikšumis lea mearriduvvon luonddusuodjalanlága (71/1923) ja ásaheapmái (932/1981) vuodul (nuppástus 12/1995).	Luonddumeahcci lea vuodđuduvvon álgoluonddu bisuheami ja dieđalaš dutkamiid várás
Geavu Natura 2000-guovlu	VNP 20.8.1998, EU-kommišuvnna dohkkeheapmi 22.12.2003	Guovlu lea dohkkeheuvvon Natura 2000 -fierpmádahkii luonodirektiivva mielde, EU:a dehálažžan atnin guovlun (SCI-guovlu). Guovlu lea maiddá almmuhuvvon kommišuvnii loddedirektiivva mielde erenoamáš suodjalanguovlun (SPA-guovlu). Guovllu suodjalanággan leat oktiibuot 20 luonodirektiivva čuvvosa I luondotiippa ja oktiibuot 10 čuvvosa II šlája sihke oktiibuot 25 loddedirektiivva čuvvosa I šlája. Guovddáš suodjalanárvvuide gullet maiddá dán guovllu viidat leavvan luondotiipat lagešvuovddit ja duottarguolbanat sihke EU:a mielas erenoamáš dehálaš *áhpejeakkit sihke davviguovlluid *balsajeakkit (*vuoruhuvvon luondotiipa).
Priváhta luonddusuodjalan-guovllut (PSG-guovllut)	PSG-guovllut leat vuodđuduvvon jagiid 2006–2008 Lappi birasguovddáža mearrádusaiguin.	Mearrádusaiguin geahččalit ollašuttit luonddusuodjaleami ja dorvvastit luonddusuodjalanlága ulbmiliid guovllus. Čoahkkáigeassu ráfáidahttinmearrádusain čuvvosis 1.

Čoahkkáigeassu

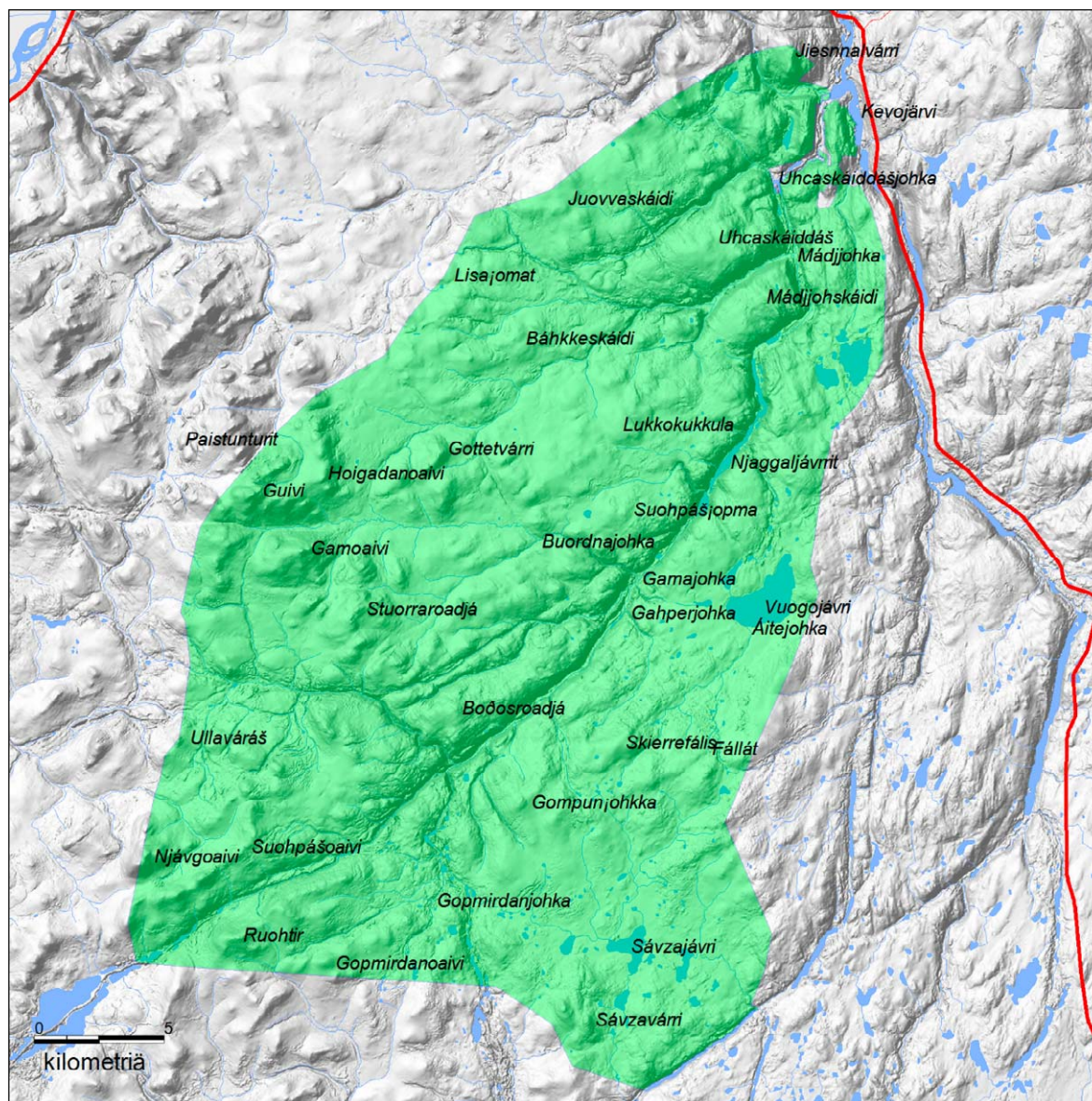
Eanaš oassi plánenguovllus gullá vuodđuduvvon Geavu luonddumeahccái. Luonddumeahccái guoskevaš čavges ráfáidahttinjuolggadusat vuodđuduvvet boares luonddusuodjalanlága (71/1923) ja guvlui guoskevaš ásausa (932/1981, nuppástus 12/1995) njuolggadusaide.

Čavgadit suodjaluvvon luonddumeahci lassin Geavu Natura-guvlui gullet priváhta eatnamat, maid suodjalanmearrádusain ELY-guovddáš (ovddeš Lappi birasguovddáš) lea soahpan eanaeaiggádiiguin. Priváhta suodjalanguovlluid ollesviidodat lea 39 ha. PSG-guovlluid ráfáidahttinmearrádusat spiehkastit muhtun muddui nubbi nuppis ja dat spiehkastit maiddái luonddumeahci ráfáidahttinmearrádusain. Plánenguvlui gullet maiddái 64 hektára dakkár priváhta dahje oktasaš guovllut, mat eai leat goittot vel suodjaluvvon. Birashálddahusa ulbmilin lea Natura-guvlui guoskevaš mearrádusaiguin ollašuhttit áššáigullevaš suodjaleami maiddái dain guovlluin.

3 Jápma luondu: čázádagat ja geologiija

Vástoproseassa	Luonddusuodjaleapmi	Kárta	☒	Govva 2. Guovllu bajildushámit	
Čilgehus	Dán skovis govviduvvo plánenguovllu čázi kvalitehta ja loddečáziid iešláhki sáivačázi ja mearraguovlluid hárrái. Kvalitehtaluohkká govvida bajildusčáziid ekologalaš dili ja loddečáhcečuoggát (ESA-čuoggát) čuožáhaga loddečáhceárvvu.				
Čázádagat					
Govvideapmi guovllu čázádagain (jávrrit, čikjodat, jogat, golanguovllut)					
<p>Plánenguovlu lea Deanu - Njávánjoga - Báhcaveaji čáziidikšunguovllus. Eanaš plánenguovlu lea Deanu čázádatguovllus (68) ja máttageahčen binnánaš maiddái Báhcaveaji čázádatguovllus (71). Luonddumeahcis leat logi golanguovllu, muhto dat leat oasázin maiddái 13 eará golanguovllus. Plánenguovlu lea laktojuvvon čahcerápmadirektiivva suodjalanguovlorestartarii danin, go guovllus gávdnojit luondodirektiivva vuollásaš johkajohtolagat, duottarjogat ja -ádjagat sihke šlájain luossa.¹</p> <p>Čázádatguovllu jogaid ja jávrriid čáhci boahá mineráaleatnamiin ja das lea vánis humus. Jávrrit leat viehka smávvat (ng. Davvi-Lappi jávrrit). Guovllus leat valjis duottarbadjosiin boahá čielgačázat duottarádjagat ja -jogat sihke smávva čielgačázat láddot ja jávrrit. Stuuramus jávrrit (badjel 100 ha) lea Vuogojávri, Stuurra Balldotjávri ja Sávjajávri. Geavvorokki vuodus golgá Geavvu.</p> <p>Plánenguovllu bajildusčáziin lea čázádagaid dili árvoštallamis guorahallon dušše Geavvu (guorahallamis leat mielde golanguovllu dáfus badjel 200 km²:a jogat ja viidodaga dáfs badjel 5 km²:a jávrrit). Geavu čáziid ekologalaš ja kemijalaš dilli lea erenoamáš. Olbmodoaimmat čuhcet čáziid dillái vuosttažettiin áimmu bokte. Buot buohkanassii oppa čáziidikšunguovllu ja maiddái čázádatguovllu bajildusčázit (jogat ja jávrrit) leat luohkás erenoamáš dahje buorre eaige guovllus leat sakka rievdaduvvon dahje dahkkon čázit.¹</p>					
Govvideapmi guovllu bodnečáziin					
Bodnečáhceguovllut leat hui bures luonddudilis ja olbmodoaimmat eai báljo čuoze daidda. Bodnečáhceguovlluid riskkat leat uhccán eaige suodjaleamis leat mearkkašahkki čuolmmat. Geavu luonddumeahci oarjemáttageahčen lea II-luohká bodnečáhceváldimii heivvolaš guovlu, man ii dárbbas doaisttáži vándit atnui ja masa ii dárbbas dahkat suodjalanplána. Luonddumeahci eará bodnečáhceguovllut gullet luohkkái III. Bodnečáziid (luohkká II) kemijalaš ja mearálaš dilli guovllus lea buorre, eaige riskkat leat oaidnimis lagamus boahhteáiggis. ¹					
Čáhceguovlluid ja bodnečázi dala geavaheapmi (johtinfávllit, guollešaddadeapmi, bodnečázi váldin jna.)					
-					
Viidodagat ja ossodat guovllus			Bajildusčáziid dilli (% viidodagas)		Eará áššit
Namma	ha	%	Er.oam/buorre	100	☒ VPD:a mielde dahkkojuvvon suodjalanguovlorestartarčuozáhat
Jávrrit, viidodat	880	1	Viehka buorre	-	☐ Guoikkaid-suodjalančuozáhat
Mearraguovllut, viidodat	-		Viehka fuotni/fuotni	-	☐ Muhtun muddui dahje ollásit muddejuvvon čázádat
Bodnečáhceguovllut, viidodat	-		Ii meroštallon	-	☐ Sakka rievdaduvvon čázádat

Geologiiija	
Govvideapmi guovllu geologiiijas (báktevuodđu)	
Báktevuodđu lea čohkiidan eanaš granulihtas ja granihttagneaissas. Dasa lassin leat diorihhtasneaidat (guovllu máttageahčen), alkálalaš vulkanihtta ja granihtta.	
Govvideapmi guovllu geologiiijas (eanavuodđu ja geomorfologiiija)	
Dábáleamos eanašládja lea morena ja dasa lassin lea muhtun muddui lavdnji ja erenoamážit Geavvorokkis bákti. Guovllus leat maiddái muhtun muddui ee. buolžžat. Geavvoroggi lea luondučohkiideapmin áidnalunddot oppa Suomas. Dat lea 40 km:a guhkkosaš ávži, man vuodus leat jávrrit ja láddot, maid leat earuheamen buolžačomat, čielggit ja heanggobávttit, maid máddagis leat ng. talusčohkiideamit. Geavvu gahčča dalán vuolágeahčen ávžeroggái ja Fiellogahjoganjálmmis lea Suoma alimus gorži, 26 m:a allosaš Fiellojohgorži. Sierralágan skrurčcut ja johkarokkit sihke duolu dihte riegádan govuseatnamat leat viehka dábálačcat.	
Eará áššit	
☐	Riikkadásis mávssolaš morenaguovlu
☐	Riikkadásis mávssolaš gálkabákteguovlu

Govva 2. Guovllu bajildushámit.

Geavvoroggi lea luonddumeahci okta dovdoseamos sárgosiin ja áidnalunddot luondučoehkiideapmi oppa Suomas. Geavvoroggái luoiti Fiellogahjohka hábme Suoma alimus goržži.

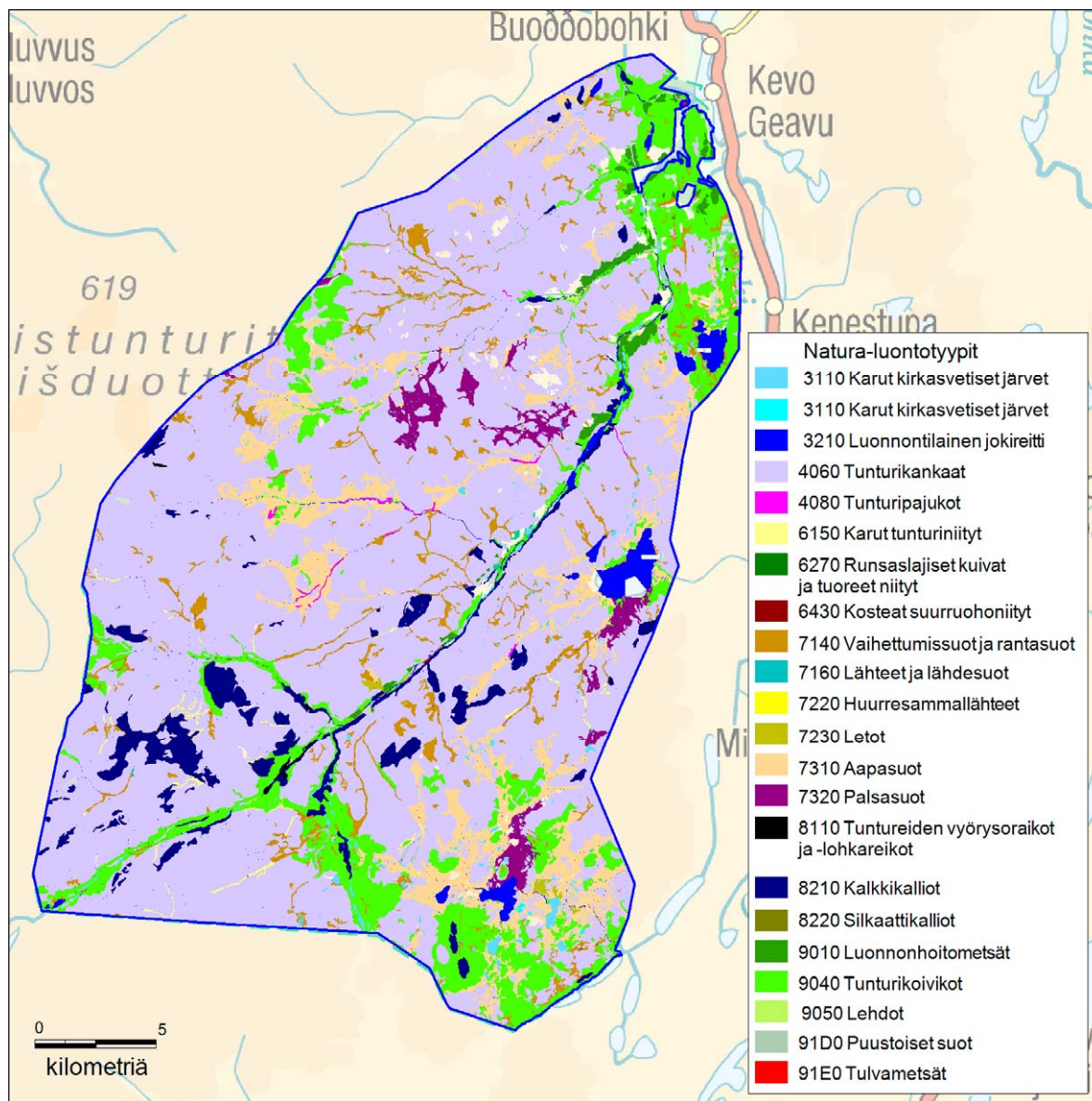
© Meahciráđđehus 2017, © Suoma birasguovddáš 2017,
© Karttakeskus, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos
1/MML/17

4 Natura 2000 -luondotiipat

Vástoproseassa	Luonddusuodjaleapmi	Kárta	☒	☒	Govva 3. Luondotiipat Govva 4. Luondotiippaid mihtilmasvuohhta ja divre- roassoguovllut						
Sisdoallu	Dán skovis govviduvvojit oppa plánenguovllu Natura 2000 -luondotiipat (manjelis luondodirektiivva luondotiipat), daid viidodagat ja mihtilmasvuodát. Mihtilmasvuohhta -doahpagiin oaiivildit dákko čeahkkáigeasu Natura-diehtoskoviid mihtilmasvuohhta ja luonddudilálašvuohhta -dieđuin. Mihtilmasvuodas boahhtá ovdan, man "mihtilmassan" luondotiipa lea guovllus ja dasa váikkuheaddji ee. luondotiippa ráhkadus, doaibma ja ovdeštanvejolašvuodát. Luondotiipat I ja II leat muhtun muddui badjálagaidda ja dát juogadeapmi lea dahkkojuvvon ovdanbuktinvuogi dihte. Dán skovis guorahallojit maiddá plánenguovllu sajádat suodjalanguovlofierpmádagas ja oktavuohhta fierpmádaga eará čuožahaigaide. Natura-guvlui guoskevaš luondotiipadieđut ovdanbuktojit dárbbu mielde čuvvosis.										
Luondotiipa	Luondotiippaid mihtilmasvuohhta (lea juogustuvvon erenoamáš - ii mearkkašahhti ha). Natura diehtovuodu skovis máinnašuvvon luondotiipat leat tabeallas kursiverejuvvon.										
Koda	Luondotiipa	Viidodat, luondotiipa I (ha)	Viidodat, luondotiipa II (ha)	Erenoamáš		Buorre		Mearkkašahhti		Ii mearkkašahhti	
				LT I	LT II	LT I	LT II	LT I	LT II	LT I	LT II
3110	Guorba čielgačázat jávrrit	1 407		1 407							
3160	Humusláddot ja -jávrrit	19		17		2					
3210	Fennoskandia luonddudilálaš johkajohtolagat		1 081		1081						
3220	Duottarjogat ja ádjagat	212		212							
4060	Duottarguolbanat	47 452		25 328		2				22 122	
4080	Duottarsuovkkat	91		91							
6150	Guorba duottarniittut	209		209							
6270	Šládjarikkis goike ja lákta niittut*	1				1					
6430	Lákta stuorrrarássiittut	2		2							
7140	Molsašuvvanjeakkit ja gáddejeakkit	2 519		2 519							
7160	Gáldut ja gáldejeakkit	3	1	3	1	0,02		0,1			
7220	Ritnesámelgáldut*	0,3		0,3							
7230	Vujohatjeakkit	40	51	40	50		1				
7310	Áhpejeakkit*	5 977		5 977							
7320	Balsajeakkit*	1 158		665		493					
8110	Duoddariid čievrafierramat ja ráššat	51		51							
8210	Gálkabávttit	0,5		0,2		0,3					
8220	Silikáhttabávttit	2 489		2 464		25					
9010	Luondduvuovddit*	532		479		53					
9040	Lagešvuovddit	7 950		7 918		33					
9050	Rođut	82		82							

4 Natura 2000 -luondotiipat

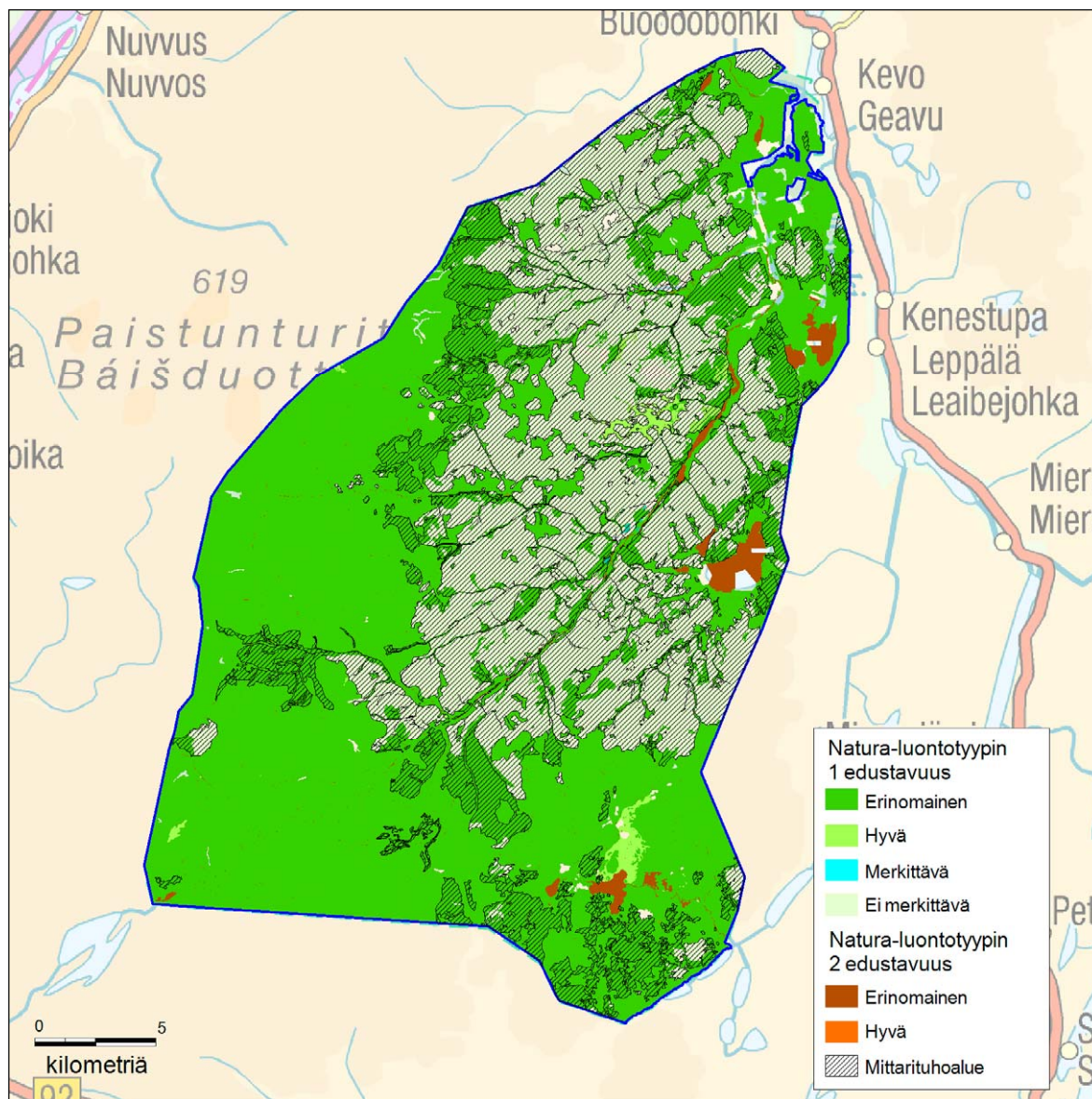
Vástoproseassa		Luondduodjaleapmi			Kárta	☒	Govva 3. Luondotiipat Govva 4. Luondotiippaid mihtilmasvuohhta ja divre- roassoguovllut				
91D0	Muorrajekkit*	148	3	148	3						
91E0	Dulvevuovddit*	8		6		2					
Luondotiippaid viidodat oktiibuot (ha)		70 351	55	47 619	1 134	609	1	0,1	0	22 122	0
Luondotiippaid ossodat plánenguovllus (%)		99		67		1				31	
		Viidodat (ha)	Lassedieđut								
Eará go direktiivva luondotiipa		915 (1 %)	Dieđut leat čohkkejuvvon Meahciráđđehusa diehtovuodus (MHGIS 10.1.2013). Luondotiipat leat inventerejuvvon 1996–1998 ja inventeremat leat dievasmahtton 2011:s. Báikkialdebarggu ossodat lea 12 % (8 612 ha) ja áibmogovvadulkoma ossodat lea 88 % (62 654 ha). Duottarguolbanat 4060, maid mihtilmasvuohhta lea 'li mearkkašahti', gulle lastamáhtoroassoguovlluide (ovddeš lagešvuovddit). Báikkialdebarggu smávva ossodaga dihte smávvalágan, šattolaš luondotiippaid dieđut sáhttet leat váilevaččat. Natura-luondotiipat leat válđojuvvon LUOTI-kártema materiálas, mii sáhtta dagahit váilevašvuodaid Natura-tiippaid dieđuin; omd. muorrajekkiid dieđut leat váilevaččat ja luondotiipa Jogažat ja ádjagat (3260) ii leat Meahciráđđehusa diehtovuodus. "Eará go direktiivva luondotiipi" sáhttet gullat priváhtaetnamat, main eai gávdno inventerendieđut dahje guovllut, mat eai deavdde direktiivva mange luondotiippa meroštallama. Luondodieđuid lassáneami dihte oassi ovdanbukton tabealla dieđuin spiehkastit Natura-diehtovuodus. Nuba dán áigge dán guovllus dovdojuvvon njeallje luondotiippa, Šládjarikkis goike ja lákta niittut* (6270, Ritnesámelgáldut* (7220), Vujohatjekkit (7230) ja Duoddariid čievrafierramat ja ráššat (8110), eai leat dán guovllu suodjalanággan. Čáhcerápmadirektiivva suodjalanguovlorejistara guovlluin erenoamáš ulbmilin lea dasa lassin suodjalit čáhceluondotiippaid ja dain sorjavaš ealánšlájaid. Čáhceluondotiippaide gullet ee. dulvevuovddit, duottarjogat ja ádjagat. ¹								
li inventerejuvvon		94									
Buot govvosat oktiibuot		71 360									
Čoahkkáigeassu											
Eanaš oassin Geavu Natura-guovllu viidodagas leat duottarguolbanat, maid mihtilmasvuohhta lea árvoštallon juogo 'erenomázin' dahje 'ii mearkkašahttin'. Lagešvuovddiid mihtilmasvuohhta lea fuotnánan álgoálggus lastamáhtoroasuid dihte, ja lagešvuovddit leat šaddan duottarguolbban. Seilon lagešvuovddit leat mihtilmasvuoda dáfus erenomážit, mii oaiivilda dan ahte daid mihtilmasvuodat leat seilon. Iešlági dáfus smávvalággane luondotiipat leat dehálaččat, dego omd. guovllu gáldut ja vujohatjekkit, čievrafierramat ja niittut, dasgo dat leat bajásdoallamin eallinberrasii mihtilmas šlájaid. Báikki alde inventerejuvvon viidodaga ossodat lea uhcci, mii dagaha eahpesihkarvuoda erenomážit smávvalágan luondotiippaid duodalaš viidodagain.											
Luondumeahcis eanašin leat duottarguolbanat ja lagešvuovddit, dušše Geavu siste lea sierra beahcevuovdeguovlu. Viidáset jeaggeguovllut leat earret eará Vuogojávrrri ja Sávzajávrrri birrasiin. Luondumeahci čađa golgá Geavvu ávžžis, man heanggovielttit leat báikkuid badjel 100 mehtera alu. Gevvui luoti oalgejogain lea soames fiinna gorži, main beakkáneamos lea Fiellojohgorži.											

Govva 3. Luondodirektiivva luondotiipat

Eanaš oassi guovllus gullá luondotiipii duottarguolbanat. Smávimus luondotiipat eai oidno kárttas.

© Meahciráđđehus 2017, © Suoma birasguovddáš 2017,
© Karttakeskus, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos
1/MML/17.

Govva 4. Luondodirektiivva luondotiippaid mihtilmasvuolta ja divveroasuid guovlu.

Omd. 1960-logus ledje valjis lastamáđut, mat duššadedje viidát lagešvuvddiid Geavu luonddumeahcis. Gova lastamáhtoroasut leat árvoštallon Davvi-Lappi luondokártenfitnus jagiid 1997–1998.

Govas luondotiippa II mihtilmasvuolta gokčá luondotiippa I mihtilmasvuoda.

© Meahciráđđehus 2017, © Suoma birasguovddáš 2017, © Karttakeskus, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/17.

5 Šlájat							
Vástoproseassa	Luonddusuodjaleapmi				Kárta	☐	li kárta
Čilgehus	Skovi ulbmilin lea govvidit plánenguovllu guovddáš šládjaárvvuid ja ovdanbuktit šlájaid iešvuodaid, mat galget válđojuvvot vuhtii guovllu dikšuma ja geavaheami plánemis. Seamma šládja sáhtta gullat eanet go ovttá juogustanluohkkái: ovdamearkka dihte moanat áitojuvvon šlájat leat maiddái direktiivašlájat. Buot šládjajoavkkuin ovttadahkan lea jovkui gullevaš, guovllus gávdnojeaddji šlájaid stuhkkamearri. Natura-guvlui guoskevaš dárkilet dieđut šlájain ovdanbuktojuvvot dárbbu mielde čuvvosis.						
Juogusteapmi	Lottit	Eará riggeallit	Rikkeheamit	Bohccešattut	Idusšattut	Guobbarat	
Erenoamážit suodjalanvuloš šlájat (es)	4	1	-	2	8	-	
Eará áitojuvvon šlájat (á) (earret es-šlájaid, sisttisdoallá CR, EN ja VU šlájaid)	15	4	5	13	26	2	
Dárkonvuloš šlájat (NT)	12	1	13	13	30	4	
Guvllolaččat áitojuvvon šlájat (RT)	-	-	-	6	12	1	
Šlájat, maid suodjalan dihte čujuhuvvojit Natura-guovllut (luondodirektiivva čuovus II, loddedirektiivva čuovus I)	32	5	1	5	2	-	
Šlájat, mat galget bures suodjaluvvot ja maid lassánan- ja vuoingastansajiid ii oaččo duššadit dahje muđui bilidit (luondodirektiivva čuovus IV)	-	4	-	5	-	-	
Vierrošlájat dahje liiggás laskan šlájat		1					
Šládjadieđut							
<p>Lottit ja njiččehasat dovdojuvvot viehka bures ja šlájat dovdojuvvot bures, muhto oktagasmearit dovdojuvvot fuonibut. Geavvu lea mángga hárvanaš davvišlájat okta deháleamos gávdnonguovlluin Suomas. Lottiid dáfus mávssoleamos guovlu lea Geavvorokki birrasat, gos maiddái buot eanemus vánddardit dán guovllus. Dála johtolaga geavaheami eai leat fuobmán báljo čuohtit lottiid bessemii, muhto ášši galgá čuvvojuvvot jeavddalaččat ja dárbbu mielde galgá geahpedišgoahtit heajos váikkuhusaid. Jos plánejuvvot vel ođđa johtolagat dahje bálvalanrusttegat, de dát ášši galgá erenoamážit válđojuvvot vuhtii.</p> <p>Geavu rikkeheamit dovdojuvvot viehka funet. Erenoamážit beaivelottit dovdojuvvot funet, dasgo guovllus lea áicojuvvon dušše soames, Rukses girjji beaiveloddešládja (Čuovus 2). Ovdamearkka dihte ollu gáržžit Sána ja Málle guovlluin dát seamma šlájat dovdojuvvot mángalogi. Dan vuodul mii Geavu šattuin ja luondotiippain dál dihttojuvvo, sáhtta navdit ahte Geavu luondumeahcci mearkkaša ollu maiddái divrešlájaid.</p> <p>Geavus luosa leavvanguovllu badjerádjain lea meroštallon Fiellogahjoganjálbmi ja Čársejogas Linjinjohnjálbmi (Ásahus 405/1990 Deanu guolástanbire oalgečázadagaid guolástanjuolggadusas). Luosas leat genetikalaččat sierranan luossanáit Geavus ja Čársejogas. Genetikalaš dutkamuša vuodul Deanu čázadagas, sihke válđojohkarokkis ja oalgejogain, gávdnojit badjel 30 sierralágan luossanáli, maid seailuma ja buorredili bajásdoallu lea erenoamáš dehálaš luosa mánggahápmásašvuoda bajásdoallan dihte. (Gáldu gč. FGDLa cealkamuša čuvvosis 6B).</p>							

Guovllus gávdnojit erenoamáš ollu áitojuvvon šaddošlájat, main eai dieđe oppa Suomas nu galle šaddansaji. Geavu luonddumeahcci lea eallinbirrasiid dáfus máng-gahápmásaš guovlu ja guovllus gávdnojit erenoamáš mávssolaš bákteslájat.

Bohcešattut: Deháleamos bohcešaddošlájaid Geavu luonddumeahcis gullet erenoamážit suodjalanvuložin juogustuvvon arnihkka (*Arnica angustifolia*) (2 áicansaji) ja báktesmierra (*Crepis tectorum* subsp. *nigrescens*) (1 áicansadji). Arnihka šaddansajit leat rámsesajiin, ja nuba gollan ii leat daid áitimin. Daid eai várra maiddái čoakke, dasgo šaddansajit eai leat bálgáid guoras. Soaittáhatdahkkit, dego bávtti laigan ja bákteuđas sáhttet goittotge duššadit smávva gávdnonsaji. Báktesmierra leat áitimin šaddansaji oktiigiellan ja soaittáhatdahkkit, mat sáhttet duššadit smávva gávdnonsaji. Suomas šlájá sáhtta deaivat dasa lassin dušše Oulankas. Báktesmierrasajis leat geahččalan hehttet eatnama suoidnuma nu, ahte leat jahkásaččat gavvojuvvon suoinnit 2002 rájes. Báktesmierra lea mielde Helssega šaddomusea láidestan ng. Escape-Life-fitnus. Ovdal dáikko leat čoggojuvvon báktesmierra siepmanat Oulu allaoahpahaga šaddogárdái. Geassit 2014 siepmanat máhcahuvvojit, goas siepmanat ja ođjjut gilvojuvvot vuogas sajiide dálá gávdnonsaji lahkosiidda. Jeaggenartti (*Saxifraga hirculus*) šaddansadji Geavus lea Suoma davimus ja áidna Ohcejoga giełddas. Áittan soaittáhatdahkkit lassin lea vejolaš meahcejohtalus. Hádjagáiski (*Dryopteris fragrans*) (46 saji) gávdnonsajit Ohcejogas leat áidna sajít Suomas ja oppa EU:a siste. Measta buot šlájá šaddansajit leat Geavu luonddumeahcis. Šaddansajit leat rámsesajiin, ja nuba áittan lea dušše vejolaš dálkkádatrivedan.

Iduššattut (sámmálat): Ruostamáttasámil (*Bryoerythrophyllum ferruginascens*, EN, 2 saji), ávžecuipešámil (*Orthotrichum laevigatum*, CR, 1 sadji) ja boršebáktesámil (*Schistidium subjulaceum*, EN, 1 sadji) dovdojuvvot Suomas dušše Geavus. Bávttiide eai ná orošii čuohcimin olbmodoaimmat. Áitatvulošvuodaárvoštallamis árvoštallojedje buot šlájaid áittan soaittáhatdahkkit ja dálkkádatrivedan.

Mánggaid šlájaid áidna šaddansajiid Anára Lappis dihtet gávdnot Geavus: ee. davviroahkkesámil (*Campylium laxifolium*, EN, 1 sadji/Suomas oktiibuot 7), ádjásámil (*Coscinodon cribrus*, EN, 1/13), ránesgeađgesámil (*Grimmia donniana*, VU, 3/14), veaikegiiesámil (*Mielichhoferia mielichhoferiana*, CR, 1/2), báktesttasámil (*Scapania crassiretis*, EN, 1/14), náhegiesttasámil (*Scapania spitsbergensis*, EN, 7/14), gálkagoaivosámil (*Tortula mucronifolia*, EN, 2/8). Bávtti alde dahje henjuin dahje rámsesajiid geđggiid dahje minerálaid alde šaddi šlájaid gullet *Coscinodon*, *Mielichhoferia*, *Scapania*:t ja *Tortula mucronifolia*. *Campylium laxifolium* šaddá vujohatjeakkis Geavu siste vielttis ja dasa čuožášii vejolaš meahcejohtalus. Aiddo dál eai leat vátisvuodát.

Bealli oppa Suoma áicansajiin leat Geavus: davvešlubbosámil (*Meesia hexasticha*, EN, 4/8), *Scapania spitsbergensis*. Geavvu mearkkaša hui ollu dáid ja ovddit loguin máinnašuvvon šlájaid (goittot) Suoma perspektiivvas geahčadetiin. *Meesia* šaddá johkaguoraid čievrassajiin, main čáhci ja jiekņa dađistaga hábmejít gátti.

Geavus leat erenoamáš valjis oránšalágan ruovde- dahje veaikegiissis čohkiidan geađgeslájat. Áitojuvvon tiipašlájaid Geavus gullet ee. *Coscinodon cribrus*, *Mielichhoferia mielichhoferiana* ja *Grimmia donniana*. Lea hui vejolaš ahte dakkárat gávdnojit Geavus eanetge, dasgo vuogas sajít leat valjis.

Maiddái *Hypnum*-soga áitojuvvon sámelšlájaid (várregiesáldatsámil *H. callichroum* VU, davvegiesáldatsámil *H. hamulosum* VU, vuopmegiesáldatsámil *H. holmenii* NT, duottargiesáldatsámil *H. plicatulum* VU, taigagiesáldatsámil *H. subimponens* VU) áicansajiin oalle stuorra ossodat lea Geavus. *H. plicatulum* leat gieskan čoaggán Suomas dušše Geavus (2011). Buot šaddet bávttiid alde ja dáidet leat doppe viehka buori dorvvus. Dálkkádatrivedan lea vuosttažettiin áitimin.

Lassedieđut

Luossa ii leat mielde bajábeale tabeallas čuolddas luondodirektiivva II eará riggeeallit. Luossa lea direktiivašládja (LU II), muhto Suopma lea ožžon dasa guoskevaš spiehkastatlobi dahjege Suopma ii dárbbáš vuodđudit šlájá suodjalan dihte Natura 2000 -guovlluid. Fámus lea luondodirektiivva čuovus V, dahjege ávkinatnin ii oaččo čuohcit šlájá suodjalandássái.

Šládjatabeallat leat čuvvosis 2.

6 Kulturárbi				
Vástoproseassa	Luonddusuodjaleapmi	Kárta	☒	Govva 5. Kulturárbečuožahagat
Čilgehus	Kulturárbi dálá dili govvideapmái gullá plánenguovllu duovddaárvvuid ja huksenárbi ja arkeologalaš čuožahagaid govvideapmi. Govvideami ulbmilin lea identifiseret plánenguovllu guovddáš kulturárbeárvvuid.			
Guovllu govvideapmi, duovdda				
Geavu luonddumeahcci lea Peräpohjola-Lappi duovddaeaganagottis ja doppe Davvi-Lappi duottarguovllus. Guovllus eai leat UNESCO máilmmiárbečuožahagat. Luonddumeahci davágeahčen oasáš gullá Ohcejohleagi riikkadásis mávssolaš duovddaguvlui. Guovllus eai leat álbmotduovdagiidda, eanagotti dásis dahje báikkálaččat mávssolaš duovddaguovlluide juogustuvvon čuožahagat eaige luonddusuodjalanlágas daddjojuvvon duovddaguovllut. Várra daid boaittobealesajádaga dihte Geavu luonddumeahci duovdagat eai leat beassan virggálaš juogustemiide. Erenoamážit Geavvorokki birrasat leat goittotge hirbmat fiidnát.				
Guovllu govvideapmi, huksenárbi ja arkeologijja				
Meahciráđđehusa Lappi luonddubálvalusat lea inventeren Geavu luonddumeahci johtolagaid lahkosiin kulturárbečuožahagaid. Dasa lassin erenoamážit Helssega allaoahpahaga dutkit leat dahkan luonddumeahcis arkeologalaš inventeremiid ja dárkkistemiid. Lappi birasguovddáža Lappi kulturbirrasat oahpisin -fitnus leat maiddá guorahallon guovllu muhtun kulturárbečuožahagat. Ieš huksenárbečuožahagat eai leat gal inventerejuvvon. Geavu luonddumeahcis leat vel viiddis guovllut ollásit inventerekeahttá, ja guovllus gávdnojit sihkkarit boahhteáiggis vel valjis sierralágan kulturárbečuožahagat.				
Geavu luonddumeahcis eai leat galle vistti. Ávdinstobut leat guokte, main Guivvi ávdinstohpu lea huksejuvvon 1972:s ja Mádjoga stohpu 1964:s. Dasa lassin Geavu lahkosiin leat Meahciráđđehusas golbma fuolahusstobu (huksejuvvon 1967 - 1991). Luonddumeahci siste priváhta eatnamiin lea soames visti, Vuogojávrris lea luondduealáhuslágas oaivvilduvvon doarjjabáiki ja Fálláin lea guodohanbáiki huksejuvvon guodohangámpá. Dasa lassin guovllus leat duokkot dákkolavdnjegámmet ja daid bázahusat. Geavu luonddumeahcis eai leat áhahusa vuodul dahje huksenárbi suodjalanlága vuodul suodjaluvvon eaige Meahciráđđehusa ja Musealágadusa gaskašaš soahpamuša vuodul suodjaluvvon visttit. Doppe eai leat maiddá riikkadásis mearkašahhti huksejuvvon kulturbirrasat. Maiddá eanagoddeláva mielde guovllus eai leat riikkadásis, eanagotti dásis dahje guovlogotti dásis mávssolaš kulturárbečuožahagat (dološbázahusat dahje huksenárbečuožahagat).				
Musealágadus bajásdoallá dološmuitoregistora, ja luonddumeahcis dihtet gávdnot 82 dán registarii gullevaž giddes dološbázahusčuožahaga ja čieža gávdnonsaji ¹¹ . Dasa lassin Meahciráđđehusa Lappi luonddubálvalusaid inventeremis (jagis 2011) gávdnojuvvon čuožahagain registarii leat vel merkekeahttá 18 giddes dološbázahusa. Maiddá luonddubálvalusaid inventeremis gávdnojuvvon čuožahagat leat lohkojuvvon mañnelis leahkki tabeallas dološbázahusregistora čuožahagaide. Geassit 2013 guovllus gávdnojedje vel 11 bora lasi. Gávdnosat dárkkistuvvojit daid boahteveš gesiid áigge ja nuba dat eai leat vel lasihuvvon tabellii.				
Guovllu dološbázahusaid sáhtta juohkit sierraahkásaš orohagaide, bivdoroggečuožahagaide, borračuožahagaide, geađgemateriála ávnnastan- ja dearpansajiide, siiddiide ja gávnusbáikkiide. Dološbázahusaid lassin guovllus gávdnojit maiddá eará kulturárbečuožahagat, earret eará gámmiid bázahusat, rádjemearkkat, orohatgieddi ja fanasgeassinjohtolat. ¹²				
Stuorámus dološbázahusjoavkun guovllus leat sierralágan orohagat. Dat eai leat vel áigemeroštallon muhto boarrásepmosat dain leat várra juo geađgeáiggis. Ovdahistorjjálaš áigodaga áigge ealáhusat seilo davvin duháhiid jagiid seammasullasažžan ja ná maiddá orohagat sulastahtte guhká. Geađgeáiggi ja árrametállaáiggi (sullii 9000 oKr.—250/300 mKr.) orohagaid sáhtta fuobmát dábálaččat dušše geađgedávviiriin, mat leat eatnamis orohaga birrasiin dahje orohagaid sáhtta fuobmát geađgedávviiriid ávnnasteamis báhcán geađgebázahusain. Muhtumin eatnamis sáhttet vuhttot maiddá dollasajit dahje eana sáhtta leat dakko báidnašuvvan ássama dihte. Geavus gávdnojit maiddá mañnelis, ruovdeáiggis ja historjjálaš áiggis adnojuvvon orohagat, mat leat gávdnon dábálaččat eatnamis vuhttojejeaddji dollasajiid				

vuodul. Leat mánggalágan dollasajit - ruovdeáiggi orohagain leat gávdnon njuolggočiegahasa hápmásaš oapmanbarddál dagat , mat sáhtášedje leat gođiid guovddášoapmanat. Ja dasto leat gávdnon nuorat bearpmetoapmanat, main njuolggočiegahasa hápmásaš geađgebarddál daga nuppi dahje guktuid gežiid čiegain vulget geađgeráiddut dahjege bearpmehat, maiguin goahti lea juhkkuojuvvon sierralágan doaimmaid várás.

Dábálaš dološbázahusjoavkun Geavus leat maiddá borat dahjege juovaid sisa goivojuvvon vurkkodanrokkit. Dain leat várra vurkkodan earret eará bivdojuvvon fuođđuid ja guliid. Guovllus dihtet gávdnot dasa lassin bivdoronggečuozáhagaid erenoamážit čázadagaid lahkosiin. Ovdamearkka dihte Stuurra Bálddotjávri birrasiin leat moanat bivdoronggevuogádagat.

Geavus dihtet gávdnot guokte sieidečuozáhaga. Árbedieduid mielde ovdamearkka dihte Guivvi atne bassi báikin ja inventeremis dan vilttiin leatge gávdnon moanat oaffaruššanhoallun navdojuvvon ráhkadusat. Mádjoga gátti Vulležiidgirku máinnaša Samuli Paulaharjun bálvvosbáikin ¹⁰. Paulaharju muitala maiddá guovllu eará bálvvosbáikkiin, muhto dál eai dieđe gokko dat aiddo ledje. Vulležiidgirku lahkosiid Čohkunája tivččii su mielde bálvvosbáiki ja bálvvosbáiki livččii maiddá Pietsänkirkku ⁹ Geavu siste.

Geavu johtolaga birrasiin leat dološbázahusat, mat sáhttet leat gollamin vánddardeami dihte. Eanagiera gollá ja gollanguovlu viidu báikkuid nu sakka ahte dat sáhttá čuohcit dološbázahusa seailumii. Dákkarat leat Njaggaljávriid gátti orohagat (Njaggalajávri 1 ja 2) sihke Ristenašjávriid orohat ja bivdorokkit (Ristenašjávri 1 ja 2) ja Roajášjávri dolastallanbáikki orohat (Roajášjávri 1). ¹⁷ (čuozáhagaid namat ja diedut: Meahciráđđehusa REISKA-diehtovuoddu)

Čuozáhagat					
Duovdda					
Luohkká	St	Namma			
1	1	Riikkadásis mávssolaš duovddaguovlu, Ohcejohleahki			
Lassediedut		-			
Huksenárbi					
Luohkká	st	Namma			
-	-	-			
Lassediedut		-			
Arkeologalaš čuozáhagat		Eará arkeologalaš čuozáhagat		Eará kulturárbi	
Tiipa (dološmuitoregistarčuozáhagat)	St	Tiipa (eará čuozáhagat)	St	Luohkká	St
Orohagat	50	Orohagat	11	-	-
Bargo- ja ráhkadanbáikkid (bivdorokkit, boazoáiddit ja bolttoahagat)	15	Bargo- ja ráhkadanbáikkid (fanageassinjohtolat)	1	-	-
Geađge- ja eanaráhkadusat (borat, rokkit ja rádjemearkkat)	28	Geađge- ja eanaráhkadusat (rádjemearkkat ja rokkit)	4	-	-
Bálvalan- ja bálvvusbáikkid	2	-	-	-	-
Dološbázahusjoavkkut	4	-	-	-	-
Gávnnonasajit	7	-	-	-	-

Báikkálaškultuvra

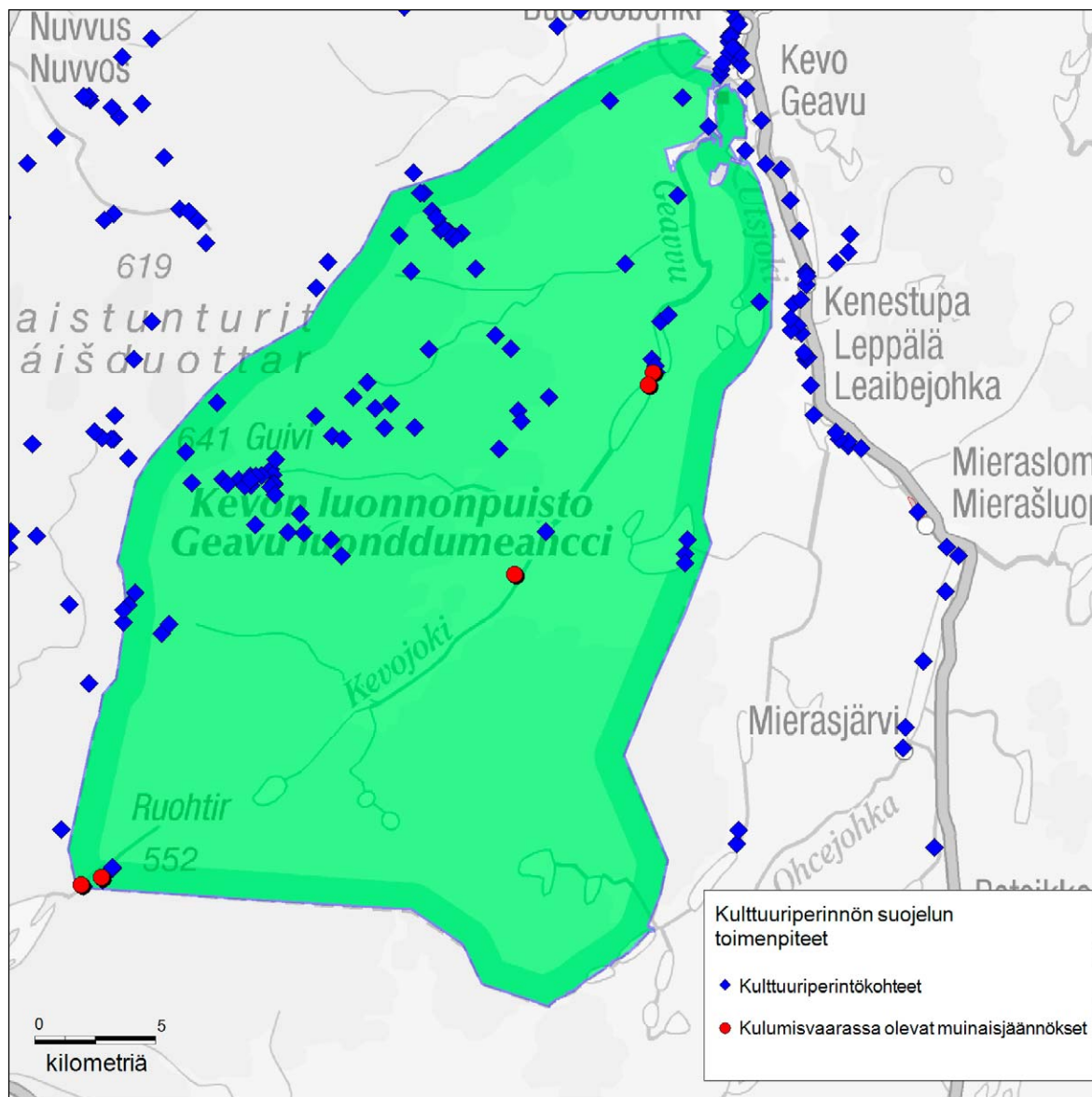
Dološbázahusain ja eará arkeologalaš čuožahagain lea dávjá váttis dahje veadjemeahttun dadjat, man olmmošjoavkku bázahusat dat leat, muhto muhtun dološbázahustiippain jáhkket leat sámeduogáža. Dákkárat leat ovdamearkka dihte maiddái Geavu luonddumeahcis gávdnon njuolggočiegahasa hápmásaš oapmanbarddál dagat ja bearpmetoapmanat.

Sámi kulturbiras čohkiida sihke oinnolaš ja oaidnemeahttun kulturárbbis ¹³. Oinnolaš oassái gullet dološbázahusat, huksenárbi ja ealáhusain bohciidan árbevierroduovdagat ja oaidnemeahttun oassái duovdagii guoskevaš vuoinjalaš árbevierut dahje vaikkoba báikenamat. Sámit leat sirdášan fásta ássamii viehka maŋŋit. Dan ovdal sii lávejedje johtalit báikkis báikái eaige sii láven hukset bissovaš ráhkadusaid. Adnojuvvon huksenmateriálat bohte luonddus, ja mearkkat ássamis leat dávjá eanaiduvvan ollásit viehka fargga ¹³. Geavu luonddumeahcisge eai vuhtto mearkkat sámiiid boarráset ássamis earret godiid geađgeoapmaniid ja boarráseamos lavdnjegámmiid measta juo oalát eanaiduvvan bázahusaid. Guovllu báikenamat mitalit midjiide goittotge ovddit buolvvaid eallimis. Báikenamain bohtet mánggaláhkai ovdan guovllu luonddu ja geavaheami mihtilmasvuodát. Ilmari Mattus lea čielggadan Geavu báikenamaid ¹³.

Luonddumeahci boares ealáhusain mitalit duokkot dáikko gávdnon godderokkit ja dálá anus mitalit dán guovllu boazoáiddit. Buortnajeakkis lea leamaš 1900-logu álggus gárdi ja dan bázahusat leat árvvoštallon dološbázahussan. Goddebivdu mannagođii maŋás, go olbmot bargagohte bohccuiguin. Bohccuiguin bargagohte sierra áiggiid sámevuollus. Vel 1960-logus olbmot gehčče measta birra jagi bohccuideaset, muhto go mohtorigielkkát boahtigohte eanet ja eanet atnui, de boazodoallovuogit nuppástuvve. Goddebivdu ja boazodoalu lassin luonddumeahcci lea ainge dehálaš rievssatbivdo- ja guolástanguovlu.

Lassedieđut

Geavu luonddumeahcis ii leat galledeaddjidutkamušaiguin guorahallon guovllu kulturárbbi mearkkašupmi mátkkálaččaide ja vánddardeaddjiide.

Govva 5. Kulturarbečuožahagat

Geavu luonddumeahci kulturarbečuožahagat (Musealágádusa registara mielde) ja vihtta čuožahaga, main eatnama gollan johtolaga birrasiin sáhttá čuohcit čuožahaga seailumii. (Meahciráđdehusa REISKA-diehtovuoddu).

© Meahciráđdehus 2017, © Suoma birasguovddáš 2017, © Karttakeskus, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/17.

7A Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeapmi ja luondduturisma

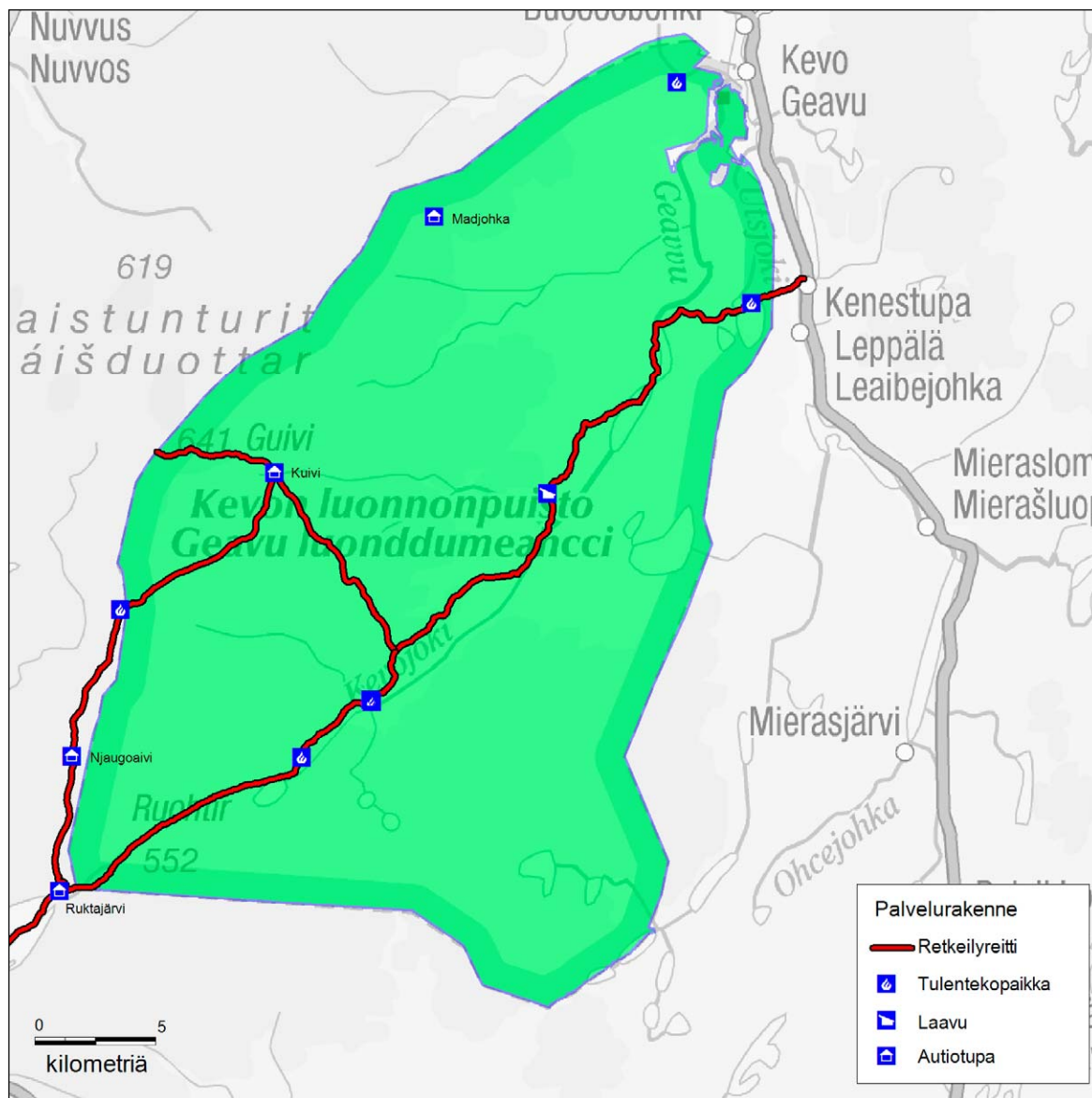
Vástoproseassa	Luonddu lustageavaheapmi	Kárta	☒	Govva 6. Bálvalanrusttegat
Čilgehus	Luonddu dálá lustageavaheamis govviduvvojit vánddardeami ja luondduturisma doaibmabiras, plánenguovllu geasuhus ja mearkkašupmi lustageavahančuozáhahkan sihke dálá jearru, fálaldagat ja turisma ovttasbargu. Jearrodieduide gullet ee. dieđut galledeaddjimeriin ja áššehasaid duhtavašvuodas. Fálaldagaiguin oaivvildit vánddardanjohtolagaid, ráhkadusaid ja rusttegiid meari, kapasitehtta ja dili. Ulbmilin lea guorahallat bálvalusaid ja bálvalanvuogádagaid doaibmivuoda áššehasaid dáfus.			
Doaibmabirrasa govvideapmi				
<p>Geavu luonddumeahcci lea okta Suoma luonddu fiidnáseamos báikkiin. Luonddumeahci vuodđudeami ulbmilin lea leamaš Geavvorokki ja dan birastahtti rašes duottarluonddu suodjaleapmi. 70 miljovna jagi dassái riegádan heanggoávži ealli- ja šaddošlájat leat erenoamáš valjis ja mánggaláganat lahkosiid šlájaid ektui. Dát boahtá das, ahte Geavvorokki birrasiid eanavuodđu molsašuddá sakka, eana lea doarvá lávttas ja dakko lea hui vuogas mikrodákkádat. Ávžži heanggovilttin leat maiddá lottiide valjis buorit bessenbáikkít.</p> <p>Vánddardeaddji beassá oahpásmuvvat Gevvui guovtti merkejuvvon johtologa mielde, mat gáibidit viehka ollu vánddardeaddjis. Luonddumeahci váimmusguovlu lea badjel 40 km guhkkosaš ja báikkud 100 mehtera čikŋosaš ceakkoávži, man vuodus golgá Geavvu. Eará oasis luonddumeahcis leat mealgat njoaiddu duottarbadjosat, main lea skurččut. Báikkuid leat viiddis duottarlágan jalges jeakkit.</p>				
Geasuhus ja mearkkašupmi				
Luonddumeahcci ja erenoamážit Geavvoroggi leat logiid jagiid geasuhan sakka olbmuid. Geasuhus lea seilon. Gč. maiddá govva, čuovus 5.				

Galledeaddjilohkančuozáhagat		Galledeaddjidutkamuš				Orrunáigi	
Dovddaldat	Namma	Galledeaddjitu tkamuša namma	Geavu luonddu- meahci galledead- djidutka- muš ¹⁸	Jahki			
				2013		Orrunáigi, ijastallit jnd	3,9
-	Ganešnjávri Suttesája Suttesádjaga luonddubálggis Ruktajávri / duottar- johtolat	Galledeaddjiduhtavašvuhta, indeaksa		4,27		Galledeaddji jnd	18 000
Galledeaddjilohkama gokčevašvuhta plána- guovllus %	40% buot guovlluin 90% vánddardananus	Duhtavašvuhta bálvalusaide		4,12	Boaldinmuora geavaheapmi ja bázahusat		
		Duhtavašvuhta birrasii		4,39			

Galledeaddjilohkandiedut		Vuordámušaid ollašuvvan	4,52	Jahki	2012
Jahki	Galledeaddjimearri	Headuštusaid vásiheapmi	4,40	Seahkalasbázahusat	25
2002	6985	Báikkálaš galledeaddjit %	3	Jahki	2012
2013	5053	Suomelaš turisttat (%)	86	Boaldinmuorra	75
		Olgoriikalaš turisttat (%)	11		
Báikkálašekonomalaš váikkuhusat		Beavegalledeaddjit (%)	9		
Jahki (varraseamos)	2013	Ijastallit guovllus (%)	91		
Barggolašvuodaváikkuhus	6	Orrunáigi beavegalledeaddjit h	6,4		
Dienasváikkuhus milj. e	0,452	Orrunáigi beavegalledeaddjit h	6,4		
Lassediedut	524 vástádusa				
Lassediedut					

Vánddardanbálvalusaid fállan									
Visttit	Lkm	Kapasi- tehtta (olm.)	Ortnet			Bajásdoallu		Eará go stáhta guovllus	Lassediedut
			Buorr e	Gask. g.	Fuotni	Mr	Eará		
Ávdinstobut:	2					x			
Guivi		8		x		x			Vistti oktavuodas muorrovisti ja dálveanus hivsset.
Mádjohka		6			x	x			Visti lea divodandárbbus.
Fuolahus- ja go- zihanstobut:	3					x			
Fiellogahjoga gámpá		4	x			x			Gámpá oktavuodas sávdni ja muorrovisti.
Roajášjávrrri gámpá		2			x	x			Visti lea divodandárbbus (gámpá oktavuodas muorrovisti ja sávdni), boares visti galggašii gaikkoduvvot ja sadjái huksejuvvot odđa doaimbi stoboš oktan sávnniin.
Vuollegámpá (Luond- dumeahccefávttá gámpá)		4		x		x			Gámpá oktavuodas sávdni ja Ohcejohnjálmmi Gáva dállui gullelaš áiti.

Ráhkadusat	Lkm	Kapa- si- tehtta	Ortnet			Bajásdoallu		Eará go stáhta guovllus	Lassedieđut
			Buorre	Gask.g.	Fuotni	Mr	Eará		
Oahpistandávval, oahpis- tangoavdi	-								li leat luonddumeahcis.
Rovit	500 m		x			x			Ođasmahtton 2012:s.
Rovit	1 630 m				x	x			2014:s ođasmahttojit 200 m.
Ekobáiki	2		x			x			Roajášjávri ja Suohpášája. Galget leat ođđa muorravisttit.
Goikehivset	21			x		x			-
Vuorká	1			x		x			-
Boaldinmuorraskadjá- Ruskabáiki	16				x	x			Galgá áinnas ođasmahttot fargga.
Boaldinmuorraskadjá- Goikehivset–Ruskabáiki	1		x			x			Roajášjávri ođasmahtton 2010:s.
Boaldinmuorraskadjá- Goikehivset–Vuorká	3		x		x	x			-
Dolastallanbáikkít	17				x	x			-
Meahcceráhpát	1 000 m			x		x			-
Boazoáidit	9 300 m						x		Bálgosiin láigosoahpamušat.
Šalddit	1		x			x			Ođasmahtton 2012:s.
Goahti	2		x			x			Suohpášája ja Puhelinlampi.
Johtolagat	Km	Eastagiid haga (km)	Bajilduvvon (km)	Bajásdoallu (km)		Eará go stáhta guovllus	Lassedieđut		
				Mr	Eará				
Geavu johtolat	63	-	-	63	-		Muhtun muddui maddái luonddumeahci olggobealde.		
Guivi	86,5	-	-	86,5	-		Muhtun muddui maddái luonddumeahci olggobealde.		
Suttésádjaga luonddubálggis	2	-	-	2	-		Luonddumeahci olggobealde.		
Turisma ovttasbarggu govvideapmi									
Eai ovttasbargosoahpamušat Geavu luonddumeahci hárrái.									
Jahki	-	Ovttasbargofitno- dagaid mearri	-	Ovttasbargofitnodagaid plánenguovllus bálvalan áššehasaid mearri	-	Ovttasbargofitnodagaid duhtavašvuohta bálva- lusaide (ceahkkálasain 1 = erenoamáš duhtameht- tun ... 5 = erenoamáš duhtavaš)	-		
Lassedieđut									
-									

Govva 6. Bálvalanrusttegat

Geasiáiggi vánddardanjohtolat ja orustanbáikkit.

© Meahciráđdehus 2017, © Suoma birasguovddáš 2017,
© Karttakeskus, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos
1/MML/17.

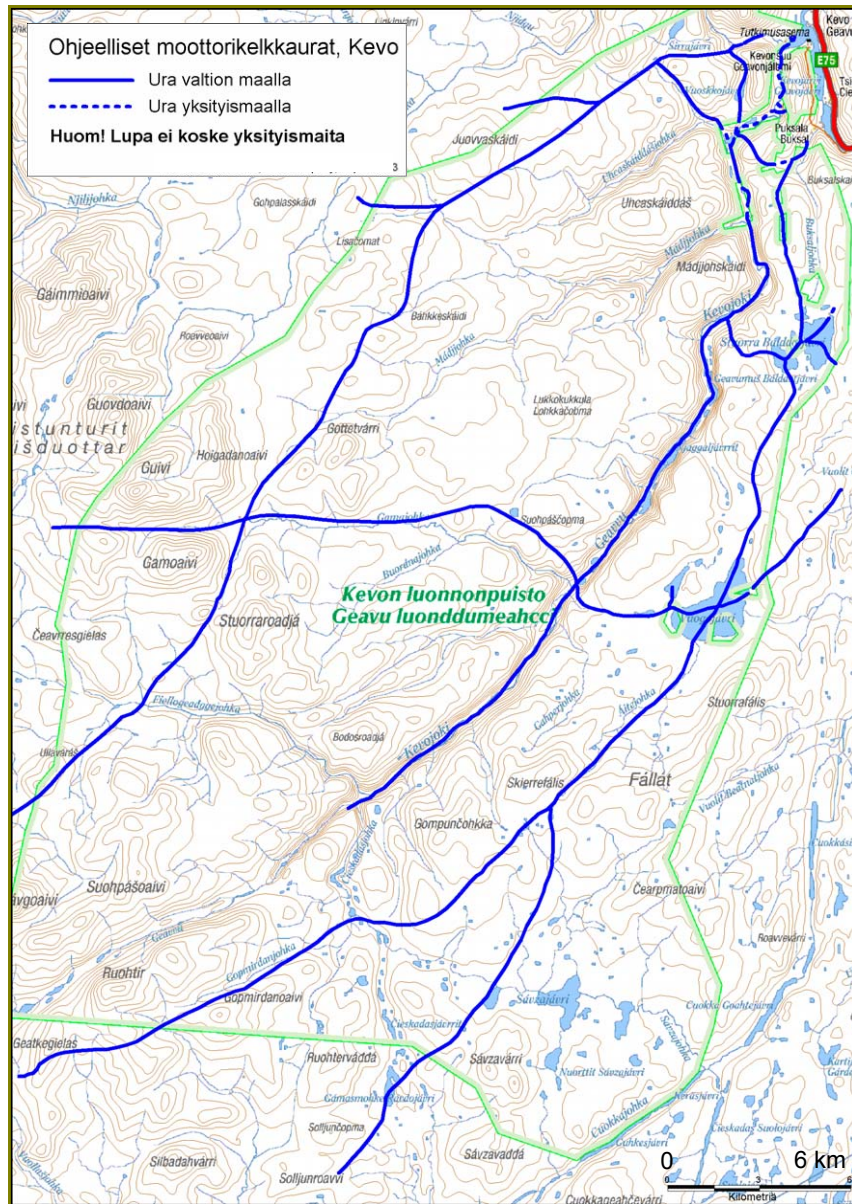
7B Luonddu lustageavaheapmi: oahpistandiediheapmi										
Vástoproseassa	Luonddu lustageavaheapmi					Kárta	☐	li kárta		
Čilgehus	Dán skovis govviduvvojit plánenguvlui guoskevaš oahpistandiediheami guovddáš dovddaldatlogut sihke Meahciráđđehusa ja ovttasbargoguimmiid oahpistandiediheami doaimvuogit. Oahpisteapmi dáhpuhuvvá áššehasbálvalanbáikkiin, Lundui.fi -siidduin ja meahcis. Oahpistandiediheapmái gullet ee.persovnnalaš oahpisteapmi, elektrovnnalaš ja prentejuvvon oahpistanmateriála buvttadeapmi ja meahcceoahpistanrusttegat.									
Meahciráđđehusa oahpistandiediheapmi plánenguovllus										
Fitnamat			Áššehasduhtavašvuotta áššehasbálvalanbáikkiin							
Jahki	Áššehasbálvalanbáikkiin		Áššehasbálvalanbáikkitt			Jahki	Áššehasduhtavašvuotta (ceahkkálasain 1 = erenoamáš duhtameahttun ja 5 = erenoamáš duhtavaš)			
2012	Ohcejoga luonddustohpu 3100 Siida 112 000		Ohcejoga luonddustohpu, Anára Siida			-	-			
jahki	Lundui.fi-siidduin Fitnamat		Áššehasat oahpistuvvon joavkkuin áššehasbálvalanbáikkiin			Áššehasat oahpistuvvon joavkkuin meahcis				
2012	56 129 geahčadeami		Jahki	-	Olbmot	-	Jahki	-	Olbmot	-
Lassedieđut										
-										
Oahpistandiediheami vuogit plánenguovllus		Beivejuvvon lkm	Galgá ođas- mahttot 5-jagi lkm	Galgá ođas- mahttot dalán	Oktii- buot	Lassedieđut				
Áššehasbálvalanbáikkitt		1		1	2	Luonddustobu čájáhus ođasmahtto jagi 2014 áigge.				
Oahpistanbáikkitt										
Lundui.fi-siiddu		22			22					
Meahcceoahpistanrusttegat										
Luonddubálgát										
Diedihančállosat ja eará prentosat										
Elektrovnnalaš oahpistanbuktagat		0		1	1	Galgá leat albma kárta, mas oidno ráddjenavádat. (Kárta dahkkojuvvo dikšun- ja geavahanplána oasin.)				
Luondduturismaplána		☐ beivejuvvon	☐ galgá ođasmahttot 5 j.	☐ galgá ođasmahttot dalán	li dárbu.					
Oahpistandiedihanplána		☐ beivejuvvon	☐ galgá ođasmahttot 5 j.	☐ galgá ođasmahttot dalán	li dárbu.					
Lassedieđut		-								

8 Meahccegeavaheapmi: dálá dilli

Vástoproseassa	Meahccegeavaheapmi	Kárta	☒	Govva 1. Plánenguovlu (priváhta eatnamat ja PSG-guovllut). Govva 7. Dálvviáiggi vuojáhagat				
Čilgehus	Skovis ovdanbuktojuvvojit meahccegeavaheami dálá virolašvuodát ja soahpamuš- ja lohpedilli. Meahccebivdu hárrái dákko lea merkejuvvon dálá dilli ja soahpamušaid gustonáigi. Skovi ulbmilin lea addit doarvái dieđuid dasa, ahte guovllu geavahanárvvu dáid doaibmajuid hárrái sáhtta árvoštallat.							
Meahccebivdu								
Guovllu bivdogaheami govvideapmi	Guvlui bivdu oktavuodas jápmán fuođđoealli oázžu váldit Meahciráđdehusa lobiin. Geavu luonddumeahcis ožžot dasa lassin báikkálaš ássit gárdut rievssahiid (LSA 6 § 5.1.1995/12), meahcástanlágas oaivilduvvon eará bivdu lea luonddusudjalanlága vuodul gildojuvvon (LSL 71/1923). Liiggás laskan dahje muđui vahátlaš eallišlájá oktagasaid sáhtta geahpedit Birasministeriija lobiin (LSA 18.12.1981/932).							
Guovllu fuođđonáli árvoštallan	Guovllus lea stádisis fuođđonáli lunddolaš nállemolsašuddamiiguin. Guovlu gullá oassin viidáset fuođđodoalloguvlui.							
Guovllu bivdodeattu árvoštallan	☐	Stuoris	☐	Gaskageardán	☒	Uhcci	Dárkkálmuhhtin	Erenoamážit rievssahiid gárdun mearkkaša ollu, go deaivá leat buorre rievssatjahki.
ML 8 §:a guovlu (gieldda ássit ožžot bivdit meahci stáhta eatnamiin)	☒	Govvideapmi	LSA 6 § (5.1.1995/12) Koivusuo, Olvassuo, Pelson, Runkausa, Sukerijärvi, Maltio, Värriö, Soabbada ja Geavu luonddumehčiin báikkálaš ássit ožžot čoaggit murjjiid ja guobbáriid. Dáin luonddumehčiin oázžu Meahciráđdehusa lobiin maiddái veahkehit dahje loahpahit geahnohuvvan ealli sihke váldit guvlui bivdu oktavuodas jápmán fuođđu. Geavu luonddumeahcis ožžot dasa lassin báikkálaš ássit gárdut rievssahiid ja guolástit ja Meahciráđdehusa lobiin maiddái hukset luondduealáhusaiguin bargama várás dárbbášlaš lavdnjegámmiid. Meahciráđdehus oázžu maiddái lohpadit báikkálaš ássiide muora ruovttudárbbuide Geavu luonddumeahcis.					
Oktasaš čáhceguovllut (bivdoriekti ML 7 §:a mielde)	☐	Govvideapmi	-					
Bivdu eanaeaggáda lobiin (MR:a stivren guovllut)								
Bivdu eanaeaggáda lobiin (MR:a stivren guovllut)		Lassedieđut						
MR:a smávvafođđuid lohpebivdoguovllut	☐	-						
MR:a sarvvaeealliid lohpebivdoguovllut	☐	-						
MR:a smávvafođđuid soahpamušbivdoguovllut	☐	-						
Bivdogaheami olggobealde dahje ráddjejuvvon anus								
Bivdogaheami olggobealde dahje ráddjejuvvon anus		Lassedieđut						
MR:a stivren guovlu bivdogaheami olggobeale	☐	-						
MR:a stivren guovllu báikkálaš / áiggálaš ráddjehusat	☐	-						
PSG-guovlluid bivdogieldoguvllut	☐	-						

Bivdu eanaeaiggáda lobiin priváhta eatnamiin ja PSG - guovlluin	PSG-guovlluin eanaeaiggát oažžu geavahit guovllu sáme kultuvrrain bargamii, ja sáme kultuvrii lohkkovuvvojit mielde árbevirolaš sámealáhusat (omd. meahcebivdu, guolástus ja luondduburiid čoaggin). Priváhta eatnamiin oažžu bivdit meahci meahcástanlága mielde. (Čuovus 1. Priváhta suodjalanguovlluid ráfáidahttin-mearrádusaid čoahkkáigeassu).							
Guolástus								
Čázadaga dilli guollenáliid dáfus	Guollenálit leat stádis dilis, muhto luossanálli molsašuddá jahkásaččat lunddolaš vuogi mielde. Guollegilvimat (čuovža) leat rievdadan guollenáliid. Áhkábiddu gávdno Geavu vuolágeahčen.							
Guollečáziid ollašuvvan dikšundoaimmat	Guovllus eai divššo aktiivvalaččat guollečáziid. Guollenáliid dikšun vuodđuduvvá bivdu muddemii (Guolástanláhka, Deanu oalgečáhcen-juolggadus, Ohcejoga guolástanguovllu mearrádusat).							
Guovllu bivdogaheami govvideapmi ja mearkašupmi	<p>Geavu luonddumeahcis báikkálaš ássit ožžot guolástit (GL 12 § ja ášahus 932/1981 6 §:a nuppástus (5.1.1995/12)). Guovllus bivdet ámmát-, ruovttudárbo-, luondduealáhus- ja lustabivdit. Luossabivdu mearkaša erenoamáš ollu. Eará guliid bivdu lea geahppánan. Guollenáliid mud-den dihte guolástussii goskevaš meahcejohtalus ja mohtorfatnasa geavahanriekti lea ráddjejuvvon dušše luondduealáhusbargiide sihke dáluide, main leat dálui gullevaš čáhceguovllut luonddumeahcis.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Geavu luonddumeahcis sáhttet guolástit olbmot (sihke báikegoddelaččat ja olgobáikegoddelaččat, geaid dálut gullet Ohcejohnjálmmi osolašgoddái. Guollečáziide galgá johtit čujuhuvvon johtolaga mielde (ng. servituhtta). (gč. meahcejohtalus, skovvi 17) 2. Ohcejoga gielalaččain lea bivdoriekti luonddumeahcis, muhto bivdu leat ráddjemin luonddumeahci eará njuolggadusat, omd. johtin. (GL 12 §:a nuvttá lohpi, ášahus dihto stáhtaguovlluide vuodđuduvvon álbmotmehciin ja luonddumehciin LS ášahus 6 § (5.1.1995/12)). Bivdedettiin oažžu vácci johtit. (gč. meahcejohtalus, skovvi 17) 3. Dálu eaiggádat, geaid dáluide lea nannejuvvon sierraákkat bivdoriekti (merkejuvvon giddodatregisttarváldosii), sáhttet bivdit dán bivdorievtti olis. Guollečáziide johtima várás eai mieđihuvvo mohtorfievrollobit. (gč. meahcejohtalus, skovvi 17) 4. Olgobáikegoddelaččaide eai vuvdojuvvo bivdolobit luonddumeahccái. 							
Guovllu bivdodeattu árvoštallan	☒	Stuoris	☐	Gaskageardán	☐	Uhcci	Dárkkálmuhhtin	Luosa bivdodeaddu lassáneamen.
Guovllus lea ámmátbivdu	☒	Bivdooahpistandoaimmat			☒			
Oktasaš čáhceguovllut (guolástanláhka)	-				Govvi-deapmi			
Oktasaš bivdoriektái vuodđuduvvi bilken, oaggun ja vuoggabivdu	Oktasaš bivdu gildojuvvon	☒			Lassedieđut			
	Lobálaš muhtun muddui	☐						
Guolástus eanaeaiggáda lobiin (MR:a stivren guovllut)	Lassedieđut							
MR:a lohpebivdoguovllut	☒	Ohcejoga gielalaččat ožžot GL 12 §:a mielde bivdolobi nuvttá.						
MR:a láigoguovllut	☐	-						
Bivdogaheami olggobealde dahje ráddjejuvvon anus	Lassedieđut							
MR:a stivren guovlu bivdogaheami olggobealde	☐	-						
PSG-guovlluide bivdogieldoguvllut	☐	-						

Bivdoráddjehusat	☒	Deanu oalgečáziid guolástannjuolggadus (ásahus 405/1990), fámus doaisttáži. Ohcejoga guolástanguovllu mearrádus 31.3.2013, fámus jagi 2016 lohppii.	
Báikkálaš sierrarievttit	☒	Sierraákkat bivdoriekti badjel 200 dálus (2010:s). Dáluid mearri sáhtta lassánit.	
Guollešlájat	Luossa, dápmot, rávdu, čuovža, hárri (soavvil), hávga, njáhká, geađgenoarsa, biikaguolit	Gilvimat	Guovllu jávriide leat gilván čuovžžaid.

Govva 7. Dálvviáiggi vuojáhat

Dálvviáiggi vuojáhat leat rávalundosaččat iige lohpi guoskka priváhta eatnamiidda (boatkasáhu).

© Meahciráđdehus 2017, © Suoma birasguovddáš 2017,
© Karttakeskus, Lupa L5293

9 Dutkan

Vástoproseassa	Luonddusuodjaleapmi ja guovlluid stivren	Kárta	☒	Govva 8. Guhkesáiggečuovvumat
Čilgehus	Skovis govviduvvojit plánenguovllu dálá dutkangeavaheapmi ja vejolaš dutkaniskkadansajit ja eará sullasaš áššit, mat galget válđojuvvot vuhtii plánemis. Dutkamii gullet maiddái ovdamearkka dihte birrasa dili guhkesáigásaš čuovvumat. Jos guovllus ii leat dutkangeavaheapmi, de dat daddjuvuvo skovis.			
Guovllus dahkkojuvvon dutkamát				
<p>Lappi guovlluid leat Suomas juo guhká dutkan. Geologat ja loddeberošteaddjit ledje johtán Geavus juo ollu ovdal go botanihkkárat. Geavvu lei geasuhišgohtán sin dan manjá, go sii ledje oahpásmuvvan Reino Kalliola govvideapmái Linkkapahta birra (jagis 1935) ja Eurohpás áibbas ođđa šaddui, hádjagáiskái. Geavu dutkanstašuvdna lea doaiman juogalágan doarjjabáikin, go leat dahkkojuvvon oppa Anára Lappi gokčevaš šaddokártemat 1950-logu rájes. Luonddumeahci šattolašvuodakártemiid boadusin lea riegádan 1989:s šattolašvuodakárta (1:50 000) ⁴.</p> <p>Lappi dutkanlágádus Geavus leat juo guhká jodihuvvon ekologalaš ja geodiehtagiidida guoskevaš vuodđodutkamát ja dutkanlágádus lea dán surggiin fuolahan riikkaidgaskasaččat alladássásaš eksperimentála dutkamiin. Dutkanstašuvdna lea riikkaidgaskasaččat dovddus earret eará Ohcejoga 1960-logu gaskkamuttus dáhpáhuvvan viiddis lastamáhtoroasu čuovvuma bokte álggahuvvon šaddu - šaddoborri -vuorrováikkuhusaid dutkamiid (herbivoriadutkamát) geažil. Duot dutkan joatkašuvvá dán áigge ee. 2000-logu suoldnemihttároasuid dutkamin. Geavvu doaimmai 1964-1974 oktan riikkaidgaskasaš IBP-prográmma (International Biological Program) duottar-bioma dutkanbáikin. Dalle dálá luonddumeahci rájiid siste čoggojuvvui mánggabealat materiála ekovuogádaga ráhkadusas ja buvttadannávccain. Luonddumeahcis leat sierralágan iskkadan- ja čuovvunsajit. Ordaráji dutkan dihte vuodđuduvvui 1983:s iskkadansadji luonddumeahccái. Čuovvundoaimmas lea fuolahan Meahcedutkanlágádus.</p> <p>Geavu čuovvundutkamát luonddumeahcis leat dahkkojuvvon čuovvovaš fáttáin: govnnjis bessejeaddji cihcelottiid bessenlihkostuvvan (jagi 1982 rájes), lieddegavjja luoitin (1982–), smávvaciebannálit (1981–), šattuid fenologiiija (1977–). Luonddumeahci divrečuovvun lea dahkkojuvvon jagi 1972 rájes čuovgamerddiiguin. Geavu dutkanstašuvnnas doaimbi Portsmoutha allaoahpahaga joavku lea dahkan mikrodálkkádatčuovvuma jagi 2007 rájes. Oassi čuovvundutkamiin leat nohkan 2000-logus, ja dákkárat leat borlottiid bessenlihkostuvvama čuovvun (1982–2005) ja soagi borri divrriid nálirievddademiid čuovvun (1986–2006).</p> <p>Ovttaiduhtton čuovvumii gullá riikkaidgaskasaš (Economic Commission for Europe) birrasa dili čuovvunprográmma, mainna geahččalit čuovvut guhkás sirdašuvvi áibmonuskkiiid meari ja váikkuhusaid luonddudilálaš ekovuogádagain. Geavu luonddumeahcis lea okta Suoma njealji ovttaiduhtton čuovvuma (YYS) čuovvunsajiin. Vuoskkojávri (Vuoskkojávri, Skáidejávri) ovttaiduhtton čuovvuma iskkadansadji (178 ha) lea vuodđuduvvon 1988:s ja jagi 2000 rájes doppe leat ollašuttton geahppuduvvon čuovvundoaimmat.</p> <p>Geavu dutkanstašuvnna guovddáš dutkanguvlui ("dutkanavádat") gulle Širrjávri ja Vuoskkojávri (Vuoskkojávri, Skáidejávri) sihke Jiesnnalvári ja Buksalvári birrasat. Guovlu lea čujuhuvvon rungoplána avádatkárttas. Dáin guovlluin gávdnojit ovdalis máinnašuvvon bissovaš gárddit/áiddit ja dutkaniskkadansajit.</p>				

Fuoddo- ja guolledoalu dutkanlágádusa (FGDL) Deanu ja Njávánjoga luossadutkamat álge Ohcejogas 1979:s. Dutkandoaibma dáhpáhuvai Turku allaoahpahaga Geavu doaimmalanjin gitta jahkái 1991. Geavu ja Čársejoga luossanálit čuvvojuvvojit jahkásaččat guollenálečájánaiguin ja daid dieđuid vuodul, mat čoggojuvvojit sálaštastistihkain; gokčevas luossaveajetdutkanat dahkkojuvvojit hárvvebut, soames jagi gaskkaid. Guovllus leat dahkkojuvvon mánggajagáš vádjolanveajetárvoštallamat. Dáid manjimus jagiid maiddá sihke Geavu ja Čársejoga luossanáliid genetiikalaš ráhkadusa FGDL lea dutkan searválagaid Turku allaoahpahagain. Eará guollešlájaid hárrái leat dahkkojuvvon dutkamat ee. duottarčáziid dikšunplána oktavuodas. Luonddudilálaš luossanáliide guoskevaš biologalaš vuodđodutkamat ja luossabivdui guoskevaš sosiála-laškultuvrralaš dieđut leat almmustuhtton moanain prentosiin ja raporttain, dasa lassin Geavu ja Čársejohkii guoskevaš guollefáttáin leat dahkkojuvvon moanat oahppočájánasbarggut. FGDL lea dahkan šleađgaiskkadanbivdduid sihke Geavus ja Čársejogas nu, ahte lea čuvvon sihke luossaveajetdávjodagaid ja ee. áhkábittu leavvama.

Geavu luonddumeahci olggobealde dutkanstašuvnna guovllus lea Ilmatieteenlaitosa dálkestašuvdna sihke áibmokvalitehtamihtideiid riikkadási duogášstašuvdna, mas mihtideamit leat dahkkojuvvon jagi 1962 rájes. Dasa lassin dutkanstašuvnna guovllus ja lahkosiin dahkkojuvvojit Suoma birasguovddáža, Seismologiiija instituhta ja Geo-dehtalaš lágádusa mihtideamit ja čuovvumat.

Dálá dutkangeavaheapmi ja dan mearkkašupmi

Geavu dutkanstašuvdna lea riikkaidgaskasaččat dovddus namma luonddudiedálaš dutkamiin. INTERACT-fierpmádahkii (International Network for Terrestrial Research and Monitoring in the Arctic) gullan lasiha Geavu dovddusvuoda ja mearkkašumi riikkaidgaskasaš (sub)arktalaš dutkamiid ollašuttinbáikin. Fierpmádaga bokte Gevvui bohtet riikkaidgaskasaš dutkanjoavkkut. Dákkár dutkamat dáhpáhuvet mealgat maiddá Geavu luonddumeahcis.

Geavu dutkanstašuvdna gullá maiddá Suoma guhkesáiggi birasdutkan fierpmádahkii (Finnish Long-Term Socio-Ecological Research network, FinLTSER) http://www.syke.fi/fi-fi/Tutkimus_kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Suomen_pitkaaikaisen_ymparistotutkimuksen_verkosto_FinLSER. Fierpmádat fállá oktiiheivehuvvon dutkan- ja čuovvuninfrastruktuvrra buohkaide, geat dahket birrasii ja luondduriggodagaide guoskevaš dutkamiid ja čuovvumiid.

Ovdalis máinnašuvvon čuovvumat joatkašuvvet ja buvttadit mávssolaš vuodđodieđuid sierra ealánjoavkkuin ja guovllu luonddus.

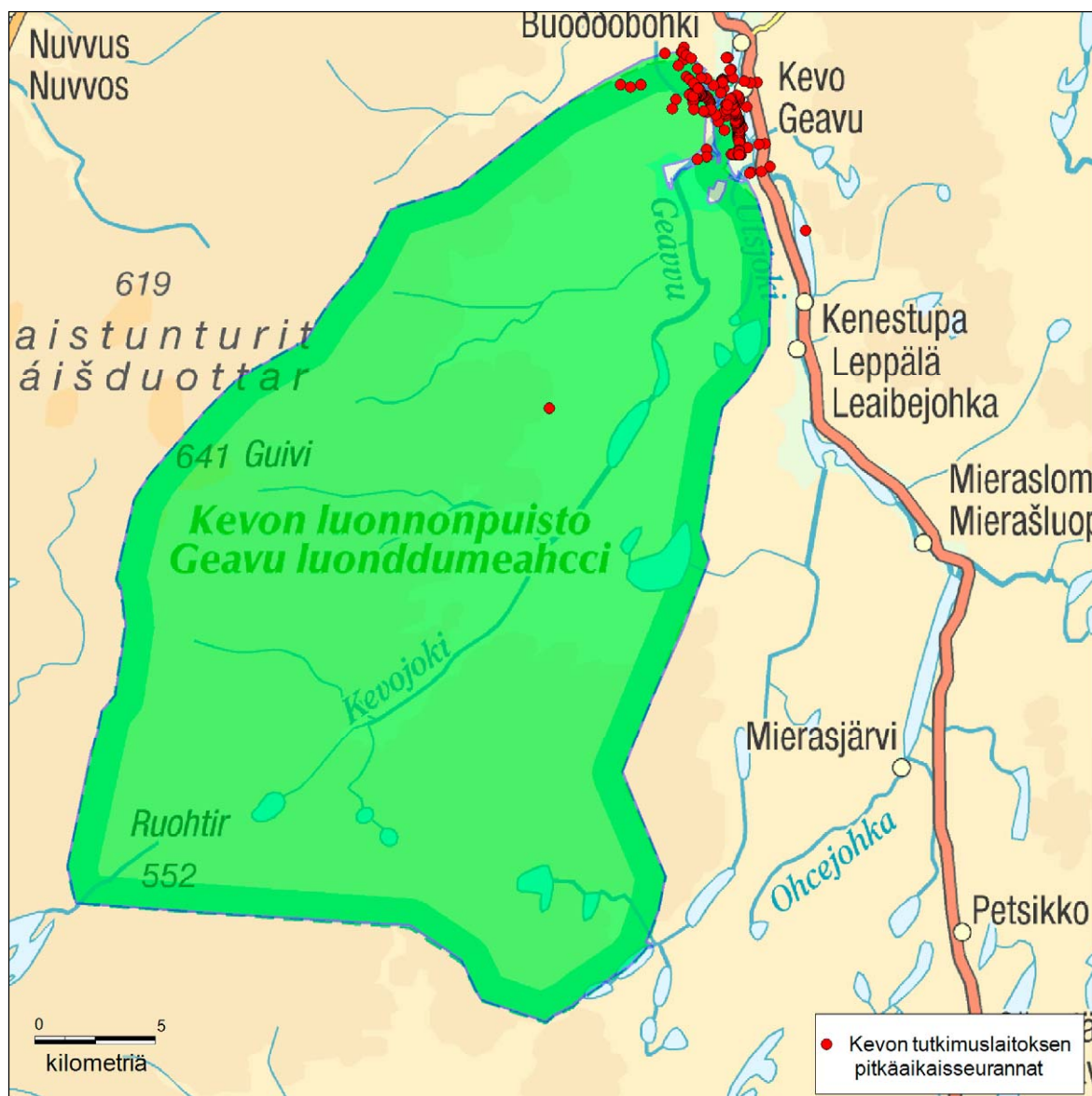
Dutkanoassebealit

Turku allaoahpahaga Lappi dutkanlágádus Geavu bokte guovllu geavahit dutkamiinniset jahkásaččat moanat suomelaš ja olgoriikalaš allaoahpahagaid ja dutkanlágádusaid dutkanjoavkkut. Omd. Oulu, Helssega ja Portsmoutha allaoahpahagaid dutkit barget stašuvnnas jahkásaččat. Dutkanlágádus gullá INTERACT-fierpmádahkii, ja danin Geavu dutkanlágádussii ja erenoamážit Gevvui bohtet riikkaidgaskasaš joavkkut. Maiddá Metla, FGDL, Syke ja Ilmatieteen laitos doibmet Geavu guovllus.

Šírrájávri ja Vuoskkojávri leat leamaš mángii geologajoavkkuid dutkan- ja oahpahanbáikin.

☐	Guovlu gullá luonddudikšuma čuovvunfierpmádahkii	☒	Guovllus leat iskkadansajit
--------------------------	--	-------------------------------------	-----------------------------

☐	<p>Guovlu gullá ovddešteami čuovvunfierpmádhkii</p>	<p>Las- sedieđut</p>	<p>Erenoamážit Buksalskáiddi ja Jiesnnalvári guovlluin leat ollu sierralágan ekperimentála dutkamát.</p> <p>Bohccuid guohtuma šattolašvuoda- jed. ekovuogádatváikkhusat čuvvojuvvojit ee. 1970:s vuodđuduvvon iskkadanáiddiiguin (3 st Jiesnnalváris, Šírrájávrris ja Njaggalanjeakkis).</p> <p>1968:s vuodđuduvvon IBP-iskkadanáiddit (International Biological Program) leat 3 st Káspernjárggas, Buksalskáiddis ja Jiesnnalváris.</p> <p>Suvrra lossametállaarvviid váikkhusat eanavuđđui ja šattolašvuhtii leat dutkojuvvon jagi 1991 rájes (13 iskkadansaji).</p> <p>Lieđdegavjačoakkildeaddjit leat luonddumeahcis okta Buksalskáiddis jagi 1976 rájes. Luonddumeahci olggobealde stašuvnna guovllus lea leamaš nubbi lieđdegavjačoakkildeaddji jagi 1982 rájes.</p> <p>Čuovgamearddit, maiguin leat čoggojuvvon dieđut jagi 1972 rájes beaivelottiid nálierivddademiin, leat 4 st stašuvnna guovllus. Bivdosat leat luonddumeahci olggobealde stašuvnna guovllus, muhto dat čogget diehtomateriála maidđái luonddumeahcis.</p> <p>Muolddahiid nálierivddademiid čuvvot 1981:s vuodđuduvvon bissovaš linnjáiguin (6 st).</p> <p>Guobbariid gávdnonsajiid čuvvot 1976:s vuodđuduvvon bissovaš linnjáiguin (12 st).</p> <p>Guovnnjis bessejeaddji cihcelottiid bessenčuovvun (1982–) ja šattuid fenologiijačuovvun (1977–).</p>
--------------------------	---	--------------------------	---

Govva 8. Guhkesáiggečuovvumat

Lappi dutkanlágádus Geavu stáđásmuvvan guhkesáiggečuovvumat plánenguovllus leat eanaš guovllu dávágeahčen.

© Meahciráđđehus 2017, © Suoma birasguovddáš 2017,
© Karttakeskus, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos
1/MML/17.

10 Luondduriggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat						
Vástoproseassa	Guovlluid stivren	Kárta	☐	li kárta		
Čilgehus	Dán skovis govviduvvo plánenguovllu luondduriggodagaid geavaheapmi (earret fuođđo- ja guollenáliid) sihke guovllu giddodagaide (vuosttažettiin stáhtaeatnamis) guoskevaš servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat. Skovi ulbmilin lea govvidit plánenguovllu eanageavahandeattuid, mat gusket luondduriggodagaid geavaheapmái, servituhtaide, geavahanrivttiide ja soahpamušaide.					
Murjen ja guopparčoaggin						
☐	Lobálaš oppa guovllus			☐	Gildojuvvon oppa guovllus	
☒	Lobálaš muhtun muddui	Lassedieđut	Ásahusa (932/1981) 6 §:a mielde báikkálaš ássit ožžot murjet ja čoaggit guobbariid luonddumeahcis.			
Luondduealáhusat (earát, meahccebivdu/guolástus/murjen ealáhussan)						
Govvideapmi						
<p>Ásahusa (932/1981) 6 §:a mielde báikkálaš ássit ožžot luonddumeahcis gárdut rievssahiid ja guolástit. Ásahusa vuodul lea leamaš vejolaš hukset luondduealáhusaiguin bargama várás dárbbášlaš lavdnjegámmiid Meahciráđđehusa lobiin. Meahciráđđehus lea miedihán dušše ovtta dákkár geavahansoahpamuša. Nuba Meahciráđđehus lea miedihán dálvvi- ja geasiáiggi meahccejohtaluslobiid sihke lobiid mohtorfatnasa geavaheapmái. Lobiid miediheapmi lea meroštallon njuolggadusain ja daid leat dárkkálmuhttimin Meahciráđđehusa Geavu luonddumeahci meahccejohtalusrávvagat (Guovlluhoavda Jyrki Tolonen 10.3.2008).</p> <p>Boazodoallu ja dan gáibidan gámpáid, boazoáiddiid ja eará ráhkadusaid ráhkadeapmi sihke boazodoalus dárbbášlaš muora váldin sihke boazodollui guoskevaš gohtten, dolastallan ja mohtorfievrruiguin johtin lea lobálaš (932/1981, 2 §:a čuokkis 10).</p> <p>Báikkálaš ássit ožžot murjet ja čoaggit guobbariid. Sii sáhttet dalle johtit vácci ja gohttet oppa luonddumeahcis.</p> <p>Báikkálaš luondduealáhusbargiide leat miedihuvvon meahccefievro- ja mohtorfanaslobit murjema ja guopparčoaggima várás.</p> <p>Báikkálaš ássit ožžot váldit uhccánaš dárbbášlaš soahkemuora fierbmeholggaid ja juoŋassoppiid várás. Báikkálaš ássit ožžot maiddá čuohppat gámasuinniid.</p> <p>Muhtun PSG-guovlluin eanaeaiggát oažžu luondduealáhusain sihke sáme kultuvrrain ja sámealáhusaiguin bargan dihte hukset ovttagardán doarjjabáiki (gámme). Eanaeaiggát oažžu geavahit guovllu sáme kultuvrrain ja árbevirolaš sámealáhusaiguin (omd. meahccebivdu, guolástus ja luondduburiid čoaggin) bargan dihte.</p>						
Ruvkedoaibma ja rogganbáikkiid govvideapmi						
Plánenguovllus eai leat ruvkelágas daddjojuvvon rogganbáike- dahje málbmaohcanlohpeguovllut. Tukes lea miedihán guvlui ovtta várrenmearrádusa (VA2014:0031). Meahciráđđehus lea váidán dán mearrádusas, iige dat ná leat lágafámolaš ovdalgo hálldahusriekti lea čoavdán ášši. Várrenmearrádusa vuodul ii sáhte Geavu luonddumeahcis dahkat doaibmabijuid, dasgo luonddumeahcis leat ráddjejuvvon juohkeolbmorievttit (luonddusuodjalanláhka 1923/71 ja ásahus 1981/932). Ruvkelága 7 §:s daddjojuvvon ohcanbargu dahkkojuvvo dábálaččat juohkeolbmorivttiin, muhto Geavu luonddumeahcis dát gáibida Tukesá málbmaohcanlobi. Geologalaš dutkamii ja málbmaohcamii galgá leat maiddá Birasministeriija lohpi (ásahus 1981/932). PSG-guovlluin ii oáččo vahágahttit eana- ja báktevuodu.						
Ruvkebáikkít	Lkm	-	Ruvkerokkanasat		Ossodat guovllus %	
Málbmaohcanlobit	Lkm	-	Ruvkerokkanasat		Ossodat guovllus %	
Ruvkebiret	Lkm	-	Ruvkerokkanasat		Ossodat guovllus %	

Eanaávdnasiid váldin	Gildojuvvon	Luondduealáhusbargiid gámmiid dárbbuide sáhttá luohpadit lavnnji ja eatnama.					
Boaldinmuora váldin		Asahusa (932/1981) 6 §:a mielde Meahciráđdehus oažžu luohpadit báikkálaš ássiide muora ruovttudárbbuide luonddumeahcis. Dálá ortnetnjuolggadusa mielde luonddumeahci bálddas fásta ássi olbmui sáhttá luohpadit luonddumeahcis iežas ássanbáikki lahkosiin soagi boaldinmuorran. Luondduealáhusbargiid gámmiid dárbbuide sáhttá luohpadit soagi ja rievssatgárduide sáhttá miedihit lobi gárderissiid váldimii. PSG-guovlluin boaldinmuora oažžu váldit gohttedettiin.					
Bodnečázi váldin	li váldojuvvo.	-					
Vuovdedoallu							
MR:a guovllut	-	Vd-anus (ha)	-	Ráddj. anus ha	-	Govvi deapmi	Vuovdečuohppan gildojuvvon
Priváhta eatnamat	-	Vd-anus (ha)	-	Ráddj. anus ha	-	Govvi deapmi	Vuovdečuohppan gildojuvvon
Servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat							
Láigo- ja geavahansoahpamušat	St	6	Govvi-deapmi	Soahpamuš	Geavahanulbmil	Sajádatbáiki	Oassebealli
				Boazodoallu	Bálgosiid gaskasaš rádjeáidi	Gaskkas Gálgojohka-Čuovžajávri	Gálddoavvi bálggus
				Luondduealáhusat	Guolástandoarjjabáiki (polura)	Vuogojávri	Priváhta
				Eará	Dutkaniskkadansadji	Jiesnnalvárri	Turku allaoahpahat, Lappi dutkanlágádus Geavvu
				Eará	Dutkaniskkadansadji	Njaggalanjeaggi	Turku allaoahpahat, Lappi dutkanlágádus Geavvu
				Eará	Dutkan-, johtin- ja gohttenlohpi fámus 31.12.2016 rádjai (MR 5303/2013)	Duktamiidda Geavu guovllus dutkanplána mielde	Turku allaoahpahat, Lappi dutkanlágádus Geavvu
Eará	Fuolahusstobu geavahanriekti	Geavvu, Vuollegámpá	Priváhta				
Guovllu suodjaleapmái dahje geavaheapmái váikkuheaddji servituhtat	Plánenguovllus leat priváhtagiddodagat Geavonjálmmis, Stuurra Bálddotjávrii davábealde sihke Vuogojávris. Dáidda giddodagaide lea miedihuvvon doaimmahusain 5 mehtera govdoaš johtinriekti. Servituhta dárkilis sajádatbáiki ii goittotge leat mearriduvvon. Johtinrievttiid dárkilis sajádaga mearrideapmi gáibidivččii priváhtagaidnodoaimmehusa. Boazodállolága vuodul Báisiuoddara bálgosii lea luohpaduvvon stivrenriekti Fállá guodohanbáikái.						

10 b Boazodoallu						
Vástoproseassa	Guovlluid stivren			Kárta	☒	Govva 9. Boazodoalu ráhkadusat
Čilgehus	Dán skovis govviduvvo plánenguovllu boazodoalu dilli					
Boazodoalu dálá dili govvideapmi						
<p>Geavu luonddumeahcci gullá Báišduoddara bálgosa guohtonguovlluide. Bálgosa ollesviidodat lea 280 900 hektára ja dan viidodagas sullii 25 % (70 000 ha) lea Geavu luonddumeahcis. Geavvu lea bálgosii erenoamáš dehálaš guottetguovlu. Plánenguovllu sierra osiid mearkkašupmi Báišduoddara bálgosii lea ovdanbukton kárttas Meahciráđđehusa prentosis "Báišduoddara meahceguovllu ja Geavu luonddumeahci luondu, geavaheapmi ja báikenamat"³.</p> <p>Ná A.P. Valle čilge oanehaččat guovllu boazodoalu: "Báišduoddara bálgosa siste leat sullii 10 - 14 siidda. Bálgosa sierra oasis eai leat sierranassii nammaduvvon dihto badjeolbmuide dahje siiddaide. ...Siiddat geahččalit goittotge doallat bohccuideaset jagis jahkái dain seamma oahpes guovlluin. Bálgosa bohccuid johtima ja ceavzinvejolašvuodaid čuvvot birra jagi, maiddá geassit."³ Jahkásaš dálkedilálašvuodát váikkuhit dasa, gos bohccot goas ain dollojuvvojit.</p> <p>Bohccot rátkojuvvojit ja lohkkojuvvojit čakča-odđajagemánus Áilegasa bigálusgárddis. Bigálusa manjá sullii 2/3 bohccuin mannet Gápmasa - Gáregasnjárgga -geaidnoguora guođohanáiddi máttabeallai ja 1/3 bálgosa davviosiide. Odđajage-guovvamánu molsašumi sulaid bálgosa davvosiid bohccot buktojuvvojit fas bigálussii. Go dát bohccot leat rátkojuvvon, de buktojuvvojit maiddá bálgosa máttageaže bohccot bigálussii. Dán oktavuodas bálgosa buot bohccot gessojuvvojit sierra siiddaide.</p> <p>Cuoŋo-miessemánus bohccot čoahkkanišgohtet Geavvorokki birrasiidda, guottetguovlluid lahkosiidda. Guottet deaivá miesse-geassemánnui. Dan manjá divri vuojeha bohccuid čorrangiidda. Čorragat mannet jáldosii čoaskáset duoddarii (Guivi), gos ii leat nu ollu divri. Bálgama manjá dahjege suoidne-borgemánu molsašumi sulaid borrot biđejejit čorrangiid ja bohccot njidjet badjosiin ájaguoraide ja biedganit dasto miehtá bálgosa.³</p> <p>Go rievssatbivdu álgá čakčamánu, de oassi dain bohccuin, mat orodit Gáregasnjárgga - Ohcejoga -geainnu lahkosiin sihke Ohcejoga geaidnoguorain, báhtarit bivdobeatnagiid Geavu luonddumeahci guvlui. Ná Geavu luonddumeahci guohtoneatnamiidda čuohcá ainge stuorát deaddu. Dasa lassin ealgabivddus adnojuvvon beatnagiid dihte bohccot geassádit Ánjela - Gáregasnjárgga -geaidnoguoraide dehálaš álgodálvvi eatnamiin nuorttasguvlui."³</p>						
Bálggus	Plánenguovllus gullá bálgosii (%)		Bálgosa viidodagas plánenguovllus (%)	Bálgosa alimus lobálaš boazolohku	Dálveguohtoneatnamiid dilli	
Báišduoddara bálggus	100%		25%	6300	Bálgosa jeageleatnamiid ekologalaš dilli lea luohkás 'sakka gollan' ^(4, 5, 6)	
Ráhkadusat	Boazogámppt	-	Bigálusgárddit	-	Eará ráhkadusat	
Fállá guođohanbáiki. Bálgosiid gaskasaš ráđjeáidi manná muhtun muddui plánenguovllus, vaikko bálgosiid gaskasaš ráđji lea plánenguovllu olggobealde. Plánenguovllus sullii 302 ha lea Gálldoavvi bálgosa bohccuid guohtonguovlun.						

Sámi boazodoallu

Vaikko boazodoallolága vuodul leat geahččalan dahkat ovttaláganin boazodoalu, de sámi boazodoallu lea bisson áidnalunddot ja erenoamáš ealáhussan. Boazodoallu lea sámiid áidna árbevirolaš gánnehahtti ealáhus. Sámi boazodoalus sohka lea guovddázis. Boazodoalu jahkásaš dáhpáhusat, miessemearkumat ja gárddástallamat čohkkejit ainge sogaid árbevirolaš geasse- ja dálveguovlluide ja leat dehálaččat boazodoallomáhtu sirdimis buolvvas nubbái. Sámi boazodoaluin barget siiddain, mat leat soames boazobearrašis čohkiidan, sogalašvuhtii vuodduuvvi guođohanovttadagat. Siida stivre boazodoaluin bargama návddašanguovllustis. Bálgosa siste sáhttet leat mánggat siiddat. Siiddaid návddašanguovlluin eai leat stádisis rájit, muhto daid sáhtta rievdadit guohtondilálašvuodaid mielde ja siiddat sáhttet maiddái ovtastuvvat.

Sámi boazodoallu vuodduuvvá guohtoneatnamiid molssodeapmái bohccuid biologiija ja boazodoalliid kultuvrralaš vieruid mielde. Árbevirolaččat bohccot dollojuvvojit sierra geasse- ja dálveguovlluin, dasa lassin giđdat leat sierra guottetbáikkid ja čakčat fas sierra ragatbáikkid. Boazodoallu vuodduuvvá luondduguohtoneatnamiidda ja guohtoneatnamiid gierdannávccaid dorvvasteapmái. Siidda bohccuiguin fertejit boazodoallit bargat eará siiddaid ektui dahjege bohccuid geahččalit guođohit nu ahte sierra siiddaid bohccot eai beasa masttadit. Dán áigge sámit guođohit bohccuideaset dálvviáigge buorre muddui nu, ahte boazodoallit vudjet ealu birra ja dárkkistit ealu ja guohtoneatnamiid dili ja máhcahit ealus ravgan bohccuid fas ellui. Ealu diktet guohtut, ja go guohtonguvlu lea čiegarduvvan*, de eallu sirdojuvvo ođđa guohtonguvlui. Bohccuiguin bargadettiin lea vealtameahttun ahte sierra guovllut leat doarvái. Guohtonguovllus nubbái johttojuvvo árbevirolaš johtolagaid mielde. Johtimis adnojuvvojit ávkin lunddolaš ja álkis johtolagat, dego čázadagat, guolbanat ja buolžžat.

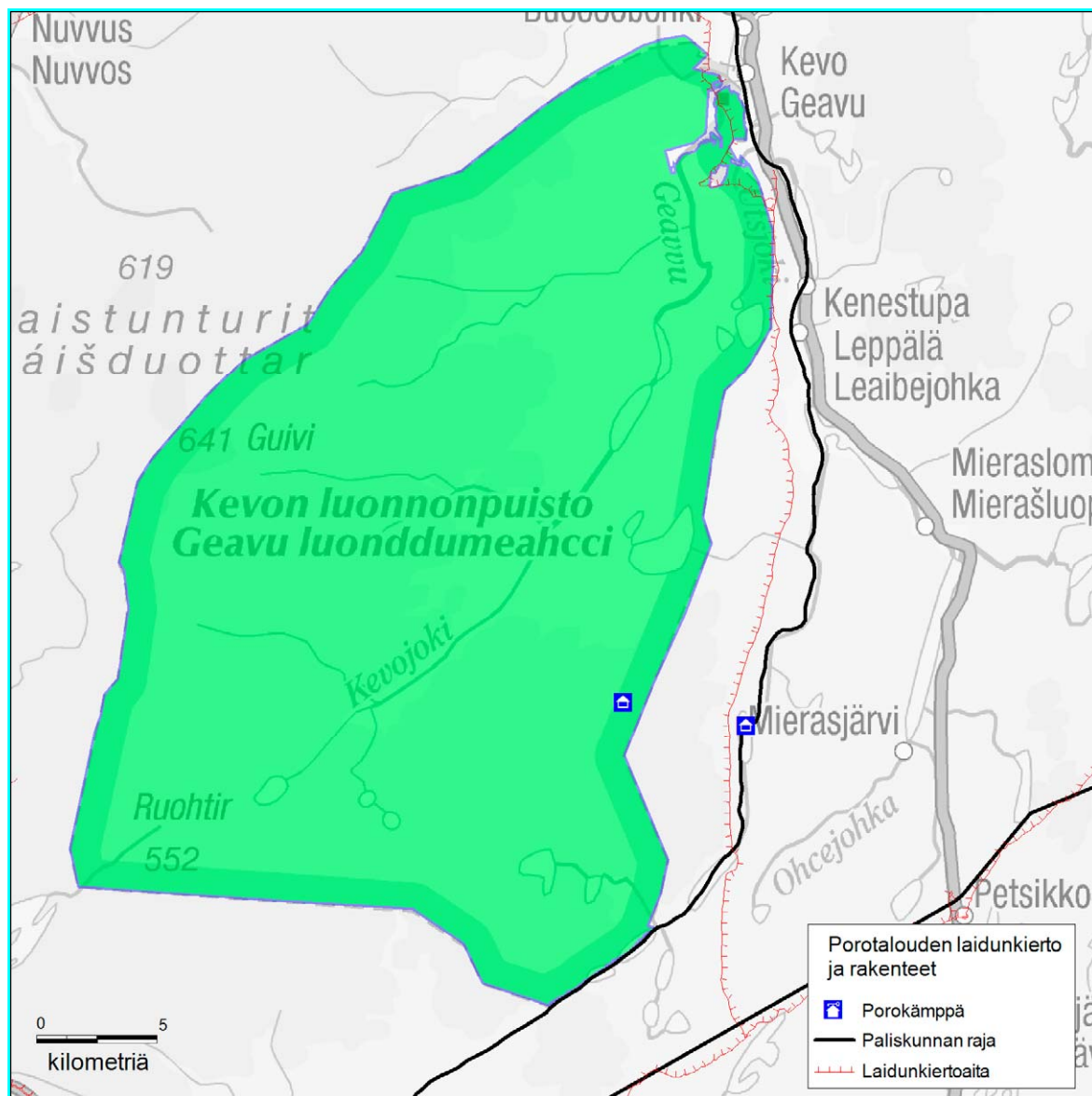
Sámegiella, sámegielat terminologiija ja gillii gullelaš árbevirolaš dieđut leat mávssolaš oassi sámi boazodoalus ja boazodoalliid ámmátmáhtus. Sámi boazodoallu lea čielgasit kultuvrralaš ealáhus, mas erenoamáš dehálaš lea kultuvrra ja eallinvuogi sirdin buolvvas nubbái, dahjege olmmoš bajásšaddá kultuvrii. Boazodoallu buvttada ráhka-danávdnasiid sámeduodjái ja lea bajásdoallamin sámegiela ja árbevirolaš dieđuid ja vieruid.

Sámi bealljemearkavuogádagas boahťa ovdan sámi sosiálalaš vuogádat, bealljemearkkat čuvvot ovddit buolvvaid bealljemearkkaid juogo njuolgga dahje smávva rievdadusaiguin. Bealljemearkkaid vuodul sáhtta identifiseret dihto bohcco dihto sohki ja guvlui gullelašžan.

Boazodoallolágas ja -ásahusas oaivvilduvvon boazobargguid oktavuodas sáhtta atnit ávkin luonddu bastevaččat sámekultuvrra mielde dahjege guolástit ja čoaggit luondduburiid.

Sámekultuvrii guoskevaš meroštallamat leat govviduvvon čuvvosis 3. Sámekultuvrii guoskevaš vuoiŋnalaš árvvut govviduvvojit skovis 6 Kultárbi. Sámekultuvrii guoskevaš eará geavahanhámit giedahallojit plána áššáigullelaš osiin, vuosttažettiin skoviin 8 Meahcegeavaheapmi ja 10 Luondduriggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavahan-rievttit ja -soahpamušat.

* čiegar = bohccuid dálvegoaivásat, main bohccot goivot jeahkála muohttaga vuolde ¹⁵

Govva 9. Boazodoalu ráhkadusat

Geavu luonddumeahcis lea boazodoalu anus Fállá guođohanbáiki. Báišduoddara ja Gálddoavvi bálgosiid gaskasaš boazoáidi manná muhtun muddui luonddumeahcis.

© Meahciráđđehus 2017, © Suoma birasguovddáš 2017, © Karttakeskus, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/17.

GUOVDDÁŠ ÁRVVUT JA ÁITAGAT

11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitagat									
Vástoproseassa		Guovlluid stivren; proseassaid ovttasbargu árvvuid meroštallamis lea dehálaš							
Čilgehus		Dán skovis govviduvvojit plánenguovllu guovddáš luonddu-, kulturárbe- ja geavahanárvvut. Plánenguovllu guovddáš árvvut meroštallojit dálá dili govvideami vuodul nu, ahte válđojuvvojit vuhtii guovllu vuodđudanulbmil sihke luonddusuodjalanlága ja guvlui guoskevaš eará njuolggadusaid oppalaš ulbmilat. Árvvuid meroštallan gullá dikšun- ja geavahanplána deháleamos čuoggáide, dasgo plána mihttomearit ja ulbmilat gusket plánenguovllu guovddáš árvvuid bisuheapmái ja buorideapmái.							
Nr	Árvaluohkká- ja tiipa	Árvvu govvideapmi	Áitagovvideapmi	Áittaluohkká	Mearkkašahtti-vuohta	Áitaga bistináigi	Guoskan	Viidodat	Vejolaš-vuohta váikkuhit
1.1	LUONDDUÁRVVUT: Luondo- ja lodderektiivva ealli- ja šaddošlájat	Áitojuvvon borallottit	Bessenáigásaš headušteapmi; moh-torgielkkástallan Geavu siste gidđadálve (gámppestallit, badjeolbmot, bilkejeaddjit, Meahciráđđehusa fuolahus) sihke vándardeaddjiid johtin.	Meahcejohtalus	Mearkkašahtti	Duollet dálle	Suodjalanguovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	Sáhtta váikkuhit.
			Bessenáigásaš headušteapmi; MR:a ráhkadusat ja visttit.	Rakentaminen: Vándardeami ja luonddu-	Mearkkašahtti	Duollet dálle	Suodjalanguovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	Sáhtta váikkuhit.

Stuorranávdit ja njálá			
Rieban lea leavvan njála eallinguovlluide.			
Lobihis mannečoaggin.			
Álbmošápmu hájehusain boahtti válla- headuštus (kanjogirdimat)			
Bessenáigásáš headušteapmi; priváhta eat- namiid huksendoaimma.			
Vahátlaš lundolaš šlájat	Eallišlája váldin	Soalddátdoaimma	Huksen: ássandoaim- mat
Mearkkašahtti	li mearkkašahtti	li mearkkašahtti	Mearkkašahtti
Jotkkolaš	Jotkkolaš	Duollet dálle	Duollet dálle
Suodjalanguovlu ja olggobeale guovlu	Suodjalanguovlu	Suodjalanguovlu	Suodjalanguovlu
> 75 % plánenguovllu viidodagas	< 25 % plánenguovllu viidodagas	< 25 % plánenguovllu viidodagas	< 25 % plánenguovllu viidodagas
li báijo sáhte váikkuhit	li báijo sáhte váikkuhit.	Sáhtta váikkuhit	li sáhte váikkuhit dán plánas.

			Stuorranávddiid lobihis bivdin.	Eará dahkki	li mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu ja olggobeate guovlu	> 75 % plánenguovllu viidodagas	li báljo sáhte váikkuhit
		Áitojuvvon šaddošlájat	Báktesmiera áidna smávva šaddansaji leat áitimimin soaittáhatdahkkit ja oktiigiellan.	Oktiigiellan, eará dahkki	Mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	li báljo sáhte váikkuhit.
			Jeaggenartti sierranas šaddansadji lea smávis, áittan soaittáhatdahkkit ja vejolaš meahccejohhtalus.	Meahccejohhtalus, eará dahkki	Mearkkašahtti	Duollet dálle	Suodjalanguovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	li báljo sáhte váikkuhit.

1.2	LUONDDUÁRVVUT: Luondodirektiivva luondotiipat	Duottarguovllus leat luondodirektiivva luondotiipat <i>duottarguolbanat (4060)</i> ja <i>lagešvuovddit (9040)</i>	<p>Bohccuid guhkesáigásaš garra guohtun čuohcá šattolašvuoda čoakkádussii, ráhka- dussii ja valljivuhitii. Bohccuid guohtun lea dat geavahanhápmi ⁴, mii buot eanemus rievdata Geavu luonddumeahci šattolaš- vuoda.</p> <p>Bohccuid guohtuma árvalit mealgat čuohcit maiddái luondotiippaid kvalitehtii lagešjeagelguovlluin ja biggossis guolbba- guovlluin. Asehis muohtagearddi dihte bohccuid guohtun čuohcá dálvit ⁷ sakka dáidda guovlluide.</p> <p>Bohccuid dálveguohtun geahpeda čiel- gasepmosit eanajeahkáliid meari. Dálve- guohtun ii čuoze eará šattolašvuhtii seamma garrasit go geasseguohtun. Geasseguohtun čuohcá šattuid valljivuhitii ja rievdata šlájaid valljivuođagaska- vuodaid sierra šattolašvuodagerddiin. Soagi ođasmuvvamii gesseguohtun čuohcá sakka. Garra guohtundeattu dihte la- gešvuovddit eai leat ođasmuvvagoahtán 1960-logu lastamáhtoroasuid maŋŋá.</p> <p>Boazodoalu beavttálmuvvama dihte jeage- leatnamiid dilli lea árvoštallamiid mielde fuotnánan miehtá 1900-logu, muhto erenoamážit 1970-logu rájes jeageleatna- mat leat johtilit guorbagoahtán.</p> <p>Maŋimuš inventeremiid mielde jeageleat- namiid bajildusšattolašvuoda mearit leat ainge geahppánan ja jeagelsajiid leat ár- voštallamiid mielde bálgosis erenoamáš sakka gollan. ^{4, 5, 6} Erenoamážit boazodo- alloguovllu davviosiin jeagil lea bohccuid guohtuma dihte báikkuid measta ollásit jávkan ⁴.</p>	Guohtun	Mearkkašahhti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu ja olggobeale guovlu	> 75 % plánenguovllu viidodagas	li sáhte váikkuhit dán plánas.
-----	--	---	--	---------	---------------	-----------	--------------------------------------	---------------------------------	---

			Bohccuid dálvviáiggi meahcisbiebman áitojuvvon luondotiippain (omd. golkaguolbaniin ja jieŋa alde) rievdata guovlluid luondudilálašvuoda ja sáhtta čuohcit šlájaide (vrd. ¹⁵).	Guohtun (boazodoallu)	Mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu ja olggobeale guovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	Sáhtta váikkuhit.
			Geasiáiggi meahccejohtalus dáhpáhuvvá dávjá johtolagaid olggobealde ja loaktá luondotiippaid ja čuohcá maiddái šlájaide gávdnonsajiide. Erenoamážit njealjejuvlagiid juvllat loktet eatnamiid.	Meahccejohtalus	Mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu ja olggobeale guovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	li báljo sáhte váikkuhit.
		Luondotiippat ja šaddošlájat	Ealganáli laskan.	Vahátlaš lunddolaš šlájat	li mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu ja olggobeale guovlu	> 75 % Plánenguovllu viidodagas	Sáhtta váikkuhit.

		Geavonjálmmi niittu árbevierrobiotohpa	Niittu oktiigiellan dikšuma loahpaheami manjá. Niittu fuotnáneapmi eallinbirasin.	Oktiigiellan	li mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu ja olggobeate guovlu	< 25 % plánanguovllu viidodagas	Sáhtta váikkuhit.
1.3	LUONDDUÁRVVUT: Áitojuvvon ealli- ja šaddošlájat	Riikkadásis áitojuvvon guollešládja luossa, <i>Salmo salar</i> ja dan váravulos (VU) Deanu luossanálii čohkiida oassenáliin. Geavu ja Čársejoga nálit leat dehálaččat luosa mánggahápmásašvuoda dáfus. VPD:a suodjalanguovloregistarii laktima ággan leat luossa ja dan eallinbiras luondodirektiivva luondotiipa <i>Fennoskandian luonddu-dilálaš johkajohtolagat (3210)</i> .	Luosa bivdet sakka dan vádjolanguovllus luonddumeahci olggobealde. Geavus ja Čársejogas leat lassánan- ja veajetbuvttadansajit. Luonddumeahcis bivdu meari galggašii heivehit bistevašvuodaulbmiliin (johkii galggašii báhcit doarvai nana gođdonálii). Sierraákkat bivdorievtti sisdoallu ii leat meroštallon iige dan sáhte muddet. Bivdorievtti mearri ii lassán, vaikko bivdorievttálaš dáluid mearri lassána ja dáluid bivdorievtti sáhtta luohpadit omd. turistalohpin. Šlájaid gaskavuodát sáhttet rievdat, omd. hávga ja vuskkon lassánit.	Lustabivdu	li mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu ja olggobeate guovlu	< 25 % plánanguovllu viidodagas	li báljo sáhte váikkuhit.
			Turbiiidnafatnasat leat áitimin luossa-veajehiid. li gávdno dutkan dán fáttás.	Fanasjohtin	li mearkkašahtti	Duollet dälle	Suodjalanguovlu ja olggobeate guovlu	< 25 % plánanguovllu viidodagas	li sáhte váikkuhit dán plánas.

			Minka lea áitimin guollenáiid ja eatnamis bessejeaddji lottiid.	Vahátlaš vierrošlájat	li mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu ja olggobeale guovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	Sáhtta váikkuhit.
	Erenoamáš ollu áitojuvvon šaddošlájat, main eai gávdno dieđuid mielde oppa Suomas galle šaddansaji. Lea eallinbirrasiid dáfus mánggahápmásaš guovlu, gos šaddet ee. erenoamáš mávssolaš báktešlájat.	Šaddansajiid gollan dahje gávdnonsaji jávkan geasiáiggi meahccejohtalusa dihte johtolagaid olggobealde. Erenoamážit njealjejuvllagiid juvllat loktet eatnamiid.		Meahccejohtalus	li mearkkašahtti	Duollet dálle	Suodjalanguovlu ja olggobeale guovlu	< 25%5 plánenguovllu viidodagas	li báljo sáhte váikkuhit.
		Galledeaddjit sáhttet čoaggit ráfáidahtton ja áitojuvvon šattuid.		Šattuid čohkken ja čoaggin	li mearkkašahtti	Duollet dálle	Suodjalanguovlu ja olggobeale guovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	li báljo sáhte váikkuhit

			Arnihka šaddansajit leat smávvát ja sierranassii, ja dalle juoga soaittáhtdahkki sáhtta duššadit oppa gávdnonsaji.	Eará dahkki	Mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu ja olggobeale guovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	li sáhte váikkuhit.
1.4	LUONDDUÁRVVUT: Geologalaš čuozaheahgat	Ovdal jieknaáiggi baktevuodu moallanansadjái riegádii dálá Geavvoroggi, man dasto jiehki golgan suddančázis lokte nannánjehki suddettiin. Báikkuid leat badjel 100 - 130 mehtera allosaš heangovielttit. Luopmošjávrriid gaska sihke Geavvoroggeráigge manná suddančaziid boadusin čohkiidan guotkku. Luonddumeahci máttageahčen jiehki bohtán garra biekkaid dihte leat čohkiidan sátočastat.	Eai áitagat.						
2.1	DUTKAN- JA ČUOVVUN-MEARKKAŠUPMI: Dutkan- ja čuovvunmearkkašupmi	Luonddumeahci guovddáš vuodđudanulbmilin lea guovllu ráfáidahttin diedalaš dutkamiid várás. 1958:s vuodđuduvvon Turku allaoahpahaga Lappi dutkanlágádus Geavvu dahká vejolažžan ahte dán guovlus sáhtta dahkat luonddudiedalaš dutkamiid ja mearkkašahtti luonddudiedalaš guhkesáiggečuovvumiid.	Dutkamiid váddun lohpevirolašvuodaid dihte.	Eará dahkki	Mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	Sáhtta váikkuhit.

3.1	KULTURÁRVVUT: Luondduovdagat	Geavvoroggi lea badjel 40 km:a guhkkosaš heanggoávži, mii lea áibbas áidnalunddot oppa Suomas. Geavvoroggi lea mearkkašahtti oaidnámus. Oalgejogaid njálmmiide leat riečádan goržžit, main dovdoseamos lea Fiellojohgorži. Plánenguovllu davvioasit gullet Ohcejohleagi riikkadásis mávssolašduovddaguvlui.	Bálgáid gollan ja govdu vuhtto duovdagis ja headušta vánddardanasáhusa.	Vánddardeapmi (gollan)	Mearkkašahtti	Duollet dálle	Suodjalanguovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	Sáhtta váikkuhit.
3.2	KULTURÁRVVUT: Arkeologalaš čuo- záhagat	Luonddumeahcis lea valjis sierralágan kulturárbečuo- záhagat geađgeáiggis gitta ot- nábeaivái. Kulturárbečuo- záhagat leat sihke vánddardanjohtolagaid lahkosiin ja guhkkelis.	Vánddardanjohtolaga birrasii leahkki čuo- záhagaid gollan vánddardeami dihte.	Vánddardeapmi (gollan)	Mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	Sáhtta váikkuhit.
			Gollan geasiáiggi meahcejohtalusa dihte. Áittan lea dat, ahte dušše oasáš guovllus lea inventerejuvvon, goas čuo- záhagain johtima ii sáhte stivret.	Meahcejohtalus	li mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	li sáhte váikkuhit.
3.3	KULTURÁRVVUT: Sáme kultuvra	Sámit leat Suoma álgoálbmot. Dikšun- ja geavahanplána ulbmilin lea dorvvastit vejolašvuodaid bargat sáme kultuvrrain. Sáme kultuvrii gullet ee. boazodoallu, guolástus, meahcebivdu, luondduburiid čuoggin sihke sámeduodji ja árbevirolaš diehtu. Dán fáttá birra dárkileappot čuvvosis 3.	Guvlui guoskevaš árbevirolaš dieđuid jávkan.	Geavaheami vátni (kulturárbbi)	Mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suojeuguovlu ja olggobeale guovlu	> 75 % plánenguovllu viidodagas	Sáhtta váikkuhit.

			Ohcejogas eret fárren sámiide lea šaddan váddáseabbon johtit iežaset soga árbevirolaš guovlluin.	Eará dahkki	Mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu	< 25 % plánenguovllu viidodagas	Sáhtta váikkuhit.
			Guohton- ja guottetguovlluid heahtášuvvan eará eanageavaheami dihte.	Eará eanageavaheapmi	li mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu ja olggobeale guovlu	> 75 % plánenguovllu viidodagas	Sáhtta váikkuhit.
3.4	KULTURÁRVVUT: Báikkálaškultuvra	Rievssahiid gárdebivdu	Bivddu ekonomalaš mearkkašupmi geahppána.	Geavaheami vátni (kulturbáikká mañásmannan)	Mearkkašahtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu ja olggobeale guovlu	> 75 % plánenguovllu viidodagas	li sáhte váikkuhit.

4.1	LUSTAGEAVAHEAPMI Luonddu ja kul- turčuoáhagaid lusta- geavaheapmi	Geavu luonddumeahcci oktan Geavvorok- kiin lea mearkašáhtti luondduoaidnámus ja Geavu johtolat geasuheaddji vánddar- dančuoáhát.	Ráhkadusaid maŋásmannan, ludnen ja eat- namiid gollan.	Dikšuma vátmi	Mearkkašáhtti	Jotkkolaš	Suodjalanguovlu	< 25 % pláneguovllu viidodagas	Sáhtta váikkuhit.
-----	---	---	---	---------------	---------------	-----------	-----------------	-----------------------------------	----------------------

ULBMILA ÁSAHEAPMI

12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun	
Vástoproseassa	Guovlluid stivren; proseassaid ovttasbargu ulbmilásaheamis lea dehálaš
Čilgehus	Dán skovis meroštallojuvvojit mihttomearit, ulbmilat ja doaibmabijut guovllu guovddáš árvvuide čuohcci áitagiid dusten dihte. Skovvi láchčá vuodu plána ollašuhhtinoasis dárkkálmuhtti doaibmabijuide. Mihttomearri lea čielga govvideapmi suodjalan- dahje geavahanárvvu vurdojuvvon ovdáneamis guhkes áiggi sisa, ja dat dárkkálmuhtto ainge ulbmila govvideamis. Mihttomearit govvidit guovllu dikšumis ja geavaheamis vástideaddjiid dáhttodili plánenguovllu árvvuid ektui. Ulbmil lea vurdojuvvon nuppástus plánenguovllu dilis oanehis áiggi sisa. Ulbmiliiguin dárkkálmuhttojit plána oppaleabbo mihttomearit. Doaibmabijuiguin geahččalit ollašuhhtit ulbmiliid, ja dakko bokte ainge guhkes áiggi sisa juksat mihttomeriid.

Mihttomearit (eanemustá 10 st)	Ulbmil	Doaibmabidju	Ekologalaš váikkuhusat	Sosiálalaš váikkuhusat	Ekonomalaš váikkuhusat	Riskkaid dusten	Ollašuhhtima čuovvun	Váikkuhusaid čuovvun
Mihttomearri 1								
Luondo- ja loddedirektiivva ealli- ja šaddošlájaid govttolaš suodjalandási dorrvastepmi	Áitojuvvon borallottiid bessenráfi dorrvastepmi.	Erenoamážit suodjalanvuloš šlája gávdnonsajiid dárkkisteapmi (Skovvi 14) Geavaheami ráddjen (Avádatjuohku) Eai aktiivvalaš doaibmabijut. Ráddjenavádat bissu dálážin. (Skovvi 13C) Lobiid miediheapmi (Skovit 17) Geavaheami stivren: (Skovit 17) Meahccegoziheapmi (Skovvi 18) Ávkegoziheapmi (ELY): Eai aktiivvalaš doaibmabijut Meahciráđđehusa beales. (Skovvi 18)	x		x		x	x

Mihttomearit (eanemustá 10 st)	Ulbmil	Doaibmabidju	Ekologalaš váikkuhusat	Sosiálaš váikkuhusat	Ekonomalaš váikkuhusat	Riskkaid dusten	Ollašuhttima čuovvun	Váikkuhusaid čuovvun
	<p>Njála bessenejolašvuodaid dorvvasteapmi.</p> <p>Stáđisis stuorranávdénálit. Meahcástanláhka čuvvojuvvo eaige bivdorihkkumušat leat.</p>	<p>Erenoamážit suodjalanvuloš šlája gávdnonsajiid kárten / dárkkisteapmi (Skovvi 14)</p> <p>Vahátlaš šlája jávkadeapmi Eai aktiivvalaš doaibmabijut. Riebana váikkuhusat njállanállái čuvvojuvvojit. Vahátlašžan laskan šládja jávkaduvvo dárbbu mielde. Mearrádusa šlája vahátlašvuodas dahká Birasministeriija.</p> <p>Meahccegoziheapmi (Skovvi 18)</p>	x		x		x	x
	<p>Direktiivva šaddošlájaid ceavzimis guovllus gávdnojit doarvai áige guovdilis dieđut. Jeaggenartti šaddansaji ii áitte meahccejohtalus. Báktesmierragávdnonsadji bissu ja viidu.</p>	<p>(Erenoamážit) suodjalanvuloš šlája gávdnonsajiid kárten / dárkkisteapmi (Skovvi 14)</p> <p>Geavaheami stivren: (Skovvi 17)</p> <p>Oahpisteapmi bálvalanbáikkis (Skovvi 18)</p> <p>Luonddudikšun (Skovvi 14)</p>	x		x		x	x
	<p>Galledeaddjit dovdet luonddumeahci ráfáidahttinmearrádusaid ja gudnejahttet luonddumeahci suodjalanárvvuid. Eai leat áicojuvvon riikkumušat, dego šattuid čoaggin.</p>	<p>Oahpisteapmi bálvalanbáikkis ja Lundui.fi:ssä (Skovvi 18)</p>	x	x	x		x	
Mihttomearri 2								
<p>Luondodirektiivva luondotiippaid govttolaš suodjalandási dorvvasteapmi</p>	<p>Eará eanageavaheamis (erenomážit boazodoalus) ja meahccejohtalusas váldojuvvojit vuhtii áitojuvvon luondotiipat ja šlájaid eallinbirrasat.</p>	<p>Inventeren (Skovvi 14)</p> <p>Geavaheami stivren (Skovvi 17b)</p> <p>Lobiid miediheapmi (Skovvi 17)</p> <p>Oahpisteapmi bálvalanbáikkis (Skovvi 18)</p>	x		x		x	x

Mihttomearit (eanemustá 10 st)	Ulbmil	Doaibmabidju	Ekologalaš váikkuhusat	Sosiálalaš váikkuhusat	Ekonomalaš váikkuhusat	Riskkaid dusten		Ollašuhttima čuovvun	Váikkuhusaid čuovvun
	Ealgaroasut eai leat mearkkašahhtit. Ealganálli lea lunddolaš dásis stuorranávddiid meari ektui.	Vahátlaš šlája jávkadeapmi Eai aktiivvalaš doaibmabijut. Ealggaid guohtuma váikkuhusat čuvvojuvvojit luonddumeahci normála dikšuma oktavuodas. Vahátlažžan laskan šládja jávkaduvo dárbbu mielde. Mearrádusa šlája vahátlašvuodas dahká Birasministeriija.	x						
	Geavonjálmmi niittu árbevierrobiotohpa dikšun lea bajásdoallamin niitošlájaide heivvolaš eallinbirrasa. Niittu šlájat seilot.	Luonddudikšun (Skovvi 14)	x		x		x	x	
Mihttomearri 3									
Áitojuvvon ealli- ja šaddošlájaide ceavzin	Luossanálli ceavzá.	Ávkegoziheapmi: (Skovvi 16) Oahpisteapmi bálvalanbáikkis ja Lundui.fi:ssä: (Skovvi 18) Meahccegoziheapmi: (Skovvi 18) Vahátlaš šlájaide jávkadeapmi: Eai aktiivvalaš doaibmabijut. Miŋkka váikkuhusat čuvvojuvvojit luonddumeahci normála dikšuma oktavuodas. Vahátlažžan laskan šládja jávkaduvo dárbbu mielde. Mearrádusa šlája vahátlašvuodas dahká Birasministeriija.	x		x			x	
	Áitojuvvon šaddošlájaide gávdnonsajiin gávdnojit doarvá dieđut. Šlájaide eallinbirrasat bissot luonddudilis eaige dat vikka gollat.	Suodjalanuloš šlájaide gávdnonsajiid kárten (Skovvi 14) Geavaheami stivren: (Skovvi 17)	x		x				

Mihttomearit (eanemustá 10 st)	Ulbmil	Doaibmabidju	Ekologalaš váikkuhusat	Sosiálalaš váikkuhusat	Ekonomalaš váikkuhusat	Riskaid dusten	Ollašuhttima čuoovvun	Váikkuhusaid čuoovvun
	Galledeaddjit dovdet luonddumeahci ráfáidahttinmearrádusaid ja váldet vuhtii luonddumeahci suodjalanárvvuid. Eai leat áicojuvvon riikkumušat, dego šattuid čoaggin.	Oahpisteapmi bálvalanbáikkis ja Lundui.fi:ssä (Skovvi 18)	x		x		x	
Mihttomearri 4								
Čázadagaid dilli bissu erenoamážin	Dálvebiebmansajit eai leat jienja alde.	Ávkegoziheapmi: Eai aktiivvalaš doaibmabijut. Ohcejoga gieldda birassuodjalanmearrádus čuvvojuvvo. (Skovvi 17b)	x					
Mihttomearri 5								
Kulturárbbi dorvvasteapmi	Kulturárbečuožáhagat seilot.	Inventeren (arkeologalaš čuožáhagat) (Skovvi 14) Arkeologalaš čuožáhaga dikšun Eai aktiivvalaš do- aibmabijut. Dikšumis mearriduvvo čuoovvuma vuodul.		x	x		x	x
Mihttomearri 6								
Meahciráddehusa bajásdoallan lustageavaheaddjiid bálvaleaddji johtolagat ja ráhkadusat geasuhit ja bissot dorvvolažžan. Luondduovdagiid dorvvasteapmi.	Lustageavaheami ráhkadusaid ortnet ja dorvvolašvuohta bissot buorrin. Johtolagaid gollama ja govsuma hehtten dorvvasta maiddái duovddaárvvuid.	Bálvalanrusttegiid huksen (oaiivilda oddáhuk- sema). (Skovvi 15) Bálvalanrusttegiid gaikkodeapmi. (Skovvi 15) Bálvalanrusttegiid bajásdoallu (visttit, ráhka- dusat, johtolagat). (Skovvi 15)	x	x	x	x	x	x

Mihttomearit (eanemustá 10 st)	Ulbmil	Doaibmabidju	Ekologalaš váikkuhusat	Sosiálalaš váikkuhusat	Ekonomalaš váikkuhusat	Riskkaid dusten	Ollašuhttima čuovvun	Váikkuhusaid čuovvun
	Geasuhusa lasihit diediheapmi ja oahpistanmateriála. Materiálat leat beivejuvvon ja fidnemis.	Čájahusa dahkan / beiven. (Skovvi 15) Oahpistanmateriála dahkan ja bajásdoallu (+ neahttasiiddut) (Skovvi 15)	x	x	x	x	x	x
Mihttomearri 7								
Dutkanvejolašvuodaid dorvvasteapmi	Dutkan- ja johtinlobit miediuvvojit Lappi dutkanlágádus Geavu stáđásmuvvan guhkeáiggečuovvumiid olggobeale dutkamiidda dutkanplánaid mielde.	Lobiid miediheapmi: (Skovvi 17)						
	Meahciráđdehus dahká guhkeáiggi ovttasbargosoahpamuša Lappi dutkanlágádus Geavu stáđásmuvvan guhkeáiggečuovvumiid birra.	Ovttasbargosoahpamuša dahkan (Skovvi 17) Láigo- ja geavahansoahpamušaid dahkan: (Skovvi 17)	x	x	x	x	x	x
Mihttomearri 8								
Ortnetnjuolggadusa beiven ja suodjaleami ollašuttin	Luonddumeahci ortnetnjuolggadus beivejuvvo vástidit dálá ráfáidahttinjuolggadusaid. Natura 2000 -guovllu suodjaleapmi ollašuttu Stáhtaráđi mearrádusa mielde.	Ortnetnjuolggadusa odasmahttin (Skovvi 18) Suodjaleami ollašuttin (Skovvi 18)	x	x	x		x	x
Mihttomearri 9								
Sámekultuvrra dorvvasteapmi	Árbevirolaš diedut seilot.	Lobiid miediheapmi (Skovvi 17) Eai aktiivvalaš doaibmabijut. Geavu sámegielat báikenamat leat čielggaduvvon ja anus.		x	x		x	x
	Sogaid "árbevirolaš" guovlluin sáhttet johtit maiddá dat sámít, geat leat fárren eret Ohcejogas.	Lobiid miediheapmi (Skovvi 17)		x	x		x	x

Mihttomearit (eanemustá 10 st)	Ulbmil	Doaibmabidju	Ekologalaš váikkuhusat	Sosiálalaš váikkuhusat	Ekonomalaš váikkuhusat	Riskkaid dusten		Ollašuhhtima čuoovvun	Váikkuhusaid čuoovvun
	Guohton- ja guottetguovllut seilot. Geavvorokki birrasiid johtinráddjehusaiguin geahččalit dorvvastit maiddái bohccuid guottetráfi.	Geavaheami ráddjen (Avádatjuohku) Eai aktiivvalaš doaibmabijut. Ráddjenavádat bissu dálážin. (Skovvi 13C) Geavaheami stivren (Skovvi 17)	x	x	x	x			x
	Akwé: Kon -rávvagat leat anus ja álgoálbmoga ovddasteaddjit leat mielde guovllu geavaheami plánemis.	Biodiversitehtasoahpamuš. Suodjalanguovlluid dikšuma ja geavaheami prinsihpaid mielde dahkkojuvvon doaibma. (Skovvi 1)		x		x		x	x
Ovddidanvejolašvuodát (eanemustá 6 st)	Ulbmil	Doaibmabidju	Ekologalaš váikkuhus	Sosiálalaš váikkuhus	Ekonomalaš váikkuhus	Riskkaid dusten		Ollašuhhtima čuoovvun	Váikkuhusaid čuoovvun
Ovddidanvejolašvuoha 1	Ealgabivdu lea vejolaš muhtun sajiin Geavu luonddu-meahcis (Ovttasbargojoavkku árvalus) Meahccebivdu mearkaša ollu sáme- ja báikkálaškultuvrras. Geavonjálbmi lea ealggaide hui mearkašahtti birrajagáš orrunguovlu gielddas. Ealgabivdogieldu dagaha priváhta eatnamiidda vahágiid ja ráddje Ohcejoga giella-laččaid bivdorievtti geavaheami ja ealgadoalu dikšuma. Bivdu muđejuvvo meahcástanlága ja luonddusuodjalanásahusa vuodul ja meahcástanlágas daddjojuvvon ealgabivdu gáibida nuppástusa luonddusuodjalanásahussii. Omd. Ohcejoga fuođđodikšunovttastus sáhtttá dárbbu mielde árvalit nuppástusa Birasministerijai (ealgabivdu livččii lobálaš ráddjejuvvon guovllus Geavu luonddumeahcis beatnaga haga). Aiddo dál Meahciráđđehusas eai leat luonddusuodjaleapmái vuodđuduvvi ákkat ealgabivddu álggahan dihte. (Lsl 18.12.1981/932 5§) Ealغانáli váikkuhusat leat guorahallon báikki alde giđđat 2013. Meahciráđđehusa luonddubálvalusaid áššedovdijovkku finai Geavvorokkis ja jodii Geavojávrris	Meahciráđđehus: eai aktiivvalaš doaibmabijut	x	x	x				

	<p>Fiellojohgoržái ja fas Geavojávrái. Dáid áššedovdiid mielas ealggaid guohtun ii várra váikkut Geavu luonddumeahcis nu, ahte dat čuozášii beahcevuvddiid ođasmuvvami. Báikkuid measta juohke beazis vuhttojit borranmearkkat. Nuppe dáfus ledje guovllut, main ealggat ledje borran dahje doadjalan dušše uhccán dahje eai báljo ollege beahcevesáid.</p>									
Ovddidanvejolašvuohta 2										
Mohtorfatnasiid váikkusaid čielggadeapmi	<p>Mohtorfatnasat sáhttet čuohcit erenoamážit luosa lassáneapmái ja veajet-buvttadeapmái. Mohtorfatnasiid birasváikkusaid eai leat dutkojuvvon vuđolaččat. Ášši lea mearkašahhti sihke Geavu luonddumeahci ja Deanu čázadaga geavaheami dáfus. Meahciráđđehus dahká árvalusa Luonddu-riggodatguovddážii (Luke) mohtorfatnasiid heajos váikkusaid čielggadan dihte.</p>		x		x					

Váikkuhusaid árvvoštallantabealla

Mihttomearri / ovddidanvejo-lašvuoha	Doaibmabidju	Váikkuhusaid árvvoštallan	Ekologalaš váikkuhus	Sosiálaalaš váikkuhus	Ekonomalaš váikkuhus	Riskkaid dusten
Mihtto- mearri 1 Luondo- ja loddedirektiivva ealli- ja šaddošlájat cevzet	(Erenoamážit) suodjalanvuloš šlájja gávdnonsajiid dárk-kisteapmi	Čuovvuma vuodul bajásdollojit dieđut šlájaid ceavzimis guovllus, ja ná sáhtta dasto áiggi bále dustet eallinberrasa fuotnáneami.	x			Galget leat doarvái buorit resurssat.
	Lobiid miediheapmi	Meahccejohtaluslobiiguin stivrejuvvo johtalus áiggálaččat ja báikkálaččat nu, ahte dat dorravasta vuohkkasit šlájja eallinberrasa seailuma.	x			Guovllus johtaluvvo lobiid mielde.
	Geavaheami stivren	Geavaheapmi stivrejuvvo nu, ahte dat dorravasta vuohkkasit šlájja eallinberrasa seailuma. Luonddumeahci fuolahusvuojut, eiseváldedoaimma meahccejohtalus oktan rádjegoziheamiin stivrejuvvo áiggálaččat ja guvllolaččat. Meahciráđđehusa fuolahus-, divodan- ja huksenbarggut ráddjejuvvojit áiggálaččat. Riskan lea dat, ahte lobiid olggobeale meahccejohtalusa ii sáhte stivret. Dálvejohtolaga oanideapmi Geavvorokkis buorida šlájja eallinberrasa ja ceavzinvejolaš-vuodaid guovllus. Jeaggenartti šaddansadji ii jávkka geasiáiggi meahccejohtalusa dihte.	x			Guovllu geavaheaddjit fidnejit dieđuid ráddjemis. Ráddjehusat čuvvojuvvojit.
	Meahccegoziheapmi	Goziheapmi buorida ráddjehusaid čuovvuma ja ná dorravasta šlájja eallinberrasa seailuma bessemii heivvolažžan. Goziheapmi hehte lobiis mannema ja stuorranávdiid lobiis bivddu.	x	x		Galget leat doarvái buorit resurssat.
	Luonddudikšun	Báktesmiera gávdnonsaji seailuma ja viiduma geahččalit dorravastit sirdingilvimiiguin, maiguin sáhtta doaivvu mielde bajásdoallat gávdnonsaji. Riskan lea dat, ahte doaibmabijuiguin ii juvssa háliiduvvon loahppabohtosa, muhto dakkár riskka ii sáhte dustet.	x			Galget leat doarvái buorit resurssat.
	Oahpisteapmi bálvalan-báikkis	Guovlu adnojuvvo ainge árvvus. Galledeaddjit dihte guovllu suodjalanárvvuin ja čuvvot njuolggadusaid. Go gearddi šattut eai čoggojuvvo, de dat váikkuha bures šaddoservošiidda. Jeaggenartti šaddansadji ii dušša geasiáiggi meahccejohtalusa dihte.		x		Galget leat doarvái buorit resurssat.
Mihtto- mearri 2 Luondo-direktiivva luondotiipat seilot	Inventeren	Inventeremiin fidnejuvvojit lassedieđut luondotiippaid dilis ja das, ahte gokko dat leat guovllus. Dát dahká suodjaleami álkibun.	x			Galget leat doarvái buorit resurssat.
	Geavaheami stivren	Bohccuid dálvviáiggi biebmama váikkuhusat geahppánit eage čuoze erenoamáš rašes luondotiippaide. Biebmanvugiid ovddideapmi fas geahpeda luondováikkuhusaid. Meahccejohtalusa mielde johttojuvvo geassit eanaš dálá vuojáhaigaid mielde, goas golahanváikkuhusat geahppánit direktiivva luondotiippain.	x			Galget leat doarvái buorit resurssat. Lea doaibmi ovttasbargu.
	Lobiid miediheapmi	Geasiáiggi johtalusa váikkuhusat eai čuoze dovdojuvvon rašes luondotiippaide. Luondotiippaid dilli ii fuotnán. Riskan lea váilevaš dieđut ja resurssaid vátnivuoha viiddis guovllu gokčevaš inventeremii. Loaktevaš juvllaid geavaheapmái ii sáhte váikkuhit. Riskan lea dat, ahte lobiid olggobeale meahccejohtalusa ii sáhte stivret.	x			Lohpeguorahallamis váldojuvvojit vuhtii luondotiipat. Guovllus johtaluvvo lobiid mielde.

Mihttomearri / ovddidanvejo- lašvuohta	Doaibmabidju	Váikkuhusaid árvvoštallan	Ekologalaš váikkuhus	Sosiálalaš váikkuhus	Ekonomalaš váikkuhus	Riskkaid dusten
	Luonddudikšun	Eallinberrasa dikšun bajásdoallá niittu šlájaid ja bisuha kulturárbbi sihke luonddu máng- gahápmásašvuođa.	x	x		Galget leat doarvá buorit resurssat.
	Oahpisteapmi bálvalan- báikkis	Vuojáhagaid olggobeale meahccejohtalusa sáhtta stivret rašes luondotiippaid olggobeallai dušše oahpistemiin. Riskan lea dat, ahte rašes ja gulul máhcci luondotiipat vaháguvvet ja mannet maŋás. Riskan leat váilevaš dieđut ja resurssaid vátnivuohta viiddis guovllu gokčevaš inventeremiin.	x			Geavaheaddjit fid- nejit dieđuid dovddus čuozáha- gain.
Mihtto- mearri 3 Áito- juvvon šlájaid ceavzin	Ávkegoziheapmi	Guolástus lea ráddjejuvvon, ja dán jáhkket váikkuhit positiivvalaččat luossanállái. Riskan lea dat ahte sierraákkat bivdorievtti sisdoallu ii leat meroštallon iige dan sáhte muddet. Bivdo- rievttálaš dáluid mearri lassána ja bivdorievtti sáhtta luohpadit omd. turistalohpin. Riskan lea maiddái dat, ahte guollešlájaid gaskavuodát sáhttet rievdat.	x		x	Njuolggadusaid čuovvun gozihuvvo.
	Oahpisteapmi bálvalan- báikkis	Galledeaddjit ožžot dieđuid luossanáli dilis ja guovllu mearkašumis. Guovllu atnigohtet eanet ja eanet árvvus šlája eallinbirasin. Positiivvalaš váikkuhus luossanállái (omd. bivddu okta- vuodas sáhtta beavttálmahttit eará guollešlájaid go luosa bivddu.) Arnihka gávdnonsajit eai geahppán dahje dušša olbmo doaimmaid dihte (luondduburiid čoaggin, meahccejohtalus).	x		x	Galget leat doarvá buorit resurssat. Suodjalan- mearráduosat čuovvovvojit.
	Meahccegoziheapmi	Goziheami vuodul njuolggadusaid lea álkít čuovvut. Ráddjehusaid čuovvumis lea positiivvalaš váikkuhus luossanállái.	x		x	Galget leat doarvá buorit resurssat. Njuolggadusat čuovvovvojit.
	Suodjalanvuloš šlájaid gávdnonsajiid kárten	Inventeremiin bajásdollojit dieđut šlájaid ceavzimis guovllus, goas daid suodjaleami sáhtta buoridit. Riskan leat váilevaš dieđut. Plánenguovllu sturrodát ráddje dieđuid gokčevašvuođa.	x			Galget leat doarvá buorit resurssat.
	Geavaheami stivren	Geavaheapmi stivrejuvvo nu, ahte dat dorvvasta vuohkkasit šlája eallinberrasa seailuma. Luonddumeahci fuolahusvuojut, eiseváldedoaimma meahccejohtalus oktan rádjegoziheamiin stivrejuvvojit guvllolaččat. Meahciráđdehusa fuolahus-, divodan- ja huksenbarggut stivrejuvvo- jit guvllolaččat. Riska lea dat, ahte lobiid olggobeale meahccejohtalusa ii sáhte stivret.	x			Geavaheaddjit fid- nejit dieđuid dovddus čuozáha- gain.
Mihtto- mearri 5 Kulturárbbi dorvvasteapmi	Inventeren (arkeologalaš čuozáhagat)	Vahátlaš nuppástusat čuozáhaga dilis áicojuvvojit áiggil ja čuozáhaga duššama sáhtta hehttet. Riskan lea dat, ahte čuozáhaga liiggálaš gollan ii áicojuvvo áiggil dahje eai leat doarvá resurs- sat dárbbalaš inventeremiida.		x		Galget leat doarvá buorit resurssat.

Mihttomearri / ovddidanvejo- lašvuohhta	Doaibmabidju	Váikkuhusaid árvvoštallan	Ekologalaš váikkuhus	Sosiálalaš váikkuhus	Ekonomalaš váikkuhus	Riskkaid dusten
Mihtto- mearri 6 Lusta- geavahead- djiid várás oavvilduvvon Meahcirádde- husa johtola- gat ja ráhka- dusat geasuhit ja bissot dorv- volažžan. Luondduov- dagiid dorvvas- teapmi	Bálvalanrusttegiid huk- sen (oavvilda odđahuk- sema)	Buorida geavaheaddjiid vásáhusaid guovllus.		x	x	Galget leat doarvái buorit resurssat.
	Bálvalanrusttegiid gaik- kodeapmi	Luoskkagan vисти gaikkodeapmi buorida geavaheaddjiid dorvvolašvuoda ja álkidahtta fuola- husa.		x		Luoskkagan vисти gaikkojuvvo. Galget leat doarvái buorit resurssat.
	Bálvalanrusttegiid bajásdoallu (vistit, ráh- kadusat, johtolagat)	Lustageavaheami ráhkadusaid ortnet ja dorvvolašvuohhta bissot buorin, mii buorida geava- headdjiid vásáhusaid guovllus ja hehte luoskkagan ráhkadusain boahtti bárttiid. Johtolagaid gollama ja govsuma hehtten dorvvastit maiddá duovddaárvvuid ja johtolaga vejolaš odđasit- linnjen fas kulturárbečuožáhagaid gollama. Bázahusain fuolaheapmi lea ainge vejolaš iige guovlu ludnejuvvo. Doaibmabijuid dagakeahhtá guođin lea riska.	x	x	x	Galget leat doarvái buorit resurssat.
	Čájahusa dahkan / beiven	Ođasmahtton čájáhus lasiha čuožáhaga geasuhusa ja hohkaha galledeaddjiid luonddustohpui.		x	x	Galget leat doarvái buorit resurssat.
	Oahpistanmateriála dah- kan ja bajásdoallu (+ neahttasiiddut)	Guovllu geasuhus lassána áigeguovdilis dieđuiguin. Geavaheaddjit gávdnet álkit ráddjenoasi ráddjema neahttasiidduin.		x	x	Galget leat doarvái buorit resurssat.
Mihtto- mearri 7 Dutkanvejo- lašvuodaid dorvvasteapmi	Lobiid miediheapmi	Lohpevirolašvuodat čielggasmuvvet.	x	x	x	Dutkan-, gohtten- ja meahccejohta- luslobit dahkko- juvvojit.
	Ovttasbargosoahpamuša dahkan	Stáđásmuvvan guhkesáiggečuovvumiid dahkan šaddá álkibun, go lohpevirolašvuodat čielggas- muvvet.	x	x	x	Ovttasbargosoah- pamuš dahkko- juvvo.
	Láigo- ja geavahansoah- pamušaid dahkan	Láigosoahpamušat dorvvastit bealisteaset stáđásmuvvan guhkesáiggečuovvumiid joatkašuv- vama. Dieđut bissot Meahciráddehusa báikediahtovuogádagas.	x		x	Láigosoahpamušat dahkkojuvvojit.

Mihttomearri / ovddidanvejo- lašvuohta	Doaimbaidju	Váikkuhusaid árvvoštallan	Ekologalaš váikkuhus	Sosiálalaš váikkuhus	Ekonomalaš váikkuhus	Riskkaid dusten
Mihtto- mearri 8 Ort- netnjuolggadusa beiven ja suodjaleami ollašuhttin	Ortnetnjuolggadusa ođasmahttin	Ortnetnjuolggadus lea beivejuvvon ja čuovvu ráfáidahttinmearrádusaid. Oahpistanbáikkiid bargit, guovllu geavaheaddjit ja galledeaddjit dovdet buorebut guovllu suodjalannjuoggadusaid. Positiivvalaš váikkuhusat guovllu lundui ja šlájaid.	x	x		Ortnetnjuolggadusa lea álki fidnet ja dat čuvvojuvvo.
	Suodjaleami ollašuhttin	Meahciráđdehus sáhtta fállat suodjaleami lonuhaneatnamiid, mii sáhtta álkidahttit suodjaleami ollašuvvama.	x	x		Ráhkkanuvvo lonuhaneatnamiid ovdanbuktimii.
Mihtto- mearri 9 Sámekultuvrra dorvvasteapmi						

Čuovvun

Doaibmabijuid ollašuvvama čuovvun

Mihttomearri / ovddidanvejolašvuotta	Doaibmabidju	Mihtidanvuohki	Dálá dilli (teaksta)	Dálá dilli (num)	Ulbmildássi	Ovtta-dat	Rievddadan-gaska min	max	Ulbmiljahki
Mihtto- mearri 1 Luondo- ja loddedirek- tiivva ealli- ja šaddošlájat cevzet	(Erenoamážit) suodjalanvuloš šlájá gávdnonsajiid dárk-kisteapmi	Kártemiid mearri. Gávdnonsadje-dieđuid meari ja kvalitehta nuppástus.	Dovdojuvvon beasit ja gávdnon-sajit.	-	Dieđuid mearri ja kvalitehta bissu dahje buorrána	Beasit ja gávdno nsajit	-	-	2014
	Lobiid mieđiheapmi	Mieđihuvvon lobiid mearri	-	-	-	st	-	-	Plánabaji áigge
	Geavaheami stivren	-	Sáhttet leat headušteaddji doaimmat.	2	Geavaheaddjit dihtet ráddjehusaid.	Beasit ja gávdno nsajit	2	2	Plánabaji áigge
	Meahccegoziheapmi	Goziheamis ovdanbohtán rihkkumušaid mearri	-	-	Eai leat leamaš rihkkumušat.	st	0	-	Plánabaji áigge
	Luonddudikšun	Šlájá gávdnonsaji dikšuma "dilli" (ollašuvvan / ulbmil)	Dahkkojuvvo ESCAPE-fitnus.	0	Sirdingilvimat dahkkojuvvojit.	gávdno nsadji	1	1	2014
	Oahpisteapmi bálvalanbáikkis	Áššehas mearri áššehasbálvalanbáikiin (Ohcejoga luonddustohpu ja Anára Siida)	Fitnamat 2012:s.	115 000	Bissu seammán dahje lassána.	fitna-mat	115 000	-	Plánabaji áigge
Mihtto- mearri 2 Luondodirek- tiivvaid luon- dotiippat sei- lot	Inventeren	Luondotiipainventerema mearri (ha)	Dieđut muhtun muddui áibmogovvadulkomat, muhtun muddui inventerekeahttá.	70 351 ha ja 94 ha	Dieđut beivejuvvojit	ha	-	-	Plánabaji áigge

Mihttomearri / ovddidan-vejolašvuohta	Doaimbaidju	Mihtidanvuohki	Dálá dilli (teaksta)	Dálá dilli (num)	Ulbmildássi	Ovtta-dat	Rievddadan-gaska min	max	Ulbmiljahki
	Geavaheami stivren	Luondotiippaid dilli	Eai álo dovdojuvvo.	-	Eai raššon luondotiipat	ha	-	-	Jotkkolaš
	Lobiid miediheapmi	Miediuvvon lobiid mearri	-	-	-	st	-	-	Plánabaji áigge
	Luonddudikšun	Árbevierrobotohpa dikšuma dilli (ollašuvvan / ulbmil)	Láddjejuvvon jahkásaččat dahje juohke nuppi jagi.	0,5	Láddjejuvvo jahkásaččat dahje juohke nuppi jagi.	ha	0	0,5	Plánabaji áigge
	Oahpisteapmi bálvalanbáikkis	Áššehasmearri áššehasbálvalanbáikiin (Ohcejoga luonddustohpu ja Anára Siida)	Fitnamat 2012:s	115 000	Bissu seammán dahje lassána.	fitnamat	115 000	-	Plánabaji áigge
Mihtto-mearri 3 Ái-tojuvvon šlájat cevzet	Ávkegoziheapmi	Guolástusa mearri	Lassáneamen.	-	li lassán.	-	-	-	Plánabaji áigge
	Oahpisteapmi bálvalanbáikkis	Áššehasmearri áššehasbálvalanbáikiin (Ohcejoga luonddustohpu ja Anára Siida)	Fitnamat 2012:s	115 000	Bissu seammán dahje lassána.	fitnamat	115 000	-	Plánabaji áigge
	Meahccegoziheapmi	Goziheamis ovdanbohtán rihkkumušaid mearri	Guovllus lea meahccegoziheapmi.	-	Eai leat leamaš rihkkumušat.	st	0	-	Plánabaji áigge
	Suodjalanvuloš šlájaid gávdnonsajiid kárten	Arnihka gávdnonsajiid inventeren, mearri	Dovdojuvvon gávdnonsajit	2	Leat inventerejuvvon	gávdno nsadji	2	2	Plánabaji áigge
	Geavaheami stivren	li leat mihtidanvuohki.							
Mihtto-mearri 5 Kulturárbbi dorvvas-teapmi	Inventeren (arkeologa-laš čuožahagat)	Kulturárbeinventeren, mearri	Inventerejuvvon 2011:s.	5	Leat inventerejuvvon.	čuožahat	5	5	Plánabaji áigge

Mihttomearri / ovdiddan-vejolašvuohta	Doaimbidju	Mihtidanvuohki	Dálá dilli (teaksta)	Dálá dilli (num)	Ulbmildássi	Ovtta-dat	Rievddadan-gaska min	max	Ulbmiljahki
Mihtto- mearri 6 Lustageava- headdjiid várás oaivvil- duvvon Meahcirádde- husa johtola- gat ja ráhka- dusat geasu- hit ja bissot dorvvo- lašžan. Luondduduov dagiid dorvvas- teapmi	Bálvalanrusttegiid huk- sen (oaivvilda ođđahuk- sema)	Čuožáhagaid mearri	Dárbu dálke- suodjegodiid e.	3	-	goahti	0	3	Plánabaji áigge
		Čuožáhagaid mearri (Mádjoga stohpu)	Dárbu muorrvastái ja hissegii.	2	Huksejuvvon	ráhka- dus	2	2	Mañimustá 2017:s
	Bálvalanrusttegiid gaik- kodeapmi	Čuožáhagaid mearri (Roajášjávrrí fuolahusstohpu)	Luoskkagan- visti.	1	Gaikkoduvvon	visti	1	1	Mañimustá 2018:s
	Bálvalanrusttegiid bajásdoallu (vistit, ráhkadusat, johtolagat)	Čuožáhagaid mearri (Roajášjávrrí fuolahusstohpu)	Huksejuvvo ođđa stohpu.	1	Huksejuvvon	visti	1	1	Mañimustá 2018:s
		Roviid mearri	Galget ođas- mahttot báikkuid.	1630	Ođasmahtton	m	200 m	-	Álggahuvvo 2014:s
		Ráhpaid dilli ja ođasmahtton mearri	Dilli čuvvojuvvo jahkásaččat.	1	Dilli lea buorre.	km	-	-	Plánabaji áigge
		Čuožáhagaid mearri (Mádjoga stohpu, Ohcejoga luonddustobu gáhttu)	Galget divvojuvvot	2	Divvojuvvon	visti	2	2	2015–2017
		Čuožáhagaid mearri (muorrvastit johtolaga birrasiin)	Mieskan.	18	Huksejuvvon	ráhka- dus	18	18	2015–2017
		Čuožáhagaid lkm (gohtensajiid ordnen)	Lea dárbu.	-	Ordnejuvvon	ráhka- dus	-	-	2020–2025

Mihttomearri / ovddidanvejolašvuohta	Doaimbidju	Mihtidanvuohki	Dálá dilli (teaksta)	Dálá dilli (num)	Ulbmildássi	Ovtta-dat	Rievddadan-gaska min	max	Ulbmiljahki
		Galledeaddjimearri	Stádisis dilis	5000	Seailu dahje lassána.	st	5000	-	Plánabaji áigge
		Geavaheaddjimáhcahagat, mearri	-	-	Positiivvaláš máhcahagat.	st	-	-	Plánabaji áigge
	Čájahusa dahkan / beiven	Beivejuvvon čájáhus (Ohcejoga luonddustohpu)	Čájáhus lea boaris.	1	Beivejuvvon	st	1	1	2014:s
	Oahpistanmateriála dahkan ja bajásdoallu (+ neahttasiiddut)	Siidduid mearri	Diedáhus	22	Beivejuvvon	st	1	-	Plánabaji áigge
Mihtto-mearri 7 Dutkanvejo-lašvuodaid dorvvas-teapmi	Lobiid miédiheapmi	Mieđihuvvon lobiid mearri	Vuodđodo-aimma olggobeale dutkamiidda lobit.	-	Dahkkojuvvon	lohpi	0	-	Plánabaji áigge
	Ovttasbargosoahpamuša dahkan	Beivejuvvon ovttasbargosoahpamuš Lappi dutkanlágádus Geavuin.	Dahkkojuvvo guhkesáigásaš soahpamuš. Dál lohpi lea fámus 2016 rádjai.	1	Dahkkojuvvo ovttasbargosoahpamuš.	soahpamuš	1	1	2014–2015
	Láigo- ja geava-hansoahpamušaid dahkan	Dahkkojuvvon / beivejuvvon láigosoahpamušaid mearri (fásta áiddit)	Buot soahpamušat eai leat dahkon.	2	Buot (8 st) leat beivejuvvon	st	6	6	Plánabaji áigge

Mihttomearri / ovddidan-vejolašvuohta	Doaibmabidju	Mihtidanvuohki	Dálá dilli (teaksta)	Dálá dilli (num)	Ulbmildássi	Ovtta-dat	Rievddadan-gaska min	max	Ulbmiljahki
Mihtto-mearri 8 Ortnetnjuolggadusa beiven ja suodjaleami ollašuhttin	Ortnetnjuolggadusa ođasmahttin	Ortnetnjuolggadusa dahkandilli	Galgá ođasmahttot.	1	Ođasmahtton	st	1	1	2014
	Suodjaleami ollašuhttin	Lonuhaneatnamiid mearri	Sáhttet fállujuvot.	-	-	ha	-	-	Plánabaji áigge.
Mihtto-mearri 9 Sámekultuvrra dorvvas-teapmi	Lobiid mediheapmi	Miedihuvvon lobiid mearri.	Meahccejoh-taluslobiid sáhtta miedihit sogaid árbe-virolaš guovlluide.	-	-	st	-	-	Plánabaji áigge.
	Biodiversitehtasoah-pamuš. Suodjalan-guovlluid dikšuma ja geavaheami prinsihpaid mielde dahkkojuvvon doaibma	Plánas lea bohtán máhcahat.	Akwé: Kon-joavku lea leamaš mielde plánemis.	-	-	-	-	-	Plána dárk-kisteami okta-vuođas, sullii 5 jagi plána nannema manjá.

Váikkusaid čuovvun

Mihttomearri / ovddidanvejolašvuohta	Váikkusaid mihtidanvuohki	Dálá dilli1	Ulbmildássi	ovttadat	Rievddadan-gaska min	max	Ulbmiljahki
Mihtto- mearri 1 Luondo- ja loddedirek- tiivva ealli- ja šaddošlájat cevzet	Spesiálašlájaid bessenmeari nuppástus (náli ovdáneapmi)	Eai dieđut.	Dálá mearit seilot.	bessen	-	-	jotkkolaš
	Suodjalanvuloš šlájaid gávdnonsajiid mearri suodjalanguovlluin	Eai dieđut.	Dálá mearit seilot.	gávdnonsadji	-	-	jotkkolaš
	Loddedirektiivva šlájaid bessenálli ja fárrejeaddji šlájaid gaskamearálaš valljivuoda	Eai dieđut.	Dálá mearit seilot.	oktagas	-	-	jotkkolaš
	Luonddudikšuma lihkostuvvan (dikšunčuovvuma jurddaboadus)	Eahpesihkkaris seailun.	Gávdnonsadji seailu dahje viidu.	oktagas	-	-	jotkkolaš
Mihtto- mearri 2 Luondodirek- tiivvaid luon- dotiipat sei- lot	Bajildusčaziid ekologalaš dilli (VPD: dábálaš dássi)	Dilli lea buorre.	Dássi seailu	luohkká	-	-	jotkkolaš
	Natura-luondotiippaid mihtilmasvuohta suodjalanguovlluin	Mihtilmasvuohta rievddada 'erenamáža' ja 'ii mearkkaš-ahtti' gaskkas (4 luohká)	Mihtilmasvuohta buorrána.	luohkká	li mearkkaš-ahtti	Ereno amáš	jotkkolaš
	Vierrošlájaid gávdnon	Eai dieđut.	Eai gávdno.	Šlájat mearri	0	-	jotkkolaš
Mihtto- mearri 3 Ái- tojuvvon šlájat cevzet	Nuppástusat suodjaleami ja geavaheami dáfus dehálaš guollenáliin	Luossa gávdno guovllu čázadagain.	Dálá nálit seilot.	oktagas	-	-	jotkkolaš
	Luonddudikšuma lihkostuvvan (dikšunčuovvuma jurddaboadus)	Dálálagan dikšun bajásdoallá niittu šlájaid.	Eallinbiras seailu.	šlájat	-	-	jotkkolaš
	Suodjalanvuloš šlájaid gávdnonsajiid mearri suodjalanguovlluin	Eai dieđut	Dálá šlájat seilot.	gávdnonsadji	-	-	jotkkolaš
	Vierrošlájaid gávdnon.	Miŋka gávdno guovllus.	li menddo sakka čuoze luonddunáliide.	oktagas	-	-	jotkkolaš
Mihtto- mearri 5 Kulturárbbi dorvvas- teapmi	Giddes dološbázahusaid dikšundárboluohká nuppástus.	Vánddardanjohtolaga birrasiin dihtet gávdnot dološbázahusaid, mat sáhttet leat gollamin.	Johtolaga birrasiid čuožahagaid dilli ii fuotnán.	čuožahat	5	5	jotkkolaš

Mihttomearri 6 Lustageavaheaddjiid várás oaivvildivvon Meahciráddehusa johtolagat ja ráhkadusat geasuhit ja bissot dorvvolažžan. Luondduduovdagiid dorvvas-teapmi	Bálvalanrusttegiid dili nuppástus	Dilli rievddada 'buori' ja 'fuoni' gaskkas.	Dilli buorrána dálázis.	čuozáhat	fuotni	buorre	Plánabaji áigge
	Fitnamat suodjalanguovlluin	Sullii 5 000 jagis	Dálá dilli bissu dahje buorrána.	fitnan	5 000	5 000	jotkkolaš
	Fitnamat áššehasbálvalanbáikkiin	115 100 jagis	Dálá dilli bissu dahje buorrána.	fitnan	115 100	-	jotkkolaš
	Galledeaddjiduhtavašvuotta suodjalanguovlluin	Indeaksa 4,27	Dálá dilli bissu dahje buorrána.	indeaksa			jotkkolaš
	Áššehasduhtavašvuotta áššehasbálvalanbáikkiin	Eai dieđut.	Háhkkojuvvojit dieđut.	indeaksa	1	5	-
	Lustageavaheami báikkálašekonomalaš váikkuhusat	Dienasváikkuhus 0,452 milj. e	Dálá dilli bissu dahje buorrána.	euro	-	-	jotkkolaš
	Galledeaddjiid dagahan headuštusat (duovdagiid gollan, ludnen, liiggálaš galledeaddjimearri, earáid láhtten)	Headuštusaid vásiheapmi 4,40	Dálá dilli bissu dahje buorrána.	Negatiivvalaš /positiivvalaš máhcahat	-	-	jotkkolaš
	Lustageavaheapmái rašes šlája náli ovdáneapmi	Bessenmearri st	Bessenmearri ii geahppán. Bessemiid lihkestuvvan ii fuotnán.	Lihkestuvvan bessen	-	-	jotkkolaš
	Lustageavaheami barggolašvuodaváikkuhus	6	Dálá dilli bissu dahje buorrána.	indeaksa	-	-	jotkkolaš
	Lustageavaheami dearvvasvuodaváikkuhus	li leat mihtidanvuohki					
	Oahpisteami váikkuhanvejolašvuodát	li leat mihtidanvuohki					
Mihttomearri 7 Dutkanvejo-lašvuodaid dorvvas-teapmi	Geavaheaddjiid duhtavašvuotta	Fidnejuvvon máhcahat.	-	-	-	-	jotkkolaš
	Láigo- ja geavahansoahpamušat beivejuvvon	Báikeditovuođadagaide vurkejuvvon dieđut.	Dieđut beivejuvvon.	st	8	8	Plánabaji áigge.
Mihttomearri 8 Ortnetnjuolggadusa beiven ja suodjaleami ollašuttin	Ortnetnjuolggadusa dahkandilli	Boarásmuovvan ortnetnjuolggadus.	Beivejuvvon.	st	1	1	2014
	Suodjalanguovllu ulbmilviidodaga juk-sandássi	Suodjalanguovllu siste leat priváhta eatnamat, mat eai leat ollašutton Stáhtaráđi mearrádusa mielde. Daid ollašuttá ELY.	MR:s eai leat ulbmilat.	-	-	-	-

Mihtto- mearri 9 Sámekul- tuvrra dovvas- teapmi	Geavaheaddjiid duhtavašvuohta.	Plána váikkusat čuvvojuvvojit plána dárkkisteami oktavuođas (Akwé: Kon -joavku) ja eará bargujoavkkuin, dego Ohcejoga gieldda bargujoavkkus. Ovttas-bargujoavku čoahkkana oktii jagis.	Plána dárkkisteapmi 5-jagi gaskkaid	-	-	-	Plána dárkkisteami oktavuođas, sulli 5 jagi plánan nannema maŋŋá.
--	--------------------------------	--	-------------------------------------	---	---	---	---

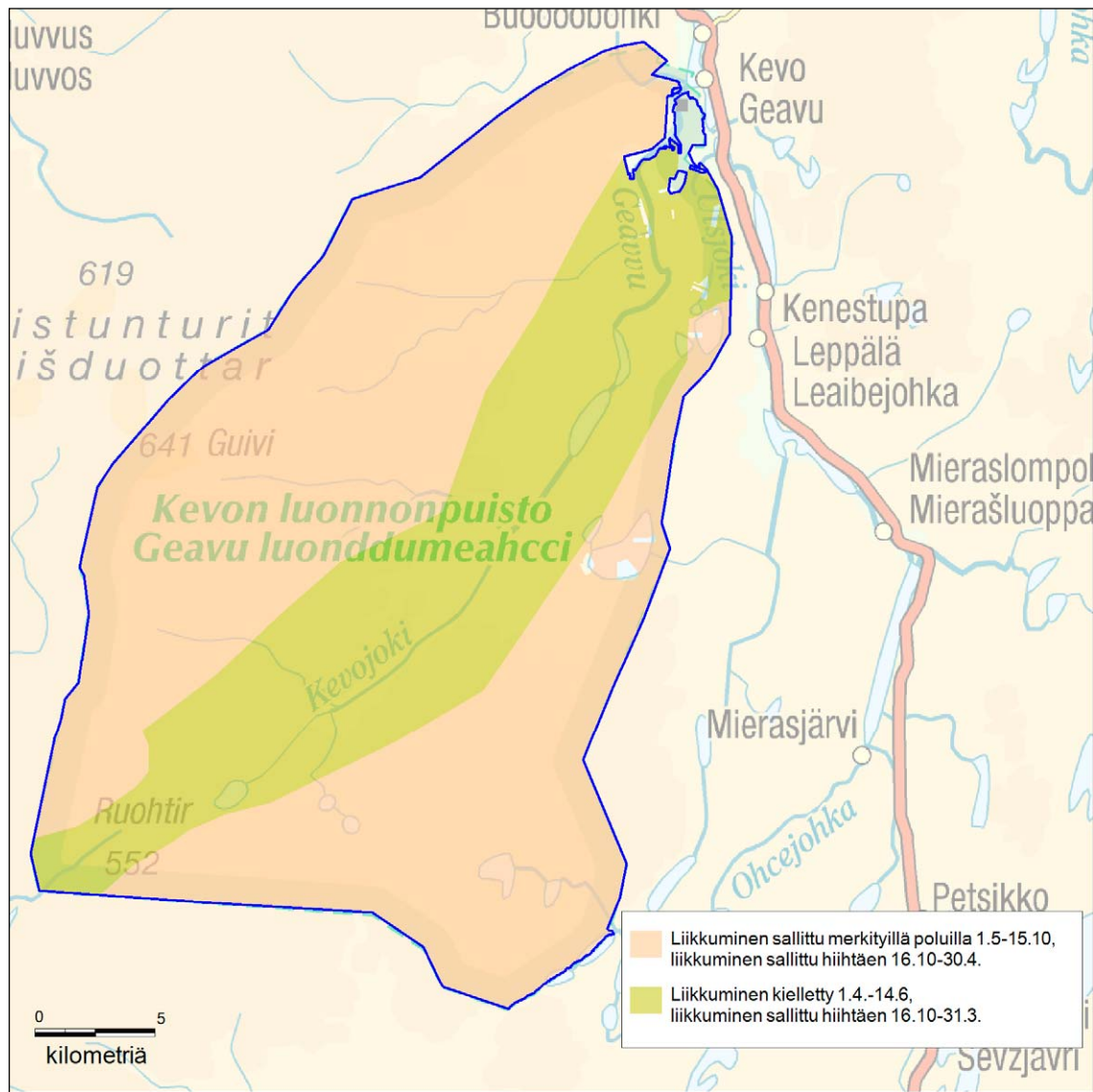
13A Avádatjuohku: Vánddardan- ja luondduturismaavádat

Vástoproseassa	Guovlluid stivren	Kárta	☐	li kárta
Čilgehus	Plánenguovllu geavahandeattut stivrejuvvojit plánaid ja ulbmiliid mielde vánddardan- ja luondduturismaavádhkii. Alla galledeaddjidávjodaga vuolggasadji bidjá sierra gáibádusaid avádaga siste dan geavaheami stivremii, mii dahkkojuvvo ee. jeavddalaš oahpisteami bokte ja bálvalanrusttegiiguin ja mainna geahččalit sihkkarastit geavaheami bistevasvuoda ja galledeaddjiid dorvvolašvuoda.			
Vánddardan- ja luondduturismaavádat	Oppalašmearrádus: Avádat lea vánddardan- ja luondduturismageavaheami dáfus geasuheaddji guovlu, gosa stivrejuvvojit galledeaddjit oahpisteami bokte ja bálvalanrusttegiiguin. Avádhkii sáhtá bidjat ođđa bálvalanrusttegiid ja vánddardanjohtolagaid.			
Namma	Avádaga ulbmil	Ráva	Viidodat	
-	-	-	-	
	Einnostuvvon galledeaddjimearri			
	-			
	-			
		Viidodat oktiibuot ha, ossodat plánenguovllus (%)	-	-
Priváhta suodjalanguovllut ja eará priváhtaguovllut				
-				

13B Avádatjuohku: Boaittoealeavádat				
Vástoproseassa	Guovlluid stivren	Kárta	☒	Govva 8. Avádatjuohku
Čilgehus	Boaittoealeavádat lea vuollegis galledeaddjidávjodaga ja viidodaga ektui smávva fitnanmeari guovlu, gos geavaheami stivren plánejuvvo dán ulbmila várás. Dohko heivejit erenoamážit dakkár geavahanhámit, maidda vuollegis galledeaddjidávjodat lea erenoamáš árvu ja juoba eaktu. Avádaga geavaheami stivremis váldojuvvojit vuhtii erenoamážit báikkálaš olbmuid dárbbut guovllu geavaheapmái.			
Boaittoealeavádat	Oppalašmearrádus: Boaittoealeavádat lea guovlu, gosa eai vikka stivret vánddardeaddjiid eaige ráhkaduvvo ođđa bálvalanrusttegat. Guovllu sáhtta geavahit sierra meroštallon luondduealáhusaid dárbbuide ja guovllu meahccáivuhtii heivvolaš turismabálvalusaide, dego oahpistuvvon vánddardemiide. Earret luonddusuodjalanguovlluid avádahkii sáhttet boahit maiddá luondduriggodagaid ávkinatnimmii oaivvilduvvon doaimmat. Boaittoealeavádagas lea lohpi johtit juohkeolbmorivttiiguin.			
Namma	Avádaga ulbmil	Ráva	Viidodat	
Duottarguovlu		Oažžu johtit merkejuvvon bálgáid mielde 1.5.–15.10. Oažžu johtit čuoigga 16.10.–30.4.	47 680 ha	
Geavu Natura 2000 -guovllu priváhta eatnamat ja PSG-guovllut			208 ha	
		Viidodat oktiibuot ha, ossodat plánenguovllus (%)	66,7 %	0,3 %
Priváhta suodjalanguovllut ja eará priváhtaguovllut				
Natura 2000 -guovllu priváhta eatnamat gullet boaittoealeavádahkii. Priváhta eatnamiin doaibma muddejuvvo Natura 2000 -fierpmádaga ulbmiliid mielde.				

13C Avádatjuohku: Ráddjen- ja luonduárvoavádat

Vástoprose- assa	Guovlluid stivren	Kárta	☒	Govva 10. Avádatjuohku	
Čilgehus	Ráddjenavádagas ii leat lohpi johtit. Ráddjema vuodul dorvvastuvvojit guovllu luonduárvvut. Ráddjehusat sáhttet leat maiddá mearreáigásaččat. Vuodđuduvvon suodjalanguovlluid olggobeale eana- ja čáhceguovlluide ii sáhte dikšun- ja geavahanplánas meroštallat johtinráddjehusaid. Dáidda guovlluide šaddá goittotge muhtumin meroštallat ávžžuhusaid johtima dahje gáddáimannama ráddjen dihte, vai guovllu sierra luonduárvvut dorvvastuvvošedje.				
Ráddje- navádagat	Ráddjenavádat, oppalašmearrádus: "Avádat bisuha guovllu luonddusuodjalanárvvuid oktan johtinráddjehusaiguin dahje johttiide guoskevaš eará ráddje- husaiguin. Ráddjenavádagat ollašutttojit luonddusuodjalanáhkii (1096/1996) vuodđuduvvi ortnetnjuolggadusa, guovllu ortnetnjuolggadusa dahje priváhta suodjalanguovlluid ráfáidahttinmearrádusa vuodul. Luonddusuodjalansivaid dihte addojuvvon ráddjen vuodđuduvvá dasa, ahte ealliid dahje šattolašvuoda seailun dan gáibida (luonddusuodjalanáhkka 18 ja 24 §:t). Ráddjenavádagaide gullet maiddá Bealuštanfámuid johtingieldoavádat ja rádjeavádat."				
	Luonduárvoavádat, oppalašmearrádus: "Avádahkii gullet vuodđuduvvon suodjalanguovlluid olggobeale eana- ja čáhceguovllut, main leat sierra luonduár- vut ja maid dorvvastan dihte doppe ii heive johtit dahje mannat gáddái dihto áiggiid. Dárbbu mielde ELY-guovddáš sáhtta meahcejohtaluslága 1 §:s oaivvil- duvvon hehttehusaid dusten dihte gielidit dahje ráddjet mohtorfievrru geavaheami dihto eanaguovllus dahje jikjon čáhceguovllus."				
Ráddjenavádat					
Namma	Ráddjenáigi álgá	Ráddjenáigi nohká	Viidodat	Ágga	
Geavvoroggi	1.4.	15.10.	23 258 ha	li oaččo johtit 1.4.–14.6. Oažžu johtit merkejuvvon johtolaga mielde 15.6.–15.10. Oažžu johtit čuoigga 16.10.–31.3.	
Viidodat oktiibuot			23 258 ha	Ossodat plánenguovllus (%)	32,5 %
Luonduárvoavádat					
-					
Viidodat oktiibuot				Ossodat plánenguovllus (%)	
Priváhta suodjalanguovllut ja eará priváhtaguovllut					
-					

Govva 10. Avádatjuohku

Avádatjuohku gávdno Meahciráđdehusa neahtta-siidduin.

© Meahciráđdehus 2017, © Suoma birasguovddáš 2017,
© Karttakeskus, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos
1/MML/17.

OLLAŠUHTTIN

14 Luonddu- ja kulturárbesuodjaleapmi				
Vástoproseassa	Luonddusuodjaleapmi		Kárta	☐ li kárta
Čilgehus	Dán skovis dárkkálmuhthtojit ulbmilásaheami oktavuodas máinnašuvvon doaimbajut, nu ahte doaimbajuid šládja, sturrodat ja sajádat me-roštallojuvvojit doarvái dárkilit. Doaimbajuid teknihkalaš ollašuhthtina govvideapmi ja dárkilet rávvagat bohtet ovdan doaimbajidjoplánain.			
Luonddusuodjaleapmi				
Doaimbajidju	Hohpolaš- vuodadássi ²	Viido- dat (ha) dahje eará ovtta- dat	Ovttadat	Govvideapmi
Mihttomearri 1				Luondo- ja loddedirektiivva ealli- ja šaddošlájat cevzet: Áitojuvvon borálottiid bessenráfi dorvvasteapmi. Njála bessenvejolašvuodaid dorvvasteapmi (riebana váikkuhusat čuvvojuvvojit). Stádisis stuorranávdenálit. Direktiivva šaddošlájaid dikšun ja dieđuid kvalitehtas fuolaheapmi.
Erenoamážit suodjalanvuloš šlájá gávdnon-sajiid dárkkisteapmi	Stuoris	st	Ásojuvvon beasit	Čuvvojuvvo borálottiid bessen. Goaskinbeasit dárkkistuvvojit cuonomanus ja geassemánus. Dálálágan čuovvuma ii sáhte dahkat dušše fuoddokameráiguin. Kamerat sáhttet leat čuovvunvugiid oassin, muhto ášši galgá vuos čielggaduvvot fuolalaččat.
	Stuoris	st	Dovdojuvvon beasit	Dárkkistuvvojit njálabeasit, ee. Geavu guovllus leat njálabeasit dárkkistan jahkásaččat juo moaddelot jagi. Dárkkistemiid lea jurdda joatkit seammaláhkai dás duohkoge.
Suodjalanvuloš šlájá gávdnon-sajiid kárten / dárkkisteapmi	Uhcci	st	Áicojuvvon luottat	Čuvvojuvvojit stuorranávddit. Stuorranávdeáicamat čoggojuvvojit jahkásaččat. Ieš návdelohkamiid eai daga goittot doasttázii, dasgo eai leat doarvái resurssat.
Suodjalanvuloš šlájá gávdnon-sajiid kárten / dárkkisteapmi	Stuoris	st	Dovdojuvvon gávdnon-sajit	Jeaggenartegávdnonsadji Suoma davimus (leavvanguovllu ravddas), čuvvojuvvo uhcimustá 5 jagi gaskkaid. Hádjagáiski čuvvojuvvo uhcimustá 10 jagi gaskkaid (boahhte háve 2014:s). Báktesmierra čuvvojuvvo jahkásaččat.
Luonddudikšun	Stuoris	-	-	2014:s dahkkojuvvojit báktesmiera sirdingilvimat dálá šaddansaji lahkosiidda ESCAPE-fitnus.

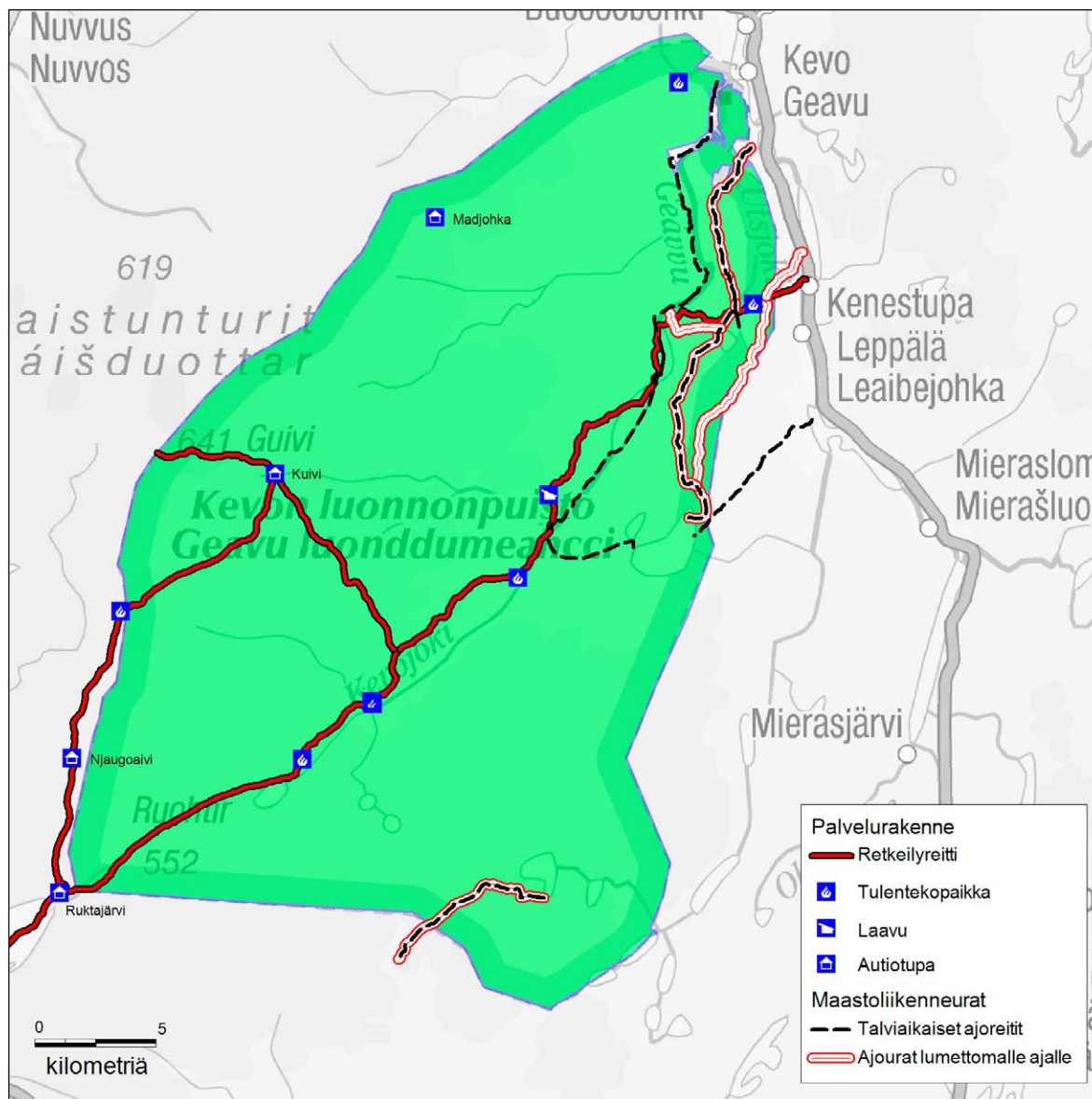
² ceahkkálas: stuoris = ollašuhthto 5 jagi sisa, uhcci = ollašuhthto marjnelis plánabaji áigge.

Mihttomearri 2				Luondodirektiivva luondotiipat seilot: Geavonjálmmi niittu árbevierrobiotohpa bajásdoallu. Eará eanageavaheamis (ereanoamážit boazodoalus) ja meahccejohtalusas válđojuvvojit vuhtii áitojuvvon luondotiipat ja šlájaid eallinbirrasat.
Inventeren	Stuoris	st	čuozáhat	Bohccuid dálvebiebmansajiin dagaha Meahciráđđehus báikkialdedárkkistemiid. Dieđut dálvebiebmansajiin fidnejuvvojit bálgosiin.
Luonddudikšun	Stuoris	0,5	ha	Árbevierrobiotohpaid dikšun: Geavonjálmmi niittu láddjejuvvo jahkásaččat dahje juohke nuppi jagi dárbbu mielde.
Mihttomearri 3				Áitojuvvon ealli- ja šaddošlájat cevzet. Luossanállu ceavzá. Áitojuvvon šaddošlájaid gávdnonsajiin leat doarvái dieđut.
Suodjalanvuloš šlájaid gávdnonsajiid kárten	Stuoris	st	Dovdojuvvon gávdnonsajit	Arnihkka čuvvojuvvo uhcimustá 10 jagi gaskkaid.
Priváhta eatnamat ja PSG-guovllut				
Inventeren: Luondotiipat eai leat inventerejuvvon dakkár PSG-guovlluin ja priváhta eatnamiin, mat eai leat vel suodjaluvvon.				
Kulturárbbi suodjaleapmi				
Mihttomearri 5				Kulturárbbi dorvvasteapmi.
Huksenárbi	Hohpolaš-vuođadássi ³	Viidodat (ha) dahje eará ovtta-dat	Ovtta-dat	Govvideapmi
-	-	-	-	-
Arkeologalaš čuo-záhagat	Hohpolaš-vuođadássi ⁴	Viidodat (ha) dahje eará ovtta-dat	Ovtta-dat	Govvideapmi
Inventeren (arkeologalaš čuo-záhagat)	uhcci	5	arkeologalaš čuo-záhagat	Čuvvojuvvojit čuo-záhagat, mat sáhttet leat gollamin. Guovlu lea inventerejuvvon 2011:s. Čuo-záhagaid hárrái ii sáhte sihkkarit dadjat, mat dain leat sámekuvrii gullevaččat.
Sámekultuvračuo-záhagat	Hohpolaš-vuođadássi ⁵	Viidodat (ha) dahje eará ovtta-dat	Ovtta-dat	Govvideapmi
Gč. arkeologalaš čuo-záhagat				
Priváhta eatnamat ja PSG-guovllut				
-				

15 Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeami ja luondduturisma doaibmabijut

Vástoproseassa	Luonddu lustageavaheapmi	Kárta	☒	Govva 11. Dálá ja plánejuvvon bálvalanrusttegat ja plánejuvvon meahccejohhtalusvuojáhat
Čilgehus	Dán skovis dárkkálmuhthojit luonddu lustageavaheapmái, vuosttažettiin vánddardeapmái ja luondduturismii guoskevaš ulbmilásaheami oktavuodas namahuvvon doaibmabijut. Doaibmabijuid šládja, sturrodas ja sajádat meroštallojuvvojit doarvái dárkilit. Doaibmabijuid teknihkalaš ollašuttima govvideapmi ja dárkilet rávvagat bohtet ovdan doaibmabidjoplánain.			
Einnostuvvon galledeaddjimearri	5000	jahki	2020	
Jearu govvideapmi (ulbmildilis) ja nuppástus dálá dili ektui				
Galledeaddjimearri lea stáđasmuvvan mañimus logi jagi áigge sullii 5000 fitnamii / j (= 18 000 orrunjnd / j). Galledeaddjimearri dáidá bissut sullii seammán maiddái čuovvovaš logi jagi áigge.				
Visti, ráhkadus, johtolat				
Mihttomearri 6	Lustageavaheadjjiid várás oaivvilduvvon Meahciráđdehusa johtolagat ja ráhkadusat geasuhit ja bissot dorvvolažžan. Luondduduovdagiid dorvvasteapmi.			
Doaibmabidju	Govvideapmi	hohpolašvuohta	golut	
Bálvalanrusttegiid huksen (oaivvilda odđahuksema).	Johtolahkii dálá orustansajiide sáhtta lasihit eanemustá 3 odđa čuoikasuođjegoadi.	-	20 000 € / goahti	
Bálvalanrusttegiid huksen (oaivvilda odđahuksema) ja gaikkodeapmi	Roajášjávrru fuolahus- ja gozihanstohpu lea fuones ortnegis. Gaikkoduvvo boares gámpá ja sadjái huksejuvvo odđa sto-boš. Geavu siste galgá leat erenoamážit dálvefuolahusa bargodorvvolašvuođa várás fuolahus- ja gozihanstohpu. Geavvu lea váralaš.	Mañimustá 2018	70 000 €	
Bálvalanrusttegiid bajásdoallu (visttit, ráhkadusat, johtolagat).	Joga rasttildansajiin bisuhuvvojit gálaráhkadusat. Šalddit eai huksejuvvo. Rovit ođasmahttojit dárbbu mielde.	Jahkásaččat	5 000 € / jahki	
	Johtolaga fuolahus dollojuvvo alladássáažžan. Bázahusfuolahusa sáhtta lágídit buorebut.	Jahkásaččat	(Skovvi 19)	
	Mádjoga stohpu bisuhuvvo dálá sajis čuoiganvánddardeaddjiiid anus. Stohpu galgá ordnejuvvot ja odđa muorravisti ja hivsset huksejuvvot.	Mañimustá 2017	25 000 €	
	Johtolaga muorravisttiid ođasmahttin, 18 mieskan muorragáhtot muorravisti ođasmahttojit.	2015 - 2020, 3 - 4 muorravistti / j	125 000 €	
	Johtolagas leat kilomehtera veardde ráhpat, main eatnašat leat ceakkovilttiin ja váralaš sajiin. Ráhpaid dilli čuvvojuvvo jahkásaččat ja dat ođasmahttojit dárbbu mielde. Čielg-gaduvvo odđa ráhppačovdosiid doaibmivuohta ja vejolašvuohta atnit dáid ávkin Geavvorokki ceakkovilttiin.	Jahkásaččat	5 000 € / jahkefuolahus	
	Ođasmahttin mañimustá 2024	300 000 €		

	Geavu johtolat linnjejuvvo ođđasit uhccánaš. Johtolahkii sáhtta dárbbu mielde dahkat smávva linnjennuppástusaid, jos ná sáhtášii geahpedit ráhpaid ja roviid sihke kulturárbečuozáhagaid gollama. Vejolaš nuppástusain váldojuvvojit vuhtii áitojuvvon šlájat ja luondotiipat.	-	-
	Gohtensajiid ordnen (dolastallanbáikkid, beavddid, beaŋkat, tealtávuolážit, oahpistanrusttegat, hivssegat)	2020–2025	150 000 €
	Ohcejoga luonddustobu gáhttodivodeapmi.	2015	50 000 €
	Bálvalanrusttegiid sáhtta ovddidit, ulbmilin lea bisuhit dálá bálvalandási.	Plánabaji áigge	-
Diediheami ja oahpisteami doaibmabijut			
Mihttomearri 6			
Čuozáhaga geasuhusa bisuheapmi.			
Doaibmabidju	Govvideapmi	hohpolašvuolta	golut
Čájahusa dahkan / beiven	Ohcejoga luonddustohpu lea huksejuvvon Ohcejohnjálbmái 1995:s. Čájáhus lea álgohámistis. Čájáhus ođasmahtto jagi 2014 áigge.	2014	-
Oahpistanmateriála dahkan ja bajásdoallu (+ neahttsiiddut)	Guovllu ođasmahttinuloš ortnetnjuolggadusa mearrádusain dieđihuvvo. Galledeadjit dovdet luonddumeahci njuolggadusat. Luonddumeahci ráddjenavádagat merkejuvvojit kártaide.	2015	-
Priváhta eatnamat ja PSG-guovllut			
-			

Govva 11. Dálá bálvalanrusttegat ja plánejuvvo meahcejohtalusvuojahagat

Bálvalanrusttegiidda eai plánejuvvo nuppástusat. Nuppástusat gusket dálvviáiggi vuojahagaide (Gč. vuojahagaid dálá dilli, govva 7 ja nuppástusat, govva 11. Sánlaš čilgehus skovis 17).

© Meahciráđdehus 2017, © Suoma birasguovddáš 2017, © Karttakeskus, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/17.

16 Meahccegeavaheami doaibmabijut

Vástoproseassa	Meahccegeavaheapmi	Kárta	☐	li kárta
Čilgehus	Dán skovis meroštallojit meahccegeavaheapmái guoskevaš doaibmabijut, rávvagat ja mearrádusat. Skovi ulbmilin lea dárkkálmuhttit ulbmilásaheami oktavuodas máinnašuvvon doaibmabijuid nu, ahte doaibmabijuid šládja, sturrodat ja sajádat meroštallojuvvojit doarvái dárkkilit.			
Meahccebivdu ja fuođđodikšun				
Govvideapmi guovllu bivdorgeavaheami nuppástusas	Eai nuppástusat dálá dillái. (Skovvi 8 Meahccegeavaheapmi, dálá dilli).			
Fuođdonáliid bistevaš ávkinatnima plánen	-			
Fuođđodikšunbarggut ja ráhkadusat sihke goziheapmi	-			
Meahccebivdu meahcástanlága 8 §:a vuodul stáhta guovlluin				
	Nuppástus	Sivva	Suorgi	govvideapmi
ML 8 §:a guovlu (gieldda ássit ožžot bivdi meahci stáhta eatnamiin)	-			
Oktasaš čáhceguovllut	-			
Nuppástus meahccebivdui eanaeaiggáda lobiin (Meahciráđdehusa eatnamat)				
MR:a smávvafođđuid lohpebivdoguovlu	-			
MR:a sarvvaelliid lohpebivdoguovlu	-			
MR:a smávvafođđuid soahpamušbivdoguovlu	-			
MR:a sarvvaelliid soahpamušbivdoguovlu	-			
Nuppástus bivdorgeavaheami olggobeale ja ráddjejuvvon geavaheami guovlluin				
MR:a bivdorgeavaheami olggobeale guovlu	-			
MR:a báikkálaš / áiggálaš ráddjehusat	-			
PSG-guovlluid bivdogielddut	-			

Meahccegeavaheami doaibmabijut, meahccebivdu						
Doaibmabidju	Govvideapmi			Viidodat (ha) dahje eará ovttat	Ovttat	hohpolašvuhta
-	-			-	-	-
Eará guovllut (PSG- ja priváhtaguovllut), vejolaš ávžžuhusat		-				
Guolástus						
Guollečázi ja guollenáiid dikšun	Eai nuppástusat dálá dillái. (Skovvi 8 Meahccegeavaheapmi, dálá dilli)					
Guovllu bivdogeavaheami nuppástus	Vejolaš nuppástusat láhkamearrádusaid rievdamas mielde.					
Nuppástus bivdui GL:a vuodul oktasaš čáhceguovlluin ja nuppástusat oktasaš bivdoriektái (bilken, oaggun...)						
	Nuppástus	Sivva	Suorgi	govvideapmi		
Oktasaš čáhceguovllu nuppástus, GL:a guovlu	-					
Oktasaš bivdoriekti	-					
Nuppástus bivdui eanaeaiggáda lobiin (Meahciráđđehusa eatnamat)						
MR:a lohpebivdoguovlu	-					
MR:a láigoguovlu	-					
Nuppástus bivdogeavaheami olggobeale ja ráddjejuvvon geavaheami guovlluin						
MR:a bivdogeavaheami olggobeale guovlu	-					
Bivdoráddjehusat	-					
Nuppástusdárbu PSG- guovluid bivdoanus	-					
Báikkálaš sierrarievttit	-					
Meahccegeavaheami doaibmabijut, guolástus						
Doaibmabidju	Govvideapmi			Viidodat (ha) dahje eará ovttat	Ovttat	hohpolašvuhta
-	-			-	-	-
Eará guovllut (PSG- ja priváhtaguovllut), vejolaš ávžžuhusat :		-				

17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut				
Vástoproseassa	Guovlluid stivren	Kárta	☒	Govva 11. Dálá ja plánejuvvon bálvalanrusttegat ja meahccejohtalusvuođahagat
Čilgehus	Dán skovis meroštallojuvvojit dat plánenguovllu luondduriggodagaid ja guovlluid geavahanhámit, mat eai leat boahtán ovdan ovddit skoviin. Dáidda gullet murjen, guopparčoaggin, johtalusa ja johtima ordnestallamat, valástallandoalut, speidár- ja eará leairadoaibma, ruvkedoaibma sihke eanaávdnasiid, boaldinmuora ja bodnečázi váldin.			
Murjen ja guopparčoaggin				
☐	Lobálaš	☒	Ráddjejuvvon	
Govvideapmi	Ásahusa (932/1981) mielde luonddumeahcis báikkálaš ássit ožžot murjet ja čoaggit guobbariid.			
Luondduealáhusat (gullet meahccebivdu / guolástus / murjen ealáhussan)				
Govvideapmi	<p>Ásahusa (932/1981) mielde luonddumeahcis báikkálaš ássit ožžot gárdut rievssahiid, guolástit ja murjet.</p> <p>Bohccuiguin oažžu bargat. Boazodoalus dárbbášlaš gámpáid, boazoáiddiid ja eará ráhkadusaid oažžu ráhkadit Meahciráđđehusa lobiin, boazodollui dárbbášlaš muora váldin sihke boazodollui guoskevaš gohtten, dolastallan ja mohtorfievrruiguin johtin lea lobálaš.</p> <p>Báikkálaš ássit ožžot váldit uhccánaš soagi fierbmeholggaid ja juonassoppiid várás. Báikkálaš ássit ožžot maiddái čuohppat gámasuiniid.</p>			
Meahccejohtalus ja eará johtalus	Stivren / Doaibmabidju	Govvideapmi		

<p>Meahccejohtalus muohttaga áigge</p>	<p>Geavaheami stivren / Lobiid mieđiheapmi</p>	<p>Meahccejohtaluslága 4 §:a ja 28 §:a mielde oažžu johtit Meahciráđđehusa sierra lobi haga (ee. boazobargguin) ja Geavu luonddumeahci priváhtagiddodagaide oažžu johtit Meahciráđđehusa sierra lobi haga servituhta mielde.</p> <p>Lobit mieđihuvvojit dálá njuolggadusaid vuodul luondduealáhusaiguin (gárdebivdu, guolástus) bargamii, guolástussii dálá iežas čáhceguvlui, servituhttarievtis spiehkasteaddji giddodagaide johtima várás dálvejohtolagaide dahje eará sohppojuvvon johtolahkii, jos dan sáhtá luonddusuodjaleami dáfus ákkastallat čuovvovaččat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ohcejoga gieldalažžii, geas lea dálá vuodduvuvi guolástanriekti dálá iežas dahje oktasaš čáhceguovluide (ii guoska sierraákkat bivdorivttiide). Luonddumeahci guollenáliid dorrvastan dihte lea om. riekti ráddjejuvvon luonddusuodjalanákkaiguin dušše daidda báikegoddelaččaide, geain lea dálá vuodduvuvi guolástanriekti Geavu luonddumeahcis. 2. Ohcejoga gieldda luondduealáhusbargái sáhtá mieđihit bivddu oktavuodas lobiid mohtorgielkká geavaheapmái dálá vuojáhagaide (Govva 11). 3. Ohcejoga gieldda luondduealáhusbargái (sihke su fárus johtti agivuloš bearašlahttui) sáhtá om. bivdoulbmila lassin mieđihit lobi rievssahiid gárdebivddus dárbbášlaš mohtorgielkká geavaheapmái ja gárderissiid váldimii. Gárdebivdoguovlu galgá meroštallot ja seammás galgá sihkarastot ahte olmmoš bivdá áigáibođu dihte. 4. Guđege dáhpáhusa mielde sáhtá mieđihit meahccejohtaluslobiid ”sogaid árbevirolaš guovlluide” daid rivttiid vuodul, mat sámiin sáhttet leat dáid guovlluid geavaheapmái sihke daiguin rivttiiguin, mat vuodduvvet luonddusuodjalanlága 8 §:ai (ásahus 12/1995 ja LsL 71/1923, 8 §). 5. Giddodateaiggádiidda sáhtá mieđihit giddodahkii johtima várás servituhtas spiehkasteaddji lobiid, go lea doarvái gassa muhtageardi (20 cm) mohtorgielkká geavaheapmái. Dán lobi sáhtá mieđihit luonddusuodjalanákkaiguin, dahjege jos luonddu gollama hehtten dihte lea vuohkaset stivret johtima earáláhkai go servituhtas daddjojuvvo. 6. Guorahallama mielde Meahciráđđehus sáhtá mieđihit lobiid eará meahccejohtalussii luonddumeahci doibmii heivvolaš ulbmilii meahccejohtaluslága mielde. <p>Gieldalačča nuvtá bivdolohipi (GL 12 §) ii atte vuogitvuoda oažžut meahccejohtaluslobi.</p> <p>Dálvviáiggi meahccejohtalus stivrejuvvo vuosttažettiin sohppojuvvon vuojáhagaide: Ollilas Vuogojávrái, Buksalas Bálddotjávrriide ja Vuogojávrái, Geavonjálmmis Fiellojohnjálmmi bajábeallai, Vuogojávrris Gamajohnjálbmái, Gámasmohki Rávdojávrriin Sávjajávrái.</p> <p>Gamajohnjálmmis Geavvorokki rasttildeaddji johtolat ja Juovvaskáiddi johtolat jávkaduvvojit.</p> <p>Geavu johtolat oaniduvvo Gamajohnjálbmái: deháleamos bivdobáikki leat Gamajohnjálmmi vuolábealde. Dasa lassin áitojuvvon šlájaid suodjaleapmi gáibida meahccejohtalusa ráddjema gáržžes Geavvoroggeguovllus.</p> <p>Vuojáhagaid sajádatbáikki sáhtá dárkkistit dárbbu mielde. Plánejuvvon johtolagat govva 11 (Dálá dilli govva 7).</p>
--	--	--

Meahccejohtalus bievlan	Geavaheami stivren / Lobiid miediheapmi	<p>Meahccejohtaluslága 4 §:a ja 28 §:a mielde oažžu johtit Meahciráđđehusa sierra lobi haga (ee. boazobargguin) ja Geavu luonddumeahci priváhtagiddodagaide oažžu johtit Meahciráđđehusa sierra lobi haga servituhta mielde.</p> <p>Lobit miedihevvojit:</p> <ol style="list-style-type: none"> Ohcejoga gielдалаžžii, geas lea dálui vuodđuduvvi guolástanriekti dálu iežas dahje oktasaš čáhceguovlluide (ii guoskka sierraákkat bivdorivttiide). Luonddumeahci guollenáliid dorrvastan dihte lea dát riekti ráddjejuvvon luonddusuodjalanákkaiguin dušše daidda báikegoddelaččaide, geain lea dálui vuodđuduvvi bivdoriekti Geavu luonddumeahcis. Ohcejoga gieldda luondduealáhushargái sáhtta miedihit bivddu, murjema ja guopparčoaggima oktavuodas lobiid mohtorfatnasa geavaheapmái ja meahccefievrro geavaheapmái dálá vuojáhagaide. (Govva 11). Guđege dáhpáhusa mielde sáhtta miedihit meahccejohtaluslobiid ”sogaid árbevirolaš guovlluide” daid rivttiid vuodul, mat sámiin sáhttet leat dáid guovlluid geavaheapmái sihke daiguin rivttiiguin, mat vuodđuduvvet luonddusuodjalanálaga 8 §:ai (ásahus 12/1995 ja LsL 71/1923, 8 §). Giddoteaiggiid sáhtta miedihit giddodahkii johtima várás servituhtas spiehkasteaddji lobiid meahccefievrro geavaheapmái. Dán lobi sáhtta miedihit luonddusuodjalanákkaiguin, dahjege jos luonddu gollama hehtten dihte lea vuohkkaset stivret johtima earáláhkai go servituhtas daddjojuvvo. Guorahallama mielde Meahciráđđehus sáhtta miedihit lobiid eará meahccejohtalusii luonddumeahci doibmii heivvolaš ulbmilii meahccejohtaluslága mielde. <p>Giellalačča nuvttá bivdolohpi (GL 12 §) ii atte vuoigatvuoda oažžut meahccejohtaluslobi.</p> <p>Geasiáiggi meahccejohtalus stivrejuvvo vuosttažettiin sohppojuvvon vuojáhagaide: Ganešjávrris Vuogojávraí, Buksalas Buvrrášjávrride ja Vuogojávraí, Rávdojávrrin Sávjávraí.</p> <p>Vuojáhagaid sajádatbáikki sáhtta dárkkistit dárbbu mielde. Plánejuvvon vuojáhagat govva 11.</p>
Eará johtalus	Geavaheami stivren	Doaimma plánen Meahciráđđehusa fuolahus-, jed. bargguide guoskevaš johtimis. Áitojuvvon šlájaid besenráfi dorrvastan dihte Meahciráđđehus lea ráddjen giđaáiggi doaimma Geavu siste nu ollu go vejolaš. Johtolaga boaldinmuorra- ja bázahusfuolahusa geahččalit gergat njukčamánu loahpa rádjai. Meahccejohtalusa gáibidan fuolahusdoaimmaid geahččalit bargat muohttaga áigge. Meahccejohtalus stivrejuvvo nu, ahte dat ii čuoze dovdojuvvon áitojuvvon šlájaid šaddansajiide dahje luondotiippaide.
Eará johtalus	Ávkegoziheapmi	Girdináiggiid birra ráđđádallojuvvo Áibmofámuid ovddasteaddjiiguin.
Johtin		
Doaimma	Stivren	Ágga
Vácci johtin guolástettiin	Ohcejoga giellalaččat guolástettiin, sierraákkat bivdorievtti hálldašeaddjit	Ohcejoga giellalaččat guolástettiin (Ásahus 932/1981). Gáddeeaiggát galgá čájehit bivdorievtti hálldašeaddjái iežas eatnama bokte johtinoktavuoda guollečázi lusa, jos dát ii muđui sahte dohko vuohkkasit beassat sihke dárbbu mielde báikki fatnasa cehkema ja giddema várás (Guolástanláhka 22 §).
Mohtorfatnasiid geavaheapmi	Lobiid miediheapmi	Ohcejoga giellalažžii, geas lea dálui vuodđuduvvi guolástanriekti dálu iežas dahje oktasaš čáhceguovlluide (ii guoskka sierraákkat bivdorivttiide) sihke báikkálaš luondduealáhushargái sáhtta miedihit bivddu oktavuodas lobiid mohtorfatnasa geavaheapmái.

Áibmofievrruid seaivun	Gildojuvvon	Heađuštus.
Meahccesihkkelastin	Gildojuvvon	Loaktá luonddu.
Riiden	Gildojuvvon	Loaktá luonddu.
Beanavuodjin	Gildojuvvon	Bohccuid heađušteapmi.
Boazovuodjin	Lobálaš	Gullá oassin sámekultuvrii.
Gavccodeapmi	Gildojuvvon	Šlájaidsuodjaleapmi.
Valástallandoalut ja lágiduvvon searvedoaibma sihke speidárdoaima dahje eará sullasaš doaibma		
Doaibma	Stivren	Ágga
Meahccedádjadangiilvu	Gildojuvvon	Johtinráddjehusat.
Speidárleaira, leairaskuvllet jed.	Lobálaš	Johtinnjuolggadusaid mielde.
Eará doaibma meahcis	Geavaheami stivren	Johtinnjuolggadusaid mielde.
Eanaávdnasiid váldin ja eará geavaheapmi / váldin		
Doaibma	Stivren	Ágga
Eanaávdnasiid váldin	Gildojuvvon	Ráfáidahttinjuolggadusat gildet eanaávdnasiid váldima
Boaldinmuora váldin	Gildojuvvon	Boaldinmuora ii oaččo váldit luondumeahcis dan olggobeale giddodagaide dárbbuide. Dolastaladettiin boaldinmuora oažžu váldit.
Bodnečázi váldin	li váldjuvvo	li dárbu.
Dutkan	Lobiid miediheapmi	Dutkangeavaheami ravdaevttuid birra dieđihuvvo daidda, geat jurddašit dutkagoahit sihke dieđihuvvo dutkanlobiid ohcciide lobiid miediheami oktavuodas. Lohpeguorahallamis váldjuvvojit vuhtii suodjalan- ja geavahanárvvut. Lobit sáhttet sisttisdoallat rávvagiid, mearrádusaid dahje eavttuid, maiguin dorvvas- tuvvojit suodjalanárvvut. Luondodirektiivva čuvvosa IV sihke ráfáidahtton ealli- tai šaddošlájaid geoske- vaš dutkamusaide dárbbasuvvo maiddái ELY-guovddáza lohpi.
	Láigo- dahje geava- hansoahpamušaid dahkan	Dahkkjuvvojit soahpamušat fásta iskkadanáiddiin ja sirdjuvvojit dieđut Meahciráđđehusa báikedihto- vuogádagaide.
	Ovttasbargosoahpamuša dahkan	Lappi dutkanlágádus Geavuin dahkkjuvvo ođđa guhkesáiggi ovttasbargosoahpamuš guovddáš guovlluid geavaheamis ja johtimis stašuvnna lahkosiin stáđásmuvvan guhkesáiggečuovvumiid ja oahpahusa okta- vuodas. Geavaheapmi meroštallo soahpamušas. Geavaheapmi stivrejuvvo soahpamuša vuodul, iige dutkanavádahkii leat dárbu.

Vuovdedoallu			
Ulbmilat (vuovdedoallu)	Eai leat vuovdedoallodoaimmat		
Doaimbajibjut (vuogit ja ráddje- husat)	-		
Vuovdedoalloeatnama nuppástus	Vd -anus	Ráddje- juvvon vd- anus	Govvideapmi
-	-	-	-
Doaimbajibjut Natura luondotiipa -govvosiin	Govvideapmi		
-	-		
Ávžžuhusat priváhta eatnamiid vuovdeplánemii			
-			

17b Boazodoalu doaibmabijut	
Vástoproseassa	Guovlluid stivren
Čilgehus	Dán skovis meroštallojit dat plánenguovllu luondduriggodagaid ja guovlluid geavahanhámit, mat eai leat bohtán ovdan ovddit skoviin. Dákkárat leat murjen, guopparčoaggin, boazodoallu, johtalusa ja johtima ordnestallamat, valástallandoalut, speidár- ja eará leairadoaibma, ruvkedoaibma sihke eanaávdnasiid, boaldinmuora ja bodnečázi váldin.
Boazodoallu	
Doaibmabijut ja virolašvuodat	<p>Boazodoalloláhka (848/1990) stivre boazodoalu. Luonddusuodjalanlágas eai leat njuolggadusat, mat stivrejit dárkilit boazodoalu. Meahciráđđehus joatká ovttasbarggu bálgošiiguin, gullá bálgošiid ja bivdá dain cealkámušaid eanageavahanáššiin.</p> <p>Bohccuid meahccebiebmama birra eai leat njuolggadusat boazodoallolágas, ja nuba dáikko doibmojuvvo luonddusuodjalanlága (1096/1996), bázahusfuolahuslága (1072/1993) ludnengielddu ja Natura-njuolggadusaid mielde nu, ahte čuvvojuvvo maiddái Ohcejoga gieldda birassuodjalanmearrádus (2010, 14.2 §). Bohccuid biebman stáhta stivren čázadagaid alde ja dastán čázadagaid lahkosiin lea gildojuvvo. Goikesuinniid sáhtta goittotge geavahit veahkkin jikŋon čáhceguovlluin ja dastán daid lahkosiin bohccuid čohkken dihte gárdástallamii ja bohccuid sirdima várás. Bohccuid čohkkema várás geavahuvvon suoinnit galget ráddjojuvvo eret dalán go doaibma lea nohkan, jos leat báhcán mealgat suoinnit čázadagaid jienja ala.⁸</p> <p>Meahciráđđehus ja bálgošat sohpet ovttas dain luonddusuodjalanguovlluid ja dárbbu mielde meahcceguovlluid čuožahagain, main bohccuid ii galggašii biebmat.¹⁶ Maiddá biebmanvugiid galggašii ovddidit, vaid daid luondováikkuhusat geahppánivčče, omd. suoidnesmáv-vejeaddji geavaheapmi.</p> <p>Boazodoallit eai dárbbáš boazobargguid oktavuodas boaldin- ja lávvomuoraváldinlobi (Boazodoalloláhka 848/1990).</p>
Ávžžuhusat	Meahccejohtaluslága daddjojuvvo vealtameahttun geasiáiggi meahccejohtalus galggašii dáhpáhuvvat dálá vuojáhagaid mielde.
Sámi boazodoallu ulbmilat	Ulbmilin lea sáme kultuvrra ja boazodoalu ceavzin.

18 Hálldahus

Vástoproseassa	Guovlluid stivren	Kárta	☐	li kárta
Čilgehus	Dán skovis meroštallojuvvojit plánenguovllu stivremii guoskevaš linnjemat, rávvagat ja mearrádusat. Suodjalanguovllu stivremii ja hálldahussii guoskevaš mávssolaš áššiide gullet bealiváldin suodjalanguovllu vejolaš viiddideapmái, ortnetnjuolggadus, dorvvolašvuolta, goziheapmi, gádjundoaibma ja ovttagbargu eará doaibmiiguin.			
Plánenguovllus vástideaddji oassebealit				
Vástideaddjibealit	Meahciráđdehusa Lappi luonddubálvalusat (Geavu luonddumeahcci), priváhta eanaeaiggádat ja Lappi ELY-guovddáš (Geavu Natura-guovllu priváhta eatnamiid hárrái) ja čáhceguovllu osolašgoddi.			
Suodjalanguovlluid vuodđudandoaimmat ja stivren				
Doaibmabidju	Govvideapmi			
Ortnetnjuolggadusa ođasmahttin	Luonddumeahci ortnetnjuolggadus dahkkojuvvo guvlui guoskevaš njuolggadusaid sihke dikšun- ja geavahanplána linnjemiid mielde.			
Suodjaleami ollašuhttin	ELY viggá suodjalit daid priváhta eatnamiid, maid hárrái čoavddus ii leat vel juksojuvvon. Meahciráđdehus fas geahččala ovddidit suodjaleami ollašuvvama nu, ahte čájeha lonuhaneatnamiid.			
Servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat				
Doaibmabidju	Govvideapmi			
Láigo- ja geavahansoahpamušaid dahkan	Meahciráđdehus joatká gustojeaddji geavahan- ja láigosoahpamušaid, jos beare daid geavahanulbmil ii rihko njuolggadusaid. Ásahusa (932/1981) 6 § dahká vejolažžan hukset luondduealáhusaiguin bargama várás dárbbalaš lavdnjegámmiid Meahciráđdehusa lobiin. Dálá vuohki bisuhuvvo. Boazodoalu dárbbuide sáhtta dahkat geavahan- ja láigosoahpamušaid.			
Dorvvolašvuolta ja goziheapmi				
Doaibmabidju	Govvideapmi			
Oahpisteapmi bálvalanbáikkis	Luonddumeahci bargoveahka stivre ja goziha galledeaddjiid luonddumeahci geavahannjuolggadusaid mielde.			
Meahccegoziheapmi	Meahccegoziheapmi guoská meahccejohtalussii ja guolástussii. Goziheamin geahččalit dustet lobihis meahccejohtalusa sihke sihkarastit, ahte bivdu dáhpuhuvvá lobálaččat. Stuorranávdeáššiid ektui meahccegoziheamin geahččalit buoridit stuorranávdiid suodjaleami.			
Gearggusvuodát	☐	Oljolithkohisvuodaplána	li leat, ii dárbu	
	☒	Meahccebuollindustenplána	Doibmojuvvo Meahciráđdehusa buollindusteplána mielde.	
Bálvalanrusttegiid dorvvolašvuolta	☐	Visttiid gádjunplána	li leat, ii dárbu	
	☒	Visttiid buollindárkkisteapmi	Jeavddalaččat, maddái iešgoziheapmi dehálaš	

	☒	Čuoáhagaid namma- ja kordináhtamerkemat	Gámpáid ja dálkesuodjelávuid sajádatbáikikoordináhtat leat merkejuvvon gámpáid ja lávuid latnjadávvaliidda.	
	☒	Gádjunovttasbargu	Ovttasbargu bolesiin ja rádjegozáhusain	
Ovttasbargu				
Doaibmabidju	Govvideapmi			
Guvllolaš ja báikkálaš ovttasbargu	<p>Geavu luonddumeahci áššit giedahallojit dárbbu mielde daiguin deháleamos čanasjoavkkuiguin, ee. Sámedikkiin ja bálgosiiguin. Ráđđádallamat sámediggelága 9 §:a ja boazodoallolága 53 §:a mielde.</p> <p>Lágiduvvo jahkásaččat sámiid ruovttuguovllu bálgosiid ja Meahciráđđehusa ovttasdoaibmabeaivi, masa oassálastet bálgosiid boazoisdát ja Meahciráđđehusa ovddasteaddjit.</p> <p>Oassebealit oassálastet jahkásaččat Sámedikki, Birasministeriija, Nuortalaččaid siidačoahkkima, Lappi Ely-guovddáš ja Meahciráđđehusa deaivvadeapmái.</p> <p>Meahciráđđehusa ja Bálgosiid ovtastusa gaskasaš soahpamušas daddjojuvvo, ahte ”Meahciráđđehus ja bálgosat sohpet ovttas dain luonddusuodjalanguovlluid ja dárbbu mielde meahcceguovlluid čuoáhagain, main bohccuid ii galggašii biebmát.” Soahpamuš guoská oppa boazodoalloguvlui. Áitojuvvon šlájaid ja luondotiippaid suodjalan dihte addojuvvojit dálá dieđut dehálaš báikkiin, main bohccuid ii galggašii meahcit biebmát. Dieđihuvvo dárbbu mielde bálgosiid áitojuvvon šlájain ja luondotiippain, vai dieđuid sáhtášii atnit ávkin boazodoalloguvlluin.</p> <p>Meahccegoziheamis Meahciráđđehus bargá ollu ovttas Lappi rádjegozáhusain, bolesiin ja tuolluin.</p> <p>Báišduoddara bálggus, Sámediggi, Lappi ELY-guovddáš, Ohcejoga gieldda, Ohcejoga gieldda ovttasbargojoavku, Lappi rádjegozáhus. Ovttasbarggu ulbmilin lea lasihit vuorrováikkuhusa sierra geavaheaddji joavkkuid gaskkas ruossalasvuodaid garvin ja hehtten dihte.</p> <p>Luossabivdu muddejuvvo riikkaidgaskasaš soahpamušiguin. Bivdoordnestallamiid birra mearriduvvo searválagaid guovllu eará doaibmiiguin (guolástanguovlu ja osolašgottit).</p> <p>Dahkkujuvvo Lappi dutkanlágádus Geavui guhkesáigásaš ovttasbargosoahpamuš.</p>			
Riikkaidgaskasaš ovttasbargu	Lappi luonddubálvalusat bargá ovttas norgalaš, ruottelaš ja ruošša doaibmiiguin.			
Eará huksehusat				
Doaibmabidju	Čuoáhát (namma)	Oamasteaddji	St	Doaibmabiju govvideapmi
-	-			
PSG-guovllut ja eará priváhtaguovlu				
ELY:a linnjemat (omd. ráfáidahttinsoahpamušat) PSG-guovlluid hárrái. Priváhta eatnamiin ja PSG-guovlluin dáhpuhuvvi huksema linnjemat ELY:s.				

19 Resurssat

Vástoproseassa	Guovlluid stivren		
Čilgehus	Dán skovis meroštallojuvvojit doaimma plánema vuodđun dikšun- ja geavahanplána ollašuttima ovttaháváš ja bistevaš golut. Dasa lassin meroštallojuvvojit guovllu dikšumii ja hálldahussii guoskevaš eará golut, ja dát dahká álkibun dikšun- ja geavahanplána laktima jahkásaš doaimma plánemii. Dikšun- ja geavahanplána ollašuttima goluin vástida vuosttažettiin Meahciráđdehus. Jos plánii váldojuvvojit mielde eará áššit, dego ELY-guovddázii dahje gildii guoskevaš čatnaseamit, de maiddáid daid golut ovdanbuktojuvvojit dán skovis.		
Jahki, man golodássái árvvoštallamat vuodđuduvvet 2014:s			
	Bissovaš golut € / jahki	Ovttaháváš golut €	Lassediedut
Visttit	25 000	180 000	Ovttaháváš goluin Roajášjávrrri ođđa fuolahusstobu huksen (70t€) ja boares stobu gaikkodeapmi (10t€). Boares visttiid gáhtuid ođasmahttimat (50t€). Ohcejoga luonddustobu gáhtu ođasmahttin (50t€)
Ráhkadusat	60 000	635 000	Ovttaháváš goluin ođđa muorravistit (125t€), ođđa dálkesuodjelávut (60t€), rovit ja ráhpat (300t€), dolastallanbáikkít (150t€)
Johtolagat	10 000	10 000	Ovttaháváš goluin johtolatmerkemat.
Oahpistanbálvalusat ja oahpistan-diediheapmi	15 000	-	
Galledeaddjilohkan, galledeaddji-, fitnodat- jed. dutkamusat	5 000	10 000	Galledeaddjidutkamuš ollašuttin 2013.
Lustageavaheapmi oktiibuot	115 000	835 000	
Ovddešteapmi	-	-	
Šlájaiddikšun	-	-	
Eará luonddudikšun	1 000	-	Geavonjálmmi gietti dikšun
Luonddusuodjaleami čuovvumat	8 000	16 000	Rikkeheamit: vástošlájat, direkttiivašlájat. Riggeallit: vástoealliid čuovvumat, stuorranávdečuovvumat ja eará loddečuovvumat, ovttaháváš gollun vástoealliid besiid ohcan. Direkttiiva- ja áitojuvvon bohcešaddošlájaid čuovvumat, ovttaháváš gollun báktesmiera sirdingilvin. Luondotiipadieđuid (LUOTI-materiála) dárkkisteapmi (áibmogovvadulkon) ja dievasmahttin báikki alde.
Luonddusuodjaleapmi oktiibuot	9 000	16 000	
Huksenárbi	-	-	
Arkeologalaš čuožahagat	2 000	-	Čuvvojuvvo daid čuožahagaid ortnet, mat sáhttet leat gollamin. Doaibmabidjoplána dahkkojuvvo dárbbu mielde.

Eará kulturárbbi dikšun	-	-	
Kulturárbi oktiibuot	2 000	-	
Hálddahus- ja eará golut	20 000	-	Ee. lohpeáššit.
Buot oktiibuot	146 000	851 000	Buot golut oktiibuot plánabaji áigge (15 jagi) € 3 041 000
Lassedieđut	Ovdanbukton huksen- ja bajásdoallandoaimmat dahkkojuvvojit resurssaid olis.		

20 Oassálastin

Vástoproseassa	Guovlluid stivren		
Čilgehus	Riikkavuložiid ja čanasjoavkkuid gullan plánemis lea Meahciráđđehusa ja birashálddahusa doaibmavuohki. Oassálastinvejolašvuoda ulbmilin lea: oažžut luonddusuodjalanulbmiliidda ja -doaimmaide oppalaš dohkkeheami, geahpedit ruossalasvuodaid Meahciráđđehusa ja berošteaddjijoavkkuid sihke sierra berošteaddjijoavkkuid gaskkas, oažžut nu ollu go vejolaš dieđuid, máhtu ja oainnuid čovdosiidda vuodđun, oažžut ovttasbargoassebeliid čatnasit plána ulbmiliidda ja guovddáš čovdosiidda sihke láhčit bissovaš ovttasbarggu guovllu sierra doaibmiid gaskkas.		
Čuoáhagaide guoskevaš oassálastinvejolašvuota	Oassálastán oassebealit	Nammaduvvon ovddas- teaddji	vuohki
	Hálddahus ja eiseváldoassebealit		
ovttasbargojoavku	Lappi ELY-guovddáš	Ari Neuvonen	
ovttasbargojoavku	Ohcejoga gielda	Antti Katekeetta	
ovttasbargojoavku	Sámemusea Siida	Eija Ojanlatva	
ovttasbargojoavku, Akwé: Kon -joavku	Báišduoddara bálggus	Ari-Heikki Aikio	
ovttasbargojoavku	Suoma fuodđoguovddáš, Lappi	Veikko Porsanger	
ovttasbargojoavku, Akwé: Kon -joavku	Sámediggi	Ilmari Tapiola	
Akwé: Kon -joavku	Sámediggi	Mika Aikio	
Akwé: Kon -joavku	Sámediggi	Merja Nillukka	
Akwé: Kon -joavku	Sámediggi	Suvi Somby-Rasmus	
	Organisašuvnnat ja joavkkut		
ovttasbargojoavku	Lappi luonddusuodjalanbire	Vesa Luhta	
ovttasbargojoavku	Gáregasnjárgga gilisearvi / Karigasniemen kyläyhdistys	Arto Pohjanrinne	
ovttasbargojoavku	Utsjokisuun kyläyhdistys ry / Ohcejohnjálmmi gilisearvi rs	Anne Forsell	
ovttasbargojoavku	Bálgosiid ovtastus	Märja Anttonen, Maaren Angeli	
ovttasbargojoavku	Lappi dutkanlágádus Geavvu	Ilkka Syvänperä	
ovttasbargojoavku	Ohcejoga samesearvi, Sámi Siida rs.	Maria Sofia Aikio	
ovttasbargojoavku	Ohcejoga guolástanguovlu	Uula Petteri Aikio	
ovttasbargojoavku	Ohcejoga fuodđodikšunovttastus	Esa Vuomajoki	
ovttasbargojoavku	Saamelaismatkailu- ja yrittäjät ry.	Antti Sujala	
ovttasbargojoavku	Tenonlaakson Yrittäjät ry	Vuokko Mikkola	
	Fitnodagat		

Priváhta eanaeaiggádiid oassálastin (Priváhta suodjalanguovllut ja eará priváhtaguovllut)			
Eanaeaiggátreive plánema álggahettiin 29.10.2012			
Rabas oassálastindilálašvuodát	Báiki	Bvm	Oassálastit (lkm)
Almmolaš dilálašvuohka	Ohcejohka	7.11.2012	20
Almmolaš dilálašvuohka	Gáregasnjárga	8.11.2012	27
Neahttaságastallan	Lundui.fi	29.10.–2.11.2012	kommeanttat 14
Neahttaságastallama joatkkaáigi	Lundui.fi	7.–11.1.2013	kommeanttat 4
Čoahkkáigeassu oassástinvejolašvuoda váikkuhusas plánii			
Ovttasbargojoavku čoahkkaniid njelljii: 7.11.2012, 12.3.2013, 17.3.2014 ja cealkámušaidgulaskuddama maŋŋá 3.11. 2014. Akwé: Kon -joavku čoahkkaniid njelljii: 31.1.2013, 13.4.2013, 5.10.2013 ja 16.12.2013.			
Ovttasbargojoavkku, Akwé: Kon -joavkku, almmolaš dilálašvuodaid ja neahttaságastallama kommeanttat leat ovdanbukton čuvvosis 6A. Ovttasbargojoavkku cealkámušgulaskuddama maŋŋá ovdanbuktin áššit leat čuvvosis 6C.			
Cealkámušat ja máhcahat			
Bivdojuvvon cealkámušat	30	Fidnejuvvon cealkámušat	17
Cealkámušaid čoahkkáigeassu lea plána čuvvosis 6B.			

GÁLDUT				
Čujuhus	Dahkki(t)	Prentosa namma	Almmustuhtindiedut	Almmustuhttin-jahki
1	-	Deanu-Njávđánjoga-Báhčaveaji čáziiddikšunguovllu čáziiddikšunplána jagi 2015 rádjai	Lappi birasguovddáš.	2009
2	Kumpula, J. & Virtanen, R.	Porojen laidunnus ja luontotyypien tila tunturialueella.	Julkaisematon. Luontotyypien uhanalaisuuden arviointi -hanke. RKTL. Porotutkimusasema, Kaamanen ja Oulun yliopisto, Oulu. 28.5.2007. 14s.	-
3	Elina Stolt (toim.)	Báišduoddara meahcceguovllu ja Geavu luonddumeahci luondu, geavaheapmi ja báikenamat	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja A 161. 276 s.	2006
4	Heikkinen, R.K. & Kalliola, R.	Vegetation types and map of Kevo nature reserve, northernmost Finland.	Kevo Notes 8: 1-39	1989
5	Jouko Kumpula, Ari Tanskanen, Alfred Colpaert, Marja Anttonen, Heikki Törmänen, Jukka Siitari ja Sari Siitari	Poronhoitoalueen pohjoisosan talvilaitumet vuosina 2005-2008. Laidunten tilan muutokset 1990-luvun puolivälin jälkeen.	Riista- ja kalatalous - Tutkimuksia 3/2009, 48 s.	2009
6	Nieminen, M.	Poron talviladunten käyttö ja kunto Pohjois-Suomen luonnosuojelu- ja erämaa-alueilla.	Riista- ja kalatalous - Tutkimuksia 3/2010. 36 s.	2010
7	Norokorpi, Y., Eeronheimo, H., Eurola, S., Heikkinen, R., Johansson, P., Kumpula, J., Mäkelä, K., Neuvonen, E., Sihvo, J., Tynys, T. & Virtanen, R.	Tunturit. Kirjassa: <i>Suomen luontotyypien uhanalaisuus</i> . Osa 1. Tulokset ja arvioinnin perusteet.	Rautio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). Suomen ympäristökeskus 8/2008, 256 s.	2008
8	-	Ohcejoga gieldda birassuodjalanmearrádušat. (Mearrádušat fápmui 1.4.2010)	Dohkkehuvvon gielddastivrras 17.11.2009 http://www.inari.fi/media/files/ohcejoga_ymparistonsuojelumaaraykset_hyvaksytyy.pdf	2010
9	Paulaharju, S.	Seitoja ja seidanpalvontaa. Vähäisiä kirjelmiä LXXXIV.	Eripainos Suomi V, 15:stä. Suomalaisen kirjallisuuden seura.	1923
10	Paulaharju, S.	Taka-Lappia.	Kustannusosakeyhtiö Kirjan kirjapaino. Helsinki.	1927
11	Musealágáduš	Muinaisjäännösrekisteri	http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/registtarportaali/portti/default.aspx [luettu vuonna 2014]	-
12	-	Lapin kulttuuriympäristöt tutuksi -hanke	Lappi birasguovddáš	2007

13	Magga, P.	Sámi kultubirrasa birra.	Prentosis Magga, P. (toim.) Birrasis. Lappi kultubirrasat oahpisin -fitnu sámecoasi loahpparaporta. Publications of Giellagas Institute NR 7 2007.	2007
14	Mattus, I.	St 16 Paikannimistö. s. 144 - 263.	Teoksessa Elina Stolt (toim.) Paistunturin erämaa-alueen ja Kevon luonnonpuiston luonto, käyttö ja paikannimistö. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 161. Metsähallitus, Vantaa. 276 s.	2006
15	Turunen, M. & Vuojala-Magga, T.	Poron ravinto ja talvinen lisäruokinta muuttuvassa ilmastossa	Arktisen keskuksen tiedotteita 56, Lapin yliopisto, Rovaniemi. 55 s.	2011
16	Bálgosiid ovtastus ja Meahciráđdehus	Ovttasbargosoahpamuš.	Dohkkehuvvon 4.4.2013. Áššestivrennummir MR 1920/2013.	2013
17	Viljanmaa, S. & Rautiainen, P.	Kulttuuriperintökohteiden inventointi 2011. Kevon luonnonpuisto ja Paistunturin erämaa-alue.	Meahciráđdehus, Lappi luonddubálvalusat, Áššestivrennummir MR 5714/41/2011	2011
18	Olin, K.	Geavu luonddumeahci galledeaddjidutkamuš 2013	Metsähallitus, Vantaa, 2013. Julkaisusarja: Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 191	2013

Čuovus 1. Priváhta suodjalanguovlluid ráfáidahttinmearrádusaid čoaikkáigeassu

Ráfáidahttinsoahpamušas gildojuvvon doaibma lea merkejuvvon ruossain.

Priváhta suodjalanguovllut, dikšuma ja geavaheami plánemis vuhtiiváldit oaivvilduvvon gildojuvvon dahje ráddjejuvvon doaimmat ja geavahanhámit																				
Dovddaldat	Namma	Ráfáidahttinjahki	Viidodat (ha)	Johtinráddjehus álgá	Johtinráddjehus nohká	Johtinráddjehusviidodat (ha)	Vuovdečuohppan	Goivohagaid roggan ja goivohagaid čorgen ja buoddun	Eana- ja baktevuodu vahágahttin, rievdadeapmi ja eanaávdnasiid váldin	Vistiid, rusttegiid ja geainnuid ráhka-deapmi	Dolastallan, tealttástallan ja eará leair-rastallan	Ávnnasmuoraid vurkkodeapmi	Ealliid headušteapmi ja besiid vahágahttin	Šattuid dahje šaddoosiid váldin (earret murjiid ja guobbariid)	Meahccedájdadan- jed. meahccgegilvvut ja háirjehusat	Guovllu duovddagova rievdadeapmi	Doaibma, mii čuohcá šattolašvuhtii dahje eallináliid seallumii	Eanadoallu ja šibihiid guohtun	Mearrádusaid ođasmahttinárbu	
YSA202686	Leenan-suo	2006	8,29	1.5.	31.10.	8,29	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☐
YSA205148	Karhulahti	2008	0,80				☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☐
YSA205147	Äime-mattar	2008	2,10				☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☐
YSA205149	Ganešjávri	2008	12,4				☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☐
YSA205146	Fallavuolle	2008	8,09				☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☐
YSA205150	Tiirangádde	2008	0,20				☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☐
YSA205151	Luovvi	2008	6,0	15.5.	31.10.	6,0	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☐
Viidodat oktiibuot (ha)			37,88	Ráddjenviidodat (ha)	14,29															

<p>Lassediedut dain doaimmain, mat leat soahpamušaid mielde lobálaččat eanaeaiggádiidda:</p>	<p>Eanaeaiggát oažžu johtit iežas eatnamiidda dálá johtinrivttiid mielde. Eanaeaiggát oažžu luondduealáhusaiguin bargan dihte geavahit gámmiid huksemii báikki alde njeidojuvvon soggid sihke váldit boaldinmuora gohttedettiin murjema, guopparčoaggima, guolástusa ja meahccebivddu oktavuodas. Eanaeaiggát oažžu geavahit guovllu bargan dihte sáme kultuvrrain, masa gullet árbevirolaš sámealáhusat (omd. meahccebivdu, guolástus ja luondduburiid čoaggin). Ráfáidahttinmearrádusat eai maddái ráddje eanaeaiggádii riikkaidgaskasaš olmmošriektesoahpamušaid vuodul gullelaš rivttiid. Ovdalis čilgejuvvon njuolggadus ii goittotge oaččo čuohcit Geavu luonddumeahci luondduárvvuide iige duovddagovvii. Bohccot ja sávzzat ožžot guohtut. Huksema várás galgá leat eanageavahan- ja huksenlágas daddjojuvvon lohpi. Eanaeaiggát oažžu divodit ja bajásdoallat visttiid, mat leat ráfáidahttinvuloš guovllus. Ovdalis máinnašuvvon mearrádusain oažžu birasguovddáža dohkkehan plána mielde spiehkastit, jos dan sáhtta ákkastallat luonddusuodjalanguovllu dikšuma ja geavaheami dáfus.</p> <p>Ráfáidahttinmearrádusain leat muhtun earut guovlluid gaskkas ja dárkilet guvllolaš mearráduat leat logahallon ráfáidahttinmearrádusain.</p>
--	---

Čuovus 2. Plánenguovllu šládjalogahallan

Plánenguovllu šládjadieđut. Logahallamis šládjajoavku: E = eará riggeallit, L = lottit, R = rikkeheamit, B = bohcešattut, I = iduššattut, G = guobbarat. **Áitatvulošvuohta:** (luonddusuodjalanásahus): es = erenoamážit suodjaluvvon, á = eará áitojuvvon šládja. **Áitatvulošvuodajuogusteapmi (IUCN):** CR = hirkmat áitojuvvon, EN = erenoamáš áitojuvvon, VU = váravuloš, NT= dárkonvuloš, RT = guvllolaččat áitojuvvon. Nannán-Suoma CR, EN ja VU-šládjat leat mielde luonddusuodjalanásahusa šládjalogahallamis. **Direktiiva:** Lu II = luondodirektiivva čuvvosa II šládja, Lu IV = luondodirektiivva čuvvosa IV šládja, Lo I = loddedirektiivva čuvvosa I šládja, Lo bárbm. = loddedirektiivva šládja, bárbmoloddi.

Šládjalogahallan						
Vástoproseassa		Luonddusuodjaleapmi				
Čilgehus		Dán skovis leat logahallon plánenguovllu áitojuvvon šládjat sihke luondo- ja loddedirektiivaid šládjat. Plánenguovllu guđege Natura-guvlui sihke eará mearkkašahhti guovlluide (omd. Meahciráđdehusa suodjalanvuovddit, mat eai gula Natura-fierpmádahkii) devdojuvvo sierra skovvi.				
Guovlu		Geavvu				
Šládja-joavku	Sámegiela namma	Dieđalaš namma	Áitatvulošvuohta	Direktiiva	Mearri ja ovttadat	Lassedieđut, gáldu
E	Geatki	<i>Gulo gulo</i>	CR	Lu II	10-20	Lohkamat ja áicamat
E	Njálá	<i>Vulpes lagopus</i>	CR, á, es	Lu II, IV	1-5	Lohkamat ja áicamat
E	Čeavrris	<i>Lutra lutra</i>	NT	Lu II, IV	5-10	Áicamat
E	Albbas	<i>Lynx lynx</i>	VU	Lu II, IV	1-3	Lohkamat ja áicamat
E	Guovža	<i>Ursus arctos</i>	VU	Lu II, IV	1-3	Áicamat
E	Luossa (Detnui dahje Njávánjohkii goargnu nálli)	<i>Salmo salar</i>	VU	Lu II		Áicamat
L	Cizášfálli	<i>Falco columbarius</i>		Lo I		Linnjállohkamat, loddeatlas, Meahciráđdehusa (MR) áicamat
L	Sáhpánskuolffi	<i>Surnia ulula</i>		Lo I		Linnjállohkamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Vuojaš	<i>Anas acuta</i>	VU	Lo I		Linnjállohkamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Uhcameahkástat	<i>Lymnocyptes minimus</i>		Lo I		Linnjállohkamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Suotnjoliráš	<i>Limicola falcinellus</i>		Lo I		Linnjállohkamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Gáhkcor	<i>Gavia stellata</i>	NT	Lo I		Linnjállohkamat, loddeatlas, MR áicamat

L	Bižus	<i>Pluvialis apricaria</i>		Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Fiskesbeštor	<i>Motacilla flava</i>	VU, á	Lo bárbm.		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Láfol	<i>Charadrius morinellus</i>	NT	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Geađgerásttis	<i>Oenathe oenathe</i>	VU, á	Lo bárbm.		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Guoikgáhit	<i>Cinclus cinclus</i>	VU, á	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Dovtta	<i>Gavia arctica</i>		Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Guorga	<i>Grus grus</i>		Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Guovssat	<i>Perisoreus infaustus</i>	NT			Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Stuorrafiehta	<i>Aythya marila</i>	EN, á, es	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Siedgacivkkán	<i>Anthus cervinus</i>	VU, á	Lo bárbm.		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Guolbbaviroš	<i>Calidris temminckii</i>	VU, á	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Čearret	<i>Sterna paradisaea</i>		Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Davvelastavizar	<i>Phylloscopus borealis</i>	NT	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Njukča	<i>Cygnus cygnus</i>		Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Ruonájuolčoavžžu	<i>Tringa glareola</i>		Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Čuonjá	<i>Anser fabalis</i>	NT	Lo bárbm.		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Njurggu	<i>Melanitta nigra</i>		Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Čáhppesčoavžžu	<i>Tringa erythropus</i>		Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Bárbmofállli	<i>Falco peregrinus</i>	VU, á, es	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Skoarra	<i>Melanitta fusca</i>	NT	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Állat	<i>Plectrophenax nivalis</i>	NT	Lo bárbm.		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Ruksesjuolčoavžžu	<i>Tringa totanus</i>	NT	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Ruksesguškil	<i>Limosa lapponica</i>		Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Gáddeviroš	<i>Actitis hypoleuca</i>	NT	Lo bárbm.		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat

L	Rievssat	<i>Lagopus lagopus</i>	NT			Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Giellavealgu	<i>Luscinia svecica</i>	NT	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Jeaggehávut	<i>Circus cyaneus</i>	VU, á	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Rávgoš	<i>Philomachus pugnax</i>	EN, á	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Loađgu	<i>Asio flammeus</i>		Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Vuoktagoalsi	<i>Mergus serrator</i>	NT	Lo bárbm.		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Vuoktafiehta	<i>Aythya fuligula</i>	VU	Lo bárbm.		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Ruoššaállat	<i>Eremophila alpestris</i>	CR, á	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Jievjaskuolffi	<i>Bubo scandiaca</i>	CR, á	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Gárggogoalsi	<i>Mergus albellus</i>		Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
L	Stuorračoavžžu	<i>Tringa nebulosa</i>		Lo bárbm.		MR:a áicamat
L	Bávgoš	<i>Phalaropus lobatus</i>	VU, á	Lo I		Linnjálókamat, loddeatlas, MR áicamat
R	Davveruossaheavdni	<i>Aculepeira lapponica</i>	NT			Niclas Fritzen (persovnnalaš)
R	Davvedarjasheavdni	<i>Arctella lapponica</i>	NT			Seppo Koponen (persovnnalaš)
R	Davvegeamusheavdni	<i>Arctobius agelenoides</i>	NT			Seppo Koponen (persovnnalaš)
R	Báljahašheavnnáš	<i>Mecynargus paetulus</i>	NT			Seppo Koponen (persovnnalaš)
R	Njunneheavnnáš	<i>Praestigia pini</i>	NT			Seppo Koponen (persovnnalaš)
R	Davvesámeheavdni	<i>Semljicola barbiger</i>	NT			Seppo Koponen (persovnnalaš)
R	Muohtajuovvaheavdni	<i>Titanoeca nivalis</i>	NT			Seppo Koponen (persovnnalaš)
R	Várrerosenus	<i>Rosenus laciniatus</i>	VU, á			Koponen (1981): Notulae Ent. 61.
R	Duottarsilbadielku	<i>Boloria chariclea</i>	NT			Hannu Ormio (persovnnalaš)
R	Davvesilbadielku	<i>Boloria polaris</i>	VU, á			Hannu Ormio (persovnnalaš)
R	Meahccegíehpabeaivel.	<i>Erebia disa</i>	VU, á			Hannu Ormio (persovnnalaš)
R	Davvegiehpabeaivel.	<i>Erebia polaris</i>	NT	LI II		HERTTA

R	Suovvaidjabeaiveloddi	<i>Xestia gelida</i>	VU, á			Divrediehtovuoddu
R	Báljahašgirjeidja-beaivel.	<i>Lasionycta staudingeri</i>	NT			Divrediehtovuoddu
R	Jeagellivkebeaivel.	<i>Sympistis lapponica</i>	VU, á			Divrediehtovuoddu
R	Davvidielkosoadjá	<i>Pararctia lapponica</i>	NT			Divrediehtovuoddu
R	Vuovdedavvemihhtár	<i>Entephria caesiata</i>	NT			Divrediehtovuoddu
R	Vuovdegieddemihhtár	<i>Xanthorhoe annotinata</i>	NT			Divrediehtovuoddu
B	Uhcafiskesrássi	<i>Ranunculus lapponicus</i>	LC	Lu II, IV	10000-20000 ođjju	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Jeaggenarti	<i>Saxifraga hirculus</i>	VU, á	Lu II, IV	18323 ođjju	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Nuortasáhpángáiski	<i>Diplazium sibiricum</i>	LC, RT	Lu II, IV	1001-10000 ođjju	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Báktesmierra	<i>Crepis tectorum</i> subsp. <i>nigrescens</i>	EN, á, es	Lu II, IV	1 áicansadji, 0-227 ođjju	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Hádjagáiski	<i>Dryopteris fragrans</i>	NT	Lu II, IV	2300-2500 bolnáža	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Alášgožot	<i>Oxytropis lapponica</i>	CR		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Arnihkka	<i>Arnica angustifolia</i>	EN, á, es		2 áicansaji, 100-150 ođjju	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Davvegiđđačalbmi	<i>Primula stricta</i>	EN, á		7 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Devkesullu	<i>Eriophorum brachyantherum</i>	VU, á		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Biikasiepman	<i>Lappula deflexa</i>	VU, á		17 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Vuovdeeamit	<i>Epipogium aphyllum</i>	VU, á		4 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Suoidnečoavddarássi	<i>Botrychium boreale</i>	VU, á		27 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Gáisábusságeahpil	<i>Antennaria nordhageniana</i>	VU, á		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Gieračoavdda	<i>Botrychium lanceolatum</i>	VU, á		3 ođjju	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Stuorragazzabađvi	<i>Draba daurica</i>	VU, á		21-25 rássediehpi	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Nárássiđga	<i>Salix lanata</i> subsp. <i>glandulifera</i>	VU, á		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Busságeahpil	<i>Antennaria dioica</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Márjjáčoavdda	<i>Botrychium lunaria</i>	NT		24 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Čievračoavdda	<i>Botrychium multifidum</i>	NT, RT		3 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)

B	Slinzelukti	<i>Carex laxa</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Duottarguoita	<i>Elymus kronokensis</i>	NT, RT		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Nuortagáiskkit	<i>Gymnocarpium continentale</i>	NT, RT		9 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Gáiccaseamu	<i>Nardus stricta</i>	NT		28 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Duottarleavedolgi	<i>Polystichum lonchitis</i>	NT		3 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Davvesuorbmarássi	<i>Potentilla chamissonis</i>	NT, RT		11 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Báktesuorbmarássi	<i>Potentilla nivea</i>	NT		9 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Nuortasiemanásti	<i>Thalictrum minus ssp. kemense</i>	NT		5 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Uhcaráktodealgi	<i>Woodsia glabella</i>	NT		7 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Juovvagáiski	<i>Dryopteris filix-mas</i>	RT		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
B	Dievváhorbmá	<i>Epilobium collinum</i>	RT		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Bákteseainsámil	<i>Cynodontium suecicum</i>	NT, RT	Lu II	0,01-0,50 m ²	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Čuovgisirpesámil	<i>Hamatocaulis vernicosus</i>	VU	Lu II	0,01-0,50 m ²	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Alášávžesámil	<i>Orthotrichum laevigatum</i>	CR, U		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Veaikegiisesámil	<i>Mielichhoferia mielichhoferiana</i>	CR, U		0,01 m ²	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Gálkagoaivosámil	<i>Tortula mucronifolia</i>	EN, á, es		0,01-0,10 m ²	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Juovvasámil	<i>Coscinodon cribrosus</i>	EN, á, es		0,02 m ²	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Náhpegisttasámil	<i>Scapania spitsbergensis</i>	EN, á, es		7 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Davveroahkkesámil	<i>Campylium laxifolium</i>	EN, á, es		0,01-0,10 m ²	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Ruostamáttasámil	<i>Bryoerythrophyllum ferruginascens</i>	EN, á, es		0,01- 0,10 m ²	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Davvečuovgisámil	<i>Isopterygiopsis alpicola</i>	EN, á, es		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Davvešlubbosámil	<i>Meesia hexasticha</i>	EN, á, es		4 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Báktegisttasámil	<i>Scapania crassiretis</i>	EN, á		0,25 m ²	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Boršubáktesámil	<i>Schistidium subjulaceum</i>	EN, á		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Náhperáhtosámil	<i>Tetraplodon paradoxus</i>	EN, á		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)

I	Báljahašsámil	<i>Pohlia andrewsii</i>	VU, á		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Suotnabáktesámil	<i>Schistidium venetum</i>	VU, á		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Skurčosámil	<i>Anomobryum concinatum</i>	VU, á		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Stálusámil	<i>Athalamia hyalina</i>	VU, á		3 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Dutkkonsáhpánsámil	<i>Bryum pseudotriquetrum</i> var. <i>neodamense</i>	VU, á		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Ránesgeadgesámil	<i>Grimmia donniana</i>	VU, á		3 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Alášgeadgesámil	<i>Grimmia sessitana</i>	VU, á		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Várregiesáldatsámil	<i>Hypnum callichroum</i>	VU, á		3 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Davvegiesáldatsámil	<i>Hypnum hamulosum</i>	VU, á		5 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Duottargiesáldatsámil	<i>Hypnum plicatum</i>	VU, á		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Taigagiesáldatsámil	<i>Hypnum subimponens</i>	VU, á		5 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Davveseahkkasámil	<i>Marsupella sphacelata</i>	VU, á		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Gálkaritnesámil	<i>Palustriella commutata</i>	VU, á, es		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Báktesárresámil	<i>Brachytheciastrum trachypodium</i>	NT		3 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Skurčolastasámil	<i>Cyrtomnium hymenophylloides</i>	NT		19 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Taigagazzasámil	<i>Dicranum acutifolium</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Mannesámil	<i>Diphyscium foliosum</i>	NT		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Dávgelastasámil	<i>Distichium inclinatum</i>	NT, RT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Duottarbiellosámil	<i>Encalypta alpina</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Stuorrabiellosámil	<i>Encalypta procera</i>	NT, RT		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Várregeadgesámil	<i>Grimmia montana</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Cuipesilbasámil	<i>Gymnomitrium apiculatum</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Muogersámil	<i>Hygrobiella laxifolia</i>	NT		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Báktebulcesámil	<i>Hymenostylium recurvirostrum</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Vuopmegiesáldatsámil	<i>Hypnum holmenii</i>	NT		5 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)

I	Cuipelastasámil	<i>Mnium spinosum</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Báktevuovvassámil	<i>Mylia taylorii</i>	NT		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Dulvesámil	<i>Myrinia pulvinata</i>	NT, RT		3 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Biikaduorgosámil	<i>Myurella tenerrima</i>	NT		13 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Gokšesčuolbmasámil	<i>Odontoschisma macounii</i>	NT		3 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Lásissámil	<i>Orthothecium strictum</i>	NT, RT		5 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Davveritnesámil	<i>Palustriella decipiens</i>	NT		4 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Sámesieidesámil	<i>Plagiobryum zieri</i>	NT		6 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Duottarbárggaldatsámil	<i>Pohlia ludwigii</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Juovvamoalkesámil	<i>Pseudoleskea incurvata</i>	NT		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Davveveaikesámil	<i>Pseudoleskeella papillosa</i>	NT		5 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Nuortaveaikesámil	<i>Pseudoleskeella rupestris</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Opmogisttasámil	<i>Scapania paludosa</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Gáldogisttasámil	<i>Scapania uliginosa</i>	NT		5 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Goddesáhpánsámil	<i>Sciuro-hypnum latifolium</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Vuovdeloavkosámil	<i>Tetradontium leatum</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Duottarloavkosámil	<i>Tetradontium repandum</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Báktediehpesámil	<i>Cnestrum schisti</i>	RT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Šiervvesritnesámil	<i>Cratoneuron filicinum</i>	RT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Duottarguolgasámil	<i>Ditrichum zonatum</i>	RT		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Davvegeardesámil	<i>Hylocomiastrum pyrenaicum</i>	RT		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Itkkuslastasámil	<i>Mnium marginatum</i>	RT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Gokšescuipesámil	<i>Orthotrichum pallens</i>	RT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Báktebuoiddasámil	<i>Rhabdoweisia fugax</i>	RT		3 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
I	Dearbmegaskasámil	<i>Riccia sorocarpa</i>	RT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)

G	Meahccedievvájeagil	<i>Buellia erubescens</i>	VU, á		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
G	Báktegeahpesjeagil	<i>Lobaria scrobiculata</i>	VU, á		10 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
G	Ráiddágeahpesjeagil	<i>Lobaria pulmonaria</i>	NT, RT		2 áicansaji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
G	Ruonábearajeagil	<i>Psora rubiformis</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
G	Jievjaruobbejeagil	<i>Stictis populorum</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)
G	Davveculcejeagil	<i>Sarcoleotia globosa</i>	NT		1 áicansadji	Hertta-Ealánšlájat-diehtovuogádat (SYKE)

Čuovus 3. Sámekultuvrra meroštallamat

Sámekultuvrii guoskevaš meroštallamat

SÁMEKULTUVRA: Suoma vuodđoláhka dáhkida sámiide vuoigatvuoda bajásdoallat ja ovddidit iežaset kultuvrra ja giela. Sámekultuvrii lohkkovuoigatvuodit sámegealla, árbevirolaš sámeeláhusat (boazodoallu, guolástus, meahccebivdu, luondduburiid čoaggin ja sámeduodji) sihke vuoigatvuodit ja ávnnaslaš kultuvra (dáidda, muitalanvierru, girjjálašvuohta, luohi, árbevirolaš diehtu ja myhtat).

Sámi doabamáilmmis olmmoš, luondu ja giella eai sirrejuvvo nubbi nuppis. Sámegealla boahká ovdan olbmuid vuodálaš ja dárkilis dovdamuš birastahtti ealli ja jápma luonddus sihke olmo ja luonddu gaskasaš lagas ja dárkilít guorahallon vuorrováikkus. Luonddubiras, kulturbiras, sosiálalaš biras ja gielalaš biras hábmejit ollisvuoda, birasdoahpaga, ja dat leat nubbi nuppis sorjaveččat. Sámiid eallinvuohki lea vuogáiduvvan luonddubirrasa fállan vejolašvuođaide ja ráddjehusaide don doložis.

ÁRBEVIROLAŠ DIEHTU: Birasministeriija lea ásahan riikkadási artihkal 8(j)-bargojoavkku, mii lea meroštallan sámiid luonddu mánggahápmásašvuhtii guoskevaš árbevirolaš diehtu čuovvovaččat: Sámiid luonddu mánggahápmásašvuhtii guoskevaš árbevirolaš diehtu boahká ovdan sámiid luonddugeavaheamis ja árbevirolaš sámeeláhusain (boazodoallu, guolástus, meahccebivdu, luondduburiid čoaggin ja sámeduodji) sihke luonddogaskavuodas. Diehtu sirdašuvvá lundui, meahccái, dálkái, boazodollui, giehtaduiide, meahccebivdui ja guolástussii guoskevaš terminologijja ja sámegeallat báikenamaid bokte buolvvas nubbái. Árbevirolaš diehtu sirdovuoigatvuodit oahpaheami, ovddit buolvvain ožžovvun málle, luohiid ja njálmálaš muitalanvieru bokte sihke boazodoallo-, guolástan-, čoaggin-, duodje- ja meahccebivdovirolašvuodain.

VUOHKERIEKTI: Birasministeriija ásahan artihkal 8(j)-bargojoavku lea meroštallan vuohkerievtti čuovvovaččat: Sámiid luonddu mánggahápmásašvuhtii guoskevaš vuohkeriekti stivre árbevirolaš eanageavaheami, servoša siskkáldas gaskavuodaid eanageavaheami ektui, láhčá prinsihpaid návddašanguovlluide ja stivre luondduresurssaid ávkinatnima bistevaččat sámi riekteádejuimi mielde.

Artihkal 8(j)-bargojoavkku meroštallan sámiid virolaš luonddugeavaheapmi:

Sámiid árbevirolaš luonddugeavaheapmi vuodđuduvvá sámi árvomáilbmái, sosiálalaš vuogáidvuohtii ja vuohkeriektái. Sierra sámeeláhusain lea sierralágan luonddugeavaheapmi. Luonddugeavaheapmái leat váikkuheamen maiddá eatnandieđalaš ja lundui guoskevaš dilálašvuođat. Sámi boazodoalu vuodđun lea guohtoneatnamiid molssodeapmi, mii vuodđuduvvá bohccuid biologijjai, árbevirolaš diehtu ja boazodoalliid kultuvrralaš vieruide.

Sámegákti lea sámekultuvrra okta oinnoleamos dovddaldagain. Sámegávtti málle ja hearvvat muitalit dan, guđe guovllus olmmoš lea eret. Luohi lea árbevirolaš sámemusihkka. Dábálepmosit juigovuoigatvuodit dihto olmmoš. Juoigat sáhtta maiddá omd. bohcco dahje boazodoalu dahje dušše iežas dovduid. Luohis leat uhccán ieš sámit muhto valjis deavddasámit. Dávjá luohiid gullustit sierra báikenamat; dadjalastovuoigatvuodit omd. ovttaskas duoddarat dahje jogat. Ná luohit čatnasit dihto guvlui ja muitalit sámiid nana luonddogaskavuodas.

Čuovus 4. Geavu dikšun- ja geavahanplána gaskavuolta riikkadási guovlluideavahanulbmiliidda ja eana-goddelávvi

Riikkadási guovlluideavahanulbmilat juohkásit oktasašulbmiliidda, mat leat prinsihpalaš linnjemat ja sierraulbmiliidda, main leat guovlluid geavaheami plánemii guoskevaš geatnegahttimat. Meahciráđđehusa luonddubálvalusat stáhta eiseváldin galgá doaimmastis ohcat vugiid ollašuttit riikkadási guovlluideavahanulbmiliid.

Riikkadási guovlluideavahanulbmilat			
	Oktasašulbmilat	Sierraulbmilat	Ulbmiliid ollašuvvan pláνας
Kultur- ja luondduárbi, lustageavaheapmi ja luondduriiggodagat	<i>Guovlluideavaheami vuodul ovddiduvvo ealli ja jápma luonddu dáfus mávssolaš ja rašes guovlluid mánggahápmásašvuoda seailun.</i>		Dikšun- ja geavahanplána vuodul dorvvastuvvo áitojuvvon ealli- ja šaddošlájaid gávdnon Geavu Natura 2000 -guovllus.
	<i>Guovlluideavaheami vuodul ovddiduvvojit luonddu lustageavaheapmi sihke luonddu ja kulturturisma nu, ahte buoriduvvojit lotnolasgeavahanvejolašvuodát. Suodjalanguovlofierpmádaga ja mávssolaš duovddaguovlluid ekologalaččat bistevaš ávkinatnin ovddiduvvo lustageavaheamis, turismma doarjjaguovlun sihke daid lahkosiid turismma ovddideamis nu, ahte dat ii čuoze suodjalanulbmiliidda.”</i>		
	<i>Guovlluideavahemiin barget čáziid buorredili ja dan seailuma ovdii.</i>		Plána mihttomearrin lea biddjojuvvon čázadagaid seailun luonddudilis. Geavvu lea VPD:a suodjalanguovlorejistara čuožahat.
		<i>”Guovlluideavaheamis sihkkarastujuvvo riikkadásis mearkkašahtti kulturbirasiid ja luondduárbbi árvvuid seailun. Eiseváldiid riikkadási inventeremat váldojuvvojit vuhtii guovlluid geavaheami plánema vuodđun.”</i>	Dikšun- ja geavahanplána kulturárbbi dálá dili govvideamis leat váldojuvvon vuhtii buot riikka- ja eanagottidási kulturárbeinventeremiin logahalton čuožahagat, mat leat plánenguovllus.
Luonddu- ja kulturbirasin erenoamáš guovloollisvuodát	<i>Guovlluideavahemiin bisuhuvvojit Lappi duottarguovllut luonddu- ja kulturárvvuid dáfus erenoamáš mávssolaš guovloollisvuohatan. Seammás sihkkarastujuvvo ahte ássama ja ealahusdoaimma vejolašvuodát seilot. Guovlluid mihtilmasvuodát identifiserejuvvojit ja guovlluideavaheapmi oktiiheivehuvvo nu vuohkkasit go vejolaš eahpedábalaš luonddudilálašvuodaid, luonddu gierdannávcaid ja kulturárvvuid dorvvastan dihte.</i>		Plánenguovllu mihtilmasvuodát leat identifiserejuvvon ja lea dorvvastuvvon sihke luonddu- ja kulturárvvuid seailun.

	<p>Sámiid ruovttuguovllu guovlluidegeavaheamis váldojuvvo vuhtii sámiide álgoálbmogin gulle- vaš riekti bajásdoallat ja ovddidit iežaset kul- tuvrra sámiid árbevirolaš ealáhusaid ovddi- danvejolašvuodaid dorvvastan dihte. Boazodo- alloguovllus dorvvastuvvojit boazodoalu guovlluidegeavahanvejolašvuodat.</p>		<p>Meahciráđdehustlága 4 §:a mielde Meahciráđde- husa hálldašan luondduriggodagaid dikšun, geava- heapmi ja suodjaleapmi galget oktiiveivehuvvot sámiid ruovttuguovllus nu, ahte sáme kultuvrrain sáhttá dás duohkoge bargat ja boazodoallolágas mearriduvvon geatnegahttimat váldojuvvojit vuhtii. Plána váikkuhusat sáme kultuvrii leat oppa plánenproseassa áigge giedahallon Akwé: Kon - joavkkus, mii lea árvoštallan maiddá loahpalaš plána váikkuhusaid sáme kultuvrii ja sáme ealáhusaide (ee. boazodoallu).</p>
--	---	--	--

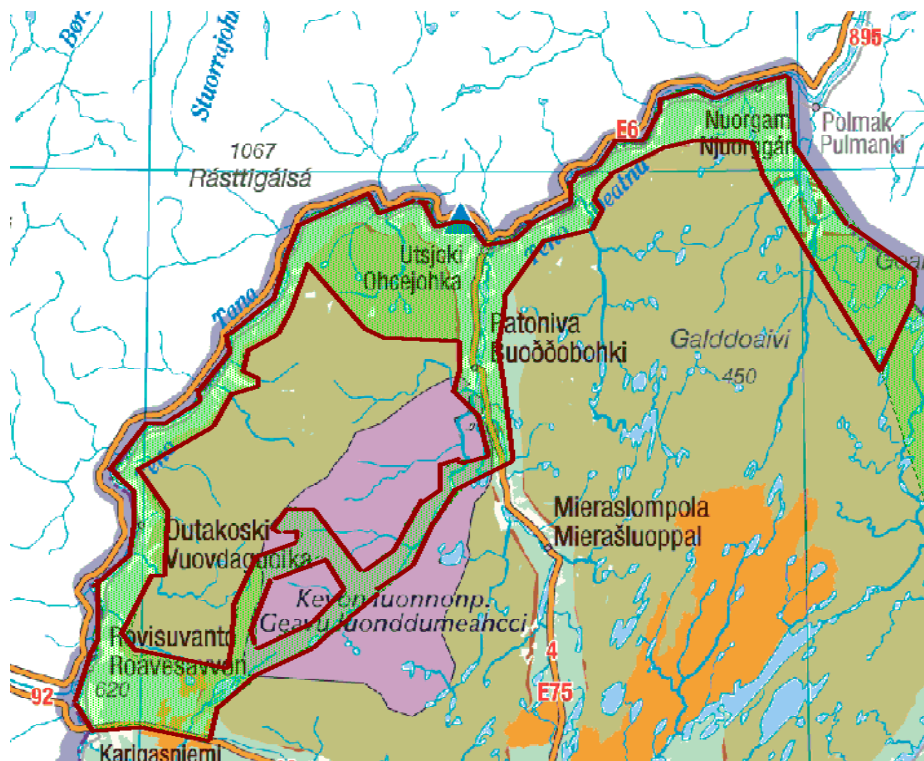
Eanagoddelávva		
Merkejupmi	Eanageavahanluohkká ja dasa guoskevaš mearrádus / Guovlogovvideapmi ja ovddidanprin- sihppa	Ollašuvvan dikšun- ja geavahanplánas
sa	<p>Sámiid ruovttuguovlu Eiseválddit galget gullat Sámedikki oainnu ja ráđđádallat Sámedikkiin buot guhkásváikkuheaddji ja mearkkašahtti doaibmabijuin, mat sáhttet njuolgga ja mudui váikkuhit sámiid sajádahkii álgoálbmogin ja mat gusket sámiid ruovttuguovllus báikkálašservodatplánemii, stáhtaeatnama, suodjalanguovlluid ja meahcceguovlluid dikšumii, geavaheapmái, láigoheapmái ja lohpadeap- mái, ruvkerokkanasaid váldimii ja ruvkebire vuodđudeami oaivvildeaddji lohpeohcamušaide dahje sámiid gillii, kultuvrii dahje sin álgoálbmotsajádahkii váikkuheaddji guovlluid geavaheap- mái guoskevaš eará sullasaš áššái. (Mearrádus vuodđuvvva sámediggeláhkii 974/1995, 9 §)</p> <p>Meahciráđdehusa hálldašan luondduriggodagaid dikšuma, geavaheami ja suodjaleami galgá ok- tiiheivehit sámediggelágas oaivvilduvvon sámiid ruovttuguovllus nu, ahte sámiide dorvvastuvvo- jit vejolašvuodat bargat iežaset kultuvrrain sihke boazodoallolágas oaivvilduvvon boazodoal- lo- guovllus nu, ahte boazodoallolágas mearriduvvon geatnegahttimat váldojuvvojit vuhtii (meahciráđdehustláhka 1378/2004), 4.2 §).</p> <p>Boazodoalu ja luondduealáhusaid ruhtadanlágas daddjojuvvon doaibmabijuin galgá gidet erenomáš fuopmášumi sámiid vejolašvuodaide bajásdoallat ja ovddidit iežaset kulturhápmai gullevaš ealáhusaid sámiid ruovttuguovllus. (Boazodoalu ja luondduealáhusaid ruhtadanláhka 45/2000, 1.2 §)</p> <p>Ávžžuhus: Sámiid ruovttuguovllus vuovdedoallu galggašii geavahit lunddolaš ođasmahttinvuogiid dasa heivvolaš čuožahagain ja garvit eanagierraga garra giedahallama.</p>	<p>Sámedikki nammadan Akwé: Kon -bargojoavku lea válmmaštallan oppa dikšun- ja geavahanplána dah- kama áigge Akwé: Kon -rávvagiin daddjojuvvon do- aibmabijuid ja oassálastán plánenbargui ja plána kul- tuvrralaš, sosiálalaš ja birrasii guoskevaš váikkuhusaid árvoštallamii oppa prošeavtta áigge. Joavku ár- voštalaš plána váikkuhusaid sáme kultuvrii sihke lea mielde plána váikkuhusaid čuovvumis. Joavkku čoakkádus ja deaivvadeamit leat listejuvvon skovis 20 (Oassálastin). Čoahkkáigeassu plána proseassa áigge ovdanbukton kommeanttain lea čuvvosis 6A (Kom- menttat). Cealkámušaid čoahkkáigeassu lea čuvvosis 6B.</p>
	<p>Erenomášit boazodoalu várás oaivvilduvvon guovlu Ráji davábeale stáhtaeatnama ii oáččo geavahit nu, ahte dat čuočcá sakka boazodollui. Stáhtaeatnama sáhttá lohpadiit dahje láigohit dušše dainna eavttuin ahte eanaeaiiggádis dahje eanaláigolaččas ii leat vuoigatvuohta oážžut buhtadusa bohccuid dagahan vahágis (boazodoal- loláhka 2.2 §).</p>	<p>Akwé: Kon -jovkui lea gullan Báišduoddara bálgosa boazoisit. Joavkku čoakkádus lea skovis 20 (Oassálas- tin)</p>

SL 4274	<p>Suodjalanguovllu merkejumiin čájehuvvojit luonddusuodjalanlága vuodul suodjaluvvon dahje suodjalit oaivvilduvvon guovllut.</p> <p>Geavu luonddumeahcci <u>Várrenágga:</u> Láhka 634/1956 ja 674/1981, Natura VNp. 20.8.1998 ja 8.5.2002, riikkadásis mávssolaš duovddaguovlu VNp. 5.1.1995 <u>Ovddidanprinsihppa:</u> Ovddiduvvo stivrejuvvon vánddardeapmi.</p>	<p>*Plána okta mihttomeriin (nr 6) lea ahte "Meahciráđđehusa bajásdoallan, lustageavaheaddjiid várás oaivvilduvvon johtolagaid ja ráhkadusaid ollis-vuohta seailu geasuheaddjin ja dorvvolažžan sihke luondduovdagiid dorvvasteapmi". Doaibmabijut leat ovdanbukton skovis 15 (Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeami ja luondduturisma doaibmabijut). Plána váikkuhusat leat árvoštallon skovis 12 (Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvoštallon ja čuovvun).</p>
ma 5921	<p>Ohcejohleahki <u>Várrenágga:</u> Riikkadásis mearkkašahtti kulturhistorjjálaš biras, riikkadásis mávssolaš duovddaguovlu <u>Ovddidanprinsihppa:</u> Kulturhistorjjálaččat ja duovddalaččat mávssolaš sárgosat bisuhuvvojit. Oddavisttit heivehuvvojit árbevirolaš birrasii ja duovdagii. Giettit, niittut ja bealddut dollojuvvojit rabasin. Sámekultuvra deattuhuvvo.</p>	<p>Plánas eai ovdanbukto doaibmabijut, maiguin kulturhistorjjálaččat mávssolaš birrasat dahje riikkadásis mávssolaš duovddaguovllut rievdaduvvošedje. Oddahuksen lea hui uhccán (gč. skovvi 17), ja das váldojuvvo vuhtii eanagoddeláva ovddidanprinsihppa. Okta plána mihttomeriin (nr 9) lea "Sámekultuvra dorvvasteapmi". Doaibmavuogit ja doaibmabijut leat ovdanbukton plána skoviin 1 (Plánenguovllu govvideapmi ja plánendilli), 13 (Avádatjuohku) ja 17 (Luondduriggodagaid ja guovllud geavaheami eará doaibmabijut). Plána váikkuhusat leat árvoštallon skovis 12 (Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvoštallon ja čuovvun).</p> <p>Gč. bajáb.* mihttomearri nr 6 guoská maiddá dán ulbmilii.</p>
Olgodaddanjohtolat	<p><i>Geavu johtolat</i></p>	<p>Gč. bajáb.* mihttomearri nr 6 guoská maiddá dán ulbmilii.</p>
Olgodaddanjohtolaga okta-vuodadárbu	<p><i>Guivi-Ohcejohka ja Gáregasnjárga-Luopmošjávri, main guktot johtolagat vulget Geavu johtolagas</i></p> <p>Guivi-Ohcejohka ja Gáregasnjárga-Luopmošjávri <i>Guktot johtolagat vulget Geavu johtolagas.</i></p>	<p>Ášši lea čovdojuvvon Báišduoddara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplánas, man Birasministeriija lea dohkkehan. DGP:s olgodaddanjohtolaga okta-vuodadárbu Gáregasnjárgga ja Luopmošjávri gaskkas deaivá leat lustageavahanavádagas, gos sáhtttá ollaš- uhttit merkejuvvon bálgáid. Oktavuodadárbu Guivi-Ohcejohka lea boaittoealeavádagas, gos ii sáhte ollaš- uhttit merkejuvvon bálgáid. Muhto DGP:s gávdno merkejupmi "Davvi-Lappi eanagoddelávvi lea merkejuvvon olgodaddanjohtolaga oktavuodadárbu Ohcejogas Geavu johtolahkii. Jos johtolat boahhteáiggis ráhkaduvvo, de dan sáhtttá linnjet meahcceguovllu olggobeallai".</p>

E 1806	<p>Geavu dutkanstašuvdna: Ovddidanprinsihppa: Fuolahuvvo duovdda-, luondo- ja kulturbirasárvvuin.</p>	<p>Plána okta mihttomeriin (nr 7) lea dorvvastit dutkanvejolašvuodaid. Dutkanvejolašvuodaid galgá dorvvastit nu, ahte luonddusodjalanárvvut seilot. Doaibmabijut leat merkejuvvon plánii skovvá 18 (Hálddahus) ja daid váikkuhusat leat árvoštallon skovis 12 (Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvoštallan ja čuovvun).</p>
	<p>Oppa eanagoddelávtaguvlui guoskevaš mearráhusat (heivvolaš osiin)</p>	<p>Mearrádusaid ollašuvvan dikšun- ja geavahanplánas.</p>
Mearrádusat	<p><i>Málbmaohcan ja dasa guoskevaš doaibmabijut guovllus galget dorvvastuvvot.</i></p> <p><i>(Luonddusodjalanlága 15 §:a mielde álbmotmeahcis ja luonddumeahcis sáhtá, almmá ahte dat čuohcá daid vuodđudanulbmilii, guovllu hálddahusas vástideaddji eiseválddi dahje lágádusa lo-biin dahkat geologalaš dutkamiid ja ohcat málmmaid.)</i></p>	<p>Dikšun- ja geavahanplána vuodul ii sáhte stivret málbmaohcama. Málbmaohcama várás galgá leat ruvkeiseválddi lohpi (málbmaohcanlohpi), jos málbmaohcama ii sáhte ollašuttit Ruvkelága 7 §:a mielde ohcanbargun dahje giddodaga eaiggát ii leat guorrasan dasa. Meahciráđdehusa dálá doaibmalinnjá lea dat, ahte dat ii miedit eanaeaiggátguorrasemiid suodjalan-guovlluide, suodjalanprográmmaguovlluide iige sámiid ruovttuguvlui. Ovdalis máinnašuvvon linnjemiid birra lea sohppojuvvon maiddái Bálgosiid ovtastusa ja Meahciráđdehusa gaskasaš soahpamušas stáhtaeatna-miid geavaheami prinsihpain boazodoalloguovllus.</p>
	<p><i>Boazodoalu ja eará luondduealáhusaid guovlluidegeavaheapmái guoskevaš doaibma- ja ovddidan-vejolašvuodát galget dorvvastuvvot. Vuovdedoalu, lavdnjebuvttadeami, turismadoaimma ja luopmoássanbáikkiid plánedettiin galget váldojuvvot vuhtii boazodollui dehálaš guovllut. Go plánejuvvojit stáhtaeatnamiidda guoskevaš, boazodoaluin bargama várás sákka váikkuheadđji doaibmabijut, de galgá ráddádallat áššáigulleaš bálgosa ovddasteaddjiiguin.</i></p>	<p>Akwé: Kon -joavku ja ovttasbargojoavku deaivvadeigga oppa dikšun- ja geavahanplána plánenproseassa áigge (skovvi 20 Oassálastin). Dasa lassin Akwé: Kon -joavku árvoštalai plána váikkuhusaid sámekultuvrii. Joavkku čoakkáduš ja deaivvadeamit lea skovis 20 (Oassálastin). Čoahkkáigeasut plánii árvaluvvon komeanttain leat čuvvosis 6A (Kommeanttat). Cealkámušat leat čoahkkáigeasus 6B.</p> <p>Meahccejohtalusa stivren ja lohpevirolašvuodát váikkuhit bealiteaset sámekultuvrra seailumii. Rávanjuolggadusaiguin mearriduvvon dálvviáiggi moh-torgielkávuojáhagat leat geahpeduvvon ja guovllu ráddjenavádagat leat bisuhuvvon. Dát doaimmat leat ráfoheamen guovllu nu, ahte dat heive ee. boazodollui (skovit 13 Avádatjuohku ja 17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut.</p>
	<p><i>Suodjalan- (S), luonddusodjalan- (SL) ja meahcceguovlluid (Se) dikšun- ja geavahanplánaid hárrái galgá bivdit cealkámuša guovllu gielddain, Lappi Lihtus, Lappi birasguovddázis, Lappi bargofápmo- ja ealáhusguovddázis, Sámedikkis sámiid ruovttuguovllus ja nuortalaččaid siidačoahk-kimis nuortalašguovllus, Bálgosiid ovtastusas, guovllu bálgosiin sihke eará eiseválddiin ja ser-vošiin, maid doaibmasuorgái plána guoská.</i></p>	<p>Cealkámušat leat bivdojuvvon (skovvi 20 Oassálastin)</p>

Huksenráddjehus	<i>Eanageavahan- ja huksenlága 33 §:s daddjojuvvon evttolaš huksenráddjehus lea fámus lustageavahan- dahje suodjalanguovllun dahje johtalusa dahje tehnikkalaš fierpmádagaide dahje guovlluid várás čujuhuvvon guovlluin (V, LL, EN, EJ, S, SL, SM, SR, Se, sr, vt, kt, st, yt, tv, šleađgalinnjá). Ráddjehus viiddiduvvo guoskat bealuštanfámuid guovlluide (EP), suodjeavádagaide (sv) sihke dehálaš ja čáhceháhkamii heivvolaš bodnečáhceguovlluide.</i>	Plánas ovdanbukton ođđahuksen lea hui smávis (gč. skovvi 17). Huksen stivrejuvvo ásašusa (932/1981, 5 §) vuodul.
Suodjalanmearrádušat	<i>Go plánejuvvo dakkár guovllu geaheheapmi, mas lea giddes dološbázahus, de galgá ráddádallat Musealágádusain.</i>	Plánas ii leat ovdanbukton dakkár guovllu geaheheapmi, mas lea giddes dološbázahus. Johtolaga guoras leahkki dološbázahusaid dilli čuvvojuvvo (skovvi 14 Luonddusuodjaleami ja kulturárbbi doaibmabijut).
	<i>Go plánejuvvo suodjalanguovllu dahje suodjalanprográmmii gullelaš guovllu geaheheapmi, de galgá ráddádallat luonddusuodjaleamis ja guovllu stivremis vástideaddji eiseválddiiguin. Natura 2000 -guovlluide guoskevaš váikkuhusaid árvvoštallama dárboháhkkan ja dárbbu mielde váikkuhusaid árvvoštallan galgá dahkkojuvvo luonddusuodjalanlága 65 §:a ja 66 §:a mielde.</i>	Meahciráđđehusa dikšun- ja geavahanplána čuovvu suodjalanmearráduša. Plánas eai leat ovdanbukton dakkár doaimmat, mat gáibidivčče luonddusuodjalanlága 65 §:s ja 66 §:s daddjojuvvon árvvoštallama.

Čuovus 5. Meahciráđđehusa luondduturismma ja lustageavaheami deattuhusguovlu Deatnu-Geavvu

Deatnu-Geavvu

Guovllus guovddáš geasuhussan leat Deatnu lussii vuodđuvvi turismabuktagat sihke Geavvu luonddumeahci vánddardanbálvalusat. Deatnuleagi mátkkealáhusa vuodđun leat moanat priváhta luopmogilit, main mátkkálaččat sáhttet bivddu lassin johttát Meahciráđđehusa johtolagaide giliid lagas duoddarii. Geavvu luonddumeahcci oktan Geavvorokkiin lea mearkkašáhtti luondduoaidnámus ja ealli- ja šaddošlájaid áidnalunddot suodjalanguovlu.

Čuovus 6A. Kommeanttat ovdal cealkámušgulaskuddama

Áššit, maid Akwé: Kon -joavkku lea ovdanbuktán ovdal cealkámušgulaskuddama (31.1.2013, 13.4.2013, 5.10.2013 ja 16.12.2013)				
Asia (Akwé: Kon)		Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
Visttit ja ráhka-dusat	Mádjoga stobu luohpadeapmi bálgosii.	15 Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeami ja luondduturismma doaibmabijut	Mádjoga stohpu bisuhuvvo dálá sajis čuoiganvánddardeaddjiid ja luondduealáhusbargiid anus.	-
	Ságastallojuvvui lavdnjegodiid odđasit huksemis.	10 Luondduriggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat, 18 Hálldahus	Meahciráđdehus lea miedihán ovttá geavahansoahpamuša luondduealáhusaiguin bargama várás dárbbalaš lavdnjegámmiid huksemii. Luondduealáhusbargiid gámmiid dárbbuide sáhtta luohpadit lavnnji ja eatnama.	Skovvá 18 lea merkejuvvon ahte "Dálá vuohki bisuhuvvo." Ásahusa (932/1981) 6 §:a mielde sáhtta hukset luondduealáhusaiguin bargama várás dárbbalaš lavdnjegámmiid Meahciráđdehusa lobiin. Teaksta lea divvojuvvon maiddá 18 Hálldahus.
Luondotiiptat ja šlájat	Čáhcehurbiidnafatnasiid geavaheami giieldin.	11 Suodjaleami ja geavaheami guovddáš árvvut ja áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštalan ja čuovvun	Dutkanbohtosat fatnasiid dagahan heajos váikkuhusain guliide ja eará lundui eai gávdno.	-
	Erenoamážit suodjalanvuloš šlájai galgá giddet fuopmášumi.	11 Suodjaleami ja geavaheami guovddáš árvvut ja áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštalan ja čuovvun, 13C Avádatjuohku: Ráddjen- luondduárvoavádagat, 14 Luonddu- ja kulturárbesuodjaleapmi, 17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut, 18 Hálldahus	Geavorokki guovllus lea johtinráddjehus. Šlájaj čuvvojuvvon jeavddalaččat.	Meahccejohtalus ráddjejuvvon Geavu siste. Doaimma plánen Meahciráđdehusa fuolahus-, jed. doaimmaide guoskevaš johtimis. Áitojuvvon šlájaid besseráfi dorvvastan dihte Meahciráđdehus lea ráddjen gidaáiggi doaimma nu ollu go vejolaš Geavu siste. Johtolaga boaldinmuorra- ja bázahusfuolahusa geahččalit gerget njukčamánu loahpa rádjái. Meahccejohtalusa gáibidan fuolahusdoaimmaid geahččalit dahkat muohttaga áigge. Girdináiggiin Meahciráđdehus ráddádallá Áibmofámuiguin. Meahccegoziheapmi guoská ee. meahccejohtalussii.

Asia (Akwé: Kon)		Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
	Njealjejuvllagiid loaktevaš juvllat čuhcet luondotiippaide.	11 Suodjaleami ja geavaheami guovddáš árvvut ja áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaidd árvvoštallan ja čuovvun	Loaktevaš juvllaid geavaheapmái ii sáhte váikkuhit.	-
	Ferte dárkkistit, masa boazodoalu guohtondillái guoskevaš čuoččuhusat vuodduuvvet (ee. guhkesáigásaš garra guohtun).	11 Suodjaleami ja geavaheami guovddáš árvvut ja áitagat	Čujuhusat leat lasihuvvon tekstii.	-
	Dálvebiebmama oktavuodas galgá máinnašit ahte "suoidnesmávvejeaddjit" uhcidit dálvebiebmanáitaga.	17b Boazodoalu doaibmabijut	Dutkanbohtosat fáttás eai leat.	Maiddá i biebmanvugiid galggašii ovddidit, vai daid luondováikkuhusat geahppánivčče, omd. smávvejeaddji geavaheapmi.
	Luondotiippaid áitagiin galgá máinnašit vuodjinluottaid ihtima vuojáhagaid olggobeallai bievlan.	11 Suodjaleami ja geavaheami guovddáš árvvut ja áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaidd árvvoštallan ja čuovvun, 17 Luonduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut, 17b Boazodoalu doaibmabijut, 18 Hálldahus	Meahccejohtalus stivrejuvvo lobiiguin. Lobiid olggobeale meahccejohtalusa ii sáhte stivret. Meahccejohtaluslágas daddjojuvvon vealtameahtun geasiáiggi meahccejohtalus galggašii dáhpuhuvvat eanaš dálá vuojáhagaid mielde.	Geasiáiggi meahccejohtalus lea máinnašuvvon áittan.
Kulturárbi	Vulležiidgirku lagas bálvvosaikká namma lea Čohkunája.	6 Kulturárbi	Divvojuvvon.	-
Meahcebidju	Ságastallojuvvui sámiid vejolaš bivdorivttiin luondumeahcis.	-	Sámiid meahcebidvorievttit eai leat lágas.	-
	Plánii lasihuvvo ahte bivddu oktavuodas guvlui jápmán fuoddu sáhtta váldit.	8 Meahccegeavaheapmi	Lasihuvvon. Guvlui bivddu oktavuodas jápmán fuoddu oážžu váldit Meahciráđdehusa lobiin.	-
Guolástus	Gávnnavuvvui ahte eará guollešlájaid go luosa bivdima galggašii beavttálmahttit.	8 Meahccegeavaheapmi, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaidd árvvoštallan ja čuovvun, 18 Hálldahus	Guovllus eai aktiivvalaččat divššo guollečáziid. Guollenáiid dikšun vuodduuvvá bivddu mudemii (Guolástanláhka, Deanu oalgečáhcenjuolggadus, Ohcejoga guolástanguovllu mearrádušat). Bivddu oktavuodas sáhtta beavttálmahttit eará guollešlájaid go luosa bivdima. Luossabidju muddejuvvo riikkaidgaskasaš soahpamušaiiguin. Bivddu lágideamis Meahciráđdehus mearrida ovttasrádiid guovllu eará doaibmiiguin (guolástanguovllu ja osolašgottit).	-
	Plánii lasihuvvo ahte guovllu jávrride leat gilvojuvvon čuovžžat.	8 Meahccegeavaheapmi	Lasihuvvon.	-

Asia (Akwé: Kon)		Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaibmabidju
Servituhtat	Servituhtat luonddumeahcis.	10 Luondduriggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat	Plánenguovllus lea priváhtagiddodagat Geavonjálmmis, Stuorra Bálddotjávrris davábealde sihke Vuogojávrris. Dáidda giddodagaide lea addojuvvon doaimmahusain 5 mehtera govdošaš johtinriekti. Li leat goittotge dárkilit meroštallon, gokko dát servituhta lea. Galggašii dahkat priváhtageaidnodoaimmahusa, vai johtinrivttiid dárkilis sajadaga sáhtášii meroštallat.	-
Boazodollu	Bohccuid guohtun čuohcá luondotiippaide.	11 Suodjaleami ja geavaheami guovddáš árvvut ja áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaidd árvvoštallan ja čuovvun	li sáhte váikkuhit dán plánas.	-
	Bálgosii galgá dahkkojuvvot kárta dain guovlluin, main bohccuid ii galggašii doallat.	11 Suodjaleami ja geavaheami guovddáš árvvut ja áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaidd árvvoštallan ja čuovvun, 14 Luonddu- ja kulturárbesuodjaleapmi, 17b Boazodollu doaibmabijut, 18 Hálldahus	Meahciráđdehusa ja Bálgosiid ovtastusa gaskasaš soahpamušas lea gávnnavuvvon ahte ”Meahciráđdehus ja bálgosat sohpet ovtta das, gos luonddusuodjalanguovlluin ja meahceguovlluin bohccuid ii galggašii biebmát.” Soahpamuš guoská oppa boazodollu.	Bálgosat doaimmahit kártaid dálvebiebmanguovlluin Meahciráđdehussii, mii inventere guovlluid.
	Plánii galgá laktojuvvot kárta sierra osiid mearkkašumis Báišduoddara bálgosa boazodollui.	-	Plánenguovlu lea nu viiddis ahte dan lea measta veadjemeahtun ollásit inventeret. Rašes luondotiippaid suodjalan dihte galggašii inventeret dálá dálvebiebmanguovlluid.	Áitojuvvon šlájaid ja luondotiippaid suodjalan dihte dieđihuvvo daid dehálaš guovlluin, main bohccuid ii galggašii biebmát meahcis. Dárbbu mielde dieđihuvvo bálgosii áitojuvvon šlájain ja luondotiippain, vai dát dieđuid sáhtášii atnit ávkin boazodollu.
			Kárta lea Meahciráđdehusa prentosis, Elina Stolt (toim.). 2006. Paistunturin erämaa-alueen ja Kevon luonnonpuiston luonto, käyttö ja paikannimistö. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja A 161. 276 s.	-

Asia (Akwé: Kon)		Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaibmabidju
Meahc- cejohtalus	<p>Gamajohnjálmmis Geavvorokki rasttildeaddji johtolat galggašii jávkaduvvot. Vuogojávrris Gamajohnjálbmái manni johtolat galggašii bisuhuvvot. Juovvaskáiddi johtolaga sáhtášii jávkadit.</p> <p>Dálvejohtolat: Ollilas Vuogojávrrái, Buksalas Bálddotjávrraide ja Vuogojávrrái, Geavonjálmmis Fiellojohnjálmmi bajábeallai, Vuogojávrris Gamajohnjálbmái, Gámasmohki Rávdojávrriin Sávzajávrrái.</p> <p>Geassejohtolat: Ganešnjávrris Vuogojávrrái, Buksalas Buvrrášjávrraide ja Vuogojávrrái, Rávdojávrriin Sávzajávrrái.</p>	17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	-	<p>Dálvviáiggi meahccejohtalus stivrejuvvo vuosttažettiin sohppojuvvon vuojáhagaide: Ollilas Vuogojávrrái, Buksalas Bálddotjávrraide ja Vuogojávrrái, Geavonjálmmis Fiellojohnjálmmi bajábeallai.</p> <p>Gamajohnjálmmis Geavvorokki rasttildeaddji johtolat ja Juovvaskáiddi johtolat jávkaduvvojit. Lea nuppástus dálá dillái.</p> <p>Geavu johtolat oaniduvvo Gamajohnjálbmái: deháleamos guolástanbáikkít leat Gamajohnjálmmi vuolábealde. Dasa lassín áitojuvvon šlájaid suodjalan dihte meahccejohtalusa galgá ráddjejuvvo baskkes Geavvorokki birrasiin. Lea nuppástus dálá dillái.</p> <p>Geasiáiggi meahccejohtalus stivrejuvvo vuosttažettiin sohppojuvvon vuojáhagaide. Ganešnjávrris Vuogojávrrái, Buksalas Buvrrášjávrraide ja Vuogojávrrái, Rávdojávrriin Sávzajávrrái. Lea nuppástus dálá dillái.</p>
	Galgá máinnašit ahte eai boazodoallitge oaččo vuojášit Geavus boazobargguid olggobealde ja ahte maiddá geasiáiggi boazobargguid birra galggašii almmuhit Meahciráđdehussii.	-	li leat dárbu sierra deattuhit, dasgo dat lea juo lágas. Almmuhangeatnesvuohta ii leat.	-
	Meahciráđdehusa meahccejohtaluslobit sáhttet menddo loažžadit mieđihuvvot.	17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	Meahccejohtaluslobit mieđihuvvojit ovdanbukton njuolggadusaid mielde.	-

Áššit, maid ovttasbargojoavku lea ovdanbuktán ovdal cealkámušgulaskuddama (7.11.2012, 12.3.2013 ja 17.3.2014)				
Ášši (ovttasbargojoavku)		Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaibmabidju
Sámekultuvra	Sámiid vuodđorievttit, ealáhusat ja kultuvra galget váldojuvvot vuhtii. Galgá muitit ahte dát guovllut leat sámiid sohkaeatnamiin.	1 Plánenguovllu govvideapmi ja plánendilli, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvoštallan ja čuovvun	Vejolašvuodát bargat sámekultuvrrain galget dorvvastuvvot. Akwé: Kon -joavku lea guhkkelii ovdánan vuohki váldit vuhtii sámekultuvrra. Suomas Akwé: Kon -rávvagat galget heivehuvvot sámiid ruovttuguovllus oaivvilduvvon fitnuid ja plánaid kultur-, biras- ja sosiálalaš váikkuhusaid árvoštallamiin, mat sáhttet váikkuhit sámekultuvrii, -ealáhusaide ja kulturárbaí.	Mihttomearrin sámi kulturárbbi bisuheapmi (skovvi 12, mihttomearri 9)
	Árvun olbmuid gaskavuohta guvlui. Sámi kulturbiras lea árvu juo daninassii. Áittan lea árbedieđuid ja -dáidduid jávkan. Mohtorfievrrut leat áittan.	11 Suodjaleami ja geavaheami guovddáš árvvut ja áitagat	-	Skovis árvvut ja áitagat leat govviduvvon čuovvovaččat: Ohcejogas eret fárren sámiide lea šaddan váddáseabbon johtit iežaset soga árbevirolaš eatnamiin. Guvlui guoskevaš árbevirolaš dieđuid jávkan. Guhton- ja guot-tetguovlluid heahtašuvvan eará eanageavaheami dihte.
	Sámiid rievttit ráddjejuvvojit meahccebivddu ektui Geavus.	8 Meahccegeavaheapmi	Meahccebivdu stivrejuvvo lágaid mielde.	Ovttasbargojoavkku árvalus ealgabivddus ráddjejuvvon guovllus luonddumeahcis lea ovddidanevttohussan (skovvi 12).
	Plánas adnojuvvon báikenamaide gánneha giddet fuopmášumi. Ilmari Mattus lea čohkken báikenamaid.	Oppa plána.	Báikenamain leat adnojuvvon Ilmari Mattusa čohkken báikenamat ³ ja Karttakeskusa kártnamat.	-
	Ii doala deaivása ahte ”Boazodoallu lea áidna árbevirolaš sámealáhus, mii gánneha.” Smávvalágan eanadoallu galgá lasihuvvot árbevirolaš sámekultuvrii.	10b Boazodoallu	Akwé: Kon -joavkku bargun lea čohkket ee. sámekultuvrii guoskevaš dálá dili govvidemiid oktan boazodoaluin Sámekultuvrra govvideapmi lea čuvvosis 3.	-
	Ii leat váldojuvvon vuhtii eará sámekultuvra go boazodoallu.	10 Luondduriggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat, 11	Sámekultuvrii gullá maiddái guolástus, meahccebivdu, luondduburiid čoaggin ja sámeduodji.	-

Áššit, maid ovttasbargojoavku lea ovdanbuktán ovdal cealkámušgulaskuddama (7.11.2012, 12.3.2013 ja 17.3.2014)			
Ášši (ovttasbargojoavku)	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaibmabidju
	Suodjaleami ja geavaheami guovddáš árvvut ja áitagat, 12 Áitaggiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun, 17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	<p>Ásahusa (932/1981) 6 §:a mielde báikkálaš ássit ožžot gárdut rievssahiid ja guolástit. Báikkálaš ássit ožžot maiddáa murjet ja guobbariid čoaggit. Sii ožžot dán oktavuodas johtit vácci ja gohttet oppa luonddumeahcis.</p> <p>Lea árvaluvvon ahte meahccejohhtaluslobiid miediheapmi Ohcejogas eretfárren sámiide sogaideaset árbevirolaš guovlluide sihke luondduealáhusbargiide ee. rievssaha gárdebivdui ja guolástussii dahká vejolažžan bajásdoallat ja ovddidit árbevirolaš dieđuid seailuma.</p> <p>Akwé: Kon -rávvaggiid mielde plánen bajásdoallá vejolašvuodaid ollašuttit sáme kultuvrra guovllus.</p>	
Guolástus	Bivdoordnestallamat Geavu luonddumeahcis leat eagečielgasat.	8 Meahccegeavaheapmi, 16 Meahccegeavaheami doaibmabijut,	-
	Sogaid vuoigatvuohta johtit guolástanulbmilis?	17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	-
	Manin bivdodeaddu lea árvvoštallon stuorisin?	8 Meahccegeavaheapmi	-

Áššit, maid ovttasbargojoavku lea ovdanbuktán ovdal cealkámušgulaskuddama (7.11.2012, 12.3.2013 ja 17.3.2014)				
Ášši (ovttasbargojoavku)		Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
	Eanaeaiggádiin galggašii leat vuoigatvuohta johtit iežaset eatnamiidda vuojahagaid mielde. Jearaldagas leat sámit, geain lea vuoigatvuohta dáluide ja vuoigatvuohta guolástit.	8 Meahccegeavaheapmi, 17 Luondurriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	Sierraákkat bivdorivttiid vuodul eai leat mieđihuvvon meahccejohtaluslobit. Bivdorievtti vuodul lea mieđihuvvon meahccejohtaluslohpi dušše Ohcejoga gielddas fásta ássi báikkálaš olbmui, geas lea dálui vuodduvvi bivdoriekti dálu iežas dahje oktasaš čáhceguovlluide (ii guoskka návddašarivttiide) sihke báikkálaš ealáhusbargái. Doaimmahusain bivdorievttit mieđihuvvojedje vuodđodáluide. Vuodđodáluš lea juohkasan osolašdáluide. Dáluid bivdorievttit leat juogaduvvon osiide (Geavus badjel 200 oasi). Jearaldat ii maiddá sáhte leat dušše Geavu guovllus, dasgo buot eanaeaiggádiin galggašedje leat seamma rievttit. Dasa lassin bivdorivttiid sirdašuvvan olgobáikegodde-laččaide dagaha dáikko váttisvuodaid.	-
Meahce- ce bivdu	Dálá dili govvideamis galggašii leat ealgabivdu.	8 Meahccegeavaheapmi	Ealgabivdu ii gula dálá dili govvideapmái, dasgo meahcece bivdu ii leat lobálaš luondumeahcis (earret rievssaha gárdebivdu Geavus).	-
	Sámiid rievttit ráddjejuvvojit bivdu ektui Geavus, bivdorokitge gullet sáme kultuvrii.	8 Meahccegeavaheapmi	Meahcece bivdu ii leat lobálaš luondumeahcis (earret rievssaha gárdebivdu Geavus).	-

Áššit, maid ovttasbargojoavku lea ovdanbuktán ovdal cealkámušgulaskuddama (7.11.2012, 12.3.2013 ja 17.3.2014)			
Ášši (ovttasbargojoavku)	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaibmabidju
Ealga lea liiggás laskan. Ealgabivdu galggašii leat lobálaš Geavu luonddumeahcis ráddjejuvvon guovllus beatnaga haga. Ii leat doarvái dušše čuovvut ealganáli.	11 Suodjaleami ja geavaheami guovddáš árvvut ja áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun	Liiggálaš laskama dihte dahje muđui vahátlaš eallišlájá sáhtta geahpedit Birasministeriija lobiin. Luondduriggodatplánii lea merkejuvvon, ahte Geavu DGP:a oktavuodas dahkkojuvvo čielggadus ealgavahágiin ja árvvoštallojuvvo dilli manjelis.	Aiddo dál Meahciráđdehusa dihtosis eai leat luonddusuodjaleapmái vuodduvvi ákkat ealgabivdu álggan dihte. Ealganáli váikkuhusat leat guorahallon báikki alde giđdat 2013. Vejolaš ealgavahágit čuvvojuvvojit luonddumeahci normála dikšuma oktavuodas. Ovttasbargojoavkku árvalus ráddjejuvvon ealgabivdus luonddumeahcis lea ovddidanevttohussan (skovvi 12).
Miŋka lea vahátealli guovllu guollenáliide. Miŋkabivdu sáhtášii lágídit Gevvui.	11 Suodjaleami ja geavaheami guovddáš árvvut ja áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun	Liiggálaš laskama dihte dahje muđui vahátlaš eallišlájá oktagasaid sáhtta geahpedit Birasministeriija lobiin.	-
Rievssatbivdu ii oro šat gánneheamen ja danin dát boares árbevierru sáhtta jávkat. Rievssatbivdovejolašvuodát galggašedje goittotge bisuhuvvot boahttevaš buolvvaide.	11 Suodjaleami ja geavaheami guovddáš árvvut ja áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun	Vuoigatvuohta rievssahiid gárdebivdui bisuhuvvo guovllus, dasgo dan gehččet gullat oassin sáme kultuvrii.	-
Kulturárbi			
Dološbázahusaide čuhcet eanemus eanageavaheapmi ja eatnama gollan, erenoamážit vánddardanjohtolagaid lahkošiin.	6 Kulturárbi, 11 Suodjaleami ja geavaheami guovddáš árvvut ja áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun, 14 Luonddu- ja kulturárbesuodjaleapmi	-	Čuvvojuvvojit čuožahagat, mat sáhttet leat gollamin. Dárbbu mielde doaibmajut plánejuvvojit sierra doaibmajut plánu. Vánddardanjohtolat sáhtta odđasit linnjejuvvojit.
Erttetvári boares geađgeardi galggašii šaddat oidnosii, go johtolat ráhkaduvvošii.	-	Odđa vánddardanjohtolagaid eai leat plánemin.	-
Mádjoga gámpá galgá bisuhit dálá sajis. Galgá ordnejuvvojit. Laktajohtolat Mádjoga stohpui.	15 Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeami ja luondduturisma doaibmajut	Mádjoga stohpu bisuhuvvo dálá sajis čuoiganvánddardeaddjiid ja luondduealáhuse bargiid anus. Odđa vánddardanjohtolagaid eai leat plánemin.	Ordnejuvvo jagi 2017 rádjai.

Áššit, maid ovttasbargojoavku lea ovdanbuktán ovdal cealkámušgulaskuddama (7.11.2012, 12.3.2013 ja 17.3.2014)			
Ášši (ovttasbargojoavku)	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaibmabidju
Guovllu árvvut leat duovdda- ja guolástanárvvut.	11 Guovddáš suodjalan- ja geava- hanárvvut sihke áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun,	Guolástus ii leat sierra máinnašuvvon guovllu árvun.	Árvun leat gávnnavuvvo luondduov- dagat. Mihttomearrin (nr 6) lea dorvvastit luondduovdagiid.
Turisttaid bohtin guvlui mearkkaša ollu gildii.	11 Guovddáš suodjalan- ja geava- hanárvvut sihke áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun,	Mihttomearrin (nr 6) lea ahte Meahciráđdehusa bajásdoallan, lustagea- vaheaddjiid várás oaivvilduvvon johtolagat ja ráhkadusat geasuhit ja bis- sot dorvvolažžan.	Ráhkadusat ja johtolagat dollojuvvojit ortnegis. Geasuhusa leat lasiheamen dieđiheapmi ja oahpistanmateriála.
Jos čuoiganvándardeamit leat vejolaččat, de sáhtášedjogo vándardeaddjit geavahit go- zihanstobuid?	-	Luonddubálvalusaid mielas fuolahus- ja gozihanstobut leat oaivvilduvvon dušše bargoanu várás. Stobuid ii sáhte geava- hit astoáiggis, iige daid sáhte láigohit.	-
Guivái galggašii leat johtolat. Dat lea eanagoddelávas ja gielda ja turismafitnodagat doi- vot johtolaga.	-	Báišduoddara meahcceguovllu DGP:s lea čovdojuvvon oktavuodadárbu nu, ahte laktajohtolat manašii meahcceguovllu olggobealde, Geavu johtolagas Ga- nešjávrrri poastabálgá mielde Ohcejohkii. Ná guhkes johtolahkii livččii uhccán atnu. Riikkadásis investerejuvvojit 10 000-100 000 johtolagaide geavaheaddjiid várás.	-
Sáhtášiigo galledeaddjidutka- mušas čielggadit galledeaddjiid ruhtageavaheami sierra Oh- cejoga ja Anára gielddaid bealde.	-	Ruđa geavahedje Ohcejoga gieldda bealde sullii 46 %. Geavu luonddumeahci galledeaddjidutkamuš 2013 gávdno maidái neahtas.	-
Neahttaságastallan Geavu dikšun- ja geavahanplána birra lei menddo oanehaš.	Čuovus 6A	Neahttaságastallama sáhtta dárbbu mielde guhkidit. Kommeanttat bohte uhccán, ja ságastallama bajásdollui gal- get leat resurssat. Neahttaságastallan rahppojuvvo fas áššiid ovdánettiin.	Neahttaságastallan 29.10. - 2.11.2012 ja 7. - 11.1.2013.
Geahččalago stáhta lotnut alc- cesis priváhta eatnamiid?	18 Hálddahus	Stáhta háliidivččii ollašuttit luonddusuodjalanláhki vuodduvvi suodjaleami. Luonddusuodjalanláhka dahká vejolažžan suodjaleami juogo	ELY geahččala suodjalit daid priváhta eatnamiid, maid bohttevaš anu birra ii leat čovdojuvvon. Meahciráđdehus

Áššit, maid ovttasbargojoavku lea ovdanbuktán ovdal cealkámušgulaskuddama (7.11.2012, 12.3.2013 ja 17.3.2014)				
Ášši (ovttasbargojoavku)	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju	
		eanaoastimiiguin ja -lonuhemiiguin dahje suodjalansoahpamuša vuodul. Geavadis suodjaleapmi ollašuvvá eanaš suodjalansoahpamušaiguin, mas eanaeaiggátvuohta seailu. Birashálddahuš doaibmalinnjá mielde sámevuovllus eai váldojuvvo atnui bággolotnumat, jos guvlui guoskevaš plána dahje fidnu ii čuoze daidda luondduárvuide, maid vuodul guovlu lea välljejuvvon Natura 2000 -fierpmádahkii.	geahččala bealistis ovddidit suodjaleami lonuhaneatnamiiguin.	
Neahttaságastallan	Guovlu mearkkaša ollu dutkamiidda. Guovllus leat ee. dutkanáiddit sihke guhkesáigásaš dutkan- ja čuovvunsajit. Luonddusuodjaleapmi ii oaččo čuohcit dutkiid johtimii. Doaivvan lea njuolggadusaid čielgasmahttin ja liiggálaš byrokrahtii ja jávkadeami dutkandoaimma oktavuodas.	-	Dutkan- ja johtinlobit miedihuvvojit stáđásmuvvan čuovvumiid olggobeale dutkamiidda. Meahciráđdehus dahká guhkesáigásaš soahpamuša stáđásmuvvan čuovvumiin. Geavaheapmi stivrejuvvo soahpamuša vuodul, iige dutkanavádahkii leat dárbu. Lea nuppástus dálá dillái.	
Priváhta eatnamiid lotnun	Árvun boazodoallorievttit, friddja guohtonriekti, guottetguovllut leat erenoamáš dehálaččat. Áittan Geavu luonddumeahcis lea guohton- ja guottetguovlluid heahtašuvvan eará eanageavaheami dihte.	11 Guovddáš suodjalan- ja geavaheanárvvut sihke áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvoštallan ja čuovvun, 13C Avádatjuohku: Ráddjen- ja luondduárvoavádagat, 17 Eará luondduriggodagaid ja guovlluid geavaheami doaibmabijut	Ulbmilin lea bisuhit sáme kultuvrra ja boazodoalu ceavzinvejolašvuodaid. Ráddjenavádat, meahcejohtalusa ja geavaheami stivren dorvvastit bealaset guohton- ja guottetguovlluid.	Skovis árvvut ja áitagat leat govviduvvon čuovvovaččat: Dikšun- ja geavahanplána ulbmilin lea dorvvastit vejolašvuodaid bargat sáme kultuvrrain. Áittan lea ee. guohton- ja guottetguovlluid heahtašuvvan eará eanageavaheami dihte.
Dutkan	Galggašii dorvvastit dás duohkoge boazodoalu guovllus, nugo dat lea leamaš ovdal ja lea dál.	10b Boazodoallu, 17b Boazodoalu doaibmabijut,	Ulbmilin lea bisuhit sáme kultuvrra ja boazodoalu ceavzinvejolašvuodaid. Akwé: Kon -joavku lea mielde plánemin ja ollašuttimin ja váikkuhusaid árvoštallamin.	-

Áššit, maid ovttasbargojoavku lea ovdanbuktán ovdal cealkámušgulaskuddama (7.11.2012, 12.3.2013 ja 17.3.2014)				
Ášši (ovttasbargojoavku)	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju	
Boazodoallu	Manin Guivvis leat valjis proteiidnadoalli šattut, mat suddet álkit čoavjjis ja main leat vánis fiberat? Teaksta galgá jávka-duvvot.	10b Boazodoallu	-	Boazodoalu govvideamis lea jávka-duvvon Akwé: Kon -joavku teaksta: ”...gos (Guivvis) maiddá bohccuid biebmášattut leat guhkit proteiidnadoallit ja suddet álkit ja main leat vánis fiberat.”, dasgo dutkanbohtosat fáttás eai gávdno.
	Borakeahttá báhcán dálvebiebmansuoinnit ludnejit luomeeatnamiid. Leago timoteija leavvanguovlu luonddumeahcis dutkojuvvon?	11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusat árvvoštallan ja čuovvun, 14 Luonddu- ja kulturárbesuodjaleapmi, 17b Boazodoalu doaibmabijut, 18 Hállddahuš	Meahciráđdehus ja bálgosat sohpet ovttas, mat leat rašes luondotiipat (dego golkaguolbanat). Smávvejeaddji geavaheami váikkuhusat suoinni eanaiduvvamii eai leat dutkojuvvon, muhto biebmavugiid ja dieđuid galggašii ovddidit dán fáttás. Timoteija leavvanviidodat luonddumeahcis ii leat dutkojuvvon.	Meahciráđdehus ja bálgosat sohpet ovttas, main čuožahagain luonddusuodjalanguovlluin ja dárbbu mielde meahcceguovlluin bohccuid ii galggašii biebmát. Maiddá biebmavugiid galggašii ovddidit, vai daid luondováikkuhusat geahppánivčče, omd. smávvejeaddji geavaheapmi. Meahciráđdehus dárkkistuhtá báikki alde bohccuid dálvebiebmansajiid. Dieđut dálvebiebmansajiin fidnejuvvojit bálgosiin.
	Eai dušše sámiid ja luondduealáhusbargiid oaivilat muhto maiddá giliolbmuid oaidnu galggašii váldojuvvot vuhtii. Báikkálaš ássit eai váldojuvvo vuhtii plánemis, muhto luondduealáhusat, sápmelašvuolta ja boazodoallu mannet ovddabeallai.	-	Ovttasbargojoavku barggu bokte geahččalit fátmastit viidát mielde guovllu geavaheaddjiid ja daid, geaidna plána váikkuha oppa pláneproeseassa áigge. Ovttasbargojoavkkus leat mielde ee. gilisearvi ja fitnodatolbmot. Oaiviliid ja kommeantaid lea leamaš vejolaš addit oppa pláneproeseassa áigge. Plánaárvalus fitná vel cealkámušgulaskuddamis.	-
	Geavonjálmmi niittu galggašii dikšut nu, ahte guođoha doppe sávzaid.	-	Sávzzat eai leat leamaš dáid manjimuš jagiid fidnemis. Norgga bealde livčče sávzzat, muhto daid ii sáhte buktit Suoma beallai.	-
Báikkálaš áitagat	Boraspiret leat laskan (albbas). Galggašii čielggadit sáhtášiigo daid sirdit eret dahje bivdit.	-		

Ášši (ovttasbargojoavku)		Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaibmabidju
Meahc- cejohtalus	Joavkobargun merkejuvvojedje kártii dat báikkit, maidda galgá áinnas beassat johtit mohtorfievrruin.	17 Eará luondduriggodagaid ja geavaheami doaibmabijut	-	<p>Dálvviáiggi meahccejohhtalus stivrejuvvo vuosttažettiin sohppojuvvon vuojáha- gaide: Ollilas Vuogojávrái, Buksalas Bálddotjávrriide ja Vuogojávrái, Geavonjálmmis Fiellojohnjálmmi bajábeallai.</p> <p>Gamajohnjálmmis Geavvorokki rasttil- deaddji johtolat ja Juovvaskáiddi johto- lat jávkaduvvojit. Lea nuppástus dálá dillái.</p> <p>Geavu johtolat oaniduvvo Gamajohn- jálbmái: deháleamos guolástanbáikkit leat Gamajohnjálmmi vuolábealde. Dasa lassin áitojuvvon šlájaid suodjalan dihte meahccejohhtalus galgá ráddjejuvot baskkes Geavvorokki birrašiin. Lea nuppástus dálá dillái.</p> <p>Geasiáiggi meahccejohhtalus stivrejuvvo vuosttažettiin sohppojuvvon vuojáha- gaide: Ganešjávrris Vuogojávrái, Buksa- las Buvrrášjávrrriide ja Vuogojávrái, Ráv- dojávrriin Sávzajávrái. Lea nuppástus dálá dillái.</p>
Boraspiret	Priváhta eatnamiidda leat ser- vituhtat ja dohko johttojuvvo mohtorfievrruiguin. Sáhtášiigo Meahciráđdehus leat veahkin huksemin johtolagaide šalddiid?	-	Resurssaid vátvuođa dihte Meahciráđdehus ii sáhte oassálastit šalddiid huksemii.	-

Ovdal cealkámušgulaskuddama neahttaságastallamis ovdanbukton kommeanttat			
Kommeanta	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaibmabidju
(Vástádusat Meahciráđdehusa ovdanbuktin gažaldahkii vejolaš ráddjelinnjás bohte oktiibuot 4.) Geavu luonddumeahci vuosttas (vuoddeami) rádjegeavvankárta (jagis 1958-59) vuodul rádjemarkkat leat "justa" dalle vuosttas háve merkejuvvon Geavu rádjemearkkaid LSA 7-LSA 8 gaskkas. Várra dán guhkes rádjelinnjá osiidejuohkin dihte meahcis duot geađggit leat eatnamii vuojuhuvvon.	-	Inventeremiin gávdnojit dávjá sierralágan rádjelinnjät ja -mearkkat, muhto daid ulbmil báhcá eahpečielggasin. Lea hui buorre ášši ahte dán rádjelinnjá mearkkašupmi čielggai.	-
Mat leat báikkálaš olbmuid ja Meahciráđdehusa oainnut mohtorfanasiohtalusa mearis ja dan váikkuhusain Geavus guovllu lundui? Muhtun fanasmohtorat ledje hui jidnii.	11, 12 17 Luonddu-riggodagaid eará geavaheapmi, servituhat ja geavahanrievtit	Oassi Geavus golgá priváhta čáhceguovlluin ja doppe eaiggádat sáhttet johtit maiddá mohtorfanasiohtalusa. Turbiidnamohtor lea jidnii. Dán geavaheami Meahciráđdehus ii sáhte ráddjet. Luonddumeahcis leat maiddá muhtun muddui priváhta eatnamat ja daidda johtet mohtorfievrruiguin. Iešalldes luonddumeahcis mohtorfievrruid geavaheapmi lea gildojuvvon. Viiddis luonddumeahcis leat háliidan dorvvastit báikkálaš luonddugeavaheami ja muhtun muddui mohtorfanasiohtalusa leat maiddá stáhta čáhceguovllui luonddumeahci beallai guolástusta várás.	-
Neahttaságastallan ii bistán doarvái guhká.	-	-	Neahttaságastallan lei 29.10. - 2.11.2012 ja 7. - 11.1.2013.
Meahccejohtalus: buohkat galget beassat johtit luonddumeahcis sihke geassit ja dálvit (1) li friddja johtin luonddumeahcis (1)	17 Luonddu-riggodagaid eará geavaheapmi	Geavu meahccejohtalusa birra oanehaččat dan mađe ahte iešalldes mohtorjohtalus luonddumeahcis lea gildojuvvon dál ja dás duohkoge. DGP-proseassas meroštallojit dat sierra ákkat, main meahccejohtalus sáhtta leat vejolaš (omd. ámmátlágan rievssahiid gárdebivdu).	-
Mádjoga stobu lusa galggašii beassat. Johtolat galggašii leat várra vejolaš Guivvi stobu luhtte Mádjoga stohpui ja das ain Ohcejoga geainnu gurrii Buoddbogi lahkosiidda dahje Kenestupai.		Luonddumeahccái ii sáhte ráhkadit odđa guhkes vándardanjohtolagaid.	

Kommeanta	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaibmabidju
Manin vánddardeaddjit eai beasa geassit Mádjoga stohpui? Mánngat vánddardeaddjit leat imaštallan luonddumeahci dálá ráđjegeassima dán gámpá buohta.	15 Luonddulusta-geavaheapmi: vánddardeami ja luondduturisma doaibmabijut	Birasministeriija dohkkehii 1991:s rungoplána. Dat lei fámus ovdal dálá dikšun- ja geavahanplána. Dien rungoplánas daddjojuvvo Mádjoga gámpá hárrái ahte ”Mádjoga boares stohpu sirdojuvvo luonddumeahci olggobeallai”. Dát plána merkejupmi ii leat goittotge ollašuvvan muhto gámpá lea ainge ovddeš sajis vánddardeaddjiid anus dálvviáigge.	Mádjoga stohpu bisuhuvo dálá sajis čuoiganvánddardeaddjiid ja luondduealáhusbargiid anus.
Dan manjá go manjimuš fitnen Geavus, de luonddumeahci johtolaga gurrii ledje huksejuvvon ođđa geahppalágan goadit, ovdamearkka dihte Suohpášája. Leago jurdda hukset dakkáriid lasi?	15 Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeapmi ja luondduturisma	Johtolaga gurrii leat huksejuvvon guokte goadáža, ja vánddardeaddjit leat leamaš erenoamáš duhtavaččat daidda. Ášši galgá guorahallot. Dán plánas gieđahallojuvvo, sáhtášiigo lasihit vel ovttahajje guokte goadi.	Eai šat huksejuvvo lasi goadit.
Geavvoroggeráigge galggašii beassat vuodjit muohttaga áigge beatnagiiguin.	15 Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeapmi ja luondduturisma	Earret eará boazodoalu ja sáme kultuvrra dorvvastan dihte beanavuodjindoibmii sáme guovllu álbmot- ja luonddumehciin doaladuvvet hui čavgadi. Dábálaččat dat ii leat vejolaš. Dasa lassin Geavvorokki birrasiidda guoská vel johtinráđdehus áitojuvvon boralottiid bessenráfi dorvvastan dihte. Meahciráđdehus lea čujuhan beanavuodjinjohtolagaidda ee. muhtun meahcceguovlluide ja turisma-guovddážiid lahkosiidda.	Beanavuodjin lea gildojuvvon, ággan bohccuid headušteapmi. Lea nuppástus dálá dillái.
Geavu luonddumeahci čađa manni johtolat lea erenoamáš čáppis ja eatnamiid dáfus molsašuddi vánddardanjohtolat. Doaivvu mielde dat lea vánddardeaddjiid anus boahtteáiggisge, vaikko dat mannáge luonddumeahcis. Doaivvu mielde dieid mánngaid ráhpaid ortnegii giddejuvvo fuopmášupmi.	15 Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeapmi ja luondduturisma	Ráhpaid šaddá odasmahttit dáid boahttevaš jagiid áigge. Dát lea erenoamáš dehálaš ášši dorvvolašvuodasivaid dihte. Dikšun- ja geavahanplánas galgá váldit dasa beali	Ulbmilin lea bajásdoallat johtolaga.
Jogaid rasttildan dihte leat báikkuid vájjerat, maidda leat giddejuvvon fárrfut, main sáhtta rasttildettiin doallat gitta. Muhtumin sáhtta goittotge geavvat nu ahte fárrfut leat nuppe bealde joga. Moatte rávdnjámus saji rasttildettiin lea garra dulvin dorvvoleamos doallat fárrfuin gitta. Sáhtášiigo vájjera muhttit juogalágan gehtegin, goas fárrfuid sáhtášiigo duohpat nuppe bealde joga iežas lusa?	-	Geavu luonddugozieaddjit muittašit ahte fárrfuid leat geahččalan laktit juogalágan gehtegin. Váttisvuhtan lei goittotge ahte diekkár fárfogehategat vigge roahkkasaddat. Sáhtii geavvat nu ahte oppa vuogádat roahkkasii iige lihastan šat goappáge guvlui. Nuba dat dasto váldojuvvui eret.	-

Kommeanta	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
Ávdinstobut galggašedje leat olbmuid anus, dego álgoálgus lea leamaš ulbmil.	-	Buot Meahciráđdehusa ávdinstobut leat buohkaid anus. Geavus leat dasa lassin Meahciráđdehusas golbma lohkkaduvvon fuolahus- ja gozihanstobu bargiid várás. Geavu luonddumeahcis leat maiddáí priváhta eatnamat, main leat priváhta lohkkagámpát.	-
Mu mielas maiddáí priváhta eatnamat galggašedje suodjaluvvot.	-	Priváhta eatnamiid suodjaleamis vástida Lappi ELY-guovddáš. Plánenguovllu sisa báhcci priváhta eatnamiid eanaeaggádiid dikšun- ja geavahanplána ii čána ja priváhta suodjalanguovlluin (PSG-guovllut) dáinna plánain ii sáhte spiehkastit gustojeaddji ráfáidahttinmearrádušain.	-

Ovdal cealkámušgulaskuddama almmolaš dilálašvuodain ovdanbukton áššit (Almmolaš dilálašvuodat 7.11.2012 Ohcejogas ja 8.11.2012 Gáregasnjárggas) earret daid áššiid, mat leat boahán maŋnelis ovdan maiddáí ovttasbargojoavkku dahje Akwé: Kon -joavkku deaivvademiin.			
Cealkámuš ja cealki, dilálašvuhtii oassálastit	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš (dilálašvuodas ovdanbuktojuvvon)	Ášši dagahan doaibmabidju
Mádjoga stobu ii oaččo sirdit eret.	15 Luonddu lusta-geavahepmi: vánddardeami ja luondduturisma doaibmabijut	Mádjoga stohpu bisuhuvvo dálá sajis čuoiganvánddardeaddjiid ja luondduealáhusbargiid anus.	-
Mohtorgielkávuojáhat gaskii Gáregasnjárga-Ohcejohka. Sáhtášiigo diet johtolat mannat Geavvoroggeráigge?	-	Geavvorokkis ii oaččo johtit 1.4 - 14.6. áitojuvvon ja ráfáidahtton boralottiid bessen áigge. Vuojáhaga geassin Geavvoroggeráigge lea áibbas veadjemeahtton jurdda, Lappi ELY-guovddáš lea maiddáí ovttaoavvilis áššis.	-
Beanavuodjindoaima?	17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	-	Beanavuodjin on gildojuvvon, ággan bohccuid heađušteapmi. Lea nuppástus dálá dillái.

Cealkámuš ja cealki, dilálašvuhtii oassálastit	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš (dilálašvuodas ovdanbuktojuvvon)	Ášši dagahan doaibmabidju
Ráhpaid ja eará ráhkadusaid ordnen. Geavu johtologat gollet ja daid ráhkadusaid galggašii ođasmahttit. Moallogedggiid sáhtášii geahččalit maiddá Geavus, dasgo dat leat fuobmájuvvon buorin maiddá eará sajis. Ja dakko gokko čáhci loaktá bálgáid, čázi golggiidansajiid sáhtášii goivvohagaiguin goikadit.	15 Luonddu lustageava-heapmi: vándardeami ja luonddu-turismma do-aibmabijut	Ráhpaid leat ráhkaduvvon Geavu luonddu-meahccái lagabui kilomehtera veardde ja daidge galggašii ođasmahttigoahtit. Muorra-visttiid jed. ráhkadusaid galggašii maiddá farggamusat ordnet.	Ulbmilin lea bajásdoallat johtolaga ja dan ráhkadusaid (mihttomearri nr 6).
Šalddiid sáhtášii hukset joga váralaš rasttil-dansajiide. Dulvejogat sáhttet leat muhtumin váralaččat.	15 Luonddu lustageava-heapmi: vándardeami ja luonddu-turismma do-aibmabijut	Joga rasttildansajiin bisuhuvvojit gálaráhkadusat. Šalddit eai huksejuvo.	-
Johtolagaid gidden? Dahje ođđa johtolagaid ja bálgáid plánen? Turisttat ieža leat sávvan ja jearahan dakkáriid.	-	Geavu johtolaga turisttat leat dienasin Ohcejoga gildii. Ođđa johtolagain, ee. panorámajohtolagas ja laktajohtolagain lea leamaš sáhka.	Ođđa johtolagaid eai leat plánemin.
Virtuálajohtolagaid luđen interneahas? Virtuála johtolaga, mii luđejuvvo GPS:i, ii dárbbas merket meahccái, johtin dáhpáhuvašii juohkeolbmo rivttiiguin.	15 Luonddu lustageava-heapmi: vándardeami ja luonddu-turismma do-aibmabijut, Govva 11	Luonddumeahcis oázžu johtit dušše virggálaččat merkejuvvon johtolagaid mielde.	-
Meahccesihkkelastin lea šaddan bivnuheabbon ja bivnuheabbon. Meahccesihkkelastin Geavvoroggái?	15 Luonddu lustageava-heapmi: vándardeami ja luonddu-turismma do-aibmabijut	-	Meahccesihkkelastin lea gildojuvvon, dasgo dat loaktá luonddu.
Sáhttago Geavu luonddumeahcis dahkkojuvvon dutkanbohtosiid oaidnit?	-	Lappi dutkanlágáduš Geavu neahttasiidduin sáhtta oahpásmuvvat almmustuhtton dutkanbohtosiidda ja dieđuid jođus leahkki dutkamiin. Meahciráđdehus lea dagahan Geavu siste ee. šattolašvuodainventeremiid ja šaddoatlas lea leamaš almmolaš golggománu 2012 rájes.	-

Cealkámuš ja cealki, dilálašvuhtii oassálastit	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus (dilálašvuodas ovdanbuktojuvvon)	Ášši dagahan doaibmabidju
Vánddardeaddjiid sáhtášii giktalit dutkin, ”gávna ođđa šlája”-prinsihpain.	-	Johtit oazžu dušše merkejuvvon johtolagaid mielde.	-
Boazodoallit leat fuolastuvvan boraspirenáli lassáneamis Geavus. Spiehkastatlobiid gánnehivččii mieđihit maiddái Gevvui. Albbas lea ihtán ođđa áitojuvvon šládjan Gevvui?	8 Meahccegeavaheapmi	Liiggás laskan dahje muđui vahátlaš eallišlája oktagasaid sáhtta geahpedit Birasministeriija lobiin (LsA 18.12.1981/932). Albbas lea áitojuvvon oppa Suomas.	-
Ii šat eanet geavaheapmi guvlui. Galggašii seailut dálálágan luonddudilis.	-	Doaimmaid dahje bálvalusaid viiddideapmi ii leat plánejuvvon.	-

Čuovus 6B. Cealkámušaid čeahkkáigeassu

Cealkámušaid čeahkkáigeassu			
Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš (ELY-guovddáš)			
Plána mihttomearit (9) ja doaibmabijut leat gokčevaš čeahkkáigeassu áššiin, maidda dikšun- ja geavahanplánain sáhtta váikkuhit Geavu luonddumeahci vuodđudanulbmiliid ollašuttin dihte. Doaibmabijut ovddidit maddái Natura 2000 -fierpmádaga suodjalanulbmiliid juksama.	12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun ja doaibmabidjokovit (logahallon skovi 12 čuolddas: Doaibmabidju.	Dát kommeanta doarju plána.	Eai nuppástusat.
Suodjaleami ollašuttin priváhtaeatnamiin lea merkejuvvon plánii riektá. Ja maiddái lea gávnnavuvvon ahte priváhtaeatnamiin doaimma leat muddemin Natura 2000 -fierpmádaga ulbmilat.	8 Meahccegeavaheapmi: dálá dilli, 13B Avádatjuohku: Boaitto-bealeavádat ja 18 Hállddahuš	Dát kommeanta doarju plána.	Eai nuppástusat.
ELY-guovddáš háliida dárkkálmuhittit: Birashálddahusa linnjema mielde ahte sáme guovllus eai dahkkojuvvo bággolotnumat, jos guvlui guoskevaš plána dahje fidnu ii čuoze daidda luondduárvuide, maid vuodul guovlu lea válljejuvvon Natura 2000 -fierpmádahkii.	Čuovus 6A. Komeanttat	Kommeanta dárkkálmuhittá sáhkavuoru.	Teaksta lea dárkkálmuhiton nugo ovdanbuktojuvvo.
Lapin lennosto			
Lapin lennostos mitalit ahte Áibmofámut ráddje vuollegisgirdindoaimea loddeáigge 1.4. - 30.9. oppa Suomas ja bohccuid guotetgáigge 1.4. - 25.6. boazodoalloguovllus. Geavus Áibmofámuin lea dán áigge uhccán girdindoaibma. Danin Lapin lennosto mielas ii leat dárbu lassedoaibmabijuide.	11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun ja 17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	Mihttomearri 1 ulbmilin lea <i>Áitojuvvon borallottiid bessearáfi dorvvasteapmi</i> . Meahciráđdehus lea skovis 17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut ovdanbuktán doaibmabidjun ahte "Girdináiggiid birra ráddádallo Áibmofámuiguin."	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaibmabidju
Lappi Lihttu			
<p>Plánenguovlu lea Davvi-Lappi eanagoddeláva guovllus, mii lea nannejuvvon 27.12.2007. Eanagoddelávas guovlu lea čujuhuvvon luonddusuodjalanguovlun Geavu luonddumeahcci (SL 4247). Guovlu gullá eanagoddelávas sámiid ruovttuguvlui (sa) ja erenoamážit boazodoalu várás oaivvilduvvon guvlui. Guovlu lea sierraguovllu Geavu dutkanstašuvvna (E 1806) ja kulturbirrasa dahje duovdaga gáhttema dáfus dehálaš guovllu Ohcejohleahki (ma 5921) bálddas. Suodjalanguovllu várás leat dasa lassin čjuhuuvvon olgodaddanjohtolatmerkejumiit. Eanagoddelávas leat dasa lassin oppa eanagoddelávaguvlui guoskevaš mearrádušat ee. boazodoalu ja eará luondduealáhuseid dorrvasteamis.</p> <p>Suodjalanguovlun čjuhuuvvon guovlluin lea fámus eanageavahan- ja huksenlága 33 §:s daddjojuvvon evttolaš huksenráđdehuseid.</p> <p>Dikšun- ja geavahanplánas lea oanehaččat muitaluvvon eanagoddeláva dihto guovlogovvidemiin ja ovddidanprinsihppamerkejumiin. Oppa eanagoddelávaguvlui guoskevaš mearrádušat eai leat buktojuvvon ovdan. Dikšun- ja geavahanplána gaskavuohta eanagoddeláva sihke riikkadási guovlluideavahanulbmiliidda lea ovdanbukton dikšun- ja geavahanplána čuvvosis. Dikšun- ja geavahanplána galggašii dievasmahttit plánenguvlui guoskevaš eanagoddelávamerkejumiid hárrái.</p>	<p>1 Plánenguovllu govvi-deapmi ja plánendilli ja Čuovus 4. Geavu dikšun- ja geavahanplána gaskavuohta riikkadási guovlluideavahanulbmiliidda ja eanagoddelávvi</p>	-	<p>Teaksta lea dievasmahtton eanagoddeláva guovlogovvidemiid ja ovddidanprinsihpaid hárrái (skovvi 1).</p> <p>Teaksta lea dievasmahtton guovllu lávvamerkejumiid ja oppa plánenguvlui guoskevaš eanagoddelávamerkejumiid hárrái (čuovus 4).</p>
Dikšun- ja geavahanplána tabeallahápmásaš ovdanbuktinvuohki lea logahahttivuoda ja ollisvuodaide hámuheami dáfus prob-lemáhtalaš.	Oppa plána	Plána ráhkadussii guoskevaš kommeanta.	Eai nuppástusat.
Lappi Lihttu virgebaikki mielas Ohcejoga Geavu luonddumeahci dikšun- ja geavahanplána ollašuttá Davvi-Lappi eanagoddeláva ulbmiliid.	Oppa plána	Dát kommeanta doarju plána.	Eai nuppástusat.
Lappi luonddusuodjalanbire			
<p>Oppalaš áššit</p> <p>Cealkámušaddit leat leamaš fuolas Geavu luonddumeahci stáhtusis dievaslaš luonddugáhttenguovlun. Sivvan dása leat dat báikegoddeláččaide miedihuvvon viiddis geavahanrievttit luonddumeahcis, mat leat sidjiide dorrvastuvvon juo luonddumeahci vuoddeami rájes.</p>	-	-	-

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
<p>Goittotge luonddumeahcis lobálaš ealáhusain adnojuvvojit eanet ja eanet buotlágan mohtorfievrrut, mat loktet badjelmeari eatnamiid. Luonddumeahci geavahandeattu eará beliide go luonddusuodjaleapmái lea lasiheamen maiddá sierraákkat bivdorivttiid lassáneapmi, ja danin luonddumeahcis leat dál eanet ja eanet mohtorfatnasat ja leat ihtigoahtán odđa ja várra lobihis dolastallanbáikkat juoba ieš Geavvoroggái.</p>	-	-	-
<p>Ovttastusaid mielas lea váttis heivehit daninassii vuogaslágan Akwé: Kon -meannudanvuogi, mii addá iešalddes viehka uhca jovkkožii mearridanválddi Geavu luonddumeahci geavaheamis. Juo Bátneduoddara dgp:a dahkama oktavuodas dihto áššiid ovdanváldin ja ovddidanevttohusat orro bisáneamen Akwé: Kon-joavkku vuosteháhkui. Luonddumeahcis, man vuodđudanulbmilin lea leamaš vuosttažettiin luonddusuodjaleapmi, lea báikkálaš luonddugeavahanhámiid vuhtiiváldin áibbas buorre ášši. Muhto árbevirolaš geavahanvugiid rievdan dálá mohtorfievrruiguin johtimin meahcis ii riehta heive suodjalanulbmiliiguin ja buot ii oro bissumin čoahtis.</p>	-	<p>Akwé: Kon -joavkku ii leat mearridanváldi. Meahciráđdehus mearrida dikšun- ja geava- hanplána linnjemiin ja plána nannejuvvo Bi- rasministeriijas. Meahciráđdehus láchčá guovllu geavaheaddjiide oassálastinvejolaš- vuoda dikšun- ja geavahanplána dahkamii. Akwé: Kon -rávvagiid mielde ollašutton plánenproseassa lea buorre vuohki čielggadit sáme kultuvrrain bargamii guoskevaš mearkkašatti áššiid.</p>	Eai nuppástusat.
<p>Meahccejohtalus Geavu luonddu gáhttema váddudit priváhtaeatnamat luonddu- meahci rájiid siste. Vuosttažettiin priváhtaeatnamiidda galggašii johtit sohppojuvvon bálgáid ja johtolagaid mielde.</p> <p>Geainnuid ii oaččo áinnas ráhkadit priváhtaeatnamiidda. Dárbbu mielde luonddumeahci njuolggadusat galget dárkkistuvvot ja čavgejuvvo dán oktavuodas dahje galget háhkkojuvvo priváhtaeatnamat luonddumeahccái laktin dihte.</p>	17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	<p>Dát kommeanta doarju plána.</p> <p>Priváhtaeatnamiidda johttojuvvo servituhttarievtti vuodul. Servituhtat eai leat merke- juvvon meahccái, ja danin olbmot leat johti- goahtán árbevirolaš johtolagaid mielde. Eará lobivuloš johtimii oavvilduvvon vuojáhagat heivejit maiddá servituhttarievtti vuodul joh- timii.</p> <p>Geainnuid ráhkadeapmi priváhtaeatnamiidda stivrejuvvo láchkamearrádusaiguin. Priváhta- geainnuid ii sáhte ráhkadit luonddumeahccái (LSA 932/1981, 5 §).</p> <p>Priváhtaeatnamiid háhkan gullá ELY- guovddáža bargguide.</p>	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
Maiddá i boazodollui guoskevaš meahccejohtalus galggašii dáhpáhuvat sohppojuvvon johtolagaid mielde.	17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	Plána okta mihttomeriin (nr 2) lea Luondodirektiivva luondotiippaid govttolaš suodjalandási dorrasteapmi. Ulbmilin lea dat, ahte eará eanageavaheamis (erenomážit boazodoalus) ja meahccejohtalus váldojuvvojit vuhtii áitojuvvon luondotiipat ja šlájaid eallinbirrasat. Dakkár meahccejohtalus, masa ii dárbbášuvvo lohpi, stivrejuvvo oahpisteami bokte geavahuvvon johtolagaide ja eret dovddus rašes luondotiipain (skovvi 12, skovvi 17b).	Eai nuppástusat.
Njealjejuvllagiiguin murjema galgá áinnas gielddit. Dihto jeaggeguovlluin mohtorfievrruiguin dáhpáhuvi murjemis vuhttojit juo váivves ja guhkálaš luottat.	17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	Ohcejoga gieldda luondduealáhusbargái sáhtá međihit guolástusa, murjema ja guopparčoaggima oktavuođas lobiid mohtorfatnasa geavaheapmái ja meahccefievrru geavaheapmái dálá vuojáhagaide, mat leat ovdanbukton govas 11.	Eai nuppástusat.
Meahccejohtalusa ii oaččo olahit gitta Geavvorokki birrasiidda, gos maiddá leat juo vuhtton njealjejuvllagiid luottat.	17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	Meahccejohtalus lea lobivuloš ja dat stivrejuvvo govas 11 ovdanbukton dálá vuojáhagaide. Geasiáiggi vuojáhagat eai leat Geavvorokkis.	Eai nuppástusat.
Mohtoriid geavaheami fatnasiin galgá mearridit maiddá lobivuložin, ja gielddit olgobáikegoddelaččain, jos sii leat ožžon sieraákkat bivdorivttiid. Mohtoriid geavaheami galggašii suovvat dušše priváhta eanaguovlluide, servituhtaid mielde.	17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	Mohtorfatnasiid geavaheapmi lea lobivuloš ja dat stivrejuvvo ortnetnjuolggadusa vuodul.	Eai nuppástusat.
Meahccebivdu Rievssahiid gárdun dálvit ii headuš luonddumeahci vuodđodoaimmaid. Bissuin dáhpáhuvi eanalottiid bivdu galgá goittotge gildojuvvot. Luonddumeahccái leat juo guhká gáibidan ealgabivdorievtti. Jos ealغانálli laská hirbmat stuorisin, de sáhtášii sierralobi vuodul suovvat spiehtastatdilálašvuodain ealga vuojehanbivdu, goas ealga goddojuvvošii luonddumeahci olggobealde. Vierrošlájaid, vuosttažettiin minjka bivdu sáhtášii suovvat sierralobiin dálvit muohttaga áigge. Beavttálmahtton minjkabivdu sáhtášii dáhpáhuvat maiddá luonddumeahcis sierralobiin dutkanulbmilis. Minjkanálli lea juo dál menddo stuoris.	8 Meahccegeavaheapmi: dálá dilli, 11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvut sihke áitagat, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun, 14 Luonddusudjaleami ja kulturárbbi doaibmabijut	Geavu luonddumeahcis meahccebivdu lea gildojuvvon, rievssaha gárdebivdu lea báikkálaš olbmuide lobálaš (LsA 932/1981, 6 §). Liiggás laskan šlaja sáhtá jávkadit spiehkastlobiiguin. Merkejuvvon plánii skovvi 11, mihttomearit 1, 2 ja 3.	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
<p>Guolástus Geavu luonddumeahcis sáhttet dán áigge vuosttažettiin báikegoddelaččat bivdit guoli ruovttudárbbuide. Go sierraákkat bivdorievttit dađistaga lassánit ja daid oastin šaddá ođđa guolástanlága mielde geavadis vejolažžan, de lassána maiddá guolástandoaibma luonddumeahcis. Luonddumeahci njuolggadusain galggašii goittotge gieldit lustabivddu. Stággobivdiid dolalastallanbáikkit leat juo ihtigoahtán gáttiide.</p> <p>Olgobáikegoddelaččaid bivddu galggašii gieldit buot diliin luonddumeahcis.</p> <p>Guovllus bivdi ruovttudárbbobivdiid galgá stivret geavahit lobálaš dolastallan- ja gohttenbáikkiid luonddumeahcis.</p>	<p>8 Meahccegeavaheapmi: dálá dilli, 11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvut sihke áitagat, 12 Áita-giíd dusten, váikkuhusaid árvoštallan ja čuovvun, 14 Luonddusuodjaleami ja kulturárbbi doaibmabijut</p>	<p>Govvideapmi guovllu bivdorgeavaheamis lea skovis 8. Ođđa guolástanlágas mearriduvvo dárkileappot sierraákkat bivdorievtti geavaheamis.</p> <p>Dolastallan lea lobivuloš ja dat stivrejuvvo ortnetnjuolggadusa vuodul.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
<p>Goziheapmi Ovttastusat leat fuolas maiddá gozihanressursaid geahppáneamis. Dát dilli ii cealkámušaiguin buorrán, muhto galggašii guorahallat sáhtášiigo geavahišgoahtit eaktodáhtolaš goziheadjjiid. Guovllus vánddardeaddjiid sáhtášii giktalit dárkot dili ja almmuhit ee. lobihislagan meahccejohtalusas. Ášši sáhtta ovdanbuktit maiddá infodávvaliiguin.</p>	-	<p>Kommeanta doarju Meahciráđdehusa dálá doaibmavuogi.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
Lappi rádjegozáhus			
Lappi rádjegozáhusas ii leat mihkkige cealkinláhka čujuhusáššegirjjiis daddjojuvvon dikšun- ja geavahanplánii.	-	-	-
Lappi dutkanlágádus Geavvu			
<p>Mii sávvat ahte go lea sáhka Lappi dutkanlágádus Geavvus, de geavahuvvo áššeoktavuoda mielde juogo lágádusa namma (nappo "Lappi dutkanlágádus Geavvu") dahje namalassii Ohcejogas doaibmi gieddestašuvnnas háladettiin tearbma "Geavu dutkanstašuvdna". Dál dán lea teavsttas sierralágan namahusat. Dutkanstašuvdna lea vuodduvuvvon 1958: (ii 1957:s)</p> <p>Divvumat tekstii Čoahkkáigeassu: 9 Dutkan.</p> <p>Lastamáđut eai leat 2000-logus bilidan luonddumeahci vuvddiid, muhto lastamáhtoroasut leat dáhpáhuvvan 1960-logus.</p>	<p>Čoahkkáigeassu, 1 Plánen-guovllu govvideapmi ja plárendilli, 9 Dutkan ja Govva 4</p>	-	<p>Divvojuvvon tekstii máinnašuvvon skoviide.</p>

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástádus	Ášši dagahan doaimbaidju
<p>Geavu DGP-árvalusas deattuhuvvo mángga sajis das, ahte oktan guovddáš sivvan luonddumeahci vuoddeapmái lea dieđalaš dutkan. "Luonddumeahcci lea vuodduvuvvon álgoluonddu seailluheami ja dieđalaš dutkamiid várás". "Luonddumeahci guovddáš vuodđudanulbmilin lea guovllu ráfáidahttin dieđalaš dutkama várás." Turku allaoahpahaga Lappi dutkanlágádus Geavu cealkámušas guovddázis leat SGP:a duktamiidda guoskevaš oasit dainna ákkain ahte dutkan lea oassi luonddumeahci vuodđudanulbmilis.</p> <p>Siidduin 55 ja 118 lea sáhka vealtameahtun dutkamis, masa sáhtta mieđihit lobiid. Dát lea allaoahpahatdutkanmušaid dahkkái áibbas ođđa tearbma. Málmmiviidosáččat geahčadetttiin vealtameahtun dutkan illá dáidá gávdot. Vaikko eahpelihkostuvvan sátneválljema geahččalivččii áddet buoremus lági mielde, de duon cealkaga mearkkašupmi orru liikká leamen amas. Jos luonddumeahci vuodđudanulbmiliidda gullá dieđalaš dutkan, de luonddumeahci hálddahusa gáttášii sávvat buresbohtima buot dutkamiidda, nu guhká go daid ollašuttin ii čuoze suodjalanárvvuide.</p>	<p>12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun, Čuovus 6A Kom-meanttat</p>	<p><i>Vealtameahtun</i> dutkamiiguin oaiivildit plánas dutkanlágádusa <i>stáđásmuvvan guhkesáigásaš čuovvumiid olggobeale</i> dutkamiid. Dáidda čállojuvvojit sierra lobit dutkanplánaid mielde (nugo lea ovdanbukton manjelis skovis 12s. 55 ja skovis 17 s. 83).</p>	<p>Teaksta lea divvojuvvon skovvá 12 ja čuvvosii 6A. <i>Vealtameahtun</i> dutkamat lea rievdaduvvon tekstii <i>stáđásmuvvan čuovvumiid olggobeale</i> dutkamin.</p>
<p>DGP-árvalusas máinnašuvvo ahte "Meahciráđdehus sáhtta dahkat guhkesáigásaš soahpamuša Lappi dutkanlágádus Geavu stáđásmuvvan čuovvumiid hárrái". Doaivvu mielde duot soahpamuš dahkkojuvvo (ii "sáhtta dahkkojuvvo") ja ahte dan jurddašuvvon sisdoallu leahkastuvvošii plánas vehá eanebuš. Guhkesáigásaš ovttasbargosoahpamuš galgá gokčat čuovvumiid lassin maiddá Geavus bargi dutkiid ja dutkanprošeavttaid dutkanvejolašvuodaid (johtin, čájánasváldimat, iskkadansajit) nu, ahte ii duššin dahkkojuvvo dutkamiid "vealtameahtunvuohhta", muhto galgá goittotge álo váldit vuhtii dan ahte suodjalanárvvut eai oaččo šaddat vára vuollái.</p> <p>Doaivvu mielde boahktevaš ovttasbargosoahpamuš attášii stašuvnna bargovehkii vuoigatvuoda maiddá dálvvi- ja geasiáiggi meahccejohtalussii luonddumeahcis. Dálvvi áigge galggašii beasat boahktevaš dutkan- ja čuovvunčuozáhagaide ja geasi áigge lagabui čuozáhagaid dálá meahccevuojáhagaid mielde.</p>	<p>12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun</p>	<p>Soahpamuš dahkkojuvvo nugo plánas lea eará sajis ovdanbukton (skovvi 12 s. 55 ja skovvi 17 s. 83). Okta plána mihttomeriin (nr 7) lea dorvvastit dutkanvejolašvuodaid, masa ovttasbargosoahpamuša dahkamiin vigget. Soahpamuš dahkkojuvvo guovddáš guovlluid dutkangeavaheami ja johtima hárrái stašuvnna lahkosiin stáđásmuvvan guhkesáiggečuovvumiid oktavuodas. Geavaheapmi meroštallo ovttasbargosoahpamušas (s. 83).</p>	<p>Teaksta lea dárkkálmuhuton ovttasbargosoahpamuša hárrái. Sátnehápmi lea rievdaduvvon <i>ovattasbargosoahpamuššan</i> skovvá 12. Tearbma lea adnojuvvon maiddá manjelis teavsttas dalle, go lea sáhka dán soahpamušas. Dárkkálmuhutto sátnehápmi <i>stáđásmuvvan čuovvumat, stáđásmuvvan guhkesáiggečuovvumat</i>. Dáiguin oaiivildit dan vuodđodutkama, mii dahkkojuvvon stašuvnnas.</p>

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástáduš	Ášši dagahan doaimbaidju
<p>Dutkama lassin Geavu dutkanstašuvnnas lágiduvvo sierra allaoahpahagaid gieddebargooahpahuš. Maiddái oahpahuša dárbbuid galgá váldit vuhtii ovttasbargosoahpamušas. Luonddusuodjalanlágasge lea sierra máinnašuvvon ahte luonddumeahcis "sáhtta ... almmá ahte dat čuohcá dan vuodđudanulbmilii ... eiseválddi loibiin: 1) bivdit dahje goddit ealliid, čoaggit guobbariid ja šattuid dahje daid osiid, ealliid besiid ja minerálačájánasaid dutkama dahje eará diedalaš ulbmila dahje oahpahuša várás."</p> <p>Oahpahuša várás gánnehivččii goittot suovvat allaoahpahagaid gursajoavkkuid johtit luonddumeahcis stivrejuvvon vuogi mielde oahpahuša gáibidan guovlluin. Oahpahuš guoská dábalépmosit dutkanstašuvnna dutkamii, ja nuba oahpahuša oktavuodas eanaš johttojuvvo seamma guovlluin ja vejolaččat válđojuvvojit sulasaš čájánasat go dutkamiinge dahkkojuvvo. Galggašii suovvat lobálaš iskkadansajiid ovdanbuktima maiddái eará galledeaddji joavkkuide stašuvnna lahkosiin.</p>	<p>17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaimbaidju</p>	<p>Guovllu geavaheami meroštallo ovttasbargosoahpamušas (s. 83).</p>	<p>Teaksta lea rievdaduvvon ovttasbargosoahpamuša sisdoalu ja govvideami hárrái (skovit 12 ja 17).</p>
<p>DGP-árvalusas eai máinnašuvvo Čársejohgoržžiide, Jiesnnalvárrái ja Buksalvárrái manni bálgát, mat mannet goittot muhtun muddui luonddumeahcis (kártáčuovus). Dálá vuogi mielde Geavu stašuvnna guossit ožžot johtit daid bálgáid mielde maiddái astoáiggis almmá sierra dutkanulbmila dahje goziheami haga. Dáin bálgáin Čársejohgoržžiide ja Jiesnnalvárrái manni bálgáid mielde johtet dábaláččat maiddái earát go stašuvnna guossit. Dutkanstašuvdna lea luonddumeahci čiegas Geavonjarggas, mii ráddje sakka stašuvnna gussiid johtima astoáiggis, ja nuba livččii buorre ahte daid bálgáid sáhtášii boahteáiggisge geavahit.</p>	<p>-</p>	<p>Guovllu geavaheami meroštallo ovttasbargosoahpamušas (s. 83).</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
<p>Siiddus 35 lea sáhka dušše Báišduoddara bálgosis ja daddjojuvvo ahte luonddumeahcci lea ollásit (100 %) Báišduoddara bálgosa siste. Goittotge bálgosiid gaskasaš ráđjeáidi manná muhtun muddui luonddumeahci rájiiid siste, ja nuba virggálaš bálgosiidrájis fuolakeahhtá maiddái Gálldoavvi bálgosa bohccot guhtot luonddumeahci oasážiš.</p>	<p>10 b Boazodoallu, Govva 9 Boazodoalu ráhkadusat</p>	<p>Báišduoddara ja Gálldoavvi bálgosiid gaskasaš ráđji manná plánenguovllu olggobealde. Geavu Natura-guovllus lea goittotge sullii 302 ha:a guovllus, mas guhtot Gálldoavvi bálgosa bohccot.</p>	<p>Teaksta lea dárkkálmuhtton skovváii 10b.</p>

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
Meahccedutkanlágáduš			
Geavu luonddumeahcci lea viidodaga ja geavahanhámiidis dáfus viehka earálágan Suoma eará luonddumehciid ektui. Guovlu lea viiddis, ja nuba meahccevánderdeapmi lea doppe vejolaš. Guovlu lea boaittobealde ja doppe leat vánis bálvalanrusttegat, ja danin vánderdeaddjiid mearri bissu viehka uhccin maiddái dás duohko. Guovlu lea maiddái sámiiid boazodoalu dáfus mearkkašahtti guovlu birastahtti viiddis meahcceguovlluid lassin. Šlájaid suodjaleami dáfus guovlu lea erenoamáš mearkkašahtti, dasgo doppe gávdnojit šlájat, mat eai gávdno eará sajis Suomas.	-	Dát kommeanta doarju plána.	Eai nuppástusat.
Guovllu plánema lea váddudeamen hui ruossalas ulbmiliid oktiiheiveheapmi: intensiivvalaš, mohtorfievrruiguin jođihuvvon boazodoalu, árbevirolaš meahccebivddu, guolástusa ja luonddusuodjaleami oktiiheiveheapmi bohciidahtta sihkkarit váttisvuodaid. Ráddjehusaiguin ja bálvalanrusttegiiguin muddejuvvon vánderdeapmi ii olus čuoze luonddudillái. Go guovllus leat maiddái intensiivvalaš geavahanhámit, de doarvá buori čuovvuma mearkkašupmi bohta bures ovdan. Guovllu luonddu ja kulturčuožáhagaid eai dovdda doarvá bures, ja dálá dilis gánnehivččii buoridit resurssaid mielde. Plána lea bures ja vuđolaččat dahkkojuvvon. Spiehkastagat ovddit plána ektui leat viehka uhccán (muhtun johtolannuppástusat ja geavahanhápmeráddjehusat, dutkandárbbu dikšun ovttasbargosoahpamuša vuodul iige šat dutkanavádaga vuodul.) Avádatjuohku lea ákkastallon luonddusuodjalanákkaiguin. Eanemus geavahuvvo guovllu rašemus oassi dahjege Geavvorokki birrasat, gos johtinráddjehusaide lea sihkkarit dárbu. Geavvorokki birastahtti duottarluondu sulastahtta Muotkeduoddara ja Gálddoavvi meahcceguovlluid luonddu. Liikká johtinráddjehusaide bievlan gávdnojit ákkat.	-	Dát kommeanta doarju plána.	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástáduš	Ášši dagahan doaimbaidju
<p>Guovllu lustageavaheami várás oaivvilduvvon ráhkadusat leat muhtun muddui viehka fuones dilis. Plánas árvalit buoridit mealgat dien ášši. Lea buoret ahte leat uhcit ráhkadusat muhto seammás buoret ráhkadusat. Várra buorre johtolatlasáhus livččii geassejohtolat Guivvis Mádjoga bokte Gevvui. Johtolat ii livčče olus anus, muhto dat lasihivččii guovllu meahccevánddardeami gokčevašvuoda nu, ahte ii goittotge čuozášii suodjalanulbmiliid ollašuvvamii. Diet johtolat ii maiddái báljo čuozášii boazoealáhussii iige leat báljo dárbu lassaráhkadusaide.</p> <p>Diedalaš dutkan gullá luonddumehcciid vuodđudeami guovddášulbmiliidda. Lappi dutkanlágáduš Geavvu lea dutkkahan juo guhká dán guovllu. Muhtun dutkamat dahkkojuvvojit searválagaid eará dutkanoassebeliiguin dego Meahccedutkanlágádušain. Deháleamos čuovvuniskkadeapmi guovllus lea Metla dáfus beazi vuovdeordda čuovvuniskkadeapmi. Iskkadeapmi gullá oassin iskkadanfierpmádahkii, masa gullet čieža eará beahceordda ja vihtta guossaordda iskkadeami. 1983:s álggahuvvon čuovvunáigodat lasiha iskkadeami mearkkašumi vuovdeordda nuppástusaid ja dasa váikkuheadji sivaiddutkamii. Iskkadeapmi lea mihtiduvvon dássáži vihttii. Iskkadeapmi lea buvttadan ja buvttada ainge moanaid raporttaid riikkaidgaskasaš diedalaš čálaráidduide. Dutkama joatkašuvvama galgá dorvvastit guovllus maiddá boahteáiggis. Guovlu fállá vejolašvuodaid dáláži ainge viidáset dutkanovttasbargui.</p>	<p>7A Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeapmi ja luondduturisma</p>	<p>Geavvu lea luonddumeahcci, muhto doppe leat valjis johtolagat. Geavu johtogaga lassin vánddardeaddjiid sávaldagaid dihte lea ollašuohtton Guivvi johtolat, man beassá johtit riekkesjohtolahkan. Eai háliiduvvo šat eanet johtolagat luonddumeahccái ja dat lea maiddá resursagažaldat. Dál geahččalit bajásdoallat dálá johtolagaid.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
<p>Musealágáduš</p>			
<p>Musealágáduš addá áššis kulturbirrasa suodjaleapmái guoskevaš cealkámuša huksejuvvon birrasa ja duovdaga, Sámemusea Siidda arkeologalaš kulturárbbi hárrái. Luonddumeahcis eai leat galle vistti iige guovllus leat dahkkojuvvon visteinventeren. Dálá huksehusat gusket luonddumeahci fuolahussii ja goziheapmái, vánddardeapmái ja luondduturismii sihke boazodollui. Musealágádušas ii leat mihkkige kommenterenláhkai viste-suodjaleapmái guoskevaš plánii.</p>	<p>6 Kulturárbi</p>	<p>-</p>	<p>-</p>
<p>Duovddasuodjaleami dáfus Musealágádusa mielas lea dehálaš ahte dikšun- ja geavahanplánas váldojuvvojit vuhtii jagi 2014 loahpa rádjái gárvvásmuvvi, Davvi-Lappi riikkadásis mávssolaš duovddaguovlluide guoskevaš beiveninventerema bohtosat, jos Geavu luonddumeahci várás leat bohtimin nuppástusat guovloráđđemiidda dahje čuožahatválljemii.</p>	<p>-</p>	<p>Váldojuvvo vuhtii.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
Bálgosiid ovtastus			
Dála dili govvideamis (s. 36) lea máinnašupmi boazodoallolágas daddjojuvvon boazobargguin. Boazodoallolágas eai leat me-roštallon boazobarggut. Árvaluvvo jávkaduvvot máinnašupmi "boazodoallolágas daddjojuvvon boazodoallaobargguin". Dákko dáidá leat doarvái máinnašit ahte boazobargguid oktavuodas sáhtta atnit ávkin luonddu bisteveččat dahjege guolástit ja čoaggit luondduburiid.	10 b Boazodoallu	-	Teaksta lea dárkkálmuhtton skovis 10b: "Boazodoallolágas ja -ásahusas daddjojuvvon boazobargguid oktavuodas sáhtta atnit ávkin luonddu bisteveččat sáme kultuvrra mielde dahjege guolástit ja čoaggit luondduburiid."
Dikšun- ja geavahanplána mielde (s. 34) eanaávdnasiid váldin lea gildojuvvon. Guovllus eai leat ruvkelágas daddjojuvvon rogganbáike- dahje málbmaohcanlohpeguovllut. Okta várrenlohpi lea mieđihuvvon. Bálgosiid ovtastus árvala čielgasit dikšun- ja geavahanplánas ahte ruvkedoaimma ja málbmaohcan galget gildojuvvot. Málbmaohcan ja ruvkedoaimma eai heive guvlui.	10 Luondduriggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat	Málbmaohcanlohpeášši ii sáhte čoavdit dikšun- ja geavahanplánas, muhto dat čovdovuvvo Tukeša lohpeproseassas. Dasa lassin ásahusa (932/1981) 5 §:a mielde "Luonddumehčiin lea, almmá ahte luonddusuodjalánlaga 2 § dan hehte, lobálaš: 10) doaibmabidju, mat leat vealtameahttumat ... geologalaš dutkama dahje málbmaohcama várás, jos dasa lea ožžojuvvon Birasministeriija lohpi."	Eai nuppástusat.
Luonddu- ja kulturárbesuodjaleami mihttomearrin 2 lea luondodirektiivva luondotiippaid bisuheapmi (s. 73) "bohccuid dálvebiebmansajiin Meahciráđđehus dagaha báikkialdedárkkistemiid. Dieđut dálvebiebmansajiin fidnejuvvojit bálgosiin." Geavu luondumeahcci gullá Báišduoddara bálgosa guohtonguvlui. Dušše Báišduoddara bálggus diehtá iežas guohtonguvllu dálvebiebmansajiin. Dálvebiebmansajit eai leat dábálaččat álo seamma sajiin muhto dat sáhttet leat jahkásaččat feara gos. Bálgosiid ovtastus ja Meahciráđđehus leaba soahpan das, ahte Meahciráđđehus doaimmaha bálgosiidda kártaid dain gáržžeslágan sajiin, main bohccuid ii galggašii biebmat. Ná bálggus sáhtta plánat dálvviáiggi biebmansajiid nu, ahte biebman ii čuoze birrasii. Bálggus galgá diehtit dain sajiin, main bohccuid ii heive biebmat.		Meahciráđđehus doaimmaha dieđuid diein sajiin bálgosiidda dálvebiebmama plánema várás ja beive dieđuid.	Dárkkálmuhtton plánii: Doaibmabidju ollašuvvama čuovvun Mihttomearrin 2 (Skovvi 12).

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaimbaidju
Fuođdo- ja guolledoalu dutkanlágáduš			
Leatgo Deanu čázádaga Geavu luonddumeahci siste leahkki čázádatoasit dušše "viehka luonddudilálaččat"?	Čoahkkáigeassu ja 3 Jápma luondu: čázádagat ja geologijja	Čoahkkáigeasu teavsttas meroštallon "viehka luonddudilálaš" guoskkai oppa Deanu čázádat-guvlui. Teaksta lea dárkkálmuhtton guoskat dušše plánenguovllu čáziide, maid dilli lea "luonddudilálaš".	Čoahkkáigeasu teaksta lea dárkkálmuhtton guoskat dušše plánenguovllu čáziid dillái. Maiddái skovi 3 teaksta lea dárkkálmuhtton.
<p>Luonddodirektiivva luondotiipajuogadeapmi lea normerejuvvon čáhcebirrasis kodaide 3160, 3210 ja 3220: guorba čielgačázat jávrrit, humusláddot ja -jávrrit. Geavu luonddumeahci dikšun- ja geavahanplánas galggašii sierra váldit vuhtii luonddudilálaš luossanáliid suodjaleapmái guoskevaš beallin daid johkaguovlluid, mat gullet luosa leavvan- ja buvttadanguovlluide. Geavus luosa leavvanguovllu badjerádjín lea meroštallon Fiellogahjoganjálbmi ja Čársejogas Linjinhjogánjálbmi (Ásahus 405/1990 Deanu guolástanbire oalgečázádagaid guolástanjuolggadusas). Čáhceluondotiippa dárkilet meroštallamii lea dárbu luossanáliid dikšuma ja muddendárbbu sihke guvlui čuohcci bivdodeattu dáfus.</p> <p>Fuođdo- ja guolledoalu dutkanlágáduš leat juo 1980-logus dahkkojuvvon luosa leavvankártemat ja veajetbuvttadanguovlluid juogusteamit. Dasa lassín 2014:s lea almmustuvvamin Deanu oalgejogaid luosa goddonálleulbmiliid meroštalli raporta, mas ovdanbuktojit árvoštallamat luosa leavvamis ja buvttadanguovlluid kvalitehtas (Falkegård, M., Hindar, K., Fiske, P., Erkinaro, J., Orell, P., Niemelä, E., Kuusela, J., Finstad, A.G. & Foldvik, A. 2014. Revised first generation spawning targets for the Tana/Teno rivet system. NINA Report).</p>	4 Natura 2000 -luondotiipat	Dikšun- ja geavahanplánas eai čohkkejuvvo odđa luondotiipat.	Dievasmahtton luosa leavvanguovllu govvideami hárrái skovvá 5.
Dikšun- ja geavahanplána šládjadieđuin gánnehivččii máinnašit váravuložin meroštallon luosa genetikalaččat sierranan luossanáliid Geavus ja Čársejogas. Genetikalaš dutkama vuodul Deanu čázádagas, sihke ieš váldorokkis ja dan oalgejogain, leat badjel 30 sierralágan luossanáli, maid seailun ja buorredilli lea erenoamáš dehálaš luosa mánggahápmásašvuoda bajásdoallan dihte. Deanu luossanáliid geahččalit dikšut ja suodjalit ee. Suoma ja Norgga gaskasaš guolástansoahpamušaiguin ja -njuolggadusaiguin. Ráđđádallamat soahpamuša ođasmahttimis leat jodus, ja odđa soahpamuša ulbmilin lea meroštallon ee. goddonálleguovdasaš ulbmiliidda vuodduvvi bivddu mudden.	5 Šlájat	-	Dievasmahtton luosa genetikalaš sierraneami hárrái skovvá 5.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaimbaidju
<p>Dikšun- ja geavahanplánas máinnašuvvo ahte Geavu luonddu-meahci hárrái eai leat turismii guoskevaš ovttasbargosoahpamušat guovllus vejolaččat doaimbi fitnodatolbmuiiguin. Geavu ja Čársejoga vuolágeahčan, dastán luonddumeahci rájiid lahko-siin, lea goittotge guolástanturismii guoskevaš fitnodatdoaimba, man rolla ja doaimma vejolašvuodaid galggašii čielggasmahttit. Dárkkálmuhtti ja meroštallanvuloš áššiide sáhtášii gullat ovdamearkka dihte guolástanturismabálvalusaid fálli olbmo ovdasvástáduš dieđihit iežas áššehasaide dain njuolggadusain, mat galget čuvvojuvot luonddumeahcis. Fitnodatdoaimma vásttuin, geatnegasvuodain ja doaimma ravdaevttuin galggašii dán guovllus dahkat rávvagiid ja soahpamušaid.</p>	<p>7A/7B Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeapmi ja luondduturisma / Oahpistandieđiheapmi</p>	<p>Guovllu geavaheaddjiide lea doaimmahuvvon oahpistanmateriála dain njuolggadusain, mat galget čuvvojuvot guovllus.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
<p>Dikšun- ja geavahanplánas máinnašuvvon dikšundoaimmaid / sierralágan muddemiid lassín galggašii váldit vuhtii ahte maiddá Ohcejohnjálmmi osolašgottis leat sihke Geavus ja Čársejogas priváhtačáhceguovllut, main luossabivdu muddejuvvo osolašgotti iežas mearrádusaiguin. Bivddusovttadagaide vuodđuduvvi luossabivdodeattu mudden guoská Ohcejohnjálmmi osolašgotti priváhtačáhceguovlluide ollisvuotán (=Deatnu ja buot osolašgotti oalgečáhceguovllut). Orru leamen nu ahte erenoamážit Geavu priváhtačáhceguovlluin luossabivdu lea dáid mañimus ja-giit lassánan. Dán čájeha Ohcejohnjálmmi osolašgotti osolaččaid olgobáikegoddelaš bivdiide luohpadan bivdolobiid mearri. Maiddá Čársejoga vuolágeaže luossabivdu lea lassánan seamma siva dihte, muhto nuppe dáfus osolašgotti lea ráfáidahtán vuollegoržži bajábeale guovlluid bivddus.</p>	<p>8 Meahccegeavaheapmi</p>	<p>Meahciráđdehus ii sáhte váikkuhit priváhtačáziid geavahepmái. Ášši ii sáhte váikkuhit dán plánas.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
<p>Dikšunplána govvideamis guovllu bivdogeavaheamis máinnašuvvo ahte "guolástussii guoskevaš meahccejohtalus ja mohtorfatnasa geavahanriekti lea ráddjejuvvon dušše luondduealáhusbargiide ja dáluide, main lea dálui gullevaš čáhceguovlu luonddumeahcis". Dutkanlágádusa árvoštallama mielde luondduealáhusaiguin (guolástusain) luonddumeahcis bargá dušše soames olmmoš. Luonddumeahci rájiid sisa leat dál álggos vuos nannejuvvon čáhceguovllut / bivdorievttit 19 boares vuodđodálui ja dain laigojuvvon sullii 220 osolašdálui (j. 2011 giddodatregisttar). Giddodatregistara mielde badjeláš 500 báikkálaš dahje olgobáikegoddelaš osolaččas leat návddašančázit ja riekti guolástit luonddumeahci rájiid siste sihke dikšunplánaárvalusa mielde maiddá mohtorfatnasa geavahanriekti, mii čuohcá sakka sihke birrasii ja luossanáliide.</p>	<p>8 Meahccegeavaheapmi</p>	<p>Dát kommenta doarju plána. Guollenáliid mudden dihte galgá guolástussii guoskevaš meahccejohtalus ja mohtorfatnasa geavahanriekti ráddjejuvot dušše luondduealáhusbargiide sihke dáluide, main leat dálui gullevaš čáhceguovllut luonddumeahcis.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
<p>Dikšunplánas máinnašuvvo ahte olgobáikegoddelaččaide eai vuvdojuvvo bivdolobit luonddumeahccái, muhto dat ii doala deaivása, dasgo ovdalis máinnašuvvon olgobáikegoddelaš gid-dodateaiggádat ja dasa lassin osolašlobiid luohpademiid ožžon guolástanmátkkálaš sáhttet oastit lobiid vuoggabivdui luonddumeahci priváhtačáziide. Osolaččat sáhttet osolašvuodas beroškeahhtá bivdit oppa bivdobaji áigge (osolašgotti mearrádus 2014). Guolásteaddjit, geat leat ožžon bivdorievtti luohpadeami bokte, oset jándorlobiid báikkálaš eanaeaiggádiin / fitnodatolbmui. Stáhta čáhceguovlluin olgobáikegoddelaččat eai sáhte guolástit, vaikko dáluid sierraákkat bivdorivttiid sisdoallu dulkojuvvo mánggaláhkai.</p>	8 Meahccegeavaheapmi	Dikšun- ja geavahanplána lea Meahciráđdehusa doaibmaplána dán guovllu várás, ja nuba čuoggás 4 daddjojuvvo ahte Meahciráđdehus ii vuovdde lobiid luonddumeahccái olgobáikegoddelaččaide. Meahciráđdehus ii sáhte váikkuhit priváhtačáziid geavaheapmái.	Eai nuppástusat.
<p>Luonddumeahci sihke dan siste leahkki priváhtaeatnamiid meahccegeaveaheami ja luossabivddu ráddjen dihte sáhtášii guorahallat ee. čuovvovaš doaibmabidjoevttohusaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sierraákkat bivdorivttiid sisdoalu ja geavaheami čielgadeapmi. • Bivdorievtti luohpademiid ráddjen ja lohpevuovdima čohkken. • Ohcejohnjálmmi osolašgotti bivdoovttadatvuogádaga ođasmahttin guoskat sierra jogaide. • Ohcejohnjálmmi osolašgotti mearrádusaid vuodul dahkojuvvon guvllolaš ráddjehusat. • Mohtorfatnasiid, mat adnojuvvojit luonddumeahcis, geavahanrievtti várás galget leat jahkásaš soahpamušat. • Priváhtaeatnamiin vácci johtin guolástettiin galgá stivrejuvot dán ulbmila várás oaivvilduvvon bálgáide (vrd. 7B oahpistandiediheapmi. 	8 Meahccegeavaheapmi	<p>Priváhta guollečáziide ja giddodahkii johtin lea mielde dán plánas (skovvi 17)</p> <p>Meahciráđdehus ii sáhte váikkuhit priváhtaeatnamiid, -rivttiid dahje -čáziid geavaheapmái.</p>	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaimbaidju
<p>Fuođdo- ja guolledoalu dutkanlágádusa luossadutkamiid birra plánenguovllus sáhtášii mitalit vehá viidáseappot. Deanu ja Njávđánjoga luossadutkan stáđásmuvai Ohcejohkii 1979:s. Dutkandoaimma dáhpáhuvai Turku allaoahpahaga Lappi dutkanlágádusaa doaimmalanjain jagi 1991 rádjai. Geavu ja Čársejoga luossanálit čuvvojuvvojit jahkásaččat guollenálečájánašguin ja daid dieđuid vuodul, mat fidnejuvvojit sálašstatistihkain; gokčevaš luossaveajetdutkanat dahkkojuvvojit hárvvebut, muhtun jagi gaskkaid. Guovllus leat dahkkojuvvon maiddá mánnggajagáš vádjolanveajetárvoštallamat. Dáid maŋimuš jagiid FGDL lea dutkan ovtta Turku allaoahpahagain Geavu ja Čársejoga luossanáliid genetiikkaš ráhkadusa. Eará guollešlájaid hárrái leat dahkkojuvvon dutkammat ee. duottarčáziid dikšunplána oktavuođas. Luonddudilálaš luossanáliide guoskevaš biologalaš vuododutkanat ja luossabivdu guoskevaš sosiálalaškultuvrralaš dieđut leat almmustuhtton moanain prentosiin ja raporttain, dasa lassin Gevvi ja Čársejohkii guoskevaš guollefáttáin leat dahkkojuvvon moanat oahppočájánašbarggut.</p>	9 Dutkan	-	Lasihuvvon skovvá 9 nugo árvalusas daddjojuvvo.
<p>Luondduealáhuseid govvideamis máinnašuvvo ahte "báikkálaš luondduealáhuseid bargiid leat mieđihuvvon meahccefiervo- ja mohtorfanalobit murjema ja guopparčoaggima várás" ja ahte "dán oktavuođas sii ožžot johtit vácci ja gohttet oppa luonddueahcis". Seammalágan rievttit dáidet guoskat maiddá bozodollui ja guolástussii.</p>	10 Luondduriggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat	Luonddueahcis johtimis lea mitaluvvon skovis 17.	Eai nuppástusat.
<p>Dikšunplána áittagovvideamis mitaluvvo ahte Geavu ja Čársejoga luossanálit leat dehálaččat luosa mánnggahápmásašvuoda dáfus ja ahte luosa bivdet sakka dan vádjolanguovllus luonddueahcis olggobealde. Gieskadaš dutkamiid mielde Deanu luossanáliin bivdet 2012:s Norgga rittus 14 % (deattu mielde), Deanu čázadagas Norgga bealde 39 % ja Suoma bealde 47 %. Geavu ja Čársejoga smávva luosaid goddet várre viehka uhccán riddoguvolluin ja Deanu váldorokki seahkalasnálebivddus bivdosiid sturrodatčuoldima dihte, ja nuba bivdu erenoamážit ruovttujogain galggašii heivehuvvot vástidit goargnu luossameriid ja goddonálluulbmiliid (gč. čuokkis 8 Meahccegeavaheapmi).</p>	8 Meahccegeavaheapmi, 11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitagat	Dát kommeanta doarju plána. Bivdu stivrejuvvo lága vuodul ja áhahusaiguin sihke guolástannjuolggadusaiguin.	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
Mihttomearri 3 Váikkuhusaid árvvoštallamis máinnašuvvon eará guollešlájaid go luosa bivddu beavttálmahttin ii oro leamen nu jáhkehahtti. Goittot stággobivdu orru funet heivemin eará šlájaid bivdui. Muđuiige bivdohámiid eará šlájaid bivddus (vejolaš čuovžža sáibmabivdu čakčat) galggašii árvvoštallat ja suovvat dan manná, go ášši lea dárkilit guorahallon ja luosa suodjalandárbbut leat vuhtii válđojuvvon. Guovllu geasuhus goittot bivdoturistaide lea vuosttažettiin sálašihkkarvuoda ja guolástusa eará geasuhusa veagas.	12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun	-	Eai nuppástusat.
Mihttomearri 7 Čuoggás "Dutkanvejolašvuodaide dorrvastepmi" sáhtášii várra válđit mielde máinnašumi maiddá luossanáliid guhkesáiggečuovvumiidda guoskevaš soahpamuša válmastallamis.	12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun	Dutkanlobiid miediheamis dárkileappot skovis 13.	Eai nuppástusat.
Mihttomearri 9 Sámekultuvrra dorrvastepmi Doaibmabidju: Guolástussii guoskevaš meahccejohtaluslobiid miediheapmi guovllus eretfárren sámiide sáhtá dagahit dulkonválttisvuodaide ee. bivdorievtti iešlágis ja dan guvllolaš gokčevašvuodaš, guovlluid geavaheami árbevieruin sihke sápmelašvuoda meroštallamis.	12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun	-	Eai nuppástusat.
Sámediggi			
Čoahkkáigeasu logu 6, "Kulturárbi", vuolábealde daddjojuvvo ahte "Goittot muhtun osiid guovllu dološbázahustiippain sáhtá atnit sámekultuvrii gullevážžan." Diet cealkka ii doala ollásit deaivása ja orru duššindahkamin sámiid ássanhistorjjá. Geavu dikšun- ja geavahanplánas ii galggašii válđit beali guovllu ássanhistorjái almmá áššáigullevaš diedalaš refereanssaid haga, ii plána čoahkkáigeasusge. Sámedikki árvalus: Diet máinnašuvvon cealkka rievdaduvvo ovdamearkka dihte čuovvovaš hápmái: "Geavu luonddumeahcis dahkkojuvvon arkeologalaš dutkama vuodul oasi guovllu dološmuitotiippain sáhtá atnit sámekultuvrii gullevážžan. Geavu luonddumeahcis galggašii dás duohkoge dutkat guovllu dološbázahusaide."	Čoahkkáigeassu	-	Teaksta lea rievdaduvvon nugo árvalusas daddjojuvvo.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
<p>Čoahkkáigeasu logu 11, "Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitagat", goalmát bihtás olbmo dahje olbmodoaimmaide guoskevaš guovddáš árvvuid logahallamis ovdanbuktojit sáme- ja báikkálaškultuvra nubbi nuppi molssaeaktun, synonyman seamma áššis. Sáme- ja báikkálaškultuvra eai leat synonymat muhto guokte sierra kultuvrra, mat galggašedje nammaduvvot plánaš árvun.</p> <p>Sámedikki árvalus: Diet máinnašuvvon cealkka rievdaduvvo hápmái: "Olbmot dahje olbmodoaimmaide guoskevaš guovddáš árvvuide gullet guovllu dutkan- ja čuovvunmearkkašupmi, kulturárvvut dego luondduovdagat, arkeologalaš čuožáhagat, sáme- ja báikkálaš- kultuvra ja lustageavaheapmái. Dáidda čuohcci áitagat gusket ovdamearkka dihte doaibmakultuvrii."</p>	Čoahkkáigeassu	-	Teaksta lea rievdaduvvon nugo árvalusas daddjojuvvo.
<p>Plána siiddus 17, vuolláičállaga 6 "Kulturárbi" vuolábealde daddjojuvvo guovllu duovdagiid birra ná: "Guovllus eai leat álbmotduovdagat, eanagotti dásis dahje báikkálaččat mávssolaš duovddaguovllut eai luonddusuodjalanlágas daddjojuvvon duovddaguovllut." Vaikko guovllu duovdagat eai leat juogustuvvon ovdalis máinnašuvvon joavkkuide, de dat ii oaivvil dan ahte guovllus eai livčče dakkárat.</p> <p>Sámedikki árvalus: Diet máinnašuvvon cealkka rievdaduvvo hápmái "Guovllus eai leat álbmotduovdagiidda, eanagotti dásis dahje báikkálaččat mávssolaš duovddaguovlluide juogustuvvon čuožáhagat eai luonddusuodjalanlágas daddjojuvvon duovddaguovllut."</p>	6 Kulturárbi	-	Teaksta lea rievdaduvvon nugo árvalusas daddjojuvvo.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
<p>Árbevirolaš dieđu meroštallan gávdno plánaárvalusa čuvvosis 3, "Sáme kultuvrra meroštallamat", muhto plána teakstaosis árbevirolaš diehtu lea áddejuvvon gáržžet. Árbevirolaš diehtu gieđahallojuvvo earret eará plánaárvalusa siidduin 49 ja 55.</p> <p>Siiddus 49, čuoggás 3.3. "Sáme kultuvrii" gullevaš gurgadasa "Guvlui guoskevaš árbevirolaš dieđuid jávkan" sisdoalu galggašii rievdatit vástidit buorebut duohtadili. Áittagovvideamis áittan lea merkejuvvon "geavaheami vátnivuolta (kulturárbbi luoskka-geapmi)" ja Meahciráđdehusa vejolašvuolta váikkuhit áššái lea árvoštallon "uhccin". Ealáhusaiguin bargama vejolašvuolaid dorvvasteami bokte sáhtta bisuhit maiddá árbevirolaš dieđuid, ja dasa Meahciráđdehus eaneaiggádin sáhtta váikkuhit. Dát galggašii buktojuvvo čielgasit ovdan maiddá dán plánas.</p> <p>Siiddus 55 daddjojuvvo mihttomearrin 9 "Árbevirolaš dieđut seilot" hárrái doaibmabidjun "Eai aktiivvalaš doaibmabidju. Geavu sáme gielat báikenamat leat čielggaduvvon ja anus." Árbevirolaš dieđuide gullet earáge bealit go guovllu sáme gielat báikenamat; maiddá árbevirolaš sáme ealáhusat bajásdoallat ja sirdet árbevirolaš dieđuid buolvvas nubbái.</p>	<p>11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitaga, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvoštallan ja čuovvun, Čuovus 3 Sáme kultuvrra meroštallan</p>	<p>Meahciráđdehusa árvoštallan váikkuhanvejolašvuolain árbevirolaš dieđuid seailuma hárrái (skovvi 11, mihttomearri) guoská dieđuid sirdáseapmái, sáme gielat báikenamaid geavaheapmái sihke árbevirolaš ealáhusaid ja virolašvuolaid seailumii plánenguovllus ja dan olggobealde. Dasa sáhtta váikkuhit plánenguovllus lohpevuogádagain (skovvi 17).</p> <p>Sámiid luonddugeavaheapmi ja luondogaskavuolta sihke árbevirolaš sáme ealáhusaiguin bargan (boazodoallu, guolástus, luondduburiid čoaggin ja giehtaduodji) leat válđojuvvon vuhtii seamma skovis čuovvovaš teakstabáikis: "Sogaid árbevirolaš guovlluide sáhttet johtit maiddá Ohcejogas eretfárren sámít" (skovvi 11, mihttomearri 9). Dasa sáhtta váikkuhit lohpevuogádagain (skovvi 17). Dasa lassin Akwé: Kon -rávvagiin daddjojuvvon plánen lea bajásdoallamin vejolašvuolaid ollašuttit sáme kultuvrra guovllus.</p> <p>Váikkuhusat čuvvojuvvojit 5 jagi gaskkaid ja dán bargus lea mielde Akwé: Kon -joavku.</p>	<p>Skovvá 11 lea lasihuvvon čujuheapmi čuvvosis 3, mas lea dárkilet govvodeapmi sáme kultuvrras. Váikkuhanvejolašvuolta lea árvoštallon ná: "Sáhtta váikkuhit".</p>
Saamelaismatkailuyrittäjät ry			
<p>Saamelaismatkailu ja -yrittäjät ry deattuha cealkámušastis ahte buot sáme ealáhusaid galgá gieđahallat DGP:s dássebeallásaččat. Erenoamážit báikkálaš guolásteaddjit, meahccebivdit ja luondduealáhusbargit galget sáhttit johtit dego dássážiige ja ealgabivdu galgá leat lobálaš luonddumeahcis. Buot sáme ealáhusaiguin bargi olbmui eai leat ovttadássásaš rievttit geavahit luonddumeahci iežaset ealáhusain bargamii. Olgobáikegoddelaččain eai eaččo leat seammalágan rievttit, ledje sii dal sámít dahje eai.</p>	-	-	-

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
<p>Erenoamážit mii vuostálastit sakka dálvviáiggi mohtorgielkájohtolaga (siidu 112) jávkadeami. Akwé: Kon -joavku lea árvalan Gamajohtnjálmis Geavu rastá manni johtolaga jávkadeami ja Juovvaskáiddi johtolaga jávkadeami. Jos dát johtolagat jávkaduvvojit, de sáhtta geavvat nu ahte Badje-Deanu dálolaččat, geain lea bivdoriekti Gevvui, šattašedje vuodjit vuos biillain Geavojávrái ja doppe johkaráigge bivdobáikkiide. Mii háliidat deattuhit maiddá ahte dát johtolagat leat dehálaččat vejolaš gádjundoaimmaid dáfus ja Meahciráđdehus fuolaha Gamajohtnjálmmi bajábeale Puhelinlampi leairasaji dán johtolaga mielde.</p>	<p>17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut, Čuovus 6A Kommeanttat</p>	<p>Dálvviáiggi mohtorgielkávuojáhaga nuppástusat váldojuvvojedje mielde luonddusuodjalansivaid dihte. Johtolatnuppástusat leat gieđahallon maiddá Akwé: Kon -joavkku ja ovttasbargojoavkku čoahkkimis. Sogaid árbevirolaš guovlluide lobi sáhtta mieđihit eará sadjáige go kártii merkejuvvon vuojáhagaide.</p> <p>Eiseválddit sáhttet johtit gádjundoaimmain oppa luonddumeahcis.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
<p>Báikkálaš turismafitnodatolbmuid atnui sáhtášii rahpat eanet luonddumeahci ja sii sáhtášedje bargat ovttas báikkálaš fitnodatolbmuiquin. Galgágo Meahciráđdehus váldit vuhtii dušše vándardeaddjiid dárbbuid? Luondduturisma várás ráhkaduvvojit rovit, gohtensajit ja barttat. Dalle go Meahciráđdehus lea áššiid dikšumin ja dat heive sin beroštumiide. Mo báikkálaš sápmelaš, guhte bargá turismafitnogain, sáhtta atnit ávkin luonddumeahci. Ii maktige.</p>	<p>-</p>	<p>Maiddá vándardeaddjit geavahit fitnodagaid bálvalusaid. Ulbmilin lea fidnet Ohcejohkii nu ollu turisttaid ja vándardeaddjiid go vejolaš geavahit bálvalusaid meahcis ja giliin.</p>	<p>-</p>
<p>Akwé: Kon -joavkku ulbmilin lea bajásdoallat sáme kultuvrra ja gáhttet dan iige jávkadit ii-boazosámiid rivttiid. Akwé: Kon -joavkkus leat 80 % boazodoallit, ja nuba lea lunddolaš ahte diet joavku čuolla dušše boazoealáhusa beali.</p>	<p>-</p>	<p>Lea sohppojuvvon das, ahte Sámediggi nam-mada ovtasteaddjiid Akwé: Kon -jovkui Akwé: Kon -rávvaga mielde. Plána dahkamii galget oassálastit árbevirolaš dieđuid máhttit, sierra ahkejoavkkuin sihke almmái- ja nis-sonolbmot. Ja galgá fuolahit das, ahte ahke- ja giella-joavkkuid sohka-beriid dárbbut váldojuvvojit vuhtii.</p>	<p>Teaksta lea dievasmahtton Akwé: Kon -rávvaga hárrái skovis 1.</p>

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
<p>Dálvviáiggi johtolagaid jávkadeami molssaeaktun livččii nummirastit johtolagaid (dego geassejohtolagaid) ja miediit lobiid seamma prinsihpain go geasselobiidge. Bargojoavkkus Meahciráđđehusa ovddasteaddjit dadje ahte dáidda johtolagaide sáhtášii miediit johtinlobiid ng. sogaid geavahan guolástanbáikkiide, muhto dál dat máinnašupmi ii gávdno šat dikšun- ja geavahanplánas.</p>	<p>11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitaga, 12 Áitagiid dusten, váikkhusaid árvvoštallan ja čuovvun, 17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut</p>	<p>Skovis 17 lea plánas ovdanbukton ahte "Lobit miediituvvojit gustojeaddji njuolggadusaid vuodul luondduealáhusaiguin bargamii (gárdebivdu, guolástus), guolástussii dáluid iežaset čáhceguovlluide, servituhttarievtis spiehkasteaddji giddodahkii johtimii dálvejohtolagaide dahje eará sohppojuvvon johtolahkii, jos dan sáhtta ákkastallat luonddusuodjalansiva dihte, čuovvovaččat: 4. Guđege dáhpáhusa mielde sáhtta miediit meahccejohtaluslobiid "sogaid árbevirolaš guovlluide" daid rivttiid vuodul, mat sámiin sáhttet leat guovlluid geavaheapmái ja daid rivttiid vuodul, mat vuodđuduvvet luonddusuodjalanlága 8 §:ii (ásahus 12/1995 ja LsL 71/1923. 8 §)."</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
Suomen Latu			
<p>Geavu luonddumeahcci lea boaittoealde ja ráfálaš, luonddu-dilálašvuodaid dáfus áidnalunddot guovlu, mii mearkkaša ollu mángasiidda Sámis vánddardeaddjiide. Cealkámušvuloš dikšun- ja geavahanplánas lea váldojuvvon vuhtii guovllu lustageavaheapmi mánggaláhkai ja vánddardeaddjiid bálvalanrusttegiid várás leat plánejuvvon dárbbalaš divodanbarggut. Suoma Latu mielas lea buorre ášši ahte luonddumeahcis ja guovllu meahccáivuodas fuolakeahhtá vánddardeaddjiid dárbbuide geahččalit dávistit.</p>	-	Dát kommeanta doarju plána.	Eai nuppástusat.
<p>GUOVLLUS OLLAŠUHTTON VÁNDARDANDILÁLAŠVUODÁID OVDDI-DEAPMI Lea dehálaš ahte Geavu johtolaga johtinvejolašvuodat leat bisuhuvvon ja ahte luonddumeahccái lea vuodđuduvvon Geavu johtolaga lassin ovddit plánas daddjojuvvon riekkeslágan johtolat Guivái.</p>	-	Dát kommeanta doarju plána.	Eai nuppástusat.
<p>Ovddit dikšun- ja geavahanplána rungoplánas árvaluvvui ahte galge ráhkaduvvot luonddubálgát Ganešjávraí ja Luopmošjávraí. Geavu johtolaga Luopmošjávraí geahčái lea ráhkaduvvon 2 km:a guhkkosaš Suttésádjaga bálggis, muhto Ganešjávraí luonddubálggis ii leat ollašuttton. Muhto Ohcejohnjálmmi guvlu gal leat ráhkaduvvon beaivevándardanbálgát. Manin Ganešjávraí luonddubálggis ii leat ollašuttton? Leago dát leamaš resur-sagažaldat vai iigo dasa oro leamen dárbu?</p>	1 Plánenguovllu govvi-deapmi ja plánendilli	Lea gehččojuvvon jierpmáleabbon ráhkadit oanehis johtolaga Ohcejohnjálmmi idjadan- ja biebmofállanbálvalusaid lahkosiidda.	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju												
<p>MÁDJOGA STOHPU Suomen Latu mielas Mádjoga stobu ordnen čuoiganvánddardeaddjiid várás lea dehálaš investeren. Dálá johtinráđđehusaid mielde Mádjoga stobu sáhtta geavahit dušše dálvvi áigge. Suomen Latu árvala ahte Mádjoga stohpu galggašii leat vánddardeaddjiid anus maiddá geasi áigge nu, ahte stobu lusa livččii lohpi johtit bálgá mielde luonddumeahci olggobealde Báišduoddara meahcceguovllus (dávil / oarjindávil) ja orjješ oarjemáttil. Bálggis livččii hui anolaš Báišduoddaris guhkes gaskkaid vánddardeaddjiide gaskkas Ohcejohnjálbmi-Gámasmohkki / Sutesája-Geavvu. Dát lea guhkes gaskkat johtit, jos vánddardeaddjiid anus eai leat stobut dahje suodji.</p>	<p>15 Luonddu lustageavaheapmi: vánddardeami ja luondduturismma doaimabidju</p>	<p>Geavvu lea luonddumeahcci, muhto doppe leat valjis johtolagat. Geavu johtolaga lassin vánddardeaddjiid sávdagaidda dihte lea ollašuohtton Guivvi johtolat, man beassá johtit riekkajohtolahkan. Eai háliiduvvo šat eanet johtolagat luonddumeahccái ja dat lea maiddá resursagažaldat. Dál geahččalit bajásdoallat dálá johtolagaid. Johtolat galgá álgit ja nohkat čielgasit gos nu. Dušše okta-vođajohtolat meahcceguovllu váibmosii Mádjoga stobu lusa ii leat vejolaš.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>												
<p>GEAVVOROKKI BIRRASIID JOHTINRÁDDJEHUSAT Ortnetnjuolggadusas daddjojuvvon johtinráđđehusat leat dán áigge dákkárat.</p> <table border="1" data-bbox="203 655 869 852"> <thead> <tr> <th></th> <th>Rotkoalueella</th> <th>Tunturialueella</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Sallittu hiihtäen</td> <td>16.10. - 31.3.</td> <td>16.10. - 30.4.</td> </tr> <tr> <td>Sallittu merkityllä reitillä</td> <td>15.6. - 15.10.</td> <td>1.5. - 15.10.</td> </tr> <tr> <td>Kielletty</td> <td>1.4. - 14.6.</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Čuoggás 13C (s. 71) árvaluvvo gildojuvvot Geavu johtolaga mielde johtin 1.4. - 19.6. Suomen Latu evttoha ahte Meahciráđđehusa lobiin galggašii sáhttit fitnat beaivemáhe Ruktajávrris Geavvorokki máttageahčan 1. - 19.6, jos dat ii čuoze guovllu luonddusuodjalanulbmiliidda. Dán lohpi sáhtášii laktit raporterengeatnegahttima. Ná Meahciráđđehus oččošii eaktodáhtolaš áššisberošteaddjiin lassieduid guovllu loddedilis ja luonddus. Evttohusa duogázin lea dat, ahte lodde- ja luonddu-berošteaddjit lávejit johtit geassemánu álggus Biesjávrris birra-siin (gs. www.tiira.fi).</p>		Rotkoalueella	Tunturialueella	Sallittu hiihtäen	16.10. - 31.3.	16.10. - 30.4.	Sallittu merkityllä reitillä	15.6. - 15.10.	1.5. - 15.10.	Kielletty	1.4. - 14.6.		<p>13C Avádatjuohku: Ráddjen- ja luondduárvoavádagat</p>	<p>Guovllus johttojuvvo johtinjuolggadusaid mielde. Luonddumeahcci lea vuodđuduvvon álgoluonddu bisuheami ja dieđalaš dutkamiid várás. Lobiid sáhtta mieđihit dutkama várás dutkanplána vuodul.</p>	<p>Cealkámušvuloš plána boasto beaivemearit leat divvojuvvon nugo dat leat ortnetnjuolggadusas.</p>
	Rotkoalueella	Tunturialueella													
Sallittu hiihtäen	16.10. - 31.3.	16.10. - 30.4.													
Sallittu merkityllä reitillä	15.6. - 15.10.	1.5. - 15.10.													
Kielletty	1.4. - 14.6.														

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
<p>EARA AŠŠIT Leammašjoga ávži lea lahka geainnu (Gámasmohki ja Sutesádjaga gaskkas) ja dat livččii fiinna luondo- ja vánddar-dančuozáhat. Leammašjohka lea lahka geainnu ja dohko lea álki beassat beaivevánddardeami áigge. Suomen Latu evttoha ahte Leammašjohkii galggašii dihkáduvvot smávva bálggis beaivevánddardeaddjiid dárbbuide. Ná sii beasašedje návddašit Uhca-Geavu fiinna duovdagiin, mii fas geahpedivččii ieš Geavu guovllu gollama.</p> <p>Nubbi uhccánaš luondumeahci ráddjema olggobeallai báhcci muhto dehálaš ášši lea meahccesihkkelastinjohtolat. Suomen Latu árvala ahte Luopmošjávrris Njávgoaivvi bokte Áhkojohgámme lusa ja das ain oarjjás Áhkojávvrái ja Vuovdaguikii galggašii leat meahccesihkkelastinjohtolat. Dán johtolaga guoras lea dušše oanehis gaska measta bálgáhis guovlu (bohccobálgát ja bálgážat), muđui nana vuojáhat goabbat geažis. Gilis nubbái manni meahccesihkkelastinvuojáhat dagašii vejolažžan vuodjit gilis nubbái ja atnit ávkin giliid bálvalusaid.</p>	-	<p>Čuozáhat lea plánenguovllu olggobealde. Goittot lagamus boahnteáiggis ii leat vejolaš ráhkadit odđa johtolagaid.</p> <p>Árvaluvvon meahccesihkkelastinjohtolat livččii Báišduoddara meahcceguovllus. Meahccesihkkelastin árvaluvvon johtolaga mielde lea áibbas vejolaš, muhto merkejuvvon johtolaga vuodđudeami várás galggašii dahkojuvvot nuppástus dikšun- ja geavahanplánii. Ášši sáhtta giedahallat, go Báišduoddara meahcceguovllu plána beivejuvvo muhtun jagi geažes.</p>	Eai nuppástusat.
SYKE			
<p>Guovllu guovddaš suodjalan- ja geavahanárvvuid meroštallan lea okta deháleamos čuoggáin dikšun- ja geavahanplánas, dasgo plána ulbmilat ja mihttomearit gusket dáid árvvuid bisuheapmái ja buorideapmái. Guovddaš árvvut leat juogaduvvon plánas luonduárvvuide, dutkan- ja čuovvunmearkkašupmái, kulturárvvuide ja lustageavaheapmái. Válljejuvvon árvvut leat SYKE oainnu mielde bures ákkastallon ja dat leat adnojuvvot gokčevaš vuogi mielde. Maiddái árvvuide guoskevaš mihttomearit, ása-huvvon ulbmilat ja ollašuttinvuloš doaibmabijut leat vuohkkasit jurddašuvvon.</p>	Oppa plána.	Dát kommeanta doarju plána.	Eai nuppástusat.
<p>Guovddaš luondotiippaide guoskevaš árvun galggašedje SYKE oainnu mielde máinnašuvvot maiddái áitojuvvon ja hárvenaš luondotiippat. Plánas hui guovddázis leat luondodirektiivva luondotiippat, goas guovllu luondotiippaid oppa girjáivuohta báhca váilevažžan.</p>	11 Guovddaš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitagat	Áitojuvvon ja hárvenaš luondotiippaid dieđut leat dál nu váilevaččat ahte dat leat guđđojuvvon eret Meahciráđđehusa dikšun- ja geavahanplánain.	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
<p>Mihttomearrái 1 "Luondo- ja loddodirektiivva ealli ja šaddošlájat cevzet" (skovvi14) guoskevaš doaibmabidjun árvaluvvo erenoamážit suodjalanvuloš šlájja / šuodjalanvuloš šlájja gávdnonsajiid dárkkisteapmi. Lea goittotge dárbu duollet dálle dárkkistit buot luondodirektiivva šlájaid dili guovllus. Dál máinnašumi haga báhcet riikkadásis ceavzilin (LC) árvoštallon šlájat. Nuortasáhpángáiskki gávdnonsadji Geavus lea Suoma al-piinnalaš guovllu áidna gávdnonsadji, ja nuba dat lea hui mearkkašahti. Luondodirektiivva raporterena dáhpáhuvá guđa jagi gaskkaid, ja luondodirektiivva šlájaid čuovvunbajiid livččii lunddolaš laktit ovttá dahje moanaid raporerenaigodaga guhkkodahkii.</p>	<p>11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitaga, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvoštallon ja čuovvun, 14 Luonddusuođjaleami ja kulturárbbi doaibmabijut</p>	<p>Buot luondodirektiivva šlájaid dili dárkkistuvvo jeavddalaččat Meahciráđdehusa vuodđobargun, ja danin šládja ii leat váldojuvvon mielde plána doaibmabijuide.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
<p>Lea buorre ahte plánas deattuhuvvo luondduduovdagiid dorvvas-teapmi, eaige guvlui plánejuvvo ođđa bálvalanrusttegat, dego šalddit. Dála bálvalanrusttegiid bajásdoallu, ja eatnamiid gollama hehtten (ee. ráhpaid bajásdoallu) lea dehálaš. Evttohuvvon nuppástusat luondduriggodagaid ja guovlluid geavaheami doaibmabijuin (skovvi 17) leat dálá dili ektui vuohkkasit jurddašuvvon ja guottihan veara.</p>	<p>11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitaga, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvoštallon ja čuovvun, 17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut</p>	<p>Dát kommeanta doarju plana.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
<p>SYKE mielas lea dehálaš ahte vejolašvuodát guovllu dutkan- ja čuovvundoibmii seilot. Beivejuvvon oahpistanmateriálat, oktan kártaiguin, galget leat fidnemis.</p>	<p>11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitaga, 12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvoštallon ja čuovvun, 17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut, 18 Hálldahus.</p>	<p>Dát kommeanta doarju plana.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
<p>Plánenguovllu avádatjuogus (skovit 13B ja 13C) Geavvorokki birrasat gullet ráddjenavádahkii ja dat loahppaoasit boaitto-bealeavádahkii. Ráddjenavádagas johtin lea ollásit gildojuvvon 1.4. -19.6. Muđui sihke ráddjen- ja boaitto-bealeavádagas geasiáiggi johtin lea lobálaš dušše merkejuvvon bálgáid mielde, dálvvi áigge oážžu johtit oppa guovllus. Skoviide 13B ja 13C sáhtášii dárkkálmuhittit dálvviáiggi lobálaš johtinvuogi, dahjege čuoigga johtima, mii boahá ovdan gova 10 čilgehusas. Gova 10 čilgehussii sáhtášii lasihit avádagaid namaid ja lasihit ráddjenavádahkii merkejumi ahte 20.6. - 15.10. oážžu johtit dušše merkejuvvon bálgáid mielde. Kárta čilgehusas lea eará beaivemearri (14.6.) merkejuvvon johtinráddjehusa nohkanáigin go skovis 13C (19.6.)</p>	<p>13B Avádatjuohku: Boaitto-bealeavádat, 13C Avádatjuohku: Ráddjen- ja luondduárvoavádagat</p>	<p>-</p>	<p>Divvojuvvon.</p>

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
Plánenguovlu gullá Báišduoddara bálgosa guohtonguvlui. Skovis 10B "Boazodoallu" govviduvvojit boazodoalu dálá dilli plánenguovllus sihke sámiiid boazodoalu prinsihpat ja virolašvuodat. Báhcá goittoge eahpečielggasin, man mađe guovllus barget luondduguohtoneatnamiidda, guohtoneatnamiid molssodeapmái ja gierdannávccaid dorvvasteapmái vuodđuduvvi boazodoaluin, ja mo plánenguovllu guohtoneatnamat juohkásit geasse- ja dálveguohtoneatnamiidda sihke viidodaga dáfus ja guovlluid mielde.	10B Boazodoallu	Plánenguovllu sierra osiid mearkkašupmi Báišduoddara bálgosa boazodollui lea ovdanbukton kárttas Meahciráđdehusa prentosis Paistunturin erämaa-alueen ja Kevon luonnonpuiston luonto, käyttö ja paikannimistö (gáldologahallamis). Seamma prentosis lea maiddái mitaluvvon dárkileappot bálgosiid (maiddái Báišduoddara bálgosa) boazodoalu ordnestallamiin.	Eai nuppástusat.
Lea gávnnašuvvon ahte guovllu jeageleatnamiid ekologalaš dilli lea "sakka gollan". Livččii dehálaš ahte guovllu boazodoallu livččii bistevaš vuodu alde ja boazologut vuohkkasit guohtoneatnamiid meari ja dili ektui.	10B Boazodoallu	-	Eai nuppástusat.
SYKE mielas dálkkádatrivdama ja dan vejolaš váikkuhusaid šlájaid ja luondotiippaide sihke sáme kultuvrii ja boazodoallu gánnehivččii guorahallat dán plánas.	-	Dálkkádatrivdama váikkuhusat eai gieđahallo dán dikšun- ja geavahanplánas vuđoleappot, dasgo daid váikkuhusat suodjalanguovlluid ekologijai ja mánggahápmásašvuoda bajásdovdoleappot, ja dan vejolaš váikkuhusat suodjalanguovlluid ekologijai ja mánggahápmásašvuoda bajásdovdoleappot, ja dan vejolaš váikkuhusat suodjalanguovlluid ekologijai ja mánggahápmásašvuoda bajásdovdoleappot. Dikšun- ja geavahanplánema doaibmabijuiguin sáhtttá váikkuhit šlájaid ja luondotiippaid seailumi oppalohkái.	Eai nuppástusat.
Meahciráđdehusa dikšun- ja geavahanplánat leat dál skovilágan hámmis. Plánat šaddet ná hámi dáfus eanet ovttaláganin, muhto báikkuid daid sisdoallu lea moivvas oaidnit ja áššit geardduhuvvojit. Danin livččii buorre ahte plána lasáhussan livččii vuđolaš, sierra dahkkojuvvon čoahkkáigeassu, mii livččii viidáset go dálá čoahkkáigeassu ja mas livččii friddja hápmi.	Oppa plána.	Plána ráhkadussii guoskevaš kommenta.	Eai nuppástusat.
Čuovvovaččas leat ovdanbukton dasa lassin muhtun dárkilet kommentat: Teapmat Natura 2000 -luondotiippat ja luondodirektiivva luondotiippat leat geavahuvvon bálddalagaid oavvildit seamma ášši dahjege luondodirektiivva čuvvosis I máinnašuvvon luondotiippaid, mat leat EU:a mielas dehálaččat. Gánnehivččii geavahit dušše ovtta vuogi, ja dán áinnas dat buoret lea luondodirektiivva luondotiipa.	Oppa plána.	Skovvi lea oassi plánenvuogádagas, ja plánat galget leat hámi dáfus ovttaláganat. Ávžžuhuvvon teapma sáhtttá geavahit teavsttas. muhto skovi 4 bajilčálan báhcá Natura 2000 -luondotiippat.	Natura 2000 -luondotiippa sadjái lea váldojuvvon teavsttas tearbma <i>direktiivva luondotiipa</i> .
Váilu čilgehus, maid oavvildit luondotiippaiguin I ja II. Luondotiippa 3210 namma lea Fennoskandia luondodudilálaš johkajohtolagat . Dán luondotiippa viidodat váilu čuolddas "Viidodat, luondotiipa II".	4 Natura 2000 - luondotiippat	Luondotiippat I ja II leat muhtun muddui badjálagaid ja juogadeapmi lea dahkkojuvvon ovdanbuktinvuogi dihte.	Skovi 4 teaksta lea dievasmahton luondotiippaid I ja II hárrái. Luondotiipa 3210 namma ja viidodat lea divvojuvvon tabellii.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaimbaidju
Nuppe dáfus skovis 2 (Guovllu vuodđudanulbmil) lea ovdanbukton ahte Geavu Natura 2000 -guovllu suodjalanággan leat luondodirektiivva čuvvosis I máinnašuvvon 20 luondotiippa. Gánnehivčči čájehit, mat dán logahallamii váldojuvvon 23 luondotippas eai leat guovllu suodjalanággan.	4 Natura 2000 -luondotiip-pat	-	Tabealla lea dievasmahtton. Suodjalanággan leahkki luondotiippat leat luondotiipatabeallas kursiverejuvvon.
Gova kárta galggašii ovdanbuktit mángga oasis, omd. juohkit guovtti siidui ja mihttoláva rievdadit nu, ahte guvlui guoskevaš dehálaš luondotiipadieđu lea álki lohkat. Dasa lassin čilgehusaid ivdneválljemii galgá giddet fuopmášumi. Luondotiipa 3110 lea čilgehusas guktii earáivdnásazžan. Luondotiipa 9010 namma lea Luondduvuoovddit . Mainna ivnniin kártii leat merkejuvvon dat guovllut, mat eai ovddas luondodirektiivva mange luondotiippa?	Govva 3 Natura 2000 - luondotiippat	Kárta sáhtášii vehá stuoridit, muhto smávvalágan luondotiippaid ovdanbuktimá várás galggašii leat hui stuorra kárta. Kárta ulbmilin plánas lea čájehit oppalaččat luondodirektiivva luondotiippaid sajáiduvvama ja daid buot viidáseamos luondotiippaid. Kárttas leat merkejuvvon vielgadin dat guovllut, mat eai ovddas luondodirektiivva mange luondotiippa. Dat sáhttet leat juogo guovllut, mat eai ollašute direktiivva luondotiippa meroštallama dahje leat priváhtaeatnamat, maid birra eai gávdno diedut.	Kárta čilgehus lea divvojuvvon nugo árvaluvvo. Dasa lassin lea divvojuvvon luondotiippa 3210 boastut šaddan namma. Kárta čilgehussii lea lasihuvvon vielgadin ovdanbukton luohkká "li gula mange luondotiipii". Dasa lassin skovvá 4 lea lasihuvvon govvideapmái dán guovlluin.
Gokčágo luondotiippa 2 (galgá leat II) mihtilmasvuohta kárttas luondotiippa 1 (galgá leat I) mihtilmasvuođa? Mo merkejuvvon lastamáhtoroassoguovlu lea meroštallon dahjege leatgo merkejuvvon guovllus leamaš roasut moanaid jagiid áigge ja leatgo roassoguovllun merkejuvvon guovllut rievdan duottarguolbban?	Govva 4 Natura 2000 - luondotiippa mihtilmasvuohta ja divveroasuid guovlu	Luondotiippa II mihtilmasvuohta gokčá luondotiippa I mihtilmasvuođa. Geavu lastamáhtoroassoguovllut árvoštallojedje báikki alde ja áibmogovvadulkoma vuodul Davvi-Lappi luondokártenfitnus jagiid 1997 - 1998. Roassojahkin lea almmuhuvvon 1965. Kártenbarggu manjá dáhpáhuvvon lastamáhtoroasut eai leat kártejuvvon eaige váldojuvvon vuogádahkii. Lagešvuoovddiid mihtilmasvuohta lea fuotnánan álgoálggus lastamáhtoroasuid dihte, ja lagešvuoovddit leat rievdan duottarguolbban.	Kárta čilgehussii leat divvojuvvon teavsttas nugo árvalusas daddjojuvvon. Govvateaksta lea dievasmahtton lastamáhtoroasuid hárrái sihke lea lasihuvvon govvideapmi luondotiippaid I ja II ovdanbuktinuogis.
"Eará áitojuvvon šlájat" báhcá eahpečielggasin. Oaivvilditgo dainna luonddusuojalanásahusa áitojuvvon šlájaid earret skovis ovdal máinnašuvvon erenoamážit suodjalanvuloš šlájaid vai oaivvildigo dainna áitatvulošvuodajuogusteami áitatvuložin árvoštallon šlájaid? Várra oaivvildit dan manjibu, muhto dalle gal sehkkejuovvot guokte juogusteami.	5 Šlájat	Áitatvulošvuodajuogusteami (IUCN) áitojuvvon šlájat (CR, EN, VU) gullet luonddusuodjalanásahusa áitojuvvon šlájaid Nannán-Suomas. Čuvvosis 2 (Šlájat) leat logahallon ja juogustuvvon guovllu šlájat.	Skovi 5 teaksta lea dievasmahtton.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
Čuvvosa 2 čilgehusa mielde skovis logahallojit plánenguovllu "Áitatvuložin juogustuvvon šlájat sihke luondo- ja loddedirektiivva šlájat". Čilgehusas galggašii čielgat ahte loddedirektiivva šlájain leat ovdanbukton dušše direktiivva čuvvosa 1 šlájat. Čuolddas "áitatvulošvuohhta" leat áitatvulošvuodaárvoštallama áitatvulošvuoda luohkáid lassin muhtun šlájaid buohta merkejuvvon bustávat "ES" ja / dahje "Á", maiguin oaivvildit luonddusuodjalanáshusa áitojuvvon (á) ja erenoamážit suodjalanvuloš šlájaid (es). Dán birra ii máinnašuvvo maktige čilgehusas. Dego ovdalis lea ovdanbukton, de dán guokte ášši gánnehivččii sirret sierra čuolddaide dahje uhcimustá dievasmahttit čilgehusa.	Čuovus 2 Plánenguovllu šlájalogahallan	Čilgehus lea skovi deavdimii guoskevaš ráva, ja nuba buot dat máinnašuvvon bealit eai leat vealttakeahtta nu dehálaččat plánenguovllus. Skovvi gullá oassin plánenvuogádahkii, ja nuba skovit galget leat ovttaláganat. Skovi čuolddaid ii doaisttázii sáhte lasihit, muhto teavstta sáhtta dárkkálmuhttit nu, ahte luonddusuodjalanlága árvoštallama ja IUCN-juogusteami lea álki earuhi nubbi nuppis.	Čuvvosii lea lasihuvvon dárkkálmuhttin luonddusuodjalanlága áitatvulošvuodaárvoštallama ja IUCN-juogusteami hárrái ta-bealla bustatsymbolaid oktavuhtii.
Šlájalogahallamis leat dasa lassin dievva dárkonvuložin (NT) árvoštallon, luonddodirektiivva dahje loddedirektiivva čuvvosii 1 gulakeahates šlájat. Dát eai čilgehusa mielde galggašii leat dien logahallamis. Sihke skovis 5 ja čuvvosa 2 tearpma "idusšattut" sajis galggašii geavahit sáni "sámmálat".	5 Šlájat, Čuovus 2 Plánenguovllu šlájalogahallan	Čilgehus lea skovi deavdimii guoskevaš ráva. Čuvvosa bustatsymbolaid čilgehusas leat maiddá NT šlájat. Skovvi gullá oassin plánenvuogádahkii, ja nuba skovit galget leat ovttaláganat. Skovi čuoldabajilčállagiid ii sáhte doaisttázii rievdadit.	Eai nuppástusat.
Gáldologahallamis nummirat 4 ja 8 leat seamma čujuhus.	Gáldologahallan	-	Divvojuvvon.
Ohcejoga giella			
Geavvu lea Ohcejoga gildii mearkkašahhti geasuhus. Geavvu lea riikkadásis ja viidáseappotge mávssolaš duovddaguovlu. Guovllu kulturhistorjjálaččat ja duovddalaččat mávssolaš iešvuodaid galgá bisuhit boahhteáiggis, ja buot ovdideamis vuolggasadjin galgá leat sáme kultuvrra mearkkašumi deattuheapmi ja dan ceavzilvuoda dorvvasteapmi.	Oppa plána	Doarju plána ulbmiliid.	Eai nuppástusat.
Geavu galgá ovddidit nu, ahte dat seailu boahhteáiggisge geasuheaddji luonddumeahccin. Luonddudiedlaš dutkamiid leat juo guhká jodihan Geavvus. Ohcejoga gildii ja báikkálaš ássiide mearkkaša ollu ahte guovlu bissu boahhteáiggisge arktalaš dutkanguovlun sihke suomelaš ja olgoriikalaš dutkiide. Vejolaš dálkkádatrievdan sáhtta čuohcit sakka ee. min guovllu ealáhusaide, ja danin lea erenoamáš dehálaš ahte luonddudiedlaš dutkandiedut min luonddu birra bohtet báikkálaš olbmuid atnui.	Oppa plána	Doarju plána ulbmiliid.	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaibmabidju
Dikšun- ja geavahanplánaš árvaluvvon guovllud ráhkadusaid ordnemii ja ođasmahttimii oaivvilduvvon ruđat galget geavahuvvot plánejuvvon vuogi mielde.	-	Árvaluvvon huksen- ja bajásdoallandoaimmat dahkkojuvvojit resurssaid olis.	Teaksta lea dárkkálmuhtton skovis 19 (Resurssat).
Guovlu galgá bures dikšojuvvot ja dollojuvot alladássáažžan ja ná dorvvolaš guovlun vánddardeaddjiide ja guovllu eará geavaheaddjiide. Galgá deattuhit dálá "váimmusguovllu" ovddideami, ii nuge guvllolaš doaimma viiddideami. Ohcejoga gieldda mielas lea dehálaš ahte báikkálaš ássiid, sihke ealáhusbargiid ja lustageavaheaddjiid oaivilat guovllu geavaheamis váldojuvvojit vuhtii Gevvui guoskevaš buot plánemis ja mearrádusdakkamis. Báikkálaš olbmuid árbevirolaš rivttiid ii áinnas oaččo gáržžidit. Guovlu lea don doložis erenoamáš ollu mearkkašan báikkálaš ássiide. Sáme kultuvrra ja dasa gullevaš árbevirolaš boazodoalu, meahccebiddu, guolástusa ja luondduburiid čoaggima doaibma-vejolašvuodát galget bisuhuvvot guovllus. Suodjalanguovllu ovddidettiin galget priváhta eanaeaiggádiid beroštumit váldojuvvojit vuhtii ja eanaeaiggádiid oainnut gudnejahttot.	-	Dát kommeanta doarju plana.	Eai nuppástusat.
Meahciráđdehusa oaidnu ahte meahccejohtaluslobiid sáhtášii várra mieđihit sogaid árbevirolaš guovlluide maiddá báikegottis eretfárren sámide lea dehálaš ášši, dasgo ná sáhtá bisuhit ja ovddit árbevirolaš dieuid.	17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	Dát kommeanta doarju plana.	Eai nuppástusat.
Gieldda mielas leat buorit dakkár meannudanvuogit, main sieralágan joavkkuid ovttasbarggu vuodul (ee. Akwé-Kon) kártejuvvojit guovllu geavaheaddjiid dárbbut nu, ahte geavaheaddjit besset oassálasti plánemii nu viidát go vejolaš. Gieldda mielas lea buorre ášši ahte sierra oassebealit leat leamaš válmmaštallamin dikšun- ja geavahanplána. Maiddá dás duohko lea erenoamáš dehálaš ahte Meahciráđdehus gulaskuddá ja lea lagas ovttasbarggus maiddá eará báikkálaš doaibmiiguin.	20 Oassálastin	Dát kommeanta doarju plana.	Eai nuppástusat.
Gieldda turismafitnodatolbmuid mielas livččii dehálaš ahte Geavu vánddardeaddjit geavahivčče viššaleappot gilleguovddážiid Ohcejohnjálmmi ja Gáregasnjárgga bálvalusaid. Meahciráđdehus galggašiige smiehttagoahit, mo vánddardeaddjid ja Geavu johtolaga eará johttiid oačohivččii eanet gilleguovddážiidda.	-	Meahciráđdehus sáhtá geahččalit buoridit dili nu, ahte bargá ovtas fitnodatolbmuiguin. Ášši ii sáhte čoavdit ođđa guhkes vánddardanbálgáiguin Geavu johtolaga alde gilleguovddážiidda.	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
Oppalaččat geahčadettiin Ohcejoga gieldda mielas dikšun- ja geavahanplána lea bures dahkkojuvvon ja guovllu ovddideami deháleamos deattuhusbealit leat válđojuvvon vuohkkasit ja riektá vuhtii. Plána dagadettiin gieldalaččat ja Geavu guovllu eará geavaheaddjit leat beassan oassálastit plánemii. Gieldda mielas lea dehálaš ahte plánedettiin ovdanválđojuvvon ovddidanbealit ollašuhthtojit nu viidát go vejolaš. Boahtteáiggis sieralágan ruossalasvuodaid omd. guovllu sierra eanageavahanhámiid gaskkas sáhtta buoremusat čovdit oassebeliid gaskasaš ráđđádallamiiguin.	Oppa plána	Dát kommeanta doarju plana.	Eai nuppástusat.
Utsjokisuun kyläyhdistys			
Buot báikegoddelaččaide guoskevaš lasseráddjehusat leat dárbbasmeahttumat ja dagahit muđuige vuostehágu luonddusuodjaleapmái.	-	-	-
Oktavuodajohtolat Kekkosá gámpái maiddá dälvit moh-torgielkkáin vuoji livččii ilolaš ášši.	-	Dálvviáiggi vuojáhagat leat giedahallon plánema áigge sihke Akwé: Kon -bargojoavkkus ja ovttasbargojoavkkus.	Eai nuppástusat.
Marja Helandera máhcahat			
Min árbegoddi oamasta dontte Geavu luonddumeahcis Storra Bálddotjávri davábealde. Dál dohko leat nappo plánemin odđa meahccejohtalusvuojuhagaid. Govva nr 11 siiddus 77 lea goittotge nu uhcci ahte das ii oainne, mo odđa plánejuvvon vuojáhagat manašedje omd. min oamastan dontte ektui. Sáhtášiigo guovllus fidnet stuorát ja dárkilet kárta, vai oainnášii mo diet vuojáhagat leat guovllu priváhtaetnamiid ektui? Háliidivččen maiddá jearrat, man ollu dieid vuojáhagaid mielde vuddjojuvvošii meahccefievrruiguin ja man várás diet vuojáhagat dahkkojuvvojit? Geat sáhttet oazžut sihke geasi- ja dälvviáiggi meahccejohtaluslobiid dieidda vuojáhagaide?	17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut, Govva 11	Dálvviáiggi vuojáhagat leat giedahallon plánema áigge sihke Akwé: Kon -bargojoavkkus sihke ovttasbargojoavkkus. Vuojáhagat bálvalit maiddá priváhtagiddodagaide johtima. Skovis 17 dárkileappot lobiid miediheamis.	Eai nuppástusat.
Go doppe lea máinnašuvvon ahte Meahciráđdehus lea ovdal luohpadan muora ruovttudárbbuide luonddumeahci olggobeallai, de leigo dat nappo guoskan daidda dáluide, mat leat dasttán luonddumeahci lahkosis? Oazžutgo mii omd. priváhta eanaeaiggádin njeaidit iežamet donttes boaldinmuoraid ja doalvut daid luonddumeahci olggobeallai iežamet dálui Ohcejohnjálbmái? Dása mis lea leamaš riekti juo ovdal luonddumeahci vuodđudeami.	17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	Lea guoskan daidda dáluide, mat leat dasttán luonddumeahci lahkosis. Meahciráđdehusa linnjen ii guoska priváhta eanaeaiggádiidda.	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaimbaidju
Seammá guoská meahccebivdui; duolbmá sámiid rivttiid. Sáhtášiigo juogalágan smávvalágan bivdu suvvojuvvot luonddumeahcis? Lea leamaš namalassii sáhka ealgabivddus.	8 Meahccegeavaheapmi	Meahccebivdu stivrejuvvo njuolggadusaiguin.	Eai nuppástusat.
Maid oaiivvilda siiddus 86 ahte Meahciráđdehus ii šat mieđit odđa doarjjabaikkiid guolásteami ja meahccebivdu dárbbuide? Geaidda diet guoská? Oažžugo gámme dás duohkoge hukset iežas bálstái?	18 Hálldahus	Meahciráđdehus ii leat dáinna plánain stivremin priváhtabálsttáin dáhpáhuvvi huksema.	Eai nuppástusat.
Sámi duddjonárbbi seailun; oažžugo luonddumeahcis váldit omd. báhkiid ja osttuid árbevirolaš sámi náhkke- ja báhkkedujiid várás? Galggašii oažžut váldit.	-	Sámi duddjonárbbi dorvvastan dihte Meahciráđdehus lea bisuhan rievtti váldit stáhtaeanamis duddjonmateriálan uhccánaš ee. sieđgga. Váldinriekti ii guoskka álbmotdahje luonddumehčiide. Váldinriekti guoská ee. meahcceguovlludie.	Eai nuppástusat.
Mo dorvvastuvvojit Ohcejogas eretfárren sámiid rievttit iežaset árbevirolaš sohkaeanamiidda Geavu luonddumeahcis? Manin omd. dat, geain lea sámesohkii gullevaš árbevirolaš donte Geavus, eai oččošii maiddá guolástit? Eai dakkárat leat šat nu galle. Lea viehka amas vuohki jurddašit ahte dálá ja boahhtevaš sámit ásašedje eallinagi Ohcejogas. Bargovejolašvuodat go leat goittotge Ohcejoga gielddas viehka vánis. Ingo oaččo olgobáikegoddelaš (lean girjjiin Helssegis) sápmelažžan mannat geahčadit sámiid dološ bassi bálvvosbáikkiid ja árbevierrobáikkiid (omd. Mádjoga geađgegardebáiki) Geavu luonddumeahcis? Dát ii duodaidge ovddit sámiid kulturárbbi seailuma. Galggašii leat vejolaš. Várra in oaččo, vaikko mii oamastatge Geavu luonddumeahcis dontte. Duodaidge galggašii sámekultuvrra seailuma dihte (dan maid Meahciráđdehus iešge deattuha dán árvalusas) suovvat maiddá daid sámesogat olbmuid, geaid ruohttasat leat Ohcejogas muhto geat leat girjjiin eará sajis, geavahit goittot juogaláhkai luonddumeahci seammaláhkai go báikegoddelaš sámit.	-	Meahciráđdehusa árvoštallan váikkusvejo-lašvuodain árbevirolaš dieđuid seailuma hárrái (skovvi 11, mihttomearri) guoská dieđuid sirdáseapmái, sámezielat báikenamaid geavaheapmái sihke árbevirolaš ealáhusaid ja virolašvuodaid seailumii plánenguovllus ja dan olggobealde. Dása sáhtta váikkuhit plánenguovllus lohpevuogádagain (skovvi 17). Sámiid luonddugeavaheapmi ja luondogaskavuohka sihke árbevirolaš sámealáhusaiguin bargan (boazodoallu, guolástus, luondduburiid čoaggin ja giehtaduodji) leat váldojuvvon vuhtii seamma skovis čuovvovaš teakstabáikkis: "Sogaid árbevirolaš guovlluide sáhttet johtit maiddá Ohcejogas eretfárren sámit" (skovvi 11, mihttomearri 9). Dása sáhtta váikkuhit lohpevuogádagain (skovvi 17). Dasa lassin Akwé: Kon -rávvagiid mielde dahkkojuvvon plánen lea bajásdoallamin vejolašvuodaid ollašuhttit sámekultuvrra guovllus. Sogaid árbevirolaš guovlluide sáhtta oažžut johtinlobiid. Guovllus johtimis dárkileappot skovis 17.	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástádus	Ášši dagahan doaibmabidju
Juha Heinänenen máhcahat			
<p>Lean fuolastuvvan Geavu luonddumeahci dálá ráiskkagan dilis, mii sihkkarit fuotnána ovddežisge dáid boahttevaš jagiid, jos odđa dikšun- ja geavahanplánas eai váldde duodas dán ášši ja bisset dálá ovdáneami. Sivvan ráiskkageapmái lea stivrekahtes turistaguolástus Geavu luonddumeahcis ja dasa guoskevaš friddja johtima ja gohttema lassáneapmi luonddumeahcis. Dát lea odđa ášši, muhto dilli orru fuotnáneamen johtilit.</p>	-	-	-
<p>Olgobáikegoddelaččaid guolástus luonddumeahcis vuodđuduvvá sierraákkat bivdorivttiide, mat leat Geavu luonddumeahcis badjel 200 dálus. Mánngain dain dáluin leat moanat oamasteaddjit (maiddái oasusearvvit), goas dakkár olgobáikegoddelaš guolásteaddjit, geain lea riekti bivdit luonddumeahcis Geavus Fiellogahjoganjálmmis vulosguvlui, leat várra badjel duhát. Dálut goittotge juogaduvvojit dađistaga uhcit ja uhcit osiide, mii mearkkaša dan ahte bivdorievttálaš olbmuid mearri lassána dađistaga. Dasa lassin sierraákkat bivdorievtti oamasteaddjit (mánngas dain leat turismafitnodatbargit) luohpadit smávva mávssu vuostá bivdorivttiid Geavu luonddumeahcái, goas gii beare Ohcejogas johtti turista beassá dárbu mielde guolástit, johtit ja gohttet gosa beare Geavu siste.</p> <p>Jos odđa geavahanplánas eai sáhte dahje háliit gielidit luonddusuodjalanlága 18 §:a vuodul sierraákkat bivdorivttiiguin johtti olgobáikegoddelaččaid Geavu luonddumeahcis, de luonddusuodjaleapmái eai leat šat makkárge vejolašvuodát Geavvorokkis ja stáhtii ii báze šat eará ráđdi go heaittihit Geavu luonddumeahci. Olmmoš lea beahttimin iežas ja Geavu johtolaga mielde johtti mátkkálaččaid, jos vikkaha ahte mis lea Geavu luonddumeahcci, go dat duohtavuodas lea olgobáikegoddelaš turistabivdiid friddja bivddašanguovlu.</p> <p>Áidna vejolašvuohta dahkat jáhkehahttin Geavu luonddumeahci lea bidjat odđa dikšun- ja geavahanplánas luonddusuodjalanlága turistabivdiid rivttiid ovddabeallai ja gielidit olgobáikegoddelaš sierraákkat bivdorivttiid hálddašeaddjiid bivddu, johtima ja gohttema miehtá Geavu luonddumeahci.</p>	8 Meahccegeavaheapmi	Sierraákkat bivdorievtti geavaheami ii sáhte ráddjet ássanbáikki vuodul.	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
<p>Vai Geavu luonddumeahci hálddahus livččii rabas iige vealahivččii ovttage, de buot lobit, maid Meahciráđđehus lea miedihan geasa dahje masa beare (priváhtaolbmuide dahje organisašuvnnaide), galget leat buohkaid oaidninháhkai millosepmosit neahtas muhto goittot Meahciráđđehusa Ohcejoga ja Avvila doaibmabáikkiin.</p>	-	Lobiid miediheami ákkat leat ovdanbukton skovis 17. Persovdnadieđut eai leat almmo-laččat.	Eai nuppástusat.
<p>Meahccebivdu: Lean áican Geavu luonddumeahcis moanaid miŋkkaid sihke Stuurra Bálddotjávrrri ja Geavu gáttiin (erenomážit Buvrrášjávrrri bajágeahčen). Meahciráđđehus sáhtášii bálkáhit soapmása geassebar-gui daid bivdit riđáiguin/gilláriiguin.</p>	8 Meahccegeava-heapmi	Sakka laskan šlája sáhtttá jávkadit spiehkastatlobiiguin. Merkejuvvon plánii skovvi 11, mihttomearit 1, 2 ja 3.	Eai nuppástusat.
<p>Guolástus: Sierraákkat rivvttiiguin bivdu Geavus lea lassánan jagis jahkái. Várrugasat árvoštaldettiige dakkár olbmot, geat oamastit ossodaga dálui, mas leat sierraákkat bivdoriekti Geavu luonddumeahcis, leat badjel 1000. Doaisttášii lea eahpečielggas, guoskágo sierraákkat bivdoriekti maiddá stággobivdui. Meahciráđđehusa dulkoma mielde ii guoskka, muhto ášši ii leat vel loahpalaččat čovdojuvvon duopmostuolus.</p> <p>Dasa lassin lea leamaš eahpečielggas, sáhtttágo dálu sierraákkat bivdorievtti luohpadit olgobealeolbmuide. Geavadis dákkár luohpadeamit leat juo dahkkojuvvon ja ođđa guolástanláhka dahká luohpadeami lobálažžan. Dát dagaha dan ahte sierraákkat bivdorivvttiid luohpadeapmi lassána sakka Gevvui ja maiddá luonddumeahci muhtun jávrride.</p> <p>Jos riektelegáduš nanne sierraákkat bivdorivvttiid guoskat maiddá stággobivdui, de dat boahká sakka čuohcit Geavu luossanállái. Seammaláhkai dákkár áitta čuohká maiddá Geavvorokki eará lundui, jos sierraákkat rivvttiid olgobáikegoddelaš hálddašeadjit ožžot friddja johtit ja gohttet luonddumeahcis. Dát guokte áitaga leat juo muhtun muddui ollašuvvan.</p> <p>Jos juohkehaš, guhte áigu johtit luonddubálgá mielde, sáhtttá boahtteáiggis válljet, oastágo son 10-20 euroin sierraákkat bivdolobi, mii addá sutnje vejolašvuoda johtit ja gohttet gos beare luonddumeahcis dahje dárbbu mielde bivdit virggálaš gohttensajiid lahkosis, de Geavu luonddumeahcci lea iešalddes juo massojuvvon. Áidna vuohki dustet dákkár áitaga lea gielddit olgobáikegoddelaččaid johtimis luonddumeahcis luonddusuodjalanlága 18 §:a vuodul dallege, go sin hálddus leat sierraákkat bivdorievvttiid.</p>	8 Meahccegeava-heapmi	Sierraákkat bivdorievtti sisdoallu ii leat láhkafámolaš čáhcebieráđejeavvan- ja eanamihitandoaimahusain meroštallon. Rievvtti dárkilis sisdoalu ja viidodaga meroštallan gáibida nuppástusaid njuolggadusaide.	Eai nuppástusat.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástáduš	Ášši dagahan doaimbaidju
<p>Kommeanttat váldojuvvon "Govvideapmi guovllu guolástangeavaheamis ja dan mearkkašumis" -oasis.</p> <p>Mohtorfatnasiid geavaheami luonddumeahcis Geavus galgá gielddit earret dalle, jos johttojuvvo dálui, mii lea luonddumeahcis ja mas lea eanaregistarii merkejuvvon johtinservituhtta Geavvoráigge dálu lusa. Hui jidnes propealla- ja turbiidnafatnasat eai gula luonddumeahccái ja daid dagahan válla heađušta maiddái guliid. Dasa lassin boahká vel dieđusge propealla- dhje turbiinnamohtora dagahan rávnnji heajos váikkuhus coages Gevvui.</p> <p>leš lean juo mánggaid jagiid johtán suga Buvrrášjávrris Jumbála gámme lusa Gamajohnjálmmi vuolábeallai. Dát mátki bistá muhtun diimmu iige dat šatta moksige erenoamáš lossadin. Sivvan lea dušše láikivuotta ahte mohtorfatnasiid oázžu geavahit priváhtaeatnamiid bajábealde Geavus, ja diet lea mu mielas fuones ágga.</p>	8 Meahccegeavaheapmi	Dávkileappot johtimis maiddái skovis 17. Dán fáttás ii gávdno dutkamuš.	Eai nuppástusat.
Čuokkis 1 ii leat ádehahtti. Várre geahččalit dadjat ahte osolašgotti čáziin luonddumeahcis oázžu guolástit osolašgotti lobiin. Dálá dillái dát dagaha mánggalágan čuolmmaid.	8 Meahccegeavaheapmi	-	Eai nuppástusat.
Johtolagat luonddumeahci čáda osolašgotti čáhceguovlluide eai leat merkejuvvon. Danin olbmot johtet gokko beare ja njulgejit maiddái luonddumeahci bokte, jos osolašgotti eatnamiid mielde johtin guhki-divččii mátkki dahje dagašii mátkki lossadeabbon. Johtolagat galget farggamusat meroštallot ja merkejuvnot sihke galgá maiddái gozihšgoahtit ahte olbmot johtet daid johtolagaid mielde.	10 Luonddu-riggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavaharievttit ja soahpamušat	Meahccejohtalus stivrejuvvo čuovuskártii merkejuvvon vuojáhagaide. Giddodahkii gullevaš johtinrivttiide ii sáhte váikkuhit dáinna plánain. Johtinrivttiid ja lobiid miediheapmi lea govviduvvon skovis nr 17.	Eai nuppástusat.
Guolástanlága mielde guolásteaddjái galgá lágídit johtinveajolašvuoda guollečázi lusa. Guolástanlágas ii gáibiduvvo ahte vuoggabivdu livččii lobálaš osolašgotti čáhceguovllus luonddumeahcis. Meahciráđđehus galgá gáibidit ahte osolašgotti čáhceguovllu bivdin galgá dáhpáhuvvat osolašgotti čáhce- dahje eanaguovllu guovllus, ii luonddumeahci guovllus.	-	Bivdorievtti hálddašeaddji oázžu johtit vácci guollečázi lusa. Johtinrivttit ja lobiid miediheapmi leat govviduvvon skovis nr 17.	Vácci johtin guolástanulbmilis lea lasihuvvon skovvái 17.
Osolašgotti čáhceguovlui Čársejohgoržži lusa beassá njuolggá osolašgotti čáhceguovllu mielde Geavojávrris vuolgedettiin iige oáččo suovvat johttát eará guovllus. Dasa lassin galgá gáibidit ahte guolásteaddjit oppa áigge bissot osolašgotti čáhceguovllus eaige bivde dahje gohtte luonddumeahcis.	-	Bivdorievtti hálddašeaddji oázžu johtit vácci guollečázi lusa. Johtinrivttit ja lobiid miediheapmi lea govviduvvon skovis nr 17. Gohtten ja dolastallan lea gilddojuvvon luonddumeahcis earret merkejuvvon dolastallanbáikkiid.	Vácci johtin guolástanulbmilis lea lasihuvvon skovvái 17.

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaimbaidju
Čuokkis 4 ii doala deaivása, dasgo sierraákkat bivdolobit luohpadit mávssu vuostá buohkaide, geat háliidit.	8 Meahccegeavaheapmi: dálá dilli	Dikšun- ja geavahanplána lea Meahciráđdehusa doaimmaplána dán guovllus, ja nuba čuoggás 4 daddjojuvvo ahte Meahciráđdehus ii vuovdde lobiid luonddumeahccái olgobáikegoddelaččaide. Priváhtačáziid geavaheapmái ii sáhte váikkuhit dán plánaš.	Eai nuppástusat.
Gurgadasas "Oktasaš bivdoriektái vuodduvvi bilken, oaggun ja vuoggabivdu" lea ruossa čuoggás "Oktasaš bivdu gildojuvvon". Lean juo guhká imaštallan, jos oktasaš bivdu lea gildojuvvon, de manin dalle turismafitnodatolbmot sáhttet sáhtostit mohtorgielkkáiguin turisttaid bilket Vuogojávrrái luonddumeahccái. Dát ášši ja dan lágalašvuotta galgá čielggaduvvot ođđa dgp:s.	8 Meahccegeavaheapmi: dálá dilli	Oktasaš bivdu lea gildojuvvon maiddái ođđa DGP:s. Luonddumeahcis leat fámus maiddái eará bivdorievttit, maid geavahit maiddái turismafitnodatolbmot. Bivdorivttiid geavaheami stivren ja goziheapmi lea govviduvvon skovis 18.	Eai nuppástusat.
Govvideamis lea máinnašupmi: Lobiid miediheapmi lea meroštallon njuolggadusain ja daid lea dárkkálmuhhtimin Meahciráđdehusa Geavu luonddumeahci meahccejohtalusráva (Guovlluhoavda Jyrki Tolonen 10.3.2008). Leago dát ráva neahtas lohkanláhka? Jos lea, de liŋka livččii galgan máinnašuvvot dokumeanttas. Jos ii leat, de dat galgá biddjojuvvet nehttii. Geavu luonddumeahcci galgá stivrejuvvet ollásit rabas vuogi mielde.	10 Luonddu-riggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat	Meahciráđdehusa siskkáldas ráva (ii leat almolaš) dárkkálmuhhtá lobiid miediheami ortnetnjuolggadusa vuodul.	Eai nuppástusat.
Govvideamis lea máinnašupmi: Báikkálaš luondduealáhusbargiide leat miediuvvon meahccefiervo- ja mohtorfanalobit murjema ja guopparčoaggima várás. Geasa dákkár lobit leat miediuvvon? Listu galgá leat almolaš. Moadde geasi dás ovdal fuobmájin, go muhtun vujii Bálddotjávrrái gáddebovnnaid gaska njealjevullagiin bovnnaš nubbái lubmedettiin. Leago dákkár njealjevullagiin lubmen lobálaš doaimba?	10 Luonddu-riggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat	Lobiid miedihamearit leat ovdanbukton ovttasbargojovkui, persovnadieđut eai leat almolaččat. Meahccejohtaluslobit leat fámus dušše meroštallon kártaide merkejuvvon vuojáhagain, vuojáhagaid alde ii oaččo spiehkastit.	Eai nuppástusat.
"Servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat" -čuoggás lea listevuvvon Vuogojávrrái bivdodoarjjabáiki (gámme). Dán gámme leat atnán maiddái turisttaid idjadanbáikin (geat leat vuoksán gámme šilljui luonddumeahccái). Munnje lea báhcán eahepečielggasin, mo dákkár doaimba guoská luondduealáhusaide.	10 Luonddu-riggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavahanrievttit ja soahpamušat	-	-

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástádus	Ášši dagahan doaimbaidju
<p>Dego priváhtageaidnodoaimmahusas gidđat 2014 čielggai, de Eero Suja lea ráhkadan iežas dálui Vuogojávraí geainnu luonddumeahci čada almmá ahte geaidnolinnjen lea nannejuvvon. Meahciráđdehus lea diktán dán ášši dáhpáhuvvat. MR:a dákkár doaimba ii gula riektestáhtii, gos ii galggašii gávndot korrupsuvdna.</p>	<p>10 Luonddu-riggodagaid eará geavaheapmi, servituhtat, geavahan-rievttit ja soahpamušat</p>	<p>Priváhtaeatnamiidda johttojuvvo servituhttarievtti vuodul. Servituhtat eai leat merkejuvvon meahccái, ja nuba dábálaččat johttojuvvo árbevirolaš johtolagaid mielde. Eará lobivuloš johtimii oaivvilduvvon vuojáhagat heivejit maiddá servituhttarievtti vuodul johtimii.</p> <p>Geainnuid ráhkadeapmi priváhtaeatnamiida stivrejuvvo láhkamearrádušsain. Priváhtageainnuid ráhkadeapmi luonddumeahccái ii leat vejolaš (LsA 932/1981, 5 §).</p> <p>Priváhtaeatnamiid háhkan gullá ELY-guovddáža doaimmaide.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
<p>Johtolagaid olggobeale meahccejohtalus máinnašuvvo mearkašahhtit áitta (miison datge lea), masa juoga sivas "ii olus sáhte váikkuhit".</p> <p>Gal dasa sáhtta váikkuhit, go lasiha goziheami. Mun ieš háliidivččen fitnat maiddá dán gease geahččamin, leago Gamajohnjálbmái vuot vuddjojuvvon njealjejuvllagiiguin Vuogojávrriid guovllos. Gamajohnjálmmi orustanbáikái (ja dárbbu mielde maiddá eará sadjái) vánddar-danbálgá báldii sáhtášii bidjat galbbaid, mas ávžžuhit vánddar-deaddjiid váldit čuovgagova, jos oidnet soapmása johtimin njealjejuvllagiin luonddumeahcis ja maillet dan MR:ii.</p> <p>Gal maiddá MH galgá uhcimustá oktii geasis johtit goittot Geavvoráigge lobihis mohtorjohtalusa inventeren dihte. Jos johtalusa báhcet luottat, de áššis galgá dahkat rihkusalmmuhusa iige dušše dohkkehit, nugo dán áigge orru leamen vierrun. In leat gullan ahte MR livččii reagereren lobihis geainnu ráhkadeapmái luonddumeahci čada Vuogojávrrii muhtun bartta lusa.</p>	<p>12 Áitagiid dusten, váikkuhusaid árvvoštallan ja čuovvun</p>	<p>Boazodollui guoskevaš meahccejohtalussii ii dárbbas leat meahccejohtaluslohpi (ML 4 §).</p> <p>Lobivuloš meahccejohtalusa stivren sohppujuvvon johtolagaide ja lobálašvuoda goziheapmi gullá plánii.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
<p>Luosa bivdet eanet ja eanet maiddá luonddumeahcis, dego lean ovdanbuktán dain ovddit cealkámušain. Dasa guoská máinnašupmi "ii sáhte báldjo váikkuhit". Dat ii doala deaivása. Go odđa guolástanláhka boahká fápmui, de galget vuodđuduvvot sierraákkat guovlluid stivrema várás osološgoddii dahje osolašgottit, mat meroštallet bivddusovttadagaid bistevas vuodu ala. Dasa lassin sáhtta dahje galgá luonddusuodjalanlaga 18 §:a vuodul gielddit olgobáikegoddelaš guolásteaddjiid johtima luonddumeahcis.</p>	<p>11 Guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke áitagiid</p>	<p>Odđa guolástanláhkaárvalusa leat njuolggadusat sierraákkat bivdorievtti lágideamis. Dáinna plánain ii goittotge sáhte váikkuhit luossabivdui ovdalgo leat boahčan odđa njuolggadusat.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástádus	Ášši dagahan doaibmabidju
<p>Turbiidnafatnasat áitet luossaveajejiid ja daid dagahan jidnes válla heađušta sihke luonddumeahci vánddardeaddjiid ja guliid (dán áššis gávdnojit dutkandieđut). Juoga ártegis siva dihte dáikko lea máinnašupmi "li sáhte váikkuhit dán pláanas". In ádde manin oppalohkái dákkár plána dahkkojuvvo, jos áššiide ii sáhte váikkuhit. Dieđusge sáhtta váikkuhit hui ovttageardán doaibmavugiin: mohtorfatnasiid geavaheami gildojuvvo luonddumeahcis earret giddodagaid lusa vuodjima dalle, jos anus lea virggálaš servituhtta.</p> <p>Eai dáidán leat báljo mohtorfatnasat anus Geavus (goittot goržži bajábealde), go luonddumeahcci vuodđuduvvui 1950-logus. Ja vaikko livččege leamaš anus, de máilbmi lea dalázis nuppástuvvan iige luonddumeahciin šat oáččo suovvat vahátlaš ja láikivuhtii giktaleaddji mohtorfanasjohtalusa.</p>	<p>11 Guovddáš suodjalan- ja geavaheami hanárvvut sihke áitaga</p>	<p>Turbiidna- ja mohtorfatnasiid geavaheami heajos váikkuhusat Geavus eai leat čielgaduuvvon.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
<p>Bihtás "meahccejohtalus muohttaga áigge" ovdanbukto ahte "Geavu johtolat oaniduvvo Gamajohnjálbmái: deháleamos bivdobáikkat leat Gamajohnjálmmi vuolábealde".</p> <p>Lean fuobmán ahte dálvviáiggi bilken Geavus rihku buorre muddui lága. Deanu oalgečáhceásahusa mielde "eará guollešlájaid go luosa bivdu lea lobálaš birra jagi, go bivdu dáhpáhuvvá jávrriin uhcimustá 200 mehtera duohken joganiskkis dahje -njálmmis". Geavu bilkenráiggit bohkkojuvvojit mángii áhahusa vuostá menddo lahka rávdnebaikkiid, dávjá juoba áibbas sudderavdii. Ovdalis siterejuvvon giellu lea dehálaš, dasgo vuorut lávejit orodit jávrriin rávdnebaikkiid lahkosis ja dat leat váibmilat dohppet bilkevuggii.</p> <p>Juogo MR ii dovdda oalgečáhceásahusa mearrádusaid dahje das eai leat resurssat gozihit lobihis bivddu Geavus dahje dat ii beroš dán áššis. Geavu johtolaga mohtorgielkávuojáhat galgá heaittihuvvot ollásit, jos MR ii álggat aktiivvaláš (= vahkkosaš) bilkengeziheami dán johtolaga birrasiin. Ii sáhte leat vejolaš ahte MH dohkkeha johtolaga muhto ii gozit dan geavaheami ja ná dagaha vára Geavus badjel dálvvi orodeaddji luosaide.</p>	<p>17 Luonddu-riggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut</p>	<p>Bivdonjuolggadusaid čuovvun, geavaheami stivren ja goziheami leat govviduvvon skovis 18.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
<p>Bihtás "meahccejohtalus bievlan" ovdanbukto ahte "geasiáiggi meahccejohtalus stivrejuvvo vuosttažettiin sohppojuvvon vuojuhagaide ... Buksalas Buvrrášjávriide ..."</p> <p>Dál ii leat vuojahat Buksalas Buvrrášjávriide. Gustojeaddji vuojahatkártta mielde diet vuojahat nohká bajás Geavvorokki ravdii iige Geavvorokki vuđđui Buvrrášjávriide. Vuojuhaga joatkin gitta Geavvoroggái lea buot váraleamos vejolaš doaibmabidju Geavvorokki luonddu suodjaleapmái.</p> <p>Dákkár vuojahat dagažii vejolažžan sierraákkat turistabivdiid sáhtosteamii mohtorfievrruiguin Buvrrášjávriide ja das ain turbiidnafahtnasiiguin guolástanleairraide miehtá luonddumeahci Geavu goržžis gitta Jumbála gámme lusa Bajit Njaggalanluobbalii. Dáidda leairraide lea dasto álki doalvulit vuolaid ja eará dárbašlaš festendárbašiid bivdiid várás.</p> <p>Ovdalis daddjojuvvon ii leat joavdelas balddáhallas, dasgo dákkár bealit leat juo vuhttoagehtán (dieid doaluid manná báhce guokte plásttetseahka dievva guoros vuollastobet, bohtalat ja eará báza-husat Buvrrášjávri leairraide). Jos MR ii dain odđa njuolggadusain gieldde luonddusuodjalanlága 18 §:a vuodul olgobáikegoddelaš guolásteaddjiid johtima luonddumeahcis, de dilli vearrána oalát, dasgo dieđut sierraákkat bivdorivttiin leat juo leavvan viidát ja turis- mafitnodatolbmot leat fuobmán odđa dinenvuogi.</p>	<p>17 Luonddu-riggodagaid ja guovl-luid eará geavaheami doaibmabidju</p>	<p>Meahccejohtaluslága 4 §:a ja 28 §:a mielde oažžu almmá Meahciráđđehusa sierra lobi haga johtit ee. boazobargguin. Maiddái Geavu luonddumeahci priváhtagiddodagaide oažžu johtit almmá Meahciráđđehusa sierra lobi haga servituhta mielde.</p> <p>Lobit mediuvvojit gustojeaddji njuolggadusaid vuodul. Vuojahagat leat meroštallon servituhttarievtti johtindárbbu vuodul ja dat leat gieđahallon ovttasbargojoavkkus, lobiid mediheapmi lea meroštallon plánas (skovvi 17).</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
<p>Mohtorfatnasiid geavaheami birra árvaluvvo ahte lobiid sáhtta miedi- hit guolástanulbmilii luondduealáhusbargiide ja daidda, geain lea bivdoriekta dála iežas dahje oktasaš čáhceguovlluide. Dasa lassin máinnašuvvo ahte dat ii guoskka sierraákkat guolástanrivttiide.</p> <p>Mohtorfatnasiid geavahepmái Geavu luonddumeahcis ii gávdno eará ágga go vejolaš johtin mohtorfatnasiin giddodahkii, mas lea giddodatregistarii merkejuvvon servituhtta johkaráigge dien giddodahkii. Mohtorfatnasiid dagahan jietnavála čuohtá olbmuid (jidnes mohtorat bilidit Geavu vánddardeaddji vásáhusaid luonddumeahcis) ja guliide (dat lea diedalaččat čájehuvvon). Dasa lassin propealla/turbiidnarávnjit headuštut guliid, guliid gođu ja eará čáhcealliid smávva ja coages Geavus.</p> <p>Mohtorfatnasiid geavahepmi lea luonddusuodjalansivaid dihte gildovuvvon máddelis Suomas mángga jávrris. Lea váttis áddet, manin MR ii árval mohtorfatnasiid geavahangielddu Gevvui. Nugo lean juo ovdal mitalan, de fatnasiin suga mátki Vuollegámpás Jumbála gámme lusa ii bistte galle diimmu iige gáibit maidige sierradoaimmaid. Geavu oanehis guoikkaid ja njaviid meatta lea álki johtit gáinnuin geasi dahje goarknju. Sivvan mohtorfatnasiid geavahepmái lea dušše láikivuohta ja turisttaid sáhtosteampi álkimus vuogi mielde guolástanleairraide, mat guktot leat fuonit ákkat.</p> <p>Go mohtorfanaslobit miediuvvojit dušše dála oktasaš čáhceguovlluid osolaččaide, de šaddá miedihit maiddái sierraákkat bivdorivttiid háldašeaddjiide. Sivvan dása lea Gevvui vuodđudit oavvilduvvon sierraákkat bivdorivttiid háldašeaddjiid osolašgottit, mat leat lága mielde seamma sajádagas dála osolašgottiiguin.</p> <p>Dáid sivaid dihte lea dehálaš ahte mohtorfatnasiid geavahepmi gildovuvvo Geavus buohkain. Áidna spiehkastahkan sáhtta leat johtin dakkár giddodagaide, main lea dasa virggálaš servituhtta Geavvoráigge.</p>	<p>17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut</p>	<p>Johtinrievtti ja lobiid miediheapmi lea govviduvvon skovis nr 17.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>
<p>Buorre bealli dán árvalusas lea Uhca-Vuogojávraí ja Vuollegámpái manni oktavuodávuojáhaga heaittiheapmi sihke áibmofievruid seavvungieldu.</p>	<p>17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut</p>	<p>Dát kommeanta doarju plana.</p>	<p>Eai nuppástusat.</p>

Cealkámuš ja cealki	Plána oasse/skovvi	Meahciráđđehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
Juhani Taivalaho máhcahat			
Geavu luonddumeahci geavahan- ja dikšunplána árvalusas guolástan-rievttit eai giedahallo doarvái vuđolaččat eaige rivttes vuogi mielde. Lohkki sáhtta oazžut guolástanrivttiin boasttolágan áddejumi, go guolástus máinnašuvvo mángga sajis ná: "Geavu luonddumeahcis báikkálaš ássit ožžot guolástit". Maiddá earáin go báikkálaš ássiin leat bivdorievttit, omd. Geavus. Vaikko dat nu gohčoduvvon sierraákkat rievttit máinnašuvvojitge árvalusas, de boastoipmárdusaid garvin dihte dat galggašii ovdanbuktot seamma oktavuodas go báikkálaš ássiid rievttit. Máinnašuvvon rievttit vuodđuduvvet eanaoamastussii ja dat gullet Suoma vuodđolága dorvvastan opmodatsuoji vuollái, ja nuba dat leat goittot seamma nannosat, jos eai ainge nannoseappot go dušše báikegottis ássamii guoskevaš rievttit.	8 Meahccegeava-heapmi	Guolástanáššit leat govviduvvon skovis 9 (dálá dili govvideapmi) čuoggás "Govvideapmpi guovllu guolástangeavaheamis ja dan mearkkašumis."	Eai nuppástusat.

Čuovus 6C. Kommeanttat cealkámušgulaskuddama maŋŋá

Ovttasbargojoavkku ovdanbuktin áššit cealkámušgulaskuddama maŋŋá (3.11.2014)			
Ášši (ovttasbargojoavku)	Plána oasse/skovvi	Meahciráđdehusa vástáduš	Ášši dagahan doaibmabidju
Saamelaismatkailuyrittäjät ry árvala ahte plána galgá rievdaduvvot nu, ahte moh-torgielkájohtolat Gamajohnjálmmis Juovvaskáiddi rastá ja Geavvoroggeráigge Fiellogahjoganjálbmái galget bisuhuvvot dálázin. Ákkastallamat gáibádussii leat ovdanbukton čuvvosis. Sierraoaivil, gč. s. 166.	17 Luondduriggodagaid ja guovlluid eará geavaheami doaibmabijut	Lobiid sáhtta mieđihit "sogaid árbevirolaš guovlluide". Ná geahččalit dorvvastit dan, ahte maiddái Badje-Deanu guovllus beassá luonddumeahccái. Meahccejohtalusa stivrema sáhtta dárkkálmuhttit dán plánabaji áigge.	Eai nuppástusat.
Gávnnahuvvui ahte plána mielde luonddumeahccái ožžot hukset dušše dat, geat barget bohccuiguin. Bargojoavkkus gávnnahuvvui ahte vaikko huksen vuodđuduvvá luonddumeahci vuodđudannjuolggadusaide, de maiddái earát galggašedje beassat omd. divodit gámmiid.	18 Hálldahus	-	Skovvá 18 lea merkejuvvon ahte "Dálá vuohki bisuhuvvo". Ásahus (932/1981) 6 § dahká vejolažžan luondduealáhusaiguin bargama várás dárbašlaš lavdnjegámmiid huksema Meahciráđdehusa lobiin. Teaksta divvojuvvon maiddái álggahusa čuoggái 18 Hálldahus.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Me allekirjoittaneet Kevon hoito- ja käyttösuunnitelmaprojektin yhteistyöryhmän jäsenet emme hyväksy suunnitelmaa, jossa talviaikaisista maastoliikennereiteistä poistetaan Kamajokisuusta Kevon kanjonin yli menevä reitti ja Juovvaskaidin reitti poistetaan. Lisäksi emme hyväksy että Kevon kanjonin reitti lyhennetään Kamajokisuuhun.

Suunnitelma asettaa saamelaiset eriarvoiseen asemaan, koska joka tapauksessa porotalouden harjoittajat, riekonpyytäjät ja Metsähallitus tulevat käyttämään poistettavia reittejä. Luonnonsuojelun kanssa suunnitelmalla ei ole mitään tekemistä.

Tällä suunnitelmalla ollaan ”pakkolunastamassa” joidenkin saamelaisten omistamien tilojen kalastusoikeuksia jos kulku Kamajokisuusta Fielluajokisuuhun kielletään.

Talviaikaisten reittien poistamisen vaihtoehtona olisi numeroida reitit (kuten kesäreitit) ja antaa luvat samalla periaatteella, kuin kesäluvatkin.

Utsjoella marraskuun 2.päivänä 2014.

Arto Pohjanrinne, saamelaiskäräjien jäsen

Veikko Porsanger, saamelaiskäräjien jäsen

Antti Sujala, saamelaiskäräjien varajäsen

Lapin luontopalvelut

23.12.2016
MH 3215/2014 / 06.02.03**KEVON HOITO- JA KÄYTTÖSUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN**

Lapin luontopalvelut on lähettänyt Metsähallituksen hyväksyttäväksi Kevon luonnonpuistoa koskevan hoito- ja käyttösuunnitelman. Suunnittelualueen pinta-ala on noin 71513 hehtaaria.

Metsähallitus hyväksyy suunnitelman esitetystä muodostaan toteutettavaksi omien alueittensa osalta.

Luontopalvelujohtaja

Timo Tanninen

Erikoissuunnittelija

Timo Halme

TIEDOKSI: Lapin ELY -keskus
Lapin luontopalvelut

Uusimmat Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisut

Sarja A

- No 224 Snickars, M., Arnkil, A., Ekeboom, J., Kurvinen, L., Nieminen, A., Norkko, A., Riihimäki, A., Taponen, T., Valanko, S., Viitasalo, M. & Westerboom, M. 2016: Assessment of the status of the zoobenthos in the coastal waters of western Uusimaa, SW Finland – a tool for management. 53 s.
- No 225 Kurvinen, L., Arnkil, A., Ekeboom, J., Björkman, U., Sahla, M., Ivkovic, D., Riihimäki, A. & Haldin, M. 2017: Meri- ja rannikon luonnonsuojelualueiden tietotarpeet – MeriHOTT-hankkeen loppuraportti. 88 s.

Sarja B

- No 226 Nylander, M. 2017: Repoveden kansallispuiston kävijätutkimus 2013–2014. 69 s.
- No 227 Nylander, M. & Paasonen, S. 2017: Repoveden kansallispuiston yritystutkimus 2013. 34 s.

Sarja C

- No 136 Metsähallitus 2016: Etelä-Konneveden kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 122 s.
- No 137 Metsähallitus 2016: Lauhanvuoren kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 114 s.
- No 138 Metsähallitus 2016: Joutenveden–Pyyveden Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 102 s.
- No 139 Metsähallitus 2016: Puulan ja Kyyveden Natura-aluekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma. 131 s.
- No 140 Metsähallitus 2016: Nurmesjärven hoito- ja käyttösuunnitelma 2013–2028. 75 s.
- No 141 Metsähallitus 2016: Kärppäjärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 74 s.
- No 142 Metsähallitus 2016: Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 139 s.
- No 143 Metsähallitus 2016: Urho Kekkonen kansallispuiston, Sompion luonnonpuiston, Kemihaaran erämaa-alueen sekä Vaaranaavan, Nalka-aavan ja Uura-aavan soidensuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 166 s.
- No 144 Meahciráđđehus 2017: UK-álbmotmeahci, Soabbada luonddumeahci, Kemihaara meahc-ceguovllu sihke Vaaranaapa, Nalka-aapa ja Uura-aapa jekkiidsuodjalanguovlluid dikšun- ja geavahanplána. 167 s.
- No 145 Metsähallitus 2017: Kevon luonnonpuiston ja Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 178 s.
- No 146 Metsähallitus 2017: Kolin hoito- ja käyttösuunnitelma. 171 s.
- No 147 Nylander, M. 2017: Repoveden luontomatkailusuunnitelma – Repovesi 2025. 52 s.
- No 148 Metsähallitus 2017: Päijänteen kansallispuiston ja Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 107 s.

ISSN-L 1796-2943
ISSN (internetpreanttus) 1796-2943
ISBN 978-952-295-186-1 (pdf)

julkaisut.metsa.fi